

PRZEPISY Z ZAKRESU PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

WYDAWNICTWO POD NADZOREM MINISTERSTWA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
OBYWATELSTWO POLSKIE ORAZ POBYT CUDZOZIEMCÓW

Zeszyt 7

Warszawa 1946 r.

TREŚĆ ZESZYTU:

A. OBYWATELSTWO POLSKIE

	str.
1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej — art. 87 i 88	4
2. Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego	4
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego	13
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 listopada 1928 r. o przekazaniu Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy prawa wydawania decyzji o nadawaniu i utracie obywatelstwa polskiego	18
5. Rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 5 lutego 1921 r. w przedmiocie wykonania ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego z dnia 20 stycznia 1920 r. na obszarze b. dzielnicy pruskiej	18
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (wyciąg)	20
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 listopada 1928 r. o dowodach osobistych (wyciąg)	20
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1922 r. zawierające przepisy przechodzące w przedmiocie obywatelstwa na obszarze Ziemi Wileńskiej	20
9. Dekret Nr. 56 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 7 stycznia 1921 r. — Przepisy tymczasowe, dotyczące ustalenia obywatelstwa Litwy Środkowej	20
10. Ustawa z dnia 26 września 1922 r. o uregulowaniu prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskiego i prawa wyboru obywatelstwa obcego przez b. obywateli tych państw, posiadających obywatelstwo polskie	22
11. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 26 września 1922 r. o uregulowaniu prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskich obywatelstwo polskie	22
12. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej zamieszkałych na obszarze Ziemi Odzyskanych	23
13. Ustawa z dnia 31 marca 1938 r. o pozbawianiu obywatelstwa	24
14. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (wyciąg)	24
15. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej z dnia 7 lutego 1939 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (wyciąg)	26
16. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej	29
17. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 5 kwietnia 1929 r. w sprawie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (wyciąg)	29

	str.
18. Dekret z dnia 13 września 1946 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego osób narodowości niemieckiej	30
19. Traktat między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, podpisany w Wersalu 28 czerwca 1919 r. (wyciąg)	31
20. Traktat Pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi i Niemcami podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. (wyciąg)	34
21. Rozporządzenie Ministerstw: Spraw Wewnętrznych i b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 13 lipca 1920 r. w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego w myśl art. 91 traktatu między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi a Niemcami, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r.	35
22. Konwencja pomiędzy Polską a Niemcami o obywatelstwie i opcji podpisana w Wiedniu dnia 30 sierpnia 1924 r. (wyciąg)	37
23. Konwencja niemiecko-polska, dotycząca Górnego Śląska, podpisana w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (wyciąg)	47
24. Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 r. (wyciąg)	59
25. Układ o repatriacji z dnia 24 lutego 1921 r. zawarty między Polską z jednej, a Rosją i Ukrainą z drugiej strony w wykonaniu art. VII umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dnia 12 października 1920 r. (wyciąg)	63
26. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 czerwca 1921 r. w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego na zasadzie art. VI traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r.	64
27. Traktat Pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi z jednej strony a Austrią z drugiej, podpisany w Saint Germain-en Laye dnia 10 września 1919 r. (wyciąg)	65
28. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 lutego 1925 r. w sprawie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego na skutek opcji w myśl Traktatu pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi i Austrią, podpisanego w St. Germain-en Laye 10 września 1919 r.	67
29. Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką w sprawach prawnych i finansowych, podpisana w Warszawie dnia 23 kwietnia 1925 r. (wyciąg)	68
30. Konwencja w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie, podpisana w Hadze dnia 12 kwietnia 1930 r.	69
31. Instrukcja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 8 sierpnia 1920 r. L. AP 2778/5 dla władz administracyjnych I-ej i II-ej instancji w przedmiocie obywatelstwa polskiego (wyciąg)	75
32. Okólnik Nr. 63 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 22 kwietnia 1922 r. L. P. O.4045 w sprawie obywatelstwa urzędników państwowych	87
33. Okólnik Nr. 18 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1925 r. L. BE. 5039/25 o obywatelstwie osób urodzonych i naturalizowanych w Ameryce	87
34. Okólnik Nr. 105 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 18 listopada 1925 r. L. AO.2854, dotyczący pism i druków schematycznych w sprawach obywatelstwa	88
35. Okólnik Nr. 132 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 9 listopada 1926 r. L. AC. 13155/26 w sprawie postępowania w razie ponownych próśb o stwierdzenie, uznanie lub nadanie obywatelstwa	90
36. Okólnik Nr. 69 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 31 marca 1927 r. L. BE. 8697/26 w sprawie nabywania obywatelstwa polskiego	90
37. Okólnik Nr. 135 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 20 lipca 1928 r. L. A. C. 7385/25 w sprawie ustalenia obywatelstwa obcego u osób ubiegających się o nadanie polskiego (wyciąg)	91
38. Okólnik Nr. 241 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 26 listopada 1928 r. L. AC. 4327/1 w sprawie nabycia obywatelstwa polskiego na zasadzie art. 4 pkt. 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. przez przyjęcie urzędu publicznego	91
39. Okólnik Nr. 101 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 26 października 1933 r. o stwierdzeniu obywatelstwa polskiego na podstawie wyciągów z rejestru mieszkańców	92
40. Okólnik Nr. 75 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 26 listopada 1935 r. L. AC. 1-92-2 o utracie obywatelstwa polskiego	92
41. Okólnik Nr. 77 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 27 listopada 1935 r. L. AC. 1-93-2 o wydawaniu poświadczeń obywatelstwa polskiego w sprawach emerytalnych	93

42.	Okólnik Nr. 79 Ministra Administracji Publicznej z dnia 21 grudnia 1945 r. L. IV. 18513/45 w sprawie nadawania i utraty obywatelstwa polskiego	94
43.	Pismo okólne Ministra Administracji Publicznej z dnia 15 czerwca 1946 r. L. IV. AA. 1804/46 (wyciąg, dotyczący załatwiania spraw uznania obywatelstwa)	95
44.	Okólnik Nr. 46 Ministra Ziem Odzyskanych z dnia 11 maja 1946 r. L. 10030/II/1874/46 w sprawie wprowadzenia w życie ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej, zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych	95
45.	Zarządzenie Ministra Ziem Odzyskanych z dnia 6 kwietnia 1946 r. L. 6703/II/1349/46 w sprawie trybu stwierdzania polskiej przynależności narodowej osób zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych	97
46.	Okólnik Nr. 32 Ministra Administracji Publicznej z dnia 11 lipca 1946 r. L. IV. AA. 2107/45 w sprawie obywatelstwa polskiego osób, zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych	102
47.	Okólnik Nr. 49 Ministra Administracji Publicznej z dnia 29 października 1946 r. L. IV. AA. 4895/46 o uznaniu i nadaniu obywatelstwa polskiego	103
B. POBYT CUDZOZIEMCÓW:		
48.	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach	103
49.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców	108
50.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 października 1930 r. o opłatach za karty osiedlenia	120
51.	Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 31 maja 1932 r. o wykonaniu art. 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach	121
52.	Porozumienie w sprawie ustanowienia karty tranzytowej dla emigrantów, podpisane w Genewie dnia 14 czerwca 1929 r. (wyciąg)	125
53.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 kwietnia 1932 r. o przejeździe cudzoziemskich emigrantów zamorskich	126
54.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 kwietnia 1932 r. o dokumentach upoważniających do przekraczania granicy (wyciąg)	128
55.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 lipca 1938 r. w sprawie kontroli ruchu osobowego przez granice Państwa (wyciąg)	128
56.	Rozporządzenie Ministra Ziem Odzyskanych z dnia 16 maja 1946 r. o współdziałaniu osób trzecich w dopełnianiu przez cudzoziemców obowiązku meldunkowego i rejestracji	133
57.	Okólnik Nr. 144 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 7 sierpnia 1928 r. L. SP. 2728/1/28 w sprawie pobierania przez gminy opłat za meldunki cudzoziemców	133
58.	Okólnik Nr. 97 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 12 czerwca 1930 r. L. AC. 4895/3 w sprawie należytego przestrzegania przepisów o pobycie cudzoziemców	134
59.	Okólnik Nr. 54 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 września 1935 r. w sprawie instrukcji o dowodach osobistych cudzoziemców (wyciąg)	135
60.	Skorowidz	139

Objaśnienia.

W zeszycie niniejszym w dziale dotyczącym obywatelstwa polskiego zamieszczono poza normami ustawodawstwa wewnętrznego również przepisy zawarte przez Polskę i ogłoszone w Dzienniku Ustaw umów międzynarodowych, regulujące nabycie i utratę polskiej przynależności państwowej. Niezależnie od aktualności cyt. umów w innych dziedzinach znajomość połączonych przepisów jest niezbędna dla należytej oceny obywatelstwa osób, których dotyczą, i w tym zakresie znajdują one nadal pewne zastosowanie. Nie uwzględniono przytem zupełnie przepisów umów z dnia 6 lipca 1945 r. między Rządem Jedności Narodowej R. P. i Rządem Z. S. R. R., dotyczących spraw obywatelstwa i ewakuacji, ponieważ nie ogłoszono jej dotychczas w Dzienniku Ustaw. Obok wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego, zawierających interpretację zamieszczonych w zeszycie przepisów, podano także pod odpowiednimi artykułami Konwencji Genewskiej zasadnicze orzeczenia Trybunału Rozjemczego dla Górnego Śląska.

Przepisy prawne, uchylone wyraźnymi postanowieniami późniejszych norm, pominięto, natomiast w przypadkach, gdy dany przepis nie został wyraźnie zmieniony ani uchylony, lecz tylko sam przedmiot odmiennie uregulowany w innych późniejszych przepisach prawnych, podano tekst normy zamiast tłustym — zwykłym drukiem. Orzecznictwo sądów, uwagi i okólniki — pisma okólne oraz instrukcje podano zwykłym drukiem, a nieaktualne ich części i wyrażenia — kursywą.

Skróty:

Z. W. — Zbiór Wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

O. P. A. — Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych.

G. A. — Gazeta Administracji.

G. S. — Gazeta Sądowa Warszawska.

T. R. — Trybunał Rozjemczy dla Górnego Śląska (podano tylko orzeczenia ze zbioru urzędowego)

Innych skrótów, jako powszechnie zrozumianych, nie objaśnia się.

A. OBYWATELSTWO POLSKIE.

1.

USTAWA

z dnia 17 marca 1921 r.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz. U. R. P. z dnia 1 czerwca 1921 r. Nr 44, poz. 267).

(wyciąg)

R o z d z i a ł V.

Powszechne obowiązki i prawa obywatelskie.

Art. 87.

Obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem innego państwa.

Art. 88.

Obywatelstwo polskie nabywa się:

- a) przez urodzenie z rodziców, mających obywatelstwo polskie,
- b) przez nadanie obywatelstwa ze strony powołanej władzy państwowej.

Inne postanowienia co do obywatelstwa polskiego, jego nabycia oraz utraty określają osobne ustawy.

Dalsze wywody skarżącego, że kompetentne władze polskie wydały mu paszport na czas od roku 1920 do roku 1923, a tym samym uznały go za obywatela polskiego, są bez znaczenia, ponieważ obywatelstwo polskie — jak to wynika z art. 88 Konstytucji — może być nabyte tylko w sposób, określony w ustawie, a dotychczas w żadnej ustawie za tytuł nabycia obywatelstwa polskiego nie zostało uznane samo tylko oznaczenie — chociażby nawet dokonane przez władzę kompetentną do rozpoznawania spraw obywatelstwa — poszczególnej osoby jako obywatela polskiego; oznaczenie takie samo przez się nie może być wobec tego podstawą dla danej osoby do żądania, by była w przyszłości uważana za obywatela polskiego. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 15/XII 1928 r. l. rej. 5386/26 Z. W. Nr 1592).

Poświadczenie obywatelstwa, ograniczające się do ogólnikowego stwierdzenia, że dana osoba jest obywatelem polskim, nie jest aktem prawotwórczym w dziedzinie obywatelstwa, gdyż jak to wynika z art. 88 konstytucji, obywatelstwo polskie może być nabyte tylko w sposób, określony w ustawach, a w żadnej z obowiązujących ustaw otrzymania poświadczenia obywatelstwa nie zaliczono do tytułów nabycia obywatelstwa polskiego. Osoba zatem, która takie poświadczenie otrzymała, przez to otrzymanie nie staje się obywatelem polskim.

Skarżący z tytułu wydania mu poświadczenia, o którym mowa, mógł wobec tego nabyć nie obywatelstwo, a jedynie prawo domagania się, aby go na podstawie tego poświadczenia uważano za obywatela polskiego — oczywiście tylko do chwili wykazania przez władzę, że obywatelstwo polskie mu nie służy. Gdy zaś właśnie ustalono, że skarżący z żadnego przez niego podniesionego tytułu prawnego obywatelstwa polskiego nie nabył, przeto w unieważnieniu wydanego mu poświadczenia N. T. A. nie mógł dopatrzyć się naruszenia praw skarżącego. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 23/IX 1931 r. l. rej. 436/30 Z. W. Nr 427 A).

2.

USTAWA

z dnia 20 stycznia 1920 roku

o obywatelstwie Państwa Polskiego.

(Dz. U. R. P. z dnia 31 stycznia 1920 r. Nr 7, poz. 44) w brzmieniu znowelizowanym rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 100, poz. 896) z dnia 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976) oraz dekretem z dnia 19 października 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 81, poz. 548).

Art. 1. Obywatel polski nie może być jednocześnie obywatelem państwa innego.

Art. 2. Z chwilą ogłoszenia ustawy niniejszej prawo obywatelstwa polskiego służy każdej osobie bez różnicy poci i wieku, wyznania i narodowości, która:

1) jest osiedlona na obszarze Państwa Polskiego, o ile jej nie służy obywatelstwo innego państwa. Za osiedlonego w Państwie Polskim

w naczeniu niniejszej ustawy jest uważany kto:

- a) jest zapisany lub ma prawo być zapisanym do ksiąg stałej ludności b. Królestwa Polskiego;
- b) ma prawo swojszczyzny w jednej z gmin na obszarze Państwa Polskiego, stanowiącym poprzednio część składową Państwa Austriackiego lub Węgierskiego;
- c) miał już przed 1 stycznia 1908 r. z tytułu obywatelstwa niemieckiego stałe miejsce zamieszkania na obszarze Państwa Polskiego, stanowiącym poprzednio część składową Państwa Pruskiego;
- d) był zapisany do gminy miejskiej lub wiejskiej, albo do jednej z organizacji stanowych na ziemiach b. Cesarstwa Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Państwa Polskiego;

2) urodziła się na obszarze Państwa Polskiego, o ile nie służy jej obywatelstwo innego Państwa;

3) ponadto której na mocy traktatów międzynarodowych obywatelstwo polskie przysługuje.

Sprawę prowadzenia ksiąg ludności stałej w b. Królestwie Polskim regulowały: instrukcja o utrzymaniu i prowadzeniu ksiąg ludności w miastach i gminach wiejskich Królestwa Polskiego, zatwierdzona decyzją Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 10/22 listopada 1861 r. i analogiczna instrukcja dla m. Warszawy, zatwierdzona przez Radę dn. 11/23 lutego 1866 r. Późniejsze przepisy, zwłaszcza ukaz z dnia 8 VII 1868 r. dotyczący przesiedlenia z Cesarstwa do Królestwa, wprowadziły w tym zakresie nieznaczne zmiany.

Prawo zapisu do ksiąg ludności stałej przysługiwało osobom: 1) stałe zamieszkałym w gminie, 2) przybyłym z innych gmin na stały pobyt, o ile złożyli dowody przesiedlenia. Wpisanie obcokrajowca, o ile osiedlił się na stałe w gminie, mogło nastąpić każdorazowo tylko na mocy decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych. Mieszkańcy cesarstwa mogli być zapisani do ksiąg po uzyskaniu na zasadzie obowiązujących w cesarstwie przepisów świadectwa uwalniającego z gminy lub organizacji stanowej, do której należeli, oraz po osiedleniu się i zapisaniu do liczby ludności stałej gminy miejskiej lub wiejskiej w Królestwie.

Kobiety były zapisywane do ksiąg ludności stałego miejsca pobytu mężów i nie mogły bez ich pozwolenia otrzymać świadectwa przesiedlenia do innej miejscowości. Małoletnich wpisywano do ksiąg stałego miejsca pobytu ojca, matki lub opiekuna.

Wykreślenie z ksiąg osoby, która przesiedliła się do Rosji lub wemigrowała zagranicę, mogło nastąpić jedynie na mocy decyzji Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych, od 1868 r. zaś gubernatora.

Prawo przynależności czyli swojszczyzny na terenie b. Państwa Austriacko-Węgierskiego było unormowane ustawą z dnia 3 grudnia 1863 r. o uregulowaniu stosunków prawa przynależności (Dz. P. P. Nr 103), znówelizowaną następnie ustawą z dnia 5 grudnia 1896 r. (Dz. U. P. Nr 22). Ponieważ przepisy te regulowały prawo nabycia i utraty przynależności na przyszłość, przy ocenie prawa swojszczyzny w wielu wypadkach należało uwzględnić również częściowo przepisy poprzednie, w szczególności patent konskrypcyjny z dnia 25 października 1804 (Zb. Ust. Pol. t. 23, str. 3), patent cesarski z dnia 17 marca 1849 r. (Dz. P. P. Nr 170) i patent cesarski z dnia 24 kwietnia 1859 r. (Dz. P. P. Nr 58).

Prawo przynależności do gminy mogli nabyć tylko obywatele Państwa: 1) przez urodzenie, 2) przez zawarcie małżeństwa, 3) przez wyraźne przyjęcie do związku przynależności, 4) przez objęcie urzędu publicznego. Dzieci ślubne nabywały przynależność gminy, do której

był przynależny ojciec w czasie ich urodzenia, dzieci nieslubne — gminy, do której była przynależna ich matka. Niewłasnowolne dzieci uprawnione nabywały przynależność do gminy, w której ich ojciec posiadał prawo przynależności w czasie uprawnienia. Przez zamążpójście kobieta nabywała przynależność do gminy męża. Przyjęcie do związku przynależności dokonywała gmina, względnie przełożona władza polityczna, o ile gmina zaniechała rozstrzygnięcia sprawy w terminie sześciomiesięcznym od daty złożenia próby. Gmina miejsca pobytu nie mogła odmówić przyjęcia do związku przynależności obywatelowi Państwa, który po nabyciu własnowolności przebywał w tej gminie dobrowolnie i bez przerwy przez lat dziesięć nie korzystając z publicznego zaopatrzenia ubogich. Przez objęcie urzędu publicznego nabywali przynależność do gminy siedzib urzędowej mianowani na stałe urzędnicy i „studzy” państwa, dworu, kraju, gmin, reprezentacji powiatowej i funduszy publicznych, duchowni, nauczyciele publiczni oraz notariusze.

Zmiana przynależności gminnej męża rozciągała się na żonę, a zmiana przynależności ojca lub matki nieslubnej — na niewłasnowolne dzieci. Utrata prawa obywatelstwa — pociągała za sobą również utratę prawa swojszczyzny, a nabycie swojszczyzny w gminie — wygaśnięcie tego prawa w gminie poprzedniej przynależności.

Jako dokumenty, stwierdzające prawo przynależności, wystawiały gminy t. zw. certyfikaty przynależności według wzoru ustalonego w załączniku do ustawy z dnia 3 grudnia 1863 r.

W sprawie pojęcia zamieszkania b. obywateli niemieckich (art. 2 ust. 1 pkt. c) ustawy — p. przepisy Konwencji Wiedeńskiej o obywatelstwie i opcji i konwencji niemiecko polskiej, dotyczącej Górnego Śląska (poz. 21 i 22 niniejszego zeszytu).

P. pod poz. 31 niniejszego zeszytu pkt. 15 i 16 instrukcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 8 sierpnia 1920 r., zawierające wyjaśnienia w sprawie zapisów do gmin miejskich i wiejskich oraz do organizacji stanowych na ziemiach b. Cesarstwa Rosyjskiego (art. 2 pkt. 1 lit. d) ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego.

P. przepisy podanych pod dalszymi pozycjami zeszytu umów międzynarodowych, które częściowo rozwijają bądź zmieniają pośrednio niektóre postanowienia art. 2 ustawy.

1. Polska w chwili odrodzenia swego nie miała własnych obywateli w znaczeniu prawnym. Ludność związana zamieszkaniem, urodzeniem i t. d. z obszarami, które weszły w skład Polski, posiadała obywatelstwo państw zaborczych. Porządek prawny wymagał określenia, kto ma być uważany za obywatela polskiego. Zadanie to spełnia, obok postanowień, zawartych w art. 3 i 4 Traktatu Wersalskiego (poz. 728/1920 Dz. Ust.), art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r. W tym ostatnim przepisie uznano za obywateli polskich trzy kategorie osób, a mianowicie: osoby, osiedlone na obszarze, wchodzącym w skład Polski; osoby, urodzone na tym obszarze, i osoby, którym obywatelstwo polskie służy z mocy traktatów międzynarodowych. Nabycie obywatelstwa tak z tytułu osiedlenia, jak i z tytułu urodzenia uzależnione od tego, że danej osobie nie służy obywatelstwo innego państwa. Gdyby przez to obce obywatelstwo rozumiano także obywatelstwo państw zaborczych wobec art. 2. o którym mowa, o ile dotyczy obywatelstwa z tytułu osiedlenia albo urodzenia, byłby bezcelowy. Osoby bowiem, urodzone przed dniem wejścia w życie ustawy z 20 stycznia 1920 r. na obszarze, wchodzącym obecnie w skład Polski, jak również osoby osiedlone w powyższym dniu

na tym obszarze, były z nader nielicznymi wyjątkami właśnie obywatelami państw zaborczych. Na zasadzie art. 2 pp. 1 i 2 mogłyby nabyć wobec tego obywatelstwo tylko osoby, którym nie służy wogóle żadne obywatelstwo, a zatem osoby, których liczba w stosunku do milionów ludności, związanej z terytorium, które weszło w skład Polski, była wprost znikoma. Że ustawodawca w powyższych przepisach, mających podstawowe znaczenie dla kwestii, kto ma być uważany za obywatela wskrzeszonego Państwa, miał na myśli nie powyższe znikome wprost wyjątki, lecz szerokie masy ludności, nie może ulegać wątpliwości. Wobec tego przyjąć należy, że w zastrzeżeniu, o którym mowa, chodzi tylko o obywatelstwo państw innych, nie b. zaborczych, albo o obywatelstwo wprowadzie jednego z b. państw zaborczych, lecz nabyte po raz pierwszy albo ponownie po powrocie Polski do bytu państwowego. (z motywów wyroku N. T. A. z 20/V 1932 r. I. rej. 9415/30. Z. W. Nr 545 A).

2. Osoby, zapisane do ksiąg ludności stałej w gminie, która wchodziła w skład b. Królestwa Polskiego, a nie stanowi części składowej obecnego Państwa Polskiego, nie nabyły z tytułu powyższego zapisu na zasadzie art. 2 p. 1 lit. a ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. obywatelstwa polskiego. (wyrok N. T. A. z 9.I.1926 r. I. rej. 823/25 Z. W. Nr 855).

3. Art. 2 p. 1 ustawy z 20 stycznia 1920 głosi: „Z chwilą ogłoszenia ustawy niniejszej prawo obywatelstwa polskiego służy każdej osobie bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości, która: 1) jest osiedlona na obszarze Państwa Polskiego, o ile jej nie służy obywatelstwo innego Państwa. W przepisie tym uznane zostały za obywateli polskich osoby, związane węzłem, oznaczonym w ustawie jako osiedlenie, z obszarem Państwa Polskiego, a więc z obszarem Polski wskrzeszonej. Z wymienionych w ustawie słów „bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości” wynika, że żadne inne wskazanie, a jedynie łączność osoby z obszarem Polski wskrzeszonej było motywem, którym się ustawodawca kierował. Zdanie drugie tego samego przepisu brzmi: „Za osiedlonego w Państwie Polskim w znaczeniu niniejszej ustawy jest uważany, kto: a) jest zapisany lub ma prawo być zapisanym do ksiąg stałej ludności b. Królestwa Polskiego.” Z powyższego układu p. 1 art. 2 wynika niewątpliwie, że zdanie pierwsze tego przepisu reguluje kwestię, na którym terytorium winna być osoba osiedlona, by nabyła obywatelstwo polskie na zasadzie przepisu, o którym mowa, a zdanie następne określa jedynie pojęcie osiedlenia, o ile w rachubę wchodzi obszar b. Królestwa Polskiego, wcielony do Polski wskrzeszonej, a nie zmienia zasady wypowiedzianej w zdaniu pierwszym co do obszaru, na którym

osiedlenie ma mieć miejsce (z motywów wyroku cyt. w poprzednim punkcie).

4. Na terenie b. Królestwa Kongresowego nie było przepisu, któryby obywatelom honorowym według rosyjskich przepisów o stanach (zbiór praw ces. ros. tom IX) dawał jakiekolwiek wyjątkowe prawa w kwestii zapisu do ksiąg ludności stałej (wyrok N. T. A. z 19.II.1927 r. I. rej. 1081/26 Z. W. Nr 1129).

5. Dowód wymaganego w art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. zapisu do ksiąg ludności stałej może być, w razie niemożności dostarczenia wypisu tychże ksiąg z powodu ich braku, prowadzony innymi środkami dowodowymi (wyrok N. T. A. z 17.VI 1927 r. I. rej. 2086/25 Z. W. Nr 1240).

6. Prawo do zapisu do ksiąg ludności stałej jako tytuł do nabycia obywatelstwa polskiego na zasadzie art. 2 p. 1 ust. a) ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 440 Dz. Ust. istnieje tylko tak długo, jak długo trwa stałe zamieszkanie względnie osiedlenie się danej osoby (wyrok N. T. A. z 31.I.1930 r. I. rej. 2526/28 Z. W. Nr 188A).

7. „W postanowieniach, zawartych w art. 2 p. 1 ustęp 2) ustawy, o której mowa, nie uzależniono nabycia obywatelstwa od zrealizowania prawa do zapisu do ksiąg ludności stałej na obszarze byłego Królestwa Polskiego i wobec tego także osoby, które faktycznie nigdy do tychże ksiąg nie były zapisane, a którym służyło w chwili ogłoszenia powyższej ustawy prawo do tego zapisu, nabyły obywatelstwo polskie na zasadzie art. 2 p. 1 ustęp a) tejże ustawy, z tego zaś nie wynika, że na zasadzie tego przepisu nabyli obywatelstwo polskie także ci, którzy w dniu ogłoszenia ustawy z 20 stycznia 1920 r. ani nie byli zapisani do ksiąg ludności stałej ani też w dniu tym prawa do tegoż zapisu nie posiadali, a to chociażby ono nawet przed tymże dniem im służyło. (z motywów wyroku cyt. w pkt. poprzednim).

8. Urzędnicy ewangelickiej gminy kościelnej, o ile nie podpadają pod pojęcie osób duchowych, nie nabywają z tytułu swego urzędu przynależności gminnej na zasadzie § 10 ustawy z 5 grudnia 1896 r. (austr. Dz. P. P. Nr 222). (z motywów wyroku N. T. A. z 1.V.1919 r. I. rej. 2833/27. Z. W. Nr 71A).

9. Starosta unieważnił wspomniany wyżej certyfikat przynależności z tego powodu, że skarżący, nie mając obywatelstwa państwowego, nie mógł nabyć przynależności gminnej w Boraszowie. Urząd Wojewódzki zaznaczył w motywach zaskarżonego orzeczenia, że według § 2 ustawy z 3 grudnia 1863 r. N 105 Dz. P. P., przynależność gminną mogą nabyć tylko „obywatele państwa”, że przez tych obywateli należy rozumieć w czasie przed upadkiem Austrii obywateli austriackich, w czasie zaś po upadku Austrii — obywateli polskich i że skarżący nie nabył obywatelstwa polskiego przez swoją nie-

ślubną matkę L. W. ani też z tytułu urodzenia się na obszarze, wchodzącym w skład Polski, ani wreszcie z tytułu służby wojskowej. Przez matkę swoją skarżący nie nabył (art. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r. poz. 44 Dz. Ust.) według zaskarżonego orzeczenia obywatelstwa polskiego, ponieważ nie udowodnił, że matka jego nabyła obywatelstwo austriackie, a w ślad za tym przynależność gminną w Borszczowie. Skarżący określa te motywy jako *circulus vitiosus*. Zacytowane te nie jest trafny. Jak to bowiem zaznaczono w motywach zaskarżonego orzeczenia, przynależność gminną może według § 2 wspomnianej wyżej ustawy z dnia 3 grudnia 1863 nabyć tylko „obywatel państwa”, a zatem osoba, będąca obywatelem tego państwa, które nad daną gminą wykonywa władzę suwerenną. W art. zaś 2 p. 1 ust. b) wspomnianej już również wyżej ustawy z 20 stycznia 1920 r. uznano z chwilą ogłoszenia tejże ustawy za obywateli polskich osoby, mające prawo swojszczyzny, czyli przynależność w jednej z gmin na obszarze Państwa Polskiego, wchodzącej poprzednio w skład Austrii lub Węgier, o ile danej osobie nie służy obywatelstwo innego państwa. Kto zatem w czasie wykonywania w Borszczowie zwierzchniej władzy państwowej przez Austrię posiadał obywatelstwo austriackie, mógł w tymże czasie nabyć przynależność gminną w Borszczowie. Obywatel austriacki, który w powyższym czasie przynależność tę nabył, stał się na zasadzie ostatnio wymienionego przepisu obywatelem polskim — oczywiście z wyżej przytoczonym zastrzeżeniem, w tym przepisie zawartym. Kto natomiast do czasu wykonywania w Borszczowie władzy zwierzchniej przez Austrię obywatelstwa austriackiego nie posiadał, mógł dopiero po tymże czasie nabyć przynależność gminną w Borszczowie i to tylko w tym razie, jeżeli posiadał obywatelstwo polskie, bez wzędu na to, z jakiego tytułu prawnego je nabył. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 9/IX 1931 r. I. rej. 2593/30 Z. W. Nr 422 A.).

10. Przed rozpadnięciem się Monarchii austriacko-węgierskiej przynależność gminna państwa, według § 17 ustawy z 3 grudnia 1863 Nr 105 Dz. P. P., przez nabycie przynależności w innej gminie tylko wówczas, gdy gmina ta znajdowała się na obszarze, na którym ta ustawa obowiązywała. (wyrok N. T. A. z 25/XI 1931 r. I. rej. 2892/30 i 2893/30 Z. W. Nr 458 A.).

11. Okoliczność, że osoba, dla której wydano certyfikat przynależności, przewidziany w § 32 austr. ustawy z 3 grudnia 1863 Nr 105 Dz. P. P., stwierdzonej nim przynależności nie nabyła, sama przez się nie ma istotnego znaczenia dla skuteczności prawnej tegoż certyfikatu. (wyrok N. T. A. z dnia 17/X 1935 r. I. rej. 4867/33 Z. W. Nr 1071 A.).

12. Jak to wynika z §§ 32 i 33 wspomnianej ustawy z 3 grudnia 1863 r., certyfikat przynależności, wydany poprawnie pod względem for-

malnym, jest dokumentem publicznym, stwierdzającym, że osoba, której dotyczy, jest przynależna do wymienionej w nim w tym względzie gminy. Prowadzenie dowodu przeciwnego ze strony danej gminy jest w zasadzie dopuszczalne, zostało jednak ograniczone. Jak to bowiem wynika z § 35, do obalenia mocy dowodowej certyfikatu nie wystarcza samo tylko wykazanie, że dana osoba nie nabyła stwierdzonej przynależności, lecz wymagane jest wykazanie, że osoba ta w chwili wydania certyfikatu była przynależna do innej gminy. (z motywów wyroku cyt. w pkt. poprzednim).

13. Kwestie zapisu do organizacji stanowych, o którym mowa w art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. o obywatelstwie polskim, winny być oceniane według właściwych przepisów ogólnych . . . , a więc przede wszystkim według rosyjskich ustaw o stanach z roku 1899 (Zb. Praw Ces. Ros. tom IX), o ile zaś chodzi o stan włościański, także według ogólnej ustawy o tymże stanie, wydanej w r. 1902 (specjalny załącznik do t. IX Zb. Praw Ces. Ros.).

W myśl art. 407 wspomnianej ustawy o stanach do prawosławnego duchowieństwa świeckiego należą między innymi „psałomszczyki”, w myśl zaś art. 427 tej samej ustawy kandydat do stanu duchownego, należący do stanu włościańskiego, winien poprzednio uzyskać prawne zwolnienie ze swojej dotychczasowej organizacji stanowej. Przyjąć wobec tego należy, że skarżący najpóźniej z chwilą uzyskania stopnia psałomszczyka został zwolniony ze swojej przynależności do stanu włościańskiego, a w następstwie tego, że od wspomnianej chwili nie może być uważany za prawnie przynależnego do stanu włościańskiego. (z wyroku N. T. A. z 3/VI 1927 r. I. rej. 3012/25. Z. W. Nr 1224).

14. W art. 2 p. 1 ust. d) z 20 stycznia 1920 r. uznano z chwilą ogłoszenia tej ustawy za obywateli polskich osoby, które były zapisane do gminy miejskiej albo wiejskiej lub do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego cesarstwa rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski. Z przepisu tego wynika, że o ile chodzi o stany — ma on je na względzie tylko o tyle, o ile one miały organizacje miejscowe, i że nabycie na jego podstawie obywatelstwa polskiego uzależnione jest nie od tego, czy dana osoba powinna być zapisana do organizacji stanowych na określonych wyżej ziemiach, lecz od tego, czy rzeczywiście była do nich zapisana...

Skarżący jako ślubny syn księdza prawosławnego, nabył z tytułu tego pochodzenia na zasadzie art. 401 i 511 rosyjskiej ustawy o stanach (t. IX Zb. Pr. Ces. Ros. wydanie z r. 1913) przynależność do honorowych obywateli dziedzicznych. Gdy zaś ta grupa obywateli miejskich nie posiadała — jak to okazuje się z ostatnio wymienionej ustawy — organizacji miejscowych, przeto także i powyższa przynależność nie służy tytułu do nabycia obywatelstwa polskiego.

go na zasadzie art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r. (z motywów wyroku N. T. A. z 5 X 1932 r. I. rej. 5523/30 Z. W. Nr 573 A).

15. W Rosji carskiej duchowieństwo prawosławne, zarówno jak i duchowieństwo innych wyznań, miało tylko swoją hierarchię podobnie jak urzędnicy państwowi, nie miało natomiast żadnej organizacji stanowej, a prowadzone przez konsystorze biskupie spisy duchownych, podobnie jak prowadzone przez Ministerstwo spisy podległych urzędników, żadną miarą nie mogły być uważane za księgi stanowe (art. 987 ustawy o stanach w wydaniu z r. 1899). Jeżeli zaś wyłączy się organizację duchowieństwa spod pojęcia organizacji stanowych w rozumieniu art. 2 p. 1 lit. d) ustawy z 20 stycznia 1920 r., to w myśl tegoż przepisu w łączności z ustawą o stanach wchodzić może pod uwagę tylko zapis do organizacji stanu szlacheckiego, mieszczańskiego lub włościańskiego, bądź do gminy miejskiej lub wiejskiej. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 19/IX 1936 r. I. rej. 2647/33 Z. W. Nr 1216 A).

16. Ustawodawca, uznając w art. 2 p. 1 lit. d) wspomnianej wyżej ustawy z 20 stycznia 1920 r. osoby, zapisane do organizacji stanowych na ziemiach byłego cesarstwa rosyjskiego, jakie weszły w skład Polski, za obywateli polskich, wyszedł oczywiście z założenia, że między osobą, przynależną do stanów na tych ziemiach, a nimi istnieje łączność, stanowiąca słuszną podstawę do nabycia obywatelstwa polskiego. Istotne znaczenie ma wobec tego nie tylko sam fakt wpisu, lecz przede wszystkim prawna przynależność danej osoby do jednego ze stanów na ziemiach, o których mowa, a więc legalność wpisu. W tym ostatnim względzie miarodajne są przede wszystkim postanowienia rosyjskiej ustawy o stanach (t. IX Zb. Praw Ces. Ros.).

Otóż z art. 427, 428 i 675 tej ustawy wynika, że osoba należąca do stanu obywateli wiejskich, traci prawo do tego stanu w razie przejścia do kategorii osób duchownych (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 6/XII 1937 r. I. rej. 9546/34 Z. W. Nr 1471 A).

17. „Do uznania jednak zamieszkania o którym mowa w Traktacie Wersalskim, za pojęcie równoznaczne z osiedleniem, określonym w art. 2 p. 1 ustawy z 20 stycznia 1920 r., brak jakiegokolwiek podstawy. Podstawy w tym względzie nie można przede wszystkim dopatrzeć się w art. 3 i 4 Traktatu Wersalskiego, gdyż w przepisach tych nie określono bliżej istoty zamieszkania. Ustawodawstwo zaś wewnętrzne, a w szczególności ustawa z 20 stycznia 1920 r., odróżnia zamieszkanie w rozumieniu Traktatu Wersalskiego od osiedlenia. W art. 2 bowiem tej ustawy uznano za obywateli polskich — w p. 1 osoby, osiedlone na obszarze, wchodzącym w skład Polski, w p. 3 zaś osoby,

którym obywatelstwo polskie służy z mocy traktatów międzynarodowych. To ostatnie postanowienie ma na względzie, jak to okazuje się z pierwszego zdania art. 2, tylko traktaty międzynarodowe, które obowiązywały w dniu wejścia w życie ustawy, o której mowa, a zatem tylko wspomniany już wyżej Traktat Wersalski, a nadto Traktat Pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi, a Niemcami (poz. 200/1920 Dz. Ust.). Żadna bowiem inna umowa międzynarodowa, regulująca kwestię obywatelstwa polskiego, w dniu wejścia w życie ustawy z 20 stycznia 1920 r. nie obowiązywała. Gdyby zaś ustawodawca wychodził z założenia, że zamieszkanie w rozumieniu Traktatu Wersalskiego jest identyczne z osiedleniem w rozumieniu art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r., to... p. 3 tego ostatniego przepisu byłby w zasadzie bezcelowy... (z motywów wyroku N. T. A. z 13/XII 1934 r. I. rej. 9612/33 Z. W. Nr 820 A).

18. P. pod art. VI Traktatu Ryskiego (poz. 24 nin. zeszytu) wyroki N. T. A. z 18/V 1927 r. I. rej. 3795/25 Z. W. Nr 1213, z 22/X 1929 r. I. rej. 2428/27 Z. W. Nr 126 A, z 4/XI 1932 r. I. rej. 6378/31 Z. W. Nr 580 A i z 5/I 1934 r. I. rej. 3074/31 Z. W. Nr 711 A.

Art. 2a. Obywatelstwo polskie służy ponadto osobie, która ma miejsce zamieszkania i prawo swojszczyzny w jednej z gmin na obszarze odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego, stanowiących poprzednio część składową Republiki Czechosłowackiej, jeżeli osoba ta (lub jej ojciec, u dziecka nieślubnego — matka) prawo to posiadała nieprzerwanie od dnia 1 listopada 1918 r. i jeżeli prawa tego nie nabyła z tytułu sprawowania urzędu publicznego; warunkiem miejsca zamieszkania nie dotyczy osób pochodzenia polskiego.

1. W myśl art. 5 pkt. 2 dekretu z dnia 16 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 585) przepisy art. 2a ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego dotyczą również osób, które miały w dniu 1 grudnia 1938 r. miejsce zamieszkania i prawo swojszczyzny w jednej z gmin na ziemiach wymienionych w art. 1 dekretu (ziemie we Frydeckim, Czadeckim, Jaworzynie spiskiej, w Pieninach, w dolinie Popradu oraz w źródłowym Uduwy, przyłączone do Rzeczypospolitej w listopadzie 1938 r.) jeżeli osoby te (lub ich ojcowie, u dzieci nieślubnych — matki) odpowiadają innym warunkom, przewidzianym w art. 2a.

2. Jakkolwiek ziemie, wymienione w art. 2a ustawy i w uw. 1 nie znajdują się obecnie pod suwerenną władzą Polski, artykuł ten przytoczono, ponieważ stanowi on dla pewnej kategorii osób tytuł do nabycia obywatelstwa polskiego.

Art. 3. Obywatele państw innych pochodzenia polskiego oraz ich potomkowie uznani będą za obywateli Państwa Polskiego, skoro po powrocie do Polskiego Państwa w urzędzie administracyjnym miejsca swego zamieszkania złożą dowody pochodzenia polskiego wraz z oświadczeniem, że chcą być obywatelami polskimi i zrzekają się obywatelstwa innego państwa.

Osoby pochodzenia polskiego, które w dniu 1 października 1938 r. miały miejsce zamieszkania na obszarze odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego, będą traktowane na równi z osobami, które do Państwa Polskiego powróciły.

1. W myśl art. 5 pkt. 2 dekretu z dnia 16 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 585) przepisy ust. 2 art. 3 ustawy dotyczą również osób pochodzenia polskiego, które w dniu 1 grudnia 1938 r. miały miejsce zamieszkania na ziemiach, wymienionych w art. 1 dekretu (ziemie we Frydeckim, Czadeckim, Jaworzynie Spiskiej, Pieninach, w dolinie Popradu i w żódlowsku Udawy, przyłączone w listopadzie 1938 r. do Rzeczypospolitej).
P. uw. 2 do art. 2a.

1. Do istoty pochodzenia polskiego w rozumieniu art. 3 ustawy z 20 stycznia 1920, poz. 44 Dz. Ust. o obywatelstwie polskim nie należy, by dana osoba ujawniała swoją przynależność do narodowości polskiej (wyrok N. T. A. z 3/XII 1929 r. I. rej. 3349/27. Z. W. Nr 154 A).

2. Prawo domagania się uznania za obywatela polskiego na zasadzie art. 3 ustawy z 20 stycznia 1920 zostało uzależnione m. in. od tego, że danej osobie nie służy obywatelstwo polskie z innego tytułu prawnego. Uzależnienie to wynika ponad wszelką wątpliwość z przyznania tegoż prawa obywatelom państw innych i z warunku złożenia przez nich oświadczenia, że chcą być obywatelami polskimi i zrzekają się obywatelstwa innego państwa. Obywatel polski nie ma wobec tego legitymacji prawnej do podnoszenia odnośnie swojej osoby rozszczenia z przepisu, o którym mowa (z motywów wyroku N. T. A. z dn. 24/I 1930 r. I. rej. 2643/28 Z. W. Nr 183 A).

3. Ustawodawca nie określił bliżej istoty pochodzenia polskiego, o którym mowa w przytoczonym wyżej art. 3. Przyjąć wobec tego należy, że chodzi o pochodzenie polskie nie w jakimś specjalnym znaczeniu prawnym, lecz w znaczeniu zwyczajnym, a zatem w znaczeniu, w jakim słowa „pochodzenie polskie” używane są powszechnie w mowie potocznej. W tym znaczeniu pochodzenie polskie, oznacza pochodzenie od osoby, która używaniem języka polskiego w domu i w rodzinie, przestrzeganiem zwyczajów i obyczajów polskich, wychowywaniem potomstwa w duchu polskim i t. d. zaznaczyła w sposób niewątpliwy, że należy do narodowości polskiej (z motywów wyroku N. T. A. z 28/X 1931 r. I. rej. 7263/30. Z. W. Nr 449 A).

Art. 4. Obywatelstwo polskie nabywa się:

- 1) przez urodzenie,
- 2) przez uprawnienie, uznanie lub przysposobienie,
- 3) przez zamążpójście,
- 4) przez nadanie,
- 5) przez przyjęcie urzędu publicznego lub przyjęcie do służby wojskowej w Państwie Polskim, o ile nie uczyniono przeciwnego zastrzeżenia.

*) Pkt. 5 art. 4 stał się nieaktualny — p. art 6 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państw. służbie cywilnej

(Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 164) oraz art. 8 ustawy z dnia 9 kwietnia 1928 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220).

1. W myśl art. 4 pkt. 5 ustawy o obywatelstwie nabyli obywatelstwo polskie wszyscy ci wojskowi, którzy w chwili przełomu przyjęci zostali z armii b. państw zaborczych do wojska polskiego bez zastrzeżenia, że przyjęcie to nie nadaje praw obywatelstwa (wyrok N. T. A. z 16/IV 1924 r. G. S. str. 700/1924).

2. Pierwszy akt ustawodawczy, normujący kwestię obywatelstwa polskiego, a mianowicie ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. poz. 44 Dz. Ust. mówi wyraźnie w art. 4 p. 5, że obywatelstwo polskie nabywa się przez przyjęcie do służby wojskowej w Państwie Polskim. o ile nie uczyniono przeciwnego zastrzeżenia. Wprawdzie ustawa ta weszła w życie już po zwolnieniu F. E. ze służby w wojsku polskim, nie ulega jednak wątpliwości, że postanowienia jej normują te sprawy nie tylko na przyszłość, ale i wstecz, gdyż w przeciwnym razie w okresie poprzednim powstałaby luka, której i tak nie dałoby się inaczej wypełnić, jak przez analogię w stosowaniu tej pierwszej ustawy (z motywów wyroku N. T. A. z 16/IV 1924 r. I. rej. 18/24. Z. W. Nr 370).

3. Osoba, mianowana na obszarze b. dzielnicy pruskiej sędzią komisaryjnym, bez zastrzeżeń co do nabycia obywatelstwa polskiego, nabywa obywatelstwo polskie na zasadzie art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. (wyrok N. T. A. z 7/XI 1924 r. I. rej. 548/24. Z. W. Nr 477).

4. W przewodzie administracyjnym o ustalenie obywatelstwa polskiego stanowi pominięcie twierdzenia osoby interesowanej, że *jest* ona żołnierzem polskim (art. 4 p. 5 ustawy z dnia 20/I 1920 r. poz. 44 Dz. Ust. istotną wadliwość postępowania. (Wyrok N. T. A. z 23/I 1925 r. I. rej. 887/22. Z. W. Nr 527).

5. Powody zaniechania zastrzeżenia przeciwnego, o którym umowa w art. 4 p. 5 ustawy o obywatelstwie polskim z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. są dla skutków tego zaniechania w dziedzinie nabycia obywatelstwa bez znaczenia prawnego (wyrok N. T. A. z 9/IX 1931 r. I. rej. 2593/30. Z. W. Nr 422 A).

6. Skarżący powołuje się m. i. na okoliczność, że w art. 1 p. 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 11/I 1928 r. poz. 26 Dz. Ust. postanowiono, iż spełnienie obowiązku służby wojskowej nie powoduje samo przez się nabycia obywatelstwa polskiego. Opierając się na tym, że postanowienie to obowiązuje dopiero od 1 maja 1928 r., skarżący wywodzi, że do tegoż dnia przyjęcie do służby wojskowej było podstawą prawną do nabycia obywatelstwa.

Rozpatrując te wywody, zaznaczyć należy, że według art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r. obywatelstwo polskie nabywa się przez przyjęcie do służby wojskowej w Państwie Polskim,

o ile nie uczyniono przeciwnego zastrzeżenia. W art. zaś 64 wspomnianej wyżej ustawy z 23 maja 1924 r. (w brzmieniu przed nowelizacją, dokonaną rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 stycznia 1928 r.) postanowiono, że cudzoziemcy mogą być przyjęci do służby wojskowej jako ochotnicy tylko za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej i że przez fakt służby wojskowej cudzoziemcy ci nie stają się obywatelami Państwa Polskiego. Tym ostatnim postanowieniem uchylono zatem co do cudzoziemców, przyjętych do służby wojskowej w charakterze ochotników, przytoczone wyżej postanowienie zawarte w art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r. Gdyby wolą ustawodawcy było, aby już z mocy ustawy z 23 maja 1924 r. nie tylko osoby, przyjęte do służby wojskowej w charakterze ochotników, lecz także osoby, przyjęte do tej służby jako do niej obowiązane, nie nabywały przez to przyjęcie z mocy samego prawa obywatelstwa polskiego, byłoby to — wobec tego, iż chodzi o tak doniosły skutek prawny, jakim jest nabycie obywatelstwa, — wyrażone w ustawie w sposób, wykluczający wszelką wątpliwość, tak, jak to uczyniono we wspomnianym wyżej art. 64 co do ochotników, lub w art. 1 p. 9 rozporządzenia z 11.I 1928 r. co do osób, które przebywają na obszarze Polski i nie udowodniły, że są obywatelami państwa obcego, a zostały w Polsce pociągnięte do służby wojskowej. Takiego jednak wyraźnego postanowienia co do osób tej ostatniej kategorii ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej w swoim brzmieniu z 23 maja 1924 r. nie zawiera. Przyjąć wobec tego należy, że ustawą tą co do osób, które pełniły służbę wojskową w charakterze ochotników nie uchylono art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r. W granicach tedy tego tylko wniosku interpretować należy postanowienia, zawarte w art. 79 p. 3 ustawy z 23 maja 1924 r. Według postanowień tych całkowite zwolnienie od powszechnego obowiązku służby wojskowej następuje w wypadkach udowodnienia obcej przynależności państwowej zgodnie z przepisami prawa w przedmiocie obywatelstwa polskiego. Dalsza część tego samego artykułu brzmi: „zwolnienie z tytułu posiadania obcego obywatelstwa następuje na prośbę strony, wniesioną do władzy administracyjnej I instancji, w której listach poborowych umieszczony jest dotyczący poborowy czy też rekrut; zwolnienie może być orzeczone tylko w tym wypadku, jeżeli dochodzenie ustali ponad wszelką wątpliwość fakt utraty lub braku obywatelstwa polskiego jeszcze przed wcieleniem do wojska.”

Wychodząc przy wykładni tych postanowień ze stanowiska, że postanowienia art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r., o ile nimi unormowano nabycie obywatelstwa z tytułu służby wojskowej, zachowały poza wypadkami dotyczącymi ochotników, także po wejściu w życie

ustawy z 23 maja 1924 r. moc obowiązującą, dochodzi się do wniosku, że osoba, pociągnięta do służby wojskowej iako do niej obowiązana, nabywała w czasie przed znowelizowaniem tejże ustawy przez tę służbę obywatelstwo polskie, że jednak osoba ta, jeżeli udowodni, iż przed wcieleniem do wojska obywatelstwa polskiego nie posiadała i zażąda z tego powodu zwolnienia od służby wojskowej, z chwilą tego zwolnienia traci obywatelstwo polskie, nabyte przez służbę wojskową, gdyż ustawodawca, nakazując zwolnienie od służby danej osoby z powodu jej zarzutu nieposiadania obywatelstwa polskiego, nie mógł oczywiście chcieć, by ta osoba, pomimo tego zwolnienia, była nadal uważana za obywatela polskiego. Przytoczonymi wyżej postanowieniami art. 79 nie uchylono zatem — oczywiście poza wypadkami, dotyczącymi ochotników, — ustanowionego w art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 r. tytułu do nabycia obywatelstwa polskiego przez służbę wojskową, a natomiast ustanowiono nowy, w ostatnio wymienionej ustawie nie przewidziany tytuł prawny utraty obywatelstwa (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 23/X 1931 r. I. rej. 3674/30. Z. W. Nr 447 A.).

7. Brak zastrzeżonego w rozkazie Szefa Sztabu Generalnego z 5 listopada 1918 r. (Dz. Rozk. Wojsk. poz. 76) zatwierdzenia przez najwyższą władzę wojskową przyjęcia byłego oficera armii austro-węgierskiej do wojska Polskiego sam przez się nie ma istotnego znaczenia dla skuteczności tego przyjęcia, a powoduje jedynie rozwiązanie powstałego już stosunku służbowego, i z tego powodu nie jest przeszkodą do nabycia obywatelstwa polskiego na podstawie art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. (wyrok N. T. A. z 3/IX 1936 r. I. rej. 5345/33 Z. W. Nr 1213 A.).

8. Z art. 79 ust. 2 ustawy z 23 maja 1924 poz. 609 Dz. Ust. wynika, że osoby, uznane przy poborze za zdolne do służby w pospolitym ruszeniu z bronią, mogły z tytułu tego uznania nabyć obywatelstwo polskie na podstawie art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. dopiero z chwilą wcielenia ich do wojska (wyrok N. T. A. z dnia 26/IV 1937 r. I. rej. 6088/34 Z. W. Nr 1358 A.).

9. P. pod art. 5 rozp. wyk. do ustawy (poz. 3 nin. zeszytu) wyroki N. T. A. z 20/I 1925 r. I. rej. 997/23. Z. W. Nr 524, z dnia 7/V 1926 r. I. rej. 63/24. Z. W. Nr 966 i z dnia 16/V 1928 r. I. rej. 4065/27. Z. W. Nr 1458.

Art. 5. Przez urodzenie dzieci ślubne nabywają obywatelstwo ojca, dzieci nieslubne — obywatelstwo matki. Dzieci rodziców niewiadomych, urodzone lub znalezione na obszarze Państwa Polskiego, uważane będą za obywateli polskich, o ile nie wykaże się ich inne obywatelstwo.

Art. 6. Przez uprawnienie, uznanie lub przysposobienie dziecko, liczące nie więcej niż 18 lat, nabywa obywatelstwo ojca lub matki, względnie innej osoby, uznającej lub przysposabiającej.

Art. 7. Przez zamążpójście nabywa obywatelstwo polskie cudzoziemka, poślubiająca obywatela polskiego.

Art. 8. Nadanie obywatelstwa polskiego nastąpić może na prośbę osoby, pragnącej je uzyskać, jeżeli wykaże:

1) że prowadziła nieposzlakowany tryb życia,

2) że przebywa stale przynajmniej od 10 lat w granicach Państwa Polskiego,

3) że posiada środki utrzymania lub zarobkowania dla siebie i swojej rodziny,

4) że posiada znajomość języka polskiego.

Za małoletnich oraz inne osoby, ograniczone w zdolności do działań prawnych, wnoszą prośbę o nadanie im obywatelstwa polskiego ich prawni zastępcy.

P. art. 8 ust. 4 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym i § 25 rozp. wyk. do tej ustawy (poz. 14 i 15 niniejszego zestytu).

1. W art. 8 i 9 wspomnianej wyżej ustawy z 20 stycznia 1920 określono warunki, wymagane do nadania obywatelstwa. Z postanowień tych wynika, że nawet w przypadkach, w których warunki te są spełnione, władza może, w konsekwencji tego, że odmowa tego nadania poświadczona jest niczem nieograniczonemu swobodnemu uznaniu władzy i że władza nie jest obowiązana do jej motywowania. Nie umotywowana odmowa nadania obywatelstwa nie podlega w następstwie tego wogóle rozpoznaniu przez Trybunał.

Ten brak kompetencji Trybunału nie ma jednak miejsca w razie, gdy władza orzekła o odmowie nadania obywatelstwa i odmowne orzeczenie uzasadniła. W tym bowiem razie przyjąć przede wszystkim należy, że odmowa nastąpiła tylko ze względu na motywy, przytoczone przez władzę, i że wobec tego mają one znaczenie istotne. Gdy zaś okoliczności faktyczne, przytoczone w uzasadnieniu, nie mogą — rzecz jasna — polegać na dowolnych twierdzeniach władzy, a wobec tego winny być ustalone według ogólnych zasad postępowania dowodowego, zaś wnioski prawne, wysnute z ustaleń faktycznych, nie mogą być sprzeczne z prawem, przeto właśnie w umotywowaniu swej decyzji w obu powyższych kierunkach nie wolno postępować według niczem nieograniczonego swobodnego uznania a w następstwie tego umotywowana odmowa nadania obywatelstwa nie może być uważana na zasadzie art. 3 p. b) ustawy o N. T. A. (obecnie art. 6 pkt. 2 rozp. Prez. R. P. o N. T. A. z 27/X 1932 r. po. 806 Dz. Ust.—przyp.) za wyłączonej wogóle spod rozpoznania przez Trybu-

nał, gdyż według tego przepisu sprawy, w których władze administracyjne uprawnione są do rozstrzygania według swobodnego uznania, wyłączone są spod orzecznictwa Trybunału tylko w granicach, pozostawionych temu uznaniu. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 25 maja 1928 r. I. rej. 2286/26. Z. W. Nr 1467).

2. Załatwiając podanie o nadanie obywatelstwa polskiego (art. 8 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r.) władza nie ma obowiązku przeprowadzenia badań w tym kierunku, czy stronie nie służy już obywatelstwo z mocy prawa (art. 2 ustawy), chociażby w uzasadnieniu swego wniosku o nadanie strona powoływała się na takie okoliczności, które mogą uzasadnić także wniosek o stwierdzenie posiadania obywatelstwa (wyrok N. T. A. z 5/I 1938 r. I. rej. 5969/36 G. A. Nr 6/1938).

Art. 9. W wypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie, obywatelstwo polskie może być nadane osobom, nie odpowiadającym poszczególnym warunkom z pomiędzy wymienionych w art. 8, zwłaszcza na obszarze b. Cesarstwa Rosyjskiego, jaki wchodzi w skład Państwa Polskiego. W żadnym jednak razie obywatelstwo polskie nie może być nadane osobom, ukaranym przez sądy polskie za przestępstwa, pociągające za sobą ograniczenie praw, dopóki to ograniczenie trwa, tudzież osobom, znajdującym się w stanie upadłości.

W art. 8 wymienionej ustawy (o obywatelstwie Państwa Polskiego — przyp.) określono warunki, wymagane do nadania obywatelstwa. W art. zaś 9 tej samej ustawy postanowiono, że w wypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie, obywatelstwo może być nadane osobom, nie odpowiadającym poszczególnym warunkom z art. 8. W żadnym jednak razie obywatelstwo nie może być — jak głosi art. 9 — nadane osobom, ukaranym przez sądy polskie za przestępstwa, pociągające za sobą ograniczenie praw, dopóki to ograniczenie trwa, tudzież osobom, znajdującym się w stanie upadłości. Poza tym ocena, czy dany wypadek zasługuje na szczególne uwzględnienie, pozostawiona jest swobodnemu uznaniu władzy (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 9/IV 1937 r. I. rej. 1064/35 Z. W. Nr 1368 A).

Art. 10. Obywatelka polska, która przez zamążpójście za cudzoziemca utraciła obywatelstwo polskie, odzyskuje je, jeżeli po ustaniu tego małżeństwa i osiedlenia się w Polsce złoży odpowiednie oświadczenie w urzędzie administracyjnym miejsca swego zamieszkania.

1. Ostatnio wymieniony przepis (art. 10 ustawy — przyp.), jak to okazuje się z jego brzmienia, dotyczy kobiet, które przez zamążpójście utraciły obywatelstwo polskie, a zatem kobiet, które po wskrzeszeniu Polski nabyły i następnie utraciły według obowiązującego prawa obywatelstwo polskie. Nadto w przepisie powyż-

szym jest mowa o odzyskaniu obywatelstwa, a więc nabyciu spowrotem obywatelstwa, poprzednio już posiadanego. Przyjąć wobec tego należy, że ustawodawca nie miał w przepisie tym na myśli kobiet, które obywatelstwa polskiego nigdy nie posiadały (z motywów wyroku N. T. A. z 29/X 1930 r. I. rej. 4199/29. Z. W. Nr 298 A).

2. Dla odzyskania obywatelstwa polskiego, utraconego wskutek nabycia obywatelstwa obcego, nie ma w myśl ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. późniejsza utrata tego ostatniego obywatelstwa sama przez się istotnego znaczenia (wyrok N. T. A. z dnia 15/IX 1937 r. I. rej. 4950/35 Z. W. Nr 1401 A).

Art. 11. Utrata obywatelstwa polskiego następuje:

- 1) przez nabycie obcego obywatelstwa,
- 2) przez przyjęcie urzędu publicznego lub wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody właściwego wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), wyrażonej, w przypadkach zamiaru wstąpienia do służby wojskowej w państwie obcym, w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu.

Osoby, obowiązane do czynnej służby wojskowej, nabyć mogą obywatelstwo obce nie inaczej, jak po uzyskaniu zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w przeciwnym razie wobec Państwa Polskiego nie przestaną być uważane za obywateli polskich.

1. P. art. art. 11 i 115 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym i §§ 31—41 oraz 401—402 rozp. wyk. do tej ustawy (poz. 14 i 15 niniejszego zeszytu).

2. Kompetencje Komisarza Rządu na m. st. Warszawę przejął Prezydent m. st. Warszawy, kompetencje dowódców okręgów korpusu — dowódcy okręgów wojskowych. Na terenie m. Łodzi uorawnienia wojewody, przewidziane w ustawie przejął Prezydent m. Łodzi.

1. Postanowienie, zawarte w art. 11 (ustęp ostatni) ustawy z 20 stycznia 1920 r. poz. 44 Dz. Ust., o utracie obywatelstwa polskiego przez osoby, obowiązane do służby wojskowej, zostało odnośnie do obywatelstwa rosyjskiego względnie ukraińskiego z mocy Traktatu Ryskiego (poz. 300 Dz. Ust. z r. 1921) uchylone pośrednio tym Traktatem, jako prawem późniejszym (wyrok N. T. A. z 11/V 1928 I. rej. 836/26. Z. W. Nr 1454).

2. P. pod art. VI Traktatu Ryskiego (poz. 24 niniejszego zeszytu) wyrok N. T. A. z 22/X 1929 r. I. rej. 2484/27. Z. W. Nr 126 A).

3. Według postanowień, zawartych w art. 11 p. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r., na których oparto zaskarżone orzeczenie, obywatelstwo polskie traci się przez przyjęcie urzędu publicznego lub przez wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody Rządu Polskiego. O ile chodzi o pierwszy z tych dwóch tytułów

utraty obywatelstwa, a zatem o utratę obywatelstwa przez przyjęcie urzędu publicznego, należy odróżnić kwestię istoty urzędu, objętego przez obywatela polskiego w państwie obcym, od kwestii stosunku prawnego, na zasadzie którego objęcie to nastąpiło

Urząd publiczny może być piastowany z obowiązku, opartego na stosunku publiczno-prawnym, albo na stosunku prywatno-prawnym; pierwszy powstaje przez nominację, drugi przez zawarcie umowy. Ponieważ ustawodawca mówi w art. 11 nie o zamianowaniu na urząd publiczny, lecz o przyjęciu urzędu publicznego, a pod pojęcie przyjęcia podpada objęcie urzędu tak z tytułu nominacji, jak i z tytułu umowy, uznać należy, że stosunek publiczno-prawny nie jest wymagany. Za wnioskiem tym przemawia także i ratio legis. Wszak ustawodawca zagrażał utratą obywatelstwa przyjęcie urzędu publicznego w państwie obcym, kierował się celem, aby obywatele polscy nie pełnili służby publicznej w państwach obcych, a dla tego celu obojętne jest, czy pełnienie takiej służby opiera się na stosunku publiczno-prawnym, czy na stosunku prywatno-prawnym (z motywów wyroku N. T. A. z 21/XII 1932 r. I. rej. 5207/31. Z. W. Nr 591 A).

4. Z art. 11 ustawy z 20 stycznia 1920 r. w brzmieniu, znówelizowanym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 3 grudnia 1932 r. poz. 896 Dz. Ust. wynika, że obywatel polski, nie obowiązany do czynnej służby wojskowej, traci z mocy samego prawa swoje obywatelstwo z chwilą nabycia obywatelstwa obcego. Obojętne jest zatem, czy dana osoba uzyskała formalne zwolnienie z obywatelstwa polskiego. Na stanowisku tym stoi też i art. 15 rozporządzenia 7 czerwca 1920 poz. 320 Dz. Ust. W art. tym przewidziano wórawdnie szczególne poświadczenie, stwierdzające według przepisane go wzoru (Nr 3), że przeciw zamierzonemu nabyciu obywatelstwa obcego nie zachodzą przeszkody ze stanowiska prawa polskiego, bynajmniej jednak nie postanowiono, iż nabycie obywatelstwa obcego tylko w tym razie powoduje utratę obywatelstwa polskiego, gdy dana osoba otrzymała takie poświadczenie. Celem jego, o ile chodzi o osoby, nie obowiązane do czynnej służby wojskowej, jest więc, zwłaszcza jak na to wskazuje treść wspomnianego wyżej wzoru widocznie tylko umożliwienie obywatelom polskim nabycia obywatelstwa w tych państwach, które, nie chcąc dopuścić do obywatelstwa podwójnego, wymagają od osoby, ubiegającej się o nabycie obywatelstwa dowodu, że w razie tego nabycia utraci ona swoje dotychczasowe obywatelstwo (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 15/IX 1937 r. I. rej. 4950/35. Z. W. Nr 1401 A).

5. Wskutek nabycia obywatelstwa obcego obywatel polski, obowiązany do służby wojskowej

skowej, traci swoje obywatelstwo w myśl art. 11 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 3 grudnia 1932 poz. 896 Dz. Ust. nie tylko w razie, gdy w toku ubiegania się o obce obywatelstwo został zwolniony od powołania do służby wojskowej, lecz także w razie, gdy zwolnienie to nastąpiło już po nabyciu tego obywatelstwa. (wyrok N. T. A. z dnia 2/IX 1938 r. I rej. 2374/36 Z. W. Nr 1596 A).

Art. 12. O nadaniu obywatelstwa polskiego rozstrzyga Minister Spraw Wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii gminy, w której dana osoba jest zamieszkała, tudzież właściwej władzy administracji ogólnej.

Minister Spraw Wewnętrznych, jest władny przekazać uprawnienia wynikające z niniejszego artykułu wojewodom i Komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę.

1. Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych w zakresie wykonania ustawy przejął Minister Administracji Publicznej, w zakresie zaś dotyczącym Ziem Odzyskanych — Minister Ziem Odzyskanych.

2. P. rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 listopada 1928 r. o przekazaniu Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy prawa wydawania decyzji o nadaniu i utracie obywatelstwa polskiego (poz. 4 niniejszego zeszytu). P. pozatym uwagę 2 do art. 11.

Art. 13. Nadanie i utrata obywatelstwa polskiego, o ile inaczej nie zastrzeżono w akcie nadania lub w orzeczeniu o utracie obywatelstwa, rozciąga się na żonę nabywającego lub tracącego obywatelstwo polskie, tudzież na jego dzieci w wieku do lat 18.

Art. 14. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Moc obowiązującą ustawy rozciągnięto na Obszar b. zaboru pruskiego ustawą z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 75, poz. 511), na ziemie górnośląskie województwa śląskiego — ustawą z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 45, poz. 388) oraz na nie wchodzące już obecnie w skład Rzeczypospolitej: a) Ziemię Wileńską — ustawą z dnia 6 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 213), b) przylączy do Polski Ziemię Śląską Cieszyńskiego — dekret z dnia 11 października 1938 r. — Dz. U. R. P. Nr 78, poz. 533 — dekretem z dnia 19 października 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 81, poz. 548), 19) ziemie we Frydeckim, Czadeckim, Jaworzynie Spiskiej, w Pieninach, w dolinie Popradu oraz w Żywieckim, przyłączone do Polski w listopadzie 1938 r. — dekretem z dnia 16 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 585) ze zmianami omówionymi w uwadze 1 do art. 2a i w uwadze 1 do art. 3 ustawy.

P. ponadto art. 3 ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych (poz. 12 niniejszego zeszytu).

Art. 15. Wykonanie ustawy niniejszej i wydanie potrzebnych rozporządzeń wykonawczych, w szczególności także ustalających właściwość władz nieuregulowaną niniejszą ustawą, formy dokumentów oraz szczegóły postępowania porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

P. rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia

20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego oraz rozp. Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 5 lutego 1921 r. w przedmiocie wykonania ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego na obszarze b. dzielnicy pruskiej (poz. 4 i 5 niniejszego zeszytu).

3.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 7 czerwca 1920 r.

w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) o obywatelstwie Państwa Polskiego.

(Dz. U. R. P. z dnia 1 lipca 1920 r. Nr 52, poz. 320) w brzmieniu znówelizowanym rozporządzeniami Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 kwietnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 246), z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 240), z dnia 29 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr 93, poz. 545) i z dnia 26 lutego 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 114).

Na zasadzie art. 15 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) postanawiam co następuje:

Art. 1. Aż do ostatecznego ustalenia granic uważa się za obszar Państwa Polskiego w znaczeniu ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) miasto Warszawę, województwa: warszawskie, łódzkie, kieleckie, lubelskie, białostockie, poznańskie, pomorskie, krakowskie, lwowskie, tarnopolskie, stanisławowskie, wołyńskie, poleskie i nowogrodzkie, tudzież te ziemie b. Księstwa Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, które weszły w skład Państwa Polskiego.

Art. 2. Osoby, przebywające na obszarze Państwa Polskiego, dzielą się na obywateli Państwa Polskiego i cudzoziemców.

Jako cudzoziemiec traktowany będzie ten, komu nie służy prawo obywatelstwa polskiego.

Art. 3. Obywatel polski nie może być przez władze polskie uważany jednocześnie za obywatela innego państwa.

Art. 4. W myśl art. 8 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44):

- 1) tryb życia osoby uważa się za poszlakowany, jeśli popełniła czyn, za który wymierzona została kara sądowa, pociągająca za sobą ograniczenie praw co najmniej dopóki to ograniczenie trwa lub jeśli zachowanie się jej albo popełniony przez nią czyn mogą być poczytywane za słuszny powód do zgorszenia lub oburzenia publicznego;
- 2) uważa się za pobyt stały pobyt dobrowolny i nieprzerwany; czasowe wydalenie się za granicę Państwa nie powoduje przerwy, jeśli z okoliczności, wśród których wydalenie to nastąpiło, wynika zamiar powrotu do kraju na czas dalszy bez ograniczenia;
- 3) środki utrzymania lub zarobkowania albo jedne i drugie razem winny być tego ro-

dzaju, by o ile da się przewidzieć wystarczyły na zupełne zabezpieczenie kosztów utrzymania tak proszącego o obywatelstwo, jak i członków rodziny jego, o ile prawnie obowiązany jest do ich utrzymywania w każdym zaś razie, by nie zachodziła uzasadniona obawa, że osoby te staną się ciężarem dobroczynności publicznej;

4) wymagana jest należyta znajomość języka polskiego w mowie.

Art. 5. Obywatelę polskim staje się, kto objął nadany mu stale i zgodnie z przepisami obowiązującymi urząd w polskiej cywilnej służbie państwowej lub kto został przyjęty zgodnie z obowiązującymi przepisami do polskiej służby wojskowej, o ile władza nadająca urząd lub przyjmująca do służby wojskowej nie uczyniła przeciwnego zastrzeżenia. Zastrzeżenie ze strony władzy winno być uwidocznione w piśmie nominacyjnym względnie w pierwszym dokumencie wystawionym dla przyjętego do służby wojskowej z okazji tego przyjęcia. Wszelako co do osób, przyjętych do służby wojskowej lub co do osób, zamianowanych na urząd państwowy w służbie cywilnej przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia lub w ciągu następnych trzech miesięcy, władza może skorzystać z przysługującego jej prawa zastrzeżenia, o ile zawiadomi o nim osobę interesowaną najpóźniej do 6 miesięcy od wejścia niniejszego rozporządzenia w życie.

Osoby przyjęte do służby wojskowej lub zamianowane na urząd państwowy w służbie cywilnej, nie nabywają z tego tytułu obywatelstwa polskiego, jeśli przed upływem trzech miesięcy po wejściu niniejszego rozporządzenia w życie zostały zwolnione ze służby wojskowej lub utraciły urząd.

Osoby, nie objęte ustnem 1 niniejszego artykułu, a zajmujące jakiekolwiek stanowisko w służbie publicznej, nabywają obywatelstwo polskie tylko wówczas, jeśli według wyraźnego przepisu ustawowego są traktowane co do swego charakteru służbowego na równi z osobami mianowanymi na urząd państwowy.

Pojęcie urzędu państwowego i pojęcie służby wojskowej ocenia się według właściwych przepisów.

Art. 5 rozp. stał się nieaktualny — p. art. 6 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 164) oraz art. 8 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 22).

1. Zatrudnienie w charakterze pracownika kolejowego w dzielnicy poaustriackiej nie jest równoznaczne z objęciem urzędu w polskiej cywilnej służbie państwowej (art. 5 rozp. Ministra Spraw Wewn. z 7 czerwca 1920 r. poz. 320 Dz. Ust. i nie powoduje samo przez się nabycia obywatelstwa polskiego, (wyrok N. T. A. z 20/I 1925 r. l. rej. 997/23. Z. W. Nr 524).

2. Odroczenie służby wojskowej nie podpada pod pojęcie zwolnienia od tejże służby, prze-

widzianego w ustępie 3 art. 5 rozporządzenia ministerialnego z 7 czerwca 1920 r. poz. 320 Dz. Ust. (wyrok N. T. A. z 7/V 1926 r. l. rej. 66/24 Z. W. Nr 966).

3. Uznanie urzędu za nadany stale w rozumieniu art. 5 rozporządzenia wykonawczego z 7 czerwca 1920 r. poz. 320 Dz. Ust. do ustawy o obywatelstwie nie jest uzależnione od nabycia przez daną osobę prawa nieusuwalności w myśl art. 24 tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych poz. 13 Dz. Pr. z r. 1918. (wyrok N. T. A. z dnia 16/V 1928 r. l. rej. 4065/27. Z. W. 1458).

Art. 6. Obywatelstwo polskie traci, kto:

- 1) nabył obywatelstwo państwa innego, lub
- 2) przyjął urząd publiczny, albo wstąpił do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody właściwego wojewody (Komisarza Rządu na m. st. Warszawę), wyrażonej w przypadkach zamiaru wstąpienia do służby wojskowej w państwie obcym w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu.

Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, tracą obywatelstwo polskie wskutek nabycia obywatelstwa państwa innego po zwolnieniu ich od tego obowiązku.

1. P. uw. 1 i 2 do art. 11 ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego (poz. 2 nin. zesz.).

Kwestia, czy obywatel polski, obowiązany do czynnej służby wojskowej, traci obywatelstwo polskie, jeżeli bez zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych lub też bez zwolnienia od powszechnego obowiązku służby wojskowej przyjął urząd publiczny w państwie obcym, nie jest pozostawiona swobodnemu uznaniu władzy, lecz jest w art. 6 rozporządzenia ministerialnego z 7 czerwca 1920 r. poz. 320 Dz. Ust. bezpośrednio rozstrzygnięta. (wyrok N. T. A. z 14/XI 1933 r. l. rej. 5456/32. Z. W. Nr 694 A).

Art. 7. Władzami powołanymi do decyzji w sprawach obywatelstwa są:

- a) starostwa, komisariaty Rządu: w Warszawie, w Łodzi i w Lublinie, tudzież magistraty miast Lwowa i Krakowa,
- b) województwa i Generalny Delegat Rządu dla Galicji,
- c) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Wszelkie postanowienia artykułów następujących, o ile dotyczą województw, odnoszą się także do Generalnego Delegata Rządu dla Galicji.

1. Kompetencje Komisariatów Rządu w Warszawie, Łodzi i Lublinie w zakresie objętym art. 7 pkt a) i art. 8 ust. 1 przyjęli właściwi starostowie grodzcy (wzgl. Prezydenci miast), kompetencje Generalnego Delegata Rządu dla Galicji — właściwi wojewodowie.

2 Pkt. c), jak również cały ust. 2 artykułu stały się nieaktualne.

P. ponadto uwagi do art. 8 rozp. Ministerstwo Administracji Publicznej i Min. Ziem Odzyskanych, które przejęły kompetencje Min. Spraw Wewnętrznych w zakresie wykonania ustaw, orzekają jedynie jako instancje odwoławcze w wypadkach, w których I instancją jest wojewódzka władza administracji ogólnej.

Art. 8. Władze wymienione w ust. a) poprzedniego artykułu załatwiają wszystkie sprawy, dotyczące obywatelstwa z wyjątkiem wypadków nadania i utraty obywatelstwa zastrzeżonych kompetencji województw i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Województwa załatwiają sprawy o nadaniu i utracie obywatelstwa polskiego (art. 8, 9 i 11 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r.) z zastrzeżeniem zawartym w ustępie 1 art. 1 ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr 65, poz. 395) co do stołecznego miasta Warszawy.

Decyzje w sprawach nadania obywatelstwa polskiego na obszarze m. st. Warszawy wydaje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, do którego również należy przedkładanie Radzie Miast strów wniosków w zastrzeżonych jej decyzji na zasadzie art. 11 p. 2 wspomnianej ustawy.

1. P. rczp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 listopada 1928 r. o przekazaniu Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy prawa wydawania decyzji o nadawaniu i utracie obywatelstwa polskiego (Dz. U. R. P. Nr 95, poz. 843) — poz. 4 nin. zeszytu. Uprawnienia Komisarza Rządu na m. st. Warszawę w tym zakresie przejął obecnie Prezydent m. st. Warszawy.

2. Na terenie m. Łodzi uprawnienia wojewodów (art. 7 pkt. b) i art. 8 ust. 2 rczporządzenia) wykonywuje Prezydent m. Łodzi.

3. P. uw. do art. 7 rozp.

Art. 9. O miejscowej kompetencji władz rozstrzyga miejsce stałego faktycznego zamieszkania osoby, o którą chodzi, w razie zaś jeśli osoba ta nie ma w kraju zamieszkania w powyższym słowa znaczeniu, miejsce jej osiedlenia (art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), a gdyby i to nie dało się określić, miejsce urodzenia, miejsce pobytu lub wreszcie miejsce, w którym po raz ostatni sama lub jej wstępni przebywali.

Art. 10. Osoba prywatna, żądająca stwierdzenia lub uznania swego obywatelstwa polskiego, winna wykazać fakty, na których żądanie to opiera.

W przypadkach, w których chodzi o stwierdzenie obywatelstwa polskiego nie wskutek żądania osoby prywatnej, władza zbada z urzędu wszystkie fakty w rachubę wchodzące.

Jeśli w toku postępowania zajdzie potrzeba stwierdzenia miejsca osiedlenia, wówczas urząd, powołany do załatwienia sprawy obywatelstwa, o ile nie jest zarazem urzędem kompetentnym w sprawie osiedlenia zwróci się do tego ostatniego celem ustalenia kwestii osiedlenia.

Art. 11. Poświadczenia obywatelstwa, jeśli stwierdzenia jego żąda strona prywatna, następuje w formie według wzoru Nr 1.

Władze wymienione w art. 7, p. a) niniejszego rozporządzenia, będą prowadziły rejestr wydanych przez siebie poświadczeń.

Art. 12. Kto pragnie nabyć obywatelstwo polskie przez nadanie, wniesie odpowiednią prośbę do władzy wskazanej w p. a) art. 7 ni-

niejszego rozporządzenia z uwzględnieniem postanowień zawartych w art. 9 tegoż rozporządzenia i dołączy do tej prośby metrykę urodzenia (chrztu) swoją, tudzież osób, mających na zasadzie art. 13 ustawy z dn. 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) razem z nim używać obywatelstwo polskie i metrykę (akt) ślubu, o ile pozostaje w związku małżeńskim. Obowiązkiem proszącego o nadanie obywatelstwa jest również wykazać, że posiada środki utrzymania lub zarobkowania dla siebie i rodziny swojej tudzież przedłożyć zaświadczenie właściwej (obcej) władzy państwowej, że tak sam jako też osoby mające razem z nim używać obywatelstwo polskie z chwilą nabycia tegoż obywatelstwa utracą dotychczasowe obywatelstwo swoje. Od obowiązku przedłożenia tego zaświadczenia wolni są obywatele państwa, z którym Polska znajduje się w stanie wojny; w tym ostatnim wypadku wystarczy, jeśli interesowany wykaże, że jest obywatelem danego państwa i oświadczy, że zrzeka się dotychczasowego obywatelstwa swego.

Art. 13. Władza wymieniona w art. 12, rozpatrzy, czy prośba odpowiada przepisom tegoż artykułu, w razie potrzeby zarządzi usunięcie zachodzących braków, po czym zażąda protokółarnie od proszącego oświadczenia: gdzie (gmina, powiat, kraj) i jak długo od czasu swego urodzenia przebywał, czym się trudnił, czy nie pozostaje w stanie upadłości, czy, kiedy i za jakie przestępstwa i przez którą władzę był karany i czy pozatym zachowaniem się swoim nie dał powodu do publicznego zgorszenia lub oburzenia. Wyjaśnień w tych kierunkach udzieli proszący tak co do siebie, jak i co do członków rodziny swojej z ograniczeniem wynikającym z art. 7, ust. 1 ustawy z dnia 4 kwietnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 230).

Przy sposobności przesłuchania stwierdzi władza także znajomość języka polskiego i zwróci uwagę przesłuchiwanego na postanowienia art. 16, ust. 2 niniejszego rozporządzenia; tę ostatnią okoliczność uwidoczni władza wyraźnie w protokole.

Następnie zbada władza, czy oświadczenia proszącego są zgodne z prawdą, zażąda oświadczenia od gminy faktycznego zamieszkania w kraju i przedłoży swój wniosek wraz ze wszystkimi aktami dochodzenia województwu, względnie, o ile chodzi o st. m. Warszawę Ministerstwu Spraw wewnętrznych.

P. uwaga do art. 7 i 8.

Art. 14. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, względnie województwo, w razie uwzględnienia prośby o nadanie obywatelstwa wyda stronie akt nadania obywatelstwa według wzoru Nr 2.

Dzień wymieniony w dacie wydania tego aktu, uważa się za dzień nabycia obywatelstwa.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i województwa prowadzić będą rejestr osób, którym

obywatelstwo w swoim zakresie działania nadal.

Art. 15. Powiatowe władze administracji ogólnej wydawać będą na prośbę obywateli polskich, nie podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, poświadczenia według wzoru Nr 3 stwierdzające, że przeciw zamierzonemu przez nich nabyciu obywatelstwa obcego nie zachodzą ze stanowiska ustaw Państwa Polskiego żadne przeszkody i że w razie nabycia obywatelstwa obcego utracą obywatelstwo polskie. Analogiczne poświadczenie według wzoru Nr 4 wydawać będą te władze osobom, podlegającym powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, jeśli osoby te uzyskały zwolnienie od tego obowiązku.

Kto pragnie otrzymać powyższe poświadczenie, złoży powiatowej władzy administracji ogólnej w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie: metrykę urodzenia (w braku tejże inny wiarogodny dokument zastępczy), tak swoją jako też osób, które mają na zasadzie art. 13 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) razem z nim utracić obywatelstwo polskie, metrykę (akt) ślubu, jeśli pozostaje w związku małżeńskim i dowód obywatelstwa polskiego.

Jeśli wymagają tego osobne przepisy, należy również złożyć przyrzeczenie przyjęcia do związku obcego państwa.

Osoby małoletnie oraz inne osoby ograniczone w zdolności do działań prawnych powinny okazać zgodę swego przedstawiciela ustawowego.

Władze, o których mowa w ust. 1, prowadzą rejestr wydanych przez siebie poświadczeń.

P. § 34 rozp. wyk. do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (poz. 15 niniejszego zeszytu).

P. pod art. 11 ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego (poz. 2 niniejszego zeszytu, — wyrok N. T. A. z 15/IX 1937 r. l. rej. 4950/35. Z. W. Nr 1401 A).

Art. 16. Akt nadania obywatelstwa polskiego, jako też wszelkie orzeczenie albo poświadczenie, dotyczące prawa obywatelstwa, może być z urzędu unieważnione, jeśli się okaże, że okoliczności faktyczne, mające pod względem prawnym znaczenie istotne, o ile służyły władzy za podstawę decyzji, są niezgodne z prawdą.

Z prawa tego korzystać będzie władza zwłaszcza wtenczas, jeśli strona interesowana albo jej prawny zastępca przedstawił świadomie stan faktyczny niezgodnie z rzeczywistością.

Unieważnienie z urzędu ma nastąpić, jeśli przepisy ustawy z dn. 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) lub przepisy niniejszego rozporządzenia zostały naruszone albo mylnie zastosowane.

Do orzeczenia nieważności powołane jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, o ile chodzi o decyzję jego, województw lub Komisariatu Rządu m. st. Warszawy, zaś województwa — o ile chodzi o orzeczenia lub poświadczenia starostw, magistratów miast Lwowa i Krakowa i Komisariatów Rządu m. Łodzi i w Lublinie.

P. art. 104 i 119 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341).

1. Unieważnienie zaświadczenia obywatelstwa, wydanego w chwili, kiedy nie obowiązywał jeszcze, względnie nie był jeszcze ogłoszony żaden przepis prawny, normujący kwestię, komu przysługuje obywatelstwo polskie, bez równoczesnego ustalenia, że dana osoba nie jest według obowiązującego prawa obywatelem polskim, jest naruszeniem form postępowania ze szkodą dla danej osoby. (wyrok N. T. A. z 14/I 1931 r. l. rej. 3281/29. Z. W. Nr 336 A).

2. Postanowienia, zawarte w art. 16 rozporządzenia ministerialnego z 7 czerwca 1920 poz. 320 Dz. Ust., a dotyczące unieważniania orzeczeń w sprawach obywatelstwa, utraciły na podstawie art. 119 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym (poz. 341/1928 Dz. Ust.) moc obowiązującą (wyrok N. T. A. z 12/II 1935 r. l. rej. 665/33 Z. W. Nr 1013 A).

3. W art. 16 rozporządzenia z 7 czerwca 1920 poz. 320 Dz. Ust., na którym oparto zaskarżone orzeczenie, unormowano unieważnienie orzeczeń i poświadczeń obywatelstwa. Artykuł ten, o ile dotyczy unieważnienia orzeczeń, utracił, jak to N. T. A. wyjaśnił już w wyroku z 12 lutego 1935 r. l. rej. 665/33, moc obowiązującą na podstawie art. 119 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym. W następstwie tego — orzeczenia w sprawach obywatelstwa mogą być unieważnione tylko pod warunkami, określonymi w tym ostatnim rozporządzeniu. Należy mieć postanowienia art. 16 cyt. rozporządzenia z 7 czerwca 1920 r., dotyczące poświadczeń obywatelstwa, nie zostały dotychczas uchylone. (z motywów wyroku N. T. A. z 19/IX 1936 r. l. rej. 2647/33 Z. W. Nr 1216 A).

4. Decyzja Urzędu Wojewódzkiego, którą na podstawie art. 9 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. nadano obywatelstwo polskie, nie może być na podstawie ust. 3 art. 16 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 7 czerwca 1920 poz. 320 Dz. Ust. w łączności z art. 104 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 poz. 341 Dz. Ust. uchylona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych z tego powodu, że sprawa powyższego nadania nie zasługiwała na szczególne uwzględnienie. (wyrok N. T. A. z dn. 9/IV 1937 r. l. rej. 1064/35 Z. W. Nr 1368 A).

5. Stwierdzenie obywatelstwa w dowodzie osobistym, wydanym na podstawie okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 17 listo-

pada 1921 r. B. P. 1958 (Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 12/1931), jest decyzją, o ile przytoczono w tym stwierdzeniu podstawę faktyczną, na której je oparto.

Decyzja ta, jeżeli wydana została w okresie obowiązywania art. 16 rozporządzenia ministerialnego z 7 czerwca 1920 r. poz. 320 Dz. Ust., może być unieważniona, o ile zachodzą w tym względzie warunki, określone w powyższym przepisie. (wyrok N. T. A. z dnia 14/VI 1937 r. I rej. 7350/33 i 9308/33. Z. W. Nr 1389 A).

Art. 17. Prawo odwołania się od orzeczeń i zarządzeń władz, orzekających w sprawach obywatelstwa, określa ustawa z dnia 1 sierpnia 1923 roku w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 712).

Art. 17 utracił moc obowiązującą w myśl art. 119 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 3411, które obecnie reguluje sprawy unormowane tym artykułem.

Art. 18. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Nazwa i siedziba władzy
Nr dziennika

POŚWIADCZENIE OBYWATELSTWA.

P. (nazwisko, imię, zawód) w (miejsce, gdzie przebywa) urodzony(a) dnia roku w powiatu syn (córnka) (nazwisko i imiona rodziców) oraz jego i żona urodzona dnia roku

w pow.
 tudzież jego (jej i ich) dzieci:
 1. (imię) urodzony(a)
 dnia roku w

2.
3. *i. t. d.*
posiada(ją) obywatelstwo Państwa Polskiego.
Poświadczenie to, zapisane we właściwym
rejestrze pod L. b. . . . traci ważność po upły-
wie 3 lat od dnia wymienionego poniżej w da-
cie. *)

(Siedziba władzy) dnia 19 . . . r.

(Pieczęć władzy)

Nazwa władzy

(Podpis)

Okólnikiem Nr 161 z r. 1927 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadało ost. ustępowi wzoru poświadczenia brzmiące: „Poświadczenie to zapisane jest we właściwym rejestrze pod L. b . . .”

Wzór Nr 2.

Minister Spraw Wewnętrznych

Wojewoda w

Nr dziennika . . .

AKT NADANIA OBYWATELSTWA.

Na zasadzie art. 12 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) i art. 8 rozporządzenia ministerialnego z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) nadaje p. (nazwisko, imię, zawód) w (miejsce, gdzie przebywa) powiatu urodzonemu (ej) dnia roku . . . w powiatu synowi (córcie) (nazwisko i imiona rodziców) obywatelstwo Państwa Polskiego.

Obywatelstwo to nabywa(ją) razem z p. (imię i nazwisko) jego żona urodzona dnia roku . . . w powiatu tudzież jego (jej, ich) dzieci:

1) (imię) . . . urodzony(a) dnia . . . roku . . w . .
2) " " " " "
3) i t. d.

Za dzień nabycia obywatelstwa uważa się dzień, wymieniony poniżej w dacie. Zapisano we właściwym rejestrze pod l. b.

(Siedziba władzy) dnia 192 r.

(Pieczęć władzy)

Minister Spraw Wewnętrznych

Wojewoda

(Podpis)

Wzór Nr 3.

(Nazwa i siedziba władzy)

Nr

(Siedziba władzy) dnia 19 . . . r.

POŚWIADCZENIE.

P. (imię i nazwisko) urodzo-
 nych w roku . . . w . . .
 syn (córnka) (imiona i nazwisko rodziców)
 jego żona
 urodzona dnia roku . . . w
 oraz jego (jej, ich) dzieci:

1. (imię) urodzony(a)
dnia roku . . . w

2. (imię) urodzony(a)

dnia . . . roku . . . w . . .

3. i t. d.
może (gą) nabyć obywatelstwo
(wymienić jakie) bez przeszkód ze stanowiska
ustaw Państwa Polskiego.

Z chwilą nabycia obywatelstwa
przestanie(ną) być wyżej wymieniony (wymie-
ne osoby) uważany (e) za obywatela(i) Państwa
Polskiego.

Poświadczenie niniejsze zapisane jest we
właściwym rejestrze pod Nr . . .
(Nazwa władzy)

(Pieczęć władzy)

(Podpis)

Wzór Nr 4.

(Nazwa i siedziba władzy)
Nr . . .

(Siedziba władzy) dnia . . . 19 . . . r.

POŚWIADCZENIE.

P. (imię i nazwisko) urodzony
zamieszkały w dnia roku w
syn (imiona i nazwisko rodziców)
iego żona urodzona dnia
roku w oraz (ich) dzieci:
1) (imię) urodzony(a)
dnia w
2) (imię) urodzony(a)
dnia w
3) i t. d.
może (gą) nabyć obywatelstwo (wymienić ja-
kie) bez przeszkód
ze stanowiska ustaw Państwa Polskiego.

Panu zostało udzielone
zwolnienie od powszechnego obowiązku
wojskowego wymagane ustępem ostatnim art.
11 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) w brzmieniu, ustalonym art. 1
rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej
z dnia 3 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 109,
poz. 896), oraz art. 90 ustawy z dnia 23 maja
1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 485 z 1933 r.). *)
na podstawie decyzji (wymienić datę i liczbę
zwolnienia od służby wojskowej oraz władzę, któ-
ra zwolnienia udzieliła)

W razie, gdy p.
w ciągu (wymienić okres ważności zwolnienia)
., licząc od dnia doręczenia
mu niniejszego poświadczenia, nie uzyska oby-
watelstwa obcego, zwolnienie to utraci swoją
ważność.

*) Obecnie art. 11 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r.
(Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220).

Z chwilą nabycia obywatelstwa
przestanie(a) być wyżej wymieniona(e) osoba(y)
uważana(e) za obywateli(i) Państwa Polskiego.
O nabyciu tego obywatelstwa należy zawiado-
mić władzę wystawiającą niniejsze poświadcze-
nie.

Poświadczenie niniejsze zapisane jest we
właściwym rejestrze pod Nr . . .
(Pieczęć władzy)

(Nazwa władzy)

, pieczęć

4.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 13 listopada 1928 r.

o przekazaniu Komisarzowi Rządu m. st. War-
szawy prawa wydawania decyzji o nadawaniu
i utracie obywatelstwa polskiego.

(Dz. U. R. P. z dnia 22 listopada 1928 r. Nr. 95, poz. 843)

Na zasadzie art. 12 ustawy z dnia 20 stycznia
1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz.
U. R. P. Nr 7, poz. 44) i art. 86 ustęp 1 rozporzą-
dzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19
stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działa-
nia władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P.
Nr 11, poz. 86) zarządzam, co następuje:

§ 1. Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy
przekazuje się decyzje w sprawach nadawania
i utraty obywatelstwa polskiego (art. 8, 9 i 11
ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatel-
stwie Państwa Polskiego).

Kompetencje Komisarza Rządu na m. st. Warszawy
przejął Prezydent m. st. Warszawy.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w ży-
cie z dniem ogłoszenia. Równocześnie uchyla
się wszystkie postanowienia sprzeczne z niniej-
szym rozporządzeniem.

5.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA B. DZIELNICY PRUSKIEJ W POROZUMIENIU Z MINISTREM SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 5 lutego 1921 r.

w przedmiocie wykonania ustawy o obywatel-
stwie Państwa Polskiego z dnia 20 stycz-
nia 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr 7, poz. 44 wzgl. Dz.
Urz. Min. b. dzielnicy pruskiej Nr 10 str. 221 na
obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. z dnia 19 lutego 1921 r. Nr 16, poz. 95)
w brzmieniu znnowelizowanym rozporządzeniem Ministra
Spraw Wewnętrznych z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R.
P. Nr 22, poz. 240).

Na mocy art. 6 lit. d. ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 64 poz. 385 wzgl. Tyg. Urz. Nr 61 str. 319) postanawiam w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych co następuje:

Art. 1. Moc obowiązująca rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr 52, poz. 320) rozciąga się na obszar b. dzielnicy pruskiej ze zmianami art. 5, 7, 16 i 17.

Artykuły te obowiązywać będą na obszarze b. dzielnicy pruskiej w następującym brzmieniu:

Art. 1. Moc obowiązująca rozporządzenia objął nadany mu stale i zgodnie z przepisami obowiązującymi urząd w polskiej cywilnej służbie bezpośrednio-państwowej lub kto został przyjęty zgodnie z obowiązującymi przepisami do polskiej służby wojskowej, o ile władza nadająca urząd lub przyjmująca do służby wojskowej nie uczyniła przeciwnego zastrzeżenia. Zastrzeżenie ze strony władzy winno być uwiarygodnione w piśmie nominacyjnym, względnie docznione w pierwszym dokumencie wystawionym dla w pierwszym dokumencie wystawionym dla przyjętego do służby wojskowej z okazji tego przyjęcia.

Wszelako co do osób, zamianowanych na urząd bezpośrednio-państwowy w służbie cywilnej przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia na obszarze b. dzielnicy pruskiej, lub w ciągu następnych trzech miesięcy, władza może skorzystać z przysługującego jej prawa zastrzeżenia, o ile zawiadomi o nim osobę interesowaną najpóźniej do sześciu miesięcy od dnia wejścia niniejszego rozporządzenia w życie na obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Osoby zamianowane na urząd bezpośrednio-państwowy w służbie cywilnej, nie nabywają z tego tytułu obywatelstwa polskiego, jeśli przed upływem trzech miesięcy po wyjściu w życie niniejszego rozporządzenia na obszarze b. dzielnicy pruskiej utraciły urząd.

Przyjęcie do służby wojskowej, o ile miało miejsce przed 1 stycznia 1921 roku, nie powoduje nabycia obywatelstwa polskiego, jeśli osoba przyjęta do służby wojskowej została do dnia 1 października 1920 roku z niej zwolniona lub jeśli władza do dnia 1 stycznia 1921 r. skorzystała z prawa dodatkowego zastrzeżenia przewidzianego rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr 52, poz. 320).

Osoby, nieobjęte ustępem pierwszym niniejszego artykułu, a zajmujące jakiekolwiek stanowisko w służbie publicznej, nabywają obywatelstwo polskie tylko wówczas, jeśli według wyraźnego przepisu ustawowego są traktowane co do swego charakteru służbowego na równi z osobami mianowanymi na urząd bezpośrednio-państwowy.

Pojęcie urzędu bezpośrednio-państwowego i pojęcie służby wojskowej ocenia się według właściwych przepisów.

Art. 5 rozp. stał się nieaktualny — p. art. 6 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 164) i art. 8 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220).

Art. 7. Władzami powołanymi do decyzji w sprawach obywatelstwa są:

- a) Starostwa, Starostwa Grodzkie i Prezydenci miast, tworzących powiaty miejskie, ostatni o ile w danym mieście nie ma Starostwa Grodzkiego,
- b) Województwa,
- c) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

P. uw. do art. 7 rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) — poz. 3 niniejszego zeszytu.

Art. 16. Akt nadania obywatelstwa polskiego, jako też wszelkie orzeczenia albo poświadczenie, dotyczące prawa obywatelstwa mogą być z urzędu unieważnione, jeśli się okaże, że okoliczności faktyczne, mające pod względem prawnym znaczenie istotne, o ile służyły władzy za podstawę decyzji, są niezgodne z prawdą.

Z prawa tego będzie korzystać władza zwłaszcza wtenczas, jeśli strona interesowana, albo jej prawny zastępca, przedstawiła świadomie stan faktyczny niezgodnie z rzeczywistością.

Unieważnienie z urzędu ma nastąpić, jeśli przepisy ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) lub przepisy niniejszego rozporządzenia zostały naruszone albo mylnie zastosowane.

Do orzeczenia nieważności powołane jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, o ile chodzi o decyzje jego i województw, województwa zaś o ile chodzi o orzeczenie lub poświadczenie starostw, starostw grodzkich i prezydentów miast, tworzących powiaty miejskie.

Postanowienia zawarte w art. 16, dotyczące unieważnienia orzeczeń w sprawach obywatelstwa, utraciły na podstawie art. 119 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341 z 1928 r.) moc obowiązującą.

P. uw. i wyroki NTA do art. 16 rozp. z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) — poz. 3 niniejszego zeszytu.

Art. 17. Prawo odwołania się od orzeczeń i zarządzeń władz, orzekających w sprawach obywatelstwa określa ustawa z dnia 1 sierpnia 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 712).

Art. 17 utracił moc obowiązującą w myśl art. 119 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341), które reguluje obecne kwestie unormowane tym artykułem.

Art. 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

6.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 16 marca 1928 r.

o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

(Dz. U. R. P. z dnia 19 marca 1928 r. Nr 32, poz. 309) w brzmieniu znówelizowanym ustawą z dnia 15 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 390).

(wyciąg).

Art. 18. Urzędy, prowadzące ewidencję i kontrolę ruchu ludności, wydawać będą na żądanie osób, zapisanych do rejestru mieszkańców, dowody osobiste. Dowód ten podlega opłacie komunalnej w kwocie 60 gr. lub, jeżeli dowód osobisty wydaje organ państwowy, opłacie stemplowej w wysokości 60 gr. Podanie o wydanie dowodu osobistego jest wolne od opłaty komunalnej i stemplowej.

Urzędy gminne wydające dowody winny uprzednio upewnić się w dostateczny sposób co do tożsamości osoby i co do danych podlegających umieszczeniu w dowodzie.

Jednolity wzór tych dowodów dla całego Państwa oraz ich treść i tryb postępowania przy ich wydawaniu ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 19. Osoby posiadające dowody osobiste, wymienione w artykule poprzednim, mogą prosić powiatową władzę administracji ogólnej o zaświadczenie w dowodzie osobistym, że są obywatelami polskimi.

Powiatowe władze administracji ogólnej nie odmówią zaświadczenia, jeżeli po sprawdzeniu stwierdzą, że osobie starającej się o zaświadczenie, przysługuje rzeczywiście obywatelstwo polskie.

Zaświadczenie to, jak również podanie o wydanie takiego zaświadczenia, są wolne od opłat stemplowych.

7.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

z dnia 29 listopada 1928 r.

o dowodach osobistych.

(Dz. U. R. P. z dnia 15 grudnia 1928 r. Nr 100, poz. 898).

(wyciąg).

§ 5. Osoba, która chce uzyskać zaświadczenie w dowodzie osobistym, że jest obywatelem polskim, powinna wnieść odpowiednie podanie do właściwej podług jej miejsca zamieszkania powiatowej władzy administracji ogólnej.

Do podania należy dołączyć dowody, pozwalające stwierdzić obywatelstwo polskie wnoszącego.

§ 6. Zaświadczenie powinno mieć następujące brzmienie: „Stosownie do art. 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 309) zaświadczam, że wymieniony w niniejszym dowodzie p..... jest obywatelem polskim, co zostało stwierdzone na podstawie”.

8.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 7 sierpnia 1922 roku.

zawierające przepisy przechodnie w przedmiocie obywatelstwa na obszarze Ziemi Wileńskiej.

(Dz. U. R. P. z dnia 9 sierpnia 1922 r. Nr 63, poz. 565).

Na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 213) i uchwały Sejmu Ustawodawczego z dnia 24 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 162) zarządza się co następuje.

§ 1. Osoby, które na obszarze powiatów: wileńskiego oszmiańskiego, święciańskiego i trockiego w dniu 24 marca 1922 r. na zasadzie przepisów, jakie tam obowiązywały od dnia 15 stycznia 1921 r., posiadały przynależność państwową do tego obszaru, są obywatelami polskimi.

P. dekret Nr 56 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 7 stycznia 1921 r. — Przepisy tymczasowe, dotyczące ustalenia obywatelstwa Litwy Środkowej (p. poz. 9 niniejszego zeszytu).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 24 marca 1922 r.

9.

DEKRET Nr 56

z dnia 7 stycznia 1921 r.

NACZELNEGO DOWÓDCY WOJSK LITWY ŚRODKOWEJ

Przepisy tymczasowe, dotyczące ustalenia obywatelstwa Litwy Środkowej.

(Dz. Urz. Tymcz. Komisji Rządzącej w Wilnie Nr 4)

Art. 1. Za obywateli Litwy Środkowej uznaje się:

- 1) osoby wpisane do wykazów lub ksiąg miejscowej ludności: gminnych, miejskich lub b. stanowych na terytorium obecnie stanowiącym Litwę Środkową, jak również i dzieci tych osób;

- 2) osoby urodzone na terytorium Litwy Środkowej, lub posiadające na tymże terytorium nieruchomość, o ile zamieszkały w Kraju przed 1 stycznia 1919 roku;
- 3) osoby, które przed 1 sierpnia 1914 r. mieszkaly na terytorium Litwy Środkowej nie mniej, niż pięć lat;
- 4) osoby, które mieszkaly na terytorium Litwy Środkowej od 1 stycznia 1918 roku i mają tutaj stałe miejsce zamieszkania;
- 5) osoby, pracujące w instytucjach państwowych lub samorządowych.

1. Art. 3 dekretu z 7 stycznia 1921 r. jest, iak wynika z jego brzmienia, ograniczeniem tylko przewidzianego w p. 3 art. 1 tegoż dekretu sposobu nabycia obywatelstwa, a wobec tego nie ma zastosowania do innych sposobów, w tym-ma art. 1 ustanowionych. Nabycie obywatelstwa na podstawie p. 2 art. 1 uzależnione jest m. in. od tego, aby dana osoba zamieszkała w kraju przed dn. 1 stycznia 1919 r. Przez zamieszkanie przed dn. 1 stycznia 1919 r. — jak to już N. T. A. wyjaśnił w wyroku z 3/XII 1929 r. I. rej. 2269/29 — rozumieć tylko stworzenie zamieszkania, nie zaś także posiadanie go w dniu wejścia dekretu w życie. Wątpliwości, które w tym względzie wzbudzić może brzmienie p. 2, usuwa p. 4, z którego wynika, że prawodawca, o ile wymaga posiadania zamieszkania w dniu wejścia dekretu w życie, wyraźnie to postanawia. (z motywów wyroku N. T. A. z 25/II 1936 r. I. rej. 9135/33. Z. W. Nr 1149 A).

2. Nieobecność na obszarze b. Litwy Środkowej od okresu wojny światowej do 1922 r. sama przez się nie wyklucza jeszcze możliwości nabycia obywatelstwa polskiego na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów z 7 sierpnia 1922 r. poz. 565 Dz. Ust. w łączności z art. 1 p. 3 dekretu Nr 56 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z 7 stycznia 1921 (Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej w Wilnie Nr 4). (wyrok N. T. A. z 14/XI 1928 r. I. rej. 4894/26. Z. W. Nr 1565).

3. W art. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 sierpnia 1922 r. postanowiono, że osoby, które na obszarze powiatów: wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego i trockiego w dniu 24 marca 1922 r. na zasadzie przepisów, jakie tam obowiązywały od 15 stycznia 1921 r., posiadały przynależność państwową do tego obszaru, są obywatelami polskimi. Wymienione powiaty wchodziły w skład Litwy Środkowej (art. 1 ustawy z 6 kwietnia 1922 r. poz. 213 Dz. Ust.). W art. 1 p. 3 dekretu z 7 stycznia 1921 r. uznano za obywateli Litwy Środkowej osoby, które przed dniem 1 sierpnia 1914 r. mieszkaly na obszarze Litwy Środkowej nie mniej niż przez 5 lat. Skarżąca wywodzi, że nie jest wymagane, aby ten co najmniej 5-letni okres przypadał na czas, bezpośrednio poprzedzający dzień 1 sierpnia 1914 r. Na wywody te należy zaznaczyć, iż z brzmienia przytoczonych wy-

żej postanowień art. 1 p. 3 nie wynika wprowadzenie, że okres 5-letni, o którym mowa, oznacza właśnie czas od 31 lipca 1909 r. do 31 lipca 1914 r. Uznanie jednak za obywateli osób, które bezpośrednio przed dniem 1 sierpnia 1914 r. nie mieszkaly na obszarze Litwy Środkowej, sprzeciwiałoby się niewątpliwie intencji prawodawcy. Wszak prawodawca, biorąc pod uwagę dzień 1 sierpnia 1914 r., miał widocznie na względzie osoby, które w tym dniu zamieszkiwały na obszarze późniejszej Litwy Środkowej i z powodu wojny światowej musiały porzucić to swoje zamieszkanie, i tym właśnie osobom chciał przyznać przynależność państwową do powyższego obszaru. Tym intencjom prawodawcy nie odpowiadałoby więc uznanie za obywateli osób, których w dniu 1 sierpnia 1914 r. bądź bezpośrednio przed tym dniem nie łączył węzeł zamieszkania z obszarem, o którym mowa. Brak natomiast podstawy do przyjęcia, że okres 5-letni winien być nieprzerwany, a więc w całości winien przypadać na czas, bezpośrednio poprzedzający dzień 1 sierpnia 1914 r. Osoby więc, które bezpośrednio przed tym dniem mieszkaly na obszarze późniejszej Litwy Środkowej, stały się, oczywiście z zastrzeżeniem, przewidzianym w art. 3 obywatelami tego kraju także w tym razie, gdy część wymaganego 5-letniego okresu zamieszkania przypadała na czas przed 1 sierpnia 1909 r. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 24/XI 1937 r. I. rej. 6812/35. Z. W. Nr 1467 A).

4. P. pod art. 3 wyrok N. T. A. z 8/VI 1928 r. I. rej. 3871/26. Z. W. Nr 1476.

5. Nabycie obywatelstwa Litwy Środkowej w sposób, określony w art. 1 p. 4 dekretu z 7 stycznia 1921 r., nie zostało uzależnione od wieku danej osoby, a wobec tego brak podstawy prawnej do przyjęcia, że powyższy sposób nabycia obywatelstwa w Litwie Środkowej nie dotyczy także osób niepełnoletnich. Zapamiętanie temu nie stoi bynajmniej na przeszkodzie przepis art. 2 dekretu, o którym mowa, a głoszący, że „prawo obywatelstwa osób, wskazanych w art. 1, rozciąga się również na ich żony i dzieci do lat 18”, przyjmując bowiem należy, że skoro art. 1 p. 4 dotyczy tak osób pełnoletnich, jak i niepełnoletnich, a więc także w wieku lat poniżej 18, to w art. 2 chciano w interesie porządku prawnego, wymagającego utrzymania członków rodziny w stanie jednego i tego samego obywatelstwa, rozciągnąć obywatelstwo, nabyte przez męża na żonę, względnie przez ojca na dzieci, chociażby co do żony, względnie co do dzieci nie były spełnione warunki zamieszkania, wymagane do samostannego nabycia obywatelstwa. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 29/II 1928 r. I. rej. 384/26. Z. W. Nr 1396).

6. Dla nabycia obywatelstwa w Litwie Środkowej na zasadzie art. 1 p. 5 dekretu Nr 56 Nacz. Dow. Wojsk. Lit. Środ. z 7 stycznia 1921

Nr 4 Dz. Urz. Tym. Kom. Rząd. przez osoby, które w dniu wejścia w życie wymienionego dekretu pracowały w jednej z instytucji państwowych Litwy Środkowej, jest bez znaczenia okoliczność, czy i jak długo ten stosunek pracy trwa po dniu wejścia w życie tegoż dekretu. (wyrok N. T. A. z 4/IV 1928 r. I. rej. 1114/26. Z. W. Nr 1425).

Art. 2. Prawo obywatelstwa osób wskazanych w artykule 1 rozciąga się również i na ich żony i dzieci do lat 18.

Art. 3. Osoby wymienione w p. 3 art. 1 nie będą uznane za obywateli Litwy Środkowej, o ile ich podstawowym zajęciem w Kraju była służba państwowa rosyjska.

1. Wyjątek, ustanowiony w art. 3 dekretu Naczelnego Dowódcy Woisk Litwy Środkowej z 7 stycznia 1921 r. (Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej Nr 4), ma zastosowanie do osób, których podstawowym zajęciem na obszarze tejże Litwy była państwowa służba rosyjska, bez względu na to, czy i jakim stosunkiem były już poprzednio związane z tym obszarem i w jakim charakterze pozostawały we wspomnianej służbie. (wyrok N. T. A. z 8/VI 1928 r. I. rej. 3871/26. Z. W. Nr 1476).

2. P. wyrok N. T. A. z 25/II 1936 r. I. rej. 9135/33. Z. W. Nr 1149 A).

Art. 4. Osoby, zamieszkałe na terytorium Litwy Środkowej i nie odpowiadające warunkom wymienionym w art. 1, o ile one mieszkały w Kraju w ciągu trzech lat i nie były karane z mocy wyroków sądowych za przestępstwa, za które przepisane są kary nie niższe niż więzienie, mogą być uznane za obywateli Litwy Środkowej na mocy zezwolenia Departamentu Spraw Wewnętrznych.

Art. 5. Osoby, pragnące porzucić obywatelstwo Litwy Środkowej, winny uzyskać zezwolenie Departamentu Spraw Wewnętrznych.

10.

USTAWA

z dnia 26 września 1922 r.

o uregulowaniu prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskiego i prawa wyboru obywatelstwa obcego przez b. obywateli tych państw, posiadających obywatelstwo polskie.

(Dz. U. R. P. z dnia 20 października 1922 r. Nr 88, poz. 791).

Art. 1. Upoważnia się Rząd do uregulowania prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskiego i prawa wyboru obywatelstwa obcego przez b. obywateli tych państw, posiadających obywatelstwo polskie, oraz do dokonania w łączności z tym odpowiednich

zmian, względnie uzupełnień art. 2, 4, 9 i 11 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

Przepis art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) należy stosować do osób pochodzenia polskiego oraz ich potomków bez względu na to, czy do kraju powrócili, czy też stale tu zamieszkiwali.

P. rozp. wyk. Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1922 r. (poz. 11 niniejszego zeszytu) i umowę pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką z dnia 23 kwietnia 1925 r. (poz. 29 niniejszego zeszytu).

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

11.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 12 grudnia 1922 r.

w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 26 września 1922 r. o uregulowaniu prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego, lub b. królestwa węgierskiego i prawa wyboru obywatelstwa obcego przez b. obywateli tych państw, posiadających obywatelstwo polskie.

(Dz. U. R. P. z dnia 31 stycznia 1923 r. Nr 10, poz. 58).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 26 września 1922 r. o uregulowaniu prawa wyboru obywatelstwa polskiego przez obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskiego i prawa wyboru obywatelstwa obcego przez b. obywateli tych państw, posiadających obywatelstwo polskie (Dz. U. R. P. Nr 88, poz. 791) zarządza się co następuje:

§ 1. Nabycie i utrata obywatelstwa polskiego na podstawie wyboru w zastosowaniu do b. obywateli b. cesarstwa austriackiego lub b. królestwa węgierskiego, mających prawo swojszczyzny lub stałe miejsce zamieszkania (§ 2 p. 2) na obszarze Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, reguluje się na podstawie ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) ze zmianami wynikającymi z niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Prawo obywatelstwa polskiego przysuguje każdej osobie bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości, która:

- 1) od dnia 1 stycznia 1914 r. posiadała i do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia nie utraciła prawa swojszczyzny w jednej z gmin na obszarze polskich części Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy. Osobom, które nabyły prawo swojszczyzny po dniu 1 stycznia 1914 r. i prawo to posiadały w dniu 28 lipca 1920 r. służy obywatelstwo polskie z zastrzeżeniem wynikającym z § 4;

2) przed dniem 1 stycznia 1908 r. osiedliła się na obszarze polskich części Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy w zamiarze stałego pobytu (uzyskania stałego miejsca zamieszkania) pod warunkiem, że

- a) do dnia 1 listopada 1918 r. posiada obywatelstwo austriackie, względnie węgierskie oraz
- b) nie posiada bez przerwy prawa swojszczyzny od dnia 1 stycznia 1914 r. w jednej z gmin czeskosłowackich części b. terytoriów plebiscytowych Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy.

§ 3. Osoby (§ 2 p. 1), mające prawo swojszczyzny w gminach, których obszar jest przedzielony granicą, stają się obywatelami polskimi, jeżeli w dniu 28 lipca 1920 r. stałe mieszkali w części gminy, która przypadła Polsce. Jeżeli zaś takie osoby w gminie rozdzielonej we wspomnianym dniu stałe nie mieszkali, nabywają obywatelstwo polskie, jeżeli stałe mieszkali w obecnie polskiej części gminy ostatnio przed wyprowadzeniem się z danej gminy.

§ 4. Nie są obywatelami polskimi osoby, które posiadają bez przerwy od dnia 1 stycznia 1908 r. stałe miejsce zamieszkania w znaczeniu § 2 niniejszego rozporządzenia na obszarze czeskosłowackich części b. terytoriów plebiscytowych Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, chociażby posiadały prawo swojszczyzny w jednej z gmin b. Galicji, czy też prawo swojszczyzny nabyte po dniu 1 stycznia 1914 r. w jednej z gmin Śląska Cieszyńskiego, Spisza lub Orawy (§ 2 p. 1 zdanie drugie).

§ 5. Nadanie obywatelstwa polskiego nastąpić może na prośbę osoby pragnącej je uzyskać, jeżeli zostanie wykazane, że:

- 1) obrała stałe zamieszkanie na obszarze polskich części Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy po dniu 1 stycznia 1908 r.,
- 2) nie dopuściła się zbrodni lub czynu karnego godnego z chęci zysku,
- 3) nadanie jej obywatelstwa polskiego nie pociągnęłoby za sobą bezpośrednich ciężarów dla Skarbu Państwa Polskiego lub funduszy publicznych przez co nie rzuciłoby się świadczeń na zasłankach z kas chorych, brackich i t. d.,
- 4) przebywała w jednej gminie bez przerwy w czasie od dnia 28 października 1918 r. do 28 października 1920 r.

§ 6. Podania o nadanie obywatelstwa na zasadzie § 5 niniejszego rozporządzenia winny być wnoszone w terminie trzech miesięcy po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia. Podania wniesione przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia i niezadowolone, będą traktowane, jak gdyby były wniesione z zachowaniem czasokresu.

§ 7. Osoby, które nie nabyły obywatelstwa polskiego z braku warunku przewidzianego w § 2 p. 2 lit. b) niniejszego rozporządzenia,

mogą uzyskać obywatelstwo polskie trybem określonym w §§ 5 i 6.

§ 8. Obywatelstwo polskie nabywają osoby, które bądź posiadają od dnia 1 stycznia 1914 r. prawo swojszczyzny w jednej z gmin czeskosłowackich części b. terytoriów plebiscytowych Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, bądź mają tam od dnia 1 stycznia 1908 r. stałe miejsce zamieszkania w znaczeniu § 2 p. 2 niniejszego rozporządzenia i do dnia 28 kwietnia 1922 r. złożyły oświadczenia wyboru obywatelstwa polskiego w polskich przedstawicielstwach zagranicznych albo przed polskimi władzami administracyjnymi.

§ 9. Tracą obywatelstwo polskie osoby, które bądź posiadają od dnia 1 stycznia 1914 r. prawo swojszczyzny w jednej z gmin polskich części Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, bądź mają tam od dnia 1 stycznia 1908 r. stałe miejsce zamieszkania w znaczeniu § 2 p. 2 niniejszego rozporządzenia i do dnia 28 kwietnia 1922 r. złożyły oświadczenia wyboru obywatelstwa czeskosłowackiego.

§ 10. Oświadczenie wyboru obywatelstwa złożone w myśl §§ 8 i 9 niniejszego rozporządzenia przez męża rozciąga się na żonę, — oświadczenie rodziców, względnie opiekunów, na dzieci do lat 18.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

P. uw. do art. 1 ustawy, zamieszczonej pod poz. 10 niniejszego zeszytu.

12.

U S T A W A

z dnia 28 kwietnia 1946 r.

o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej zamieszkających na obszarze Ziemi Odzyskanych.

(Dz. U. R. P. z dnia 10 maja 1946 r., Nr 15, poz. 106).

Art. 1. Prawo obywatelstwa polskiego służy każdej osobie, która przed dniem 1 stycznia 1945 r. miała na obszarze Ziemi Odzyskanych stałe miejsce zamieszkania, udowodniła swą polską narodowość przed komisją weryfikacyjną (narodowościową) i uzyskała na tej podstawie stwierdzenie swej polskiej narodowości przez właściwą władzę administracji ogólnej I instancji oraz złożyła deklarację wierności Narodowi i Państwu Polskiemu.

Art. 2. Dla osób, które nie były weryfikowane w trybie art. 1 z przyczyn, zasługujących na uwzględnienie, właściwą do stwierdzenia polskiej narodowości jest władza administracji ogólnej I instancji ostatniego miejsca zamieszkania.

Art. 3. Przepisy ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) o obywatelstwie Państwa Polskiego zachowują swoją moc obowiązującą na obszarze Ziem Odzyskanych w zakresie nie objętym niniejszą ustawą.

Art. 4. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Ziem Odzyskanych.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

13.

U S T A W A

z dnia 31 marca 1938 r.

o pozbawianiu obywatelstwa.

(Dz. U. R. P. z dnia 1 kwietnia 1938 r. Nr 22, poz. 191).

Art. 1. Obywatel polski, przebywający za granicą, może być pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli:

- a) działał za granicą na szkodę Państwa Polskiego, lub
- b) przebywając nieprzerwanie za granicą co najmniej przez lat 5 po powstaniu Państwa Polskiego, utracił łączność z państwowością polską, lub
- c) przebywając za granicą, nie powrócił do Polski w oznaczonym terminie na wezwanie urzędu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. (1) Orzeczenie o pozbawieniu obywatelstwa polskiego wydaje Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych.

(2) Orzeczenie to nie wymaga uzasadnienia i jest natychmiast wykonalne.

(3) Orzeczenie to podlega zaskarżeniu do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych, przewidziane w ustawie przejął Minister Administracji Publicznej, wzgl. Minister Ziem Odzyskanych (w zależności od ostatniego miejsca zamieszkania strony w kraju).

Art. 3. (1). Utrata obywatelstwa polskiego męża rozciąga się na jego żonę, zaś ojca (nieślubnej matki) na jego (jej) dzieci w wieku do lat 18, jeżeli osoby te przebywają za granicą i nie zostały w orzeczeniu o pozbawieniu wyłączone spod utraty obywatelstwa.

(2) Wyłączenie żony i dzieci może nastąpić, jeżeli z całokształtu stosunków życiowych wynika, że nie pozostawały one w faktycznej wspólności małżeńskiej, bądź rodzinnej z mężem, bądź ojcem (nieślubną matką) i nie zachodzą co do nich okoliczności, przewidziane w art. 1 ustawy niniejszej.

Art. 4. Obywatelstwa polskiego można pozbawić również samoistnie żonę obywatela polskiego, jeżeli z całokształtu jej stosunków życiowych wynika zerwanie faktycznej wspólno-

ści małżeńskiej i jeżeli zachodzą co do niej okoliczności, przewidziane w art. 1 ustawy niniejszej.

Art. 5. (1) Osoby, które zostały pozbawione obywatelstwa polskiego na podstawie art. 1 lit. a) ustawy niniejszej, nawet po uzyskaniu obcego obywatelstwa, mogą jedynie za uprzednią zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych przebywać czasowo na obszarze Państwa Polskiego.

(2) Kto wbrew powyższemu przepisowi przebywa na obszarze Państwa Polskiego, ulega karze więzienia do lat 5 i grzywny.

Art. 6. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

Art. 7. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

14.

U S T A W A

z dnia 9 kwietnia 1938 r.

o powszechnym obowiązku wojskowym.

(Dz. U. R. P. z dnia 13 kwietnia 1938 r., Nr 25, poz. 220)

(wyciąg)

Art. 8.

(3) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, nie podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu; mogą być one przyjęte do wojska lub marynarki wojennej na własną prośbę na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych, który określa również zakres ich obowiązku wojskowego. Przez fakt służby wojskowej osoby te nie nabywają obywatelstwa polskiego.

(4) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli nie udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu. Przez fakt służby wojskowej nie nabywają one obywatelstwa polskiego; obywatelstwo polskie może jednak być im nadane, chociażby nie uczyniły za-
dość warunkom, przewidzianym w art. 8 pkt. 2, 3, 4 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), jeżeli odbyły zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe przez czas co najmniej 5 miesięcy.

Kompetencje Ministra Spraw Wojskowych przejął Minister Obrony Narodowej.

Art. 10. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego wolne są:

b) osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami o obywatelstwie polskim udowodnią fakt posiadania lub uzyskania obcej przynależności

państwowej — od chwili stwierdzenia tego faktu przez powiatową władzę administracji ogólnej lub o ile chodzi o osoby zamieszkałe stale za granicą przez urząd konsularny R. P.

Art. 11. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego mogą być zwolnione osoby, ubiegające się o uzyskanie obcego obywatelstwa.

(2) Osoby powołane do odbycia czynnej służby wojskowej mogą być zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo dopiero po zwolnieniu z tej służby.

(3) O zwolnieniu osób, zamieszkałych w kraju lub czasowo przebywających za granicą, rozstrzyga — na podstawie prośby wniesionej do powiatowej władzy administracji ogólnej, komendant rejonu uzupełnień w porozumieniu z powiatową władzą administracji ogólnej — w razie niedojścia do porozumienia władz powyższych, lub w razie wniesienia odwołania przez stronę, której zwolnienia odmówiono, rozstrzyga ostatecznie o zwolnieniu dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej. Prośby o zwolnienie osób, zamieszkałych stale za granicą, rozstrzyga urząd konsularny R. P. na podstawie prośby wniesionej do tego urzędu; odwołanie od odmownej decyzji rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

(4) Odwołanie od odmownej decyzji powinno być wniesione do władzy, która wydała orzeczenie w I instancji w terminie zawitym 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

(5) Okres czasu, na jaki może być orzeczone zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo ustali rozporządzenie wykonawcze.

(6) Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może udzielić z urzędu zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego tym osobom lub grupom osób, które uzyskały obce obywatelstwo bez otrzymania zwolnienia w trybie przewidzianym w artykule niniejszym. Przepis tego ustępu stosuje się również do tych, którzy po nabyciu obcego obywatelstwa obywatelstwo to później utracili.

P. uw. do art. 8. Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych przewidziane ustawą przejął Minister Administracji Publicznej, odnośnie Ziem Odzyskanych zaś — Minister Ziem Odzyskanych.

Art. 114. (1) Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, może być na wniosek Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnionej przez niego władzy wojskowej pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli:

- a) wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuścił swą jednostkę lub swe stanowisko

służbowe i przebywa za granicami Państwa Polskiego lub na obszarze zajęтым przez nieprzyjaciela;

- b) w celu uchylenia się od obowiązku wojskowego nie czyni zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do służby, lecz udaje się za granicę Państwa Polskiego lub na obszar zajęty przez nieprzyjaciela i tam przebywa;

- c) przebywa stale za granicami Państwa Polskiego i w celu uchylenia się od swego obowiązku wojskowego nie zgłosił się w terminie wyznaczonym przez władzę w urzędzie konsularnym R. P. lub u właściwej władzy wojskowej w kraju;

- d) przebywa za granicami Państwa Polskiego i werbuje do obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej obywateli polskich przebywających w kraju lub za granicą.

(2) Władze właściwe do wydawania decyzji o pozbawieniu obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

P. rozp. wyk. z dnia 7 lutego 1939 r. do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 131) poz. 15 niniejszego zeszytu.

Art. 115. (1). Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, traci obywatelstwo polskie, jeżeli przyjmuje obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej bez zgody polskiej władzy.

(2) Obywatel polski zamierzający przyjąć obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej musi na to uzyskać uprzednio zgodę wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym).

(3) Władze właściwe do wydawania decyzji o utracie obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

P. uw. do art. 114.

Art. 190. Do osób, które przed wejściem w życie ustawy niniejszej nie dopełniły obowiązków, wynikających z rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 roku w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 81, poz. 540) i rozporządzeń lub zarządzeń wydanych na jego podstawie — stosuje się nadal przepisy wymienionego rozporządzenia Rady Obrony Państwa.

Rozp. Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie utraty obywatelstwa polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej, podano pod poz. 16 niniejszego zeszytu.

15.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: SPRAW
WOJSKOWYCH, SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 7 lutego 1939 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Skarbu, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Komunikacji w sprawie wykonania ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym.

(Dz. U. R. P. z dnia 17 marca 1939 r., Nr 20, poz. 131).

(wyciąg)

§ 25. (1) W razie podjęcia przez osobę o nieustalonym obywatelstwie starań o uzyskanie obywatelstwa polskiego z powodu odbycia przez nią służby wojskowej (art. 8 ust. (4), interesowany powinien wnieść prośbę o nadanie mu obywatelstwa polskiego do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, za pośrednictwem powiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania proszącego.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej ustala:

a) w porozumieniu z komendantem rejonu uzupełnień odbycie przez proszącego zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego przez czas co najmniej 5 miesięcy;

b) w drodze dochodzenia tryb życia i zachowania się proszącego.

(3) Przed wydaniem decyzji w sprawie nadania obywatelstwa polskiego wojewódzka władza administracji ogólnej zasięga opinii dowódcy okręgu korpusu (terytorialnego dowódcy równorzędnego). Minister Spraw Wewnętrznych jako władza odwoławcza, porozumiewa się z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 26. (1) Udowodnienie posiadania lub uzyskania obcej przynależności państwowej (art. 10 ust. (1) lit. b) następuje z urzędu lub na prośbę, wniesioną do tej powiatowej władzy administracji ogólnej, w której rejestrze lub liście poborowych proszący został wpisany, a o ile chodzi o osoby stale zamieszkałe za granicą — do właściwego urzędu konsularnego R. P.

(2) Do prośby należy załączyć dokumenty, wskazujące na posiadanie obcego obywatelstwa, lub przedstawić faktyczne i prawne podstawy na których proszący opiera swe twierdzenie, że uzyskał obywatelstwo obce. Osoby pełniące czynną służbę wojskową, powinny ponadto wykazać, że posiadały obce obywatelstwo jeszcze przed terminem wcielenia do szeregów, albo że przed tym terminem utraciły obywatelstwo polskie.

(3) Powiatowa władza administracji ogólnej (urząd konsularny R. P.) ustala, czy prośba jest poparta niezbędnymi dowodami, a w razie potrzeby przeprowadza dochodzenie celem niewątpliwego ustalenia stanu faktycznego sprawy.

§ 27. (1) Na podstawie prośby i wyników przeprowadzonego dochodzenia powiatowa władza administracji ogólnej (urząd konsularny R. P.) stwierdza, że proszący nie podlega powszechnemu obowiązkowi wojskowemu z tytułu udowodnienia obcej przynależności państwowej, bądź też prośbę załatwia odmownie.

(2) W razie stwierdzenia, że proszący nie podlega powszechnemu obowiązkowi wojskowemu z tytułu udowodnienia obcej przynależności państwowej, powiatowa władza administracji ogólnej (urząd konsularny R. P.) wydaje proszącemu poświadczenie o zwolnieniu go od powszechnego obowiązku wojskowego.

(3) O zwolnieniu z urzędu lub na prośbę osoby stale zamieszkałej za granicą wpisaną do listy (rejestru) poborowych w kraju, zawiadamia urząd konsularny R. P. powiatową władzę administracji ogólnej.

(4) Powiatowa władza administracji ogólnej skreśla osobę zwolnioną od powszechnego obowiązku wojskowego z listy poborowych lub zarządza skreślenie jej z rejestru poborowych oraz zawiadamia komendanta rejonu uzupełnień o skreśleniu, dołączając do zawiadomienia odebrany wojskowy dokument osobisty. Komendant rejonu uzupełnień skreśla daną osobę z ewidencji wojskowej; jeżeli jednak osoba ta pełni czynną służbę wojskową, skreślenie z rejestru lub listy poborowych oraz z ewidencji wojskowej następuje dopiero po zwolnieniu tej osoby z szeregów.

§ 28. (1) W razie stwierdzenia przez powiatową władzę administracji ogólnej posiadania lub uzyskania obcej przynależności państwowej przez osobę pełniącą czynną służbę wojskową powiatowa władza administracji ogólnej zawiadamia komendanta rejonu uzupełnień o zwolnieniu takiej osoby od powszechnego obowiązku wojskowego, dołączając do zawiadomienia poświadczenie (§ 27 ust. (2)). Komendant rejonu uzupełnień zwraca się niezwłocznie do właściwego przełożonego jednostki organizacyjnej o zwolnienie tej osoby z czynnej służby wojskowej i doręczenie jej przesłanego poświadczenia.

§ 31. (1) Z prośbą o zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo mogą występować tylko osoby stanu urlopowanych (art. 155), a osoby powołane do odbycia czynnej służby wojskowej — tylko pod warunkiem określonym w art. 11 ust. (2).

(2) Osoby, ograniczone w zdolności do działań prawnych, powinny wykazać zgodę prawnego zastępcy.

§ 32. (1) Prośbę o zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo wnoszą:

a) osoby zamieszkałe na obszarze Państwa Polskiego oraz czasowo przebywające za granicą, tudzież osoby zamieszkałe lub czasowo przebywające na obszarze w. m. Gdańska, — do komendanta rejonu uzupełnień za pośrednictwem tej powiatowej władzy administracji ogólnej, w której rejestrze lub liście poborowych proszący jest wpisany,

b) osoby stale zamieszkałe za granicą — do urzędu konsularnego R. P., w którego okręgu stale zamieszkują.

(2) Do prośby należy załączyć w oryginale lub w uwierzytelnionym odpisie:

a) metrykę urodzenia (dokument zastępczy) swoją, oraz osób, które na zasadzie art. 13 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) mają wraz z proszącym utracić obywatelstwo polskie;

b) metrykę ślubu, jeżeli proszący pozostaje w związku małżeńskim;

c) dowód obywatelstwa polskiego;

d) przyrzeczenie przyjęcia do związku państwa obcego, jeżeli w myśl przepisów państwa, o którego obywatelstwo proszący ubiega się, tego rodzaju dokumenty są wydawane.

(3) Powiatowa władza administracji ogólnej (urząd konsularny R. P.) bada, czy do prośby załączone są potrzebne dokumenty oraz przeprowadza w razie potrzeby dochodzenie celem ustalenia niewątpliwego stanu rzeczy.

§ 33. (1) Komendant rejonu uzupełnień udziela zwolnień od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo zasadniczo we wszystkich przypadkach, gdy powiatowa władza administracji ogólnej takimi wniosek stawia, z wyjątkiem przypadków istnienia ważnych względów natury wojskowej (np. zamierzone powołanie proszącego do czynnej służby wojskowej w najbliższym terminie wcielenia, uchylenie się od wcielenia, zbiegostwo itp.).

(2) Jeżeli komendant rejonu uzupełnień zajmuje w sprawie inne stanowisko niż powiatowa władza administracji ogólnej — przedstawia sprawę dowódcy okręgu korpusu (terytorialnemu dowódcy równorzędnemu), który orzeka ostatecznie w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej. Przedstawiając akta sprawy dowódcy okręgu korpusu (terytorialnemu dowódcy równorzędnemu) należy uzupełnić je wyciągiem ewidencyjnym (jeżeli proszący jest zapisany w ewidencji wojskowej) tudzież uwaga, czy proszący podlega wcieleniu do szeregów w najbliższym terminie wcielenia.

(3) Dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) przesyła swą decyzję w sprawie zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego, wraz z aktami, komendan-

ta rejonu uzupełnień, który treść decyzji zapisuje w ewidencji wojskowej.

(4) Przepisy ust. (2) i (3) stosuje się odpowiednio również w przypadku wniesienia przez stronę odwołania od odmownej decyzji komendanta rejonu uzupełnień.

§ 34. (1) Od decyzji w sprawie zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo komendant rejonu uzupełnień zawiadamia powiatową władzę administracji ogólnej, zwracając jej akta.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej zawiadamia o decyzji proszącego, wydając mu poświadczenie o zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo oraz wzywając go do zwrotu posiadanego zaświadczenia lub wojskowego dokumentu osobistego.

(3) Równocześnie powiatowa władza administracji ogólnej zarządza wypisanie zwolnienia w rejestrze lub w liście poborowych oraz w rejestrze poświadczeń prowadzonych w myśl art. 15 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320).

§ 35. (1) Kierownik Urzędu konsularnego R. P. udziela zwolnień od powszechnego obowiązku wojskowego osobom stale zamieszkałym zagranicą we własnym zakresie działania, kierując się w tym względzie wytycznymi ustalonymi oddzielnym zarządzeniem Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

(2) O decyzji swej zawiadamia kierownik urzędu konsularnego R. P. proszącego wydając mu poświadczenie o zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo. Równocześnie zawiadamia kierownik urzędu konsularnego R. P. o udzielonym zwolnieniu powiatową władzę administracji ogólnej, która po otrzymaniu zawiadomienia postępuje w myśl § 34 ust. (3).

§ 36. (1) W przypadku wniesienia przez stronę odwołania od odmownej decyzji kierownika urzędu konsularnego R. P. przedstawia on akta sprawy wraz z odwołaniem Ministrowi Spraw Wojskowych.

(2) Od decyzji powziętej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych zawiadamia Minister Spraw Wojskowych kierownika urzędu konsularnego R. P. w celu podania jej do wiadomości stronie oraz powiatowej władzy administracji ogólnej.

§ 37. (1) Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo jest ważne na przeciąg jednego roku.

(2) Jeżeli interesowany dostarczy dowodów, że z przyczyn od niego niezależnych nie mógł uzyskać obcego obywatelstwa w terminie waż-

ności zwolnienia, może komendant rejonu uzupełnić w porozumieniu z powiatową władzą administracji ogólnej przedłużyć zwolnienie na okres jeszcze jednego roku. W razie rozbieżności zdań rozstrzyga ostatecznie dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej. Osobom stale zamieszkającym zagranicą udziela przedłużenia zwolnienia na dalszy roczny okres kierownik właściwego urzędu konsularnego R. P.

(3) W wyjątkowych przypadkach, wywołanych szczególnymi okolicznościami niezależnymi od interesowanego, dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) może w porozumieniu z właściwym wojewodą (Komisarzem Rządu na m. st. Warszawę), — a jeżeli chodzi o osoby stale zamieszkałe zagranicą Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych przedłużyć czas trwania zwolnienia na okres dalszy stosownie do swego uznania.

(4) Czas zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo liczy się od chwili doręczenia interesowanemu poświadczenia o zwolnieniu. Datę doręczenia poświadczenia podaje powiatowa władza administracji ogólnej do wiadomości komendantowi rejonu uzupełnień.

§ 39. (1) Po wygaśnięciu ważności poświadczenia o zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo powiatowa władza administracji ogólnej zbada niezwłocznie, czy dana osoba uzyskała obce obywatelstwo. Co do osób stale zamieszkałych za granicą potrzebne badania przeprowadza kierownik urzędu konsularnego R. P., zawiadamiając o wyniku powiatową władzę administracji ogólnej.

(2) W przypadku stwierdzenia nabycia obcego obywatelstwa należy zarządzić skreślenie danej osoby z rejestru i listy poborowych oraz zarządzić umieszczenie odpowiedniego wpisu w rejestrze mieszkańców gminy zamieszkania.

(3) O nabyciu obcego obywatelstwa należy zawiadomić także komendanta rejonu uzupełnień, jeżeli dana osoba zapisana jest w ewidencji wojskowej.

§ 40. Osoby, które w okresie zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego nie nabyły obywatelstwa obcego, podlegają po upływie terminu ważności zwolnienia ponownie powszechnemu obowiązkowi wojskowemu na ogólnych zasadach. Osobom tym należy zwrócić wojskowe dokumenty osobiste (zaświadczenia) odebrane im w związku z wydaniem poświadczenia o zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego.

(2) Jeżeli w okresie zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo dana osoba nie uzyskała obywatelstwa obcego, lecz wyjechała za

granicę, powiatowa władza administracji ogólnej wszczyna dochodzenie celem ustalenia stanu sprawy w szczególności okoliczności dotyczących wyjazdu tej osoby za granicę, po czym zawiadamia komendanta rejonu uzupełnień o wyniku dochodzenia.

§ 41. (1) W razie zwolnienia z urzędu od powszechnego obowiązku wojskowego osoby (grupa osób), która uzyskała obce obywatelstwo bez uprzedniego otrzymania zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego (art. 11 ust. (6)) — zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o powyższym zwolnieniu zostaje ogłoszone w dzienniku urzędowym R. P. „Monitor Polski”. Ogłoszenie to ma moc doręczenia interesowanemu decyzji o zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego.

(2) Z dniem ogłoszenia zarządzenia osoby w nim wymienione tracą obywatelstwo polskie (art. 11 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego — Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

§ 398. Upoważnia się dowódców okręgów korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego) do stawiania wniosków o pozbawienie obywatelstwa polskiego w sprawach objętych art. 114.

§ 399. (1) Powiatowe władze administracji ogólnej po przeprowadzeniu lub uzupełnieniu dochodzeń w sprawach dotyczących pozbawienia obywatelstwa polskiego z powodów wymienionych w art. 114 ust. (1), przesyła za pośrednictwem wojewódzkiej władzy administracji ogólnej akta sprawy do dowódcy okręgu korpusu (terytorialnego dowódcy równorzędnego) celem oświadczenia się i postawienia wniosku.

(2) Dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) zarządza w każdym przypadku ustalenie stosunku danej osoby do służby wojskowej i przekazuje akta sprawy z odpowiednim wnioskiem władzy właściwej do wydania decyzji o pozbawieniu obywatelstwa.

§ 400. (1) Decyzje o pozbawieniu obywatelstwa na podstawie art. 114 wydają wojewodowie, a na obszarze m. st. Warszawy — Komisarz Rządu na m. st. Warszawę.

(2) Właściwość miejscową władz wymienionych w ust. (1) tudzież tryb postępowania w sprawach pozbawienia obywatelstwa polskiego ustala się według przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341). W przypadkach, w których miejscowej właściwości nie można określić na podstawie wspomnianego rozporządzenia, stosuje się przepisy o miejscowej właściwości, zawarte w art. 9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320).

§ 401. (1) Obywatel polski zamierzający przyjąć obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej powinien złożyć podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, dołączając w oryginale lub w uwierzytelnionym odpisie dokumenty następujące:

- a) metrykę urodzenia (wyciąg z ksiąg metrykalnych);
- b) poświadczenie obywatelstwa polskiego;
- c) uwierzytelniony odpis dokumentu stwierdzającego jego stosunek do służby wojskowej.

(2) Osobom, które uzyskały zgodę wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) na przyjęcie obowiązków w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej, wojewódzka władza administracji ogólnej wydaje odpowiednie poświadczenie.

§ 402. (1) Wszystkie władze rządowe i samorządowe obowiązane są podawać do wiadomości wojewódzkich władz administracji ogólnej przypadki przyjęcia przez obywatela polskiego obowiązków w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej.

(2) Utratę obywatelstwa polskiego przez przyjęcie obowiązków w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej bez zgody właściwej polskiej stwierdza powiatowa władza administracji ogólnej właściwa miejscowo w myśl art. 9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320).

§ 574. Przy wykonywaniu rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. Nr 81, poz. 540) stosuje się nadal właściwość rzeczową i miejscową, ustaloną rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Zagranicznych z dnia 5 kwietnia 1929 r. w sprawie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 298).

P. uw. do art. 190 ustawy o powsz. obow. wojsk. (poz. 14 niniejszego zeszytu). Rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 5 kwietnia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 298) podano pod poz. 17 niniejszego zeszytu.

16.

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY
PAŃSTWA.

z dnia 11 sierpnia 1920 r.

w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej.*)

*) P. art. 190 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (poz. 14 niniejszego zeszytu).

(Dz. U. R. P. z dnia 24 sierpnia 1920 r., Nr 81, poz. 540).

Art. 1. Obywatel polski może być pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeśli:

1) samowolnie porzucił służbę w wojsku polskim i przebywa za granicami Państwa Polskiego, lub na obszarze, zajętym przez nieprzyjaciela,

2) celem uchylenia się od służby wojskowej opuścił granice Państwa i przebywa zagranicą,

3) przebywa stale za granicami Państwa Polskiego i w ciągu trzech miesięcy, licząc od dnia doręczenia mu imiennego wezwania powołującego go do służby wojskowej lub od dnia ogłoszenia ogólnego wezwania powołującego do służby wojskowej nie zgłosił się w celu spełnienia tego obowiązku w konsulacie względnie w przedstawicielstwie dyplomatycznym lub u właściwej władzy wojskowej w kraju.

Art. 2. Postanowienia art. 1 nie mają zastosowania do osób, które na mocy obowiązujących przepisów wolne są od obowiązku zgłoszenia się do służby wojskowej.

Art. 3. Wszystkie władze państwowe i samorządowe obowiązane są podawać do wiadomości Ministerstwa Spraw Wojskowych wypadki wymienione w art. 1.

Art. 4. Ogólne wezwanie do zgłoszenia się w wyznaczonym ku temu terminie u wskazanej władzy państwowej następuje przez ogłoszenie w gazecie rządowej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 5. Skutki utraty obywatelstwa dla członków rodziny określa art. 13 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

Art. 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Zagranicznych.

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

17.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH W POROZUMIENIU
Z MINISTREM SPRAW WOJSKOWYCH
I MINISTREM SPRAW ZAGRANICZNYCH

z dnia 5 kwietnia 1929 r.

w sprawie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej.*)

(Dz. U. R. P. z dnia 15 maja 1929 r., Nr 31, poz. 298).

(wyciąg)

Na zasadzie art. 6 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 81 poz. 540) i art. 118 rozporządze-

*) P. art. 190 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (poz. 14 niniejszego zeszytu) i § 574 rozp. wyk. do tej ustawy (poz. 15 niniejszego zeszytu).

nia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr 11 poz. 86) zarządza się co następuje:

§ 1. Decyzje w myśl art. 1 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 81, poz. 540) wydają wojewodowie, a na obszarze m. st. Warszawy — Komisarz Rządu.

Miejscową kompetencję określa się według postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341). W wypadkach, w których miejscowej kompetencji nie można określić na podstawie tegoż rozporządzenia, stosuje się przepisy o miejscowej kompetencji, zawarte w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320).

Ministerstwo Spraw Wojskowych zarządza w każdym wypadku udzielonym mu do wiadomości w myśl art. 3 wspomnianego wyżej rozporządzenia Rady Obrony Państwa ustalenie stosunku danej osoby do służby wojskowej i przekazanie aktów sprawy władzy wymienionej w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu.

18.

DEKRET

z dnia 13 września 1946 r.

o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego osób narodowości niemieckiej.

(Dz. U. R. P. z dnia 8 listopada 1946 r., Nr 55, poz. 310).

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1. 1. Pozbawia się obywatelstwa Państwa Polskiego osoby, które po ukończeniu 18 r. ku życia swym zachowaniem wykazały niemiecką odrębność narodową.

2. Zgłoszenie w czasie wojny, rozpoczętej 1 września 1939 r., przynależności do narodowości niemieckiej lub pochodzenia niemieckiego samo przez się nie stanowi dowodu niemieckiej odrębności narodowej.

Art. 2. 1. Pozbawia się również obywatelstwa:

a) współmałżonka osoby, której dotyczy przepis art. 1 ust. 1, jeżeli wyrazi chęć opuszczenia obszaru Państwa Polskiego,

b) dzieci, które nie ukończyły 18 roku życia, jeżeli oboje rodzice tracą obywatelstwo lub też jeżeli w przypadku śmierci lub spowodowanej okolicznościami wojny długotrwałej nieobecności jednego z rodziców — drugie traci obywatelstwo,

c) dziecko pozamałżeńskie, które nie ukończyło 18 roku życia, jeżeli jego matka traci obywatelstwo, chyba, że nie wychowuje go matka, lecz inna osoba, która nie traci obywatelstwa.

2. Pozbawienie dziecka obywatelstwa może jednak nie nastąpić, jeżeli jedno z rodziców wyrazi życzenie, aby dziecko zachowało obywatelstwo Państwa Polskiego.

Art. 3. Małoletni, który ukończył 13 rok życia i podlega przepisowi art. 2, nie będzie pozbawiony obywatelstwa, jeżeli wyrazi chęć pozostania nadal obywatelem Państwa Polskiego, a zachowaniem swym wykazuje przynależność do społeczeństwa polskiego.

Art. 4. Osoby pozbawione obywatelstwa podlegają wysiedleniu z obszaru Państwa.

Art. 5. 1. Majątek osób, które zostały pozbawione obywatelstwa Państwa Polskiego, podlega przepadkowi. Osoby te tracą zdolność do dziedziczenia i przyjmowania darowizn.

2. Przepadły majątek przechodzi na własność Skarbu Państwa z zastrzeżeniem praw osób trzecich, nie przenoszących wartości przepadłego majątku; nie uwzględnia się jednak praw, wynikających z darowizny dokonanej po 9 maja 1945 r.

3. W przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie można orzec, że całość lub część majątku osoby pozbawionej obywatelstwa przechodzi w równych częściach na rzecz nie pozbawionych obywatelstwa zstępnych, wstępnych oraz małżonka, pozostających na wyłącznym utrzymaniu osoby, której własność stanowi majątek. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 6. 1. Osoby, pozbawione obywatelstwa Państwa Polskiego w myśl przepisów dekretu niniejszego, tracą prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Świadczenia te instytut ubezpieczeń społecznych może przyznać członkom rodziny nie pozbawionym obywatelstwa Państwa Polskiego.

2. Zasady przyznawania świadczeń dla członków rodziny, zachowujących obywatelstwo Państwa Polskiego, ustali Minister Pracy i Opieki Społecznej w drodze instrukcji dla instytucji ubezpieczeń społecznych.

Art. 7. 1. O pozbawieniu obywatelstwa Państwa Polskiego, o wysiedleniu z obszaru Państwa i o przepadku majątku orzeka władza administracji ogólnej I instancji, do której zgłoszą wnioski organ bezpieczeństwa publicznego lub

w której okręgu osoba zainteresowana (art. 2) ma miejsce zamieszkania albo pobytu.

2. W przypadku, określonym w art. 1 ust. 1, orzeczenie zapada na wniosek organu bezpieczeństwa publicznego, który zasięga opinii prezydium miejskiej lub gminnej rady narodowej.

3. W przypadku, określonym w art. 2, orzeczenie zapada bądź na wniosek organu bezpieczeństwa publicznego, bądź na wniosek osoby zainteresowanej.

4. Organ bezpieczeństwa publicznego przeprowadza dochodzenie w celu wyjaśnienia okoliczności, powodujących pozbawienie obywatelstwa, oraz stanu rodzinnego i majątkowego osób, do których stosuje się przepisy dekretu niniejszego.

Art. 8. 1. W terminie zawitym 7-dniowym od dnia doręczenia odpisu orzeczenia strony mogą zwrócić się do władzy, która wydała orzeczenie, z żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

2. Zgłoszenie żądania, określonego w ust. 1, wstrzymuje wykonanie orzeczenia.

3. Właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd okręgowy, w którego okręgu znajduje się siedziba władzy, która wydała orzeczenie. Sąd postanowieniem orzeka w składzie określonym w art. 52 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 192).

4. Postanowienia sądu zapadają po wysłuchaniu prokuratora, organu bezpieczeństwa publicznego oraz osoby, której orzeczenie dotyczy, lub jej pełnomocnika.

Art. 9. 1. Organ bezpieczeństwa publicznego może zarządzić tymczasowe aresztowanie osoby, określonej w art. 1 ust. 1, na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, gdy zachodzi uzasadniona obawa, iż osoba ta będzie się ukrywała.

2. Z ważnych powodów sąd (art. 8 ust. 3) może przedłużyć tymczasowe aresztowanie.

Art. 10. Postanowienia sądu nie ulegają zażaleniu.

Art. 11. 1. Władza administracji ogólnej I instancji może zarządzić zajęcie majątku zagrożonego przeпадkiem.

2. Orzeczenia o zajęciu i o przeпадku majątku wykonują na zarządzenie władzy administracji ogólnej bądź prokuratora urzędy likwidacyjne, przewidziane w dekreście z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 87).

Art. 12. 1. Jeżeli sprawcę czynu, określonego w art. 1 dekretu z dnia 28 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939 — 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 237), pozbawiono obywatelstwa Państwa Polskiego w trybie dekretu niniejszego, postępowania karnego nie wszczyna się, a wszczęte umarza się.

2. Jeżeli w toku postępowania karnego wyszły na jaw okoliczności, mogące uzasadnić zastosowanie przepisów dekretu niniejszego, prokurator, a po wniesieniu aktu oskarżenia sąd zawiesza postępowanie do czasu wydania prawomocnego orzeczenia co do pozbawienia obywatelstwa.

3. Po uprawomocnieniu się wyroku skazującego za popełnienie przestępstwa, wymienionego w ust. 1, postępowania przewidzianego w dekreście niniejszym nie wszczyna się, a wszczęte umarza się; prawomocne orzeczenie o pozbawieniu obywatelstwa traci moc prawną.

Art. 13. Jeżeli przeciwko osobie, określonej w art. 1 ust. 1, wszczęto postępowanie o popełnienie innego przestępstwa, niż wskazane w art. 12, przepisy art. 2, 4 i 5 stosuje się po wykonaniu kary lub po umorzeniu postępowania.

Art. 14. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami: Bezpieczeństwa Publicznego, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Spraw Zagranicznych i Skarbu wyda rozporządzenie bliżej określające właściwość i tryb postępowania w sprawach o pozbawienie obywatelstwa, wysiedlenie z kraju i przeпадek majątku osób do których stosuje się przepisy niniejszego dekretu.

Art. 15. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Ministrom: Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Sprawiedliwości, Bezpieczeństwa Publicznego, Obrony Narodowej, Spraw Zagranicznych i Skarbu.

Art. 16. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, a z dniem 31 grudnia 1948 r. traci moc obowiązującą, zachowując ją nadal tylko w przypadkach, określonych w art. 13.

19.

TRAKTAT.

między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, podpisany w Wersalu 28 czerwca 1919 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 6 grudnia 1920 r., Nr 110, poz. 728).

ratyfikowany w dniu 10 stycznia 1920 r. na zasadzie ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr 35/1920, poz. 199)

(wyciąg)

Art. 3.

Polska uznaje za obywateli polskich, z samego prawa i bez żadnych formalności, tych obywateli niemieckich, austriackich, węgierskich lub rosyjskich, którzy, w chwili uzyskania przez Traktat niniejszy mocy obowiązującej, posiadają stałe zamieszkanie (domicilium) na terytorium

uznanym lub które będzie uznane za część składową Polski, jednak z zastrzeżeniem wszelkich właściwych postanowień Traktatów pokoju z Niemcami lub Austrią, co do osób, posiadających stałe zamieszkanie na tym terytorium po pewnej określonej dacie.

W każdym razie osoby wyżej wymienione, mające więcej niż lat 18, będą mogły na warunkach, przewidzianych w wymienionych Traktatach, dokonać wyboru (option) każdej innej przynależności, dla nich dostępnej. Wybór, dokonany przez męża, rozciągać się będzie również na żonę, podobnież i wybór rodziców rozciągać się będzie na dzieci, poniżej lat 18.

Osoby, które wykonały powyższe prawo wyboru, będą musiały w ciągu 12 następnych miesięcy, o ile Traktat pokoju z Niemcami nie zawiera postanowień temu przeciwnych, przenieść swe stałe miejsce zamieszkania do Państwa, za którego wyborem się wypowiedziały. Będzie im wolno zachować majątek nieruchomy, jaki posiadają na terytorium Polski. Będą mogły zabrać ze sobą wszelkiego rodzaju majątek ruchomy. Żadne celne pobory wywozowe nie będą na nie z tego tytułu nakładane.

P. traktat pokoju między mocarstwami sprzymierzonymi i skojarzonymi z Niemcami (poz. 20 niniejszego zeszytu) i traktat między mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi z Austrią (poz. 27 nin. zeszytu).

1. W tym względzie stwierdzić przede wszystkim należy, że pojęcie przynależności gminnej zostało tak pod względem sposobu nabycia jej, jak i pod względem treści prawnej ściśle określone w ustawie z 5 grudnia 1896 Nr 222 austr. Dz. P. P. i w ustawie z 3 grudnia 1863 r. Nr 103 austr. Dz. P. P. ewentualnie także w ustawach poprzednich, przedmiotu tego dotyczących. Z wymienionych ustaw wynika, że przynależność może być osoba do gminy, która nie tylko nie jest ośrodkiem jej życia rodzinnego lub stosunków zarobkowych, względnie majątkowych, lecz w której nawet nigdy nie przebywała. Traktat Wersalski, zawarty z Polską, pojęcia stałego zamieszkania nie określił. Nabycie obywatelstwa polskiego przez obywateli austriackich nie jest jednak uregulowane wyłącznie w tym Traktacie, kwestia ta unormowana jest także w traktacie pokoju z Austrią, na który to traktat powołuje się w pewnym związku Traktat Wersalski, zawarty z Polską, w art. 3. Wobec tej łączności kwestia sporna winna być rozstrzygnięta także przy uwzględnieniu traktatu pokoju z Austrią, a więc traktatu, podpisanego w St. Germain en Laye w dniu 10 września 1919 (poz. 114/25 Dz. Ust.). W art. 70, 74 i 77 tego traktatu uznano obywateli austriackich z mocy prawa samego za obywateli tego państwa, w którym dana osoba posiada względnie posiadała indygenat (pertinenza). Słowo „pertinenza” wskazuje na to, że przez indygenat rozumie się przynależność gminną czyli swojszczyznę. W art. 78 tego samego traktatu przyznano osobom, które utraciły obywatelstwo austriackie i na-

były z tytułu indygenatu obywatelstwo nowe, prawo wyboru (opcji) na rzecz innego państwa, w przepisie tym wskazanego. Osoby, które skorzystają z tego prawa — głosi dalej ten sam artykuł — „będą mogły w przeciągu następnych dwunastu miesięcy przenieść swe stałe zamieszkanie do państwa, na którego rzecz dokonały wyboru. Będą miały prawo zachować majątek nieruchomy posiadany na terytorium drugiego państwa, w którym miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem wyboru”. Jak z powyższego wynika, Traktat Pokoju z Austrią używa tak terminu „indygenat” czyli przynależność gminną, jak i terminu „stałe zamieszkanie” i to w znaczeniu odmiennym. Ten ostatni wniosek opiera się zwłaszcza na przytoczonym wyżej postanowieniu, według którego osoby, które dokonały opcji, mają prawo zachować majątek nieruchomy, posiadany w państwie, w którym miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem opcji; wszak gdyby przyjąć, że stałe zamieszkanie jest identyczne z przynależnością gminną, a przynależność tę można, jak już wyżej zaznaczono, posiadać w gminie nie będącej ośrodkiem ani stosunków osobistych ani majątkowych a nawet w gminie, w której dana osoba nigdy nie przebywała, to przepis powyższy wbrew niewątpliwemu przeznaczeniu swemu nie zabezpieczałby w należytej mierze interesów majątkowych optanta.

Stałe zamieszkanie, jako tytuł prawny do nabycia obywatelstwa polskiego, ustanowiony w art. 3 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, nie oznacza wobec tego przynależności gminnej”. (z motywów wyroku N. T. A. z 11/III 1926 r. I. rej. 2021/25. Z. W. Nr 903).

2. P. pod art. 70 traktatu w St. Germ. en Laye (poz. 27 nin. zeszytu) wyrok N. T. A. z 5/XII 1928 r. I. rej. 5386/26. Z. W. Nr 1592).

3. P. pod art. 7 Konwencji Wiedeńskiej (poz. 22 nin. zeszytu) wyrok N. T. A. z 23/I 1929 r. I. rej. 463/27. Z. W. Nr 8 A.

4. Obywatele rosyjscy nabyli z tytułu zamieszkania na zasadzie art. 3 Traktatu Wersalskiego poz. 728/1920 Dz. Ust. z dniem wejścia w życie tegoż traktatu obywatelstwo polskie niezależnie od postanowień traktatu Ryskiego poz. 300/1921 Dz. Ust., co nie wyklucza oczywiście możliwości utraty następnie tegoż obywatelstwa na zasadzie art. 11 ustawy z 20 stycznia 1920 poz. 44 Dz. Ust. przez nabycie obywatelstwa obcego np. przez nabycie obywatelstwa Rosji Sowieckiej na zasadzie art. VI Traktatu Ryskiego. (wyrok N. T. A. z 19/III 1930 r. I. rej. 2745/29 Z. W. Nr 220 A).

5. Stałe zamieszkanie jako tytuł do nabycia obywatelstwa polskiego, ustanowiony w art. 3 Traktatu Wersalskiego (poz. 728/1920 Dz. Ust.), nie jest, o ile chodzi o obszar byłego zaboru rosyjskiego, identyczne z osiedleniem, określonym w art. 2 p. 1 lit. a) i d) ustawy z 20 stycznia 1920

poz. 44 Dz. Ust. (wyrok N. T. A. z dnia 13/XII 1934 r. I. rej. 9612/33 Z. W. Nr 820 A).

6. P. pod art. 2 ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego motywy cyt. wyżej wyroku.

Art. 4. Polska uznaje za obywateli polskich z samego prawa i bez żadnych formalności osoby przynależności niemieckiej, austriackiej, węgierskiej czy rosyjskiej, urodzone na wspomnianym terytorium z rodziców tamże stale zamieszkałych, chociażby w chwili, gdy niniejszy Traktat nabiera mocy obowiązującej, same nie miały tam stałego zamieszkania.

W każdym razie w ciągu dwóch lat od chwili uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej osoby te będą mogły oświadczyć przed właściwymi władzami polskimi w kraju swego miejsca zamieszkania (résidence), że się zrzekają przynależności polskiej i wtedy przestaną być uważane za obywateli polskich. Pod tym względem oświadczenie męża będzie uważane za mające moc dla żony, podobnież oświadczenie rodziców będzie uważane za mające moc dla dzieci, poniżej lat 18.

1. Umotywowanie odmowy uznania obywatelstwa polskiego z tytułu urodzenia się w Polsce na zasadzie art. 4 traktatu między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. poz. 728 dz. ust. z r. 1929, ograniczające się jedynie do ogólnego stwierdzenia, że przeprowadzane dochodzenia wykazały, iż dana osoba na zasadzie wymienionego przepisu obywatelstwa polskiego nie nabyła, przestawia istotną wadliwość postępowania. (wyrok N. T. A. z 3/III 1925 r. I. rej. 836/22 Nr 577).

2. P. pod art. VI Traktatu Ryskiego (poz. 24 nin. zeszytu) wyrok N. T. A. z 22/X 1929 r. I. rej. 2484/27. Z. W. Nr 126 A.

3. W art. 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, Polska uznała za obywateli polskich z samego prawa i bez żadnych formalności osoby przynależności niemieckiej, austriackiej i węgierskiej czy rosyjskiej, urodzone na terytorium, uznanym lub które będzie uznane za część składową Polski, z rodziców, na tymże terytorium stale zamieszkałych, chociażby w chwili wejścia w życie tego Traktatu same nie miały na tym terytorium stałego zamieszkania. W art. zaś 70 Traktatu Pokoju, podpisanego w St. Germain en Laye, postanowiono, że każdy, kto ma indygenat na terytorium, stanowiącym poprzednio część terytorium dawnej monarchii austro-węgierskiej, nabędzie z samego prawa, przytym z wyłączeniem obywatelstwa austriackiego, obywatelstwo państwa, które wykonywa zwierzchnictwo na tym terytorium.

Skarżący wywodzi, że oba wymienione wyżej tytuły nabycia obywatelstwa polskiego, a mianowicie urodzenie na obszarze, wchodzącym w skład Polski, i swojszczyzna, czyli indy-

genat, pozostają do siebie w stosunku równorzędności i obowiązują równocześnie, a w szczególności, że pierwszy z tych tytułów, ustanowiony w Traktacie Wersalskim, nie został uchylony przez to, że go nie wymieniono w wspomnianym wyżej Traktacie Pokoju z Austrią, podpisanym dopiero po zawarciu Traktatu Wersalskiego.

To zapatrywanie skarżącego jest trafne. Art. 4 Traktatu Wersalskiego — jak to wynika z przytoczonej wyżej jego części, wchodzącej w rachubę dla spornej kwestii — nie zawiera przede wszystkim żadnego wyraźnego zastrzeżenia, któreby wskazywało na to, że jest on jedynie przepisem ogólnym, względnie ramowym i z tego powodu wykonanie jego jest uzależnione od poprzedniego wydania przepisów szczegółowych względnie wykonawczych. Zastrzeżenia w tym względzie nie można dopatrzeć się w powyższym przepisie nawet pośrednio, zwłaszcza, że w jego ustępie drugim postanowiono, że w każdym razie w ciągu lat dwóch od chwili uzyskania przez Traktat mocy obowiązującej (10 stycznia 1920 r.) osoby interesowane będą mogły oświadczyć przed właściwymi władzami polskimi w kraju swego miejsca zamieszkania, że zrzekają się przynależności polskiej, i wtedy przestaną być uważane za obywateli polskich; brzmienie tego ostatniego postanowienia wskazuje niedwuznacznie na to, że wolą prawodawcy było, by skutki prawne ustępu 1 art., o którym mowa, powstały natychmiast, t. j. z chwilą uzyskania przez Traktat mocy obowiązującej, a więc niezależnie od tego, czy i kiedy kwestie, mogące wynikać przy wykonaniu, zostaną unormowane.

Traktat Pokoju z Austrią nie uchylił wyrażnie postanowienia art. 4 Traktatu Wersalskiego odnośnie do obywateli austriackich. Nie zachodzą również warunki do przewięcia, że uchylenie to nastąpiło pośrednio. Uchylenie pośrednie nie wynika w szczególności z podniesionej w odpowiedzi na skargę okoliczności, że przy równorzędnym stosowaniu obu Traktatów, zdarzałoby się często, iż jedna i ta sama osoba nabyłaby w jednym z państw, w skład którego weszła część obszaru byłej monarchii austro-węgierskiej, obywatelstwo z tytułu urodzenia, w innym zaś z tych państw obywatelstwo z tytułu swojszczyzny. Możliwość bowiem tego skutku nie dowodzi bynajmniej sprzeczności obu przepisów, o których mowa: w tym stopniu, by równorzędne stosowanie ich było logicznie niemożliwe, a wskazuje jedynie na to, że równorzędne stosowanie tych przepisów może spowodować następstwa w interesie porządku prawnego niepożądane (obywatelstwo podwójne). Nie ulega wątpliwości, że prawo winno być tłumaczone w kierunku, wskazanym przez porządek prawny, zasada ta jednak sama przez się w razie kolizji

skutków przepisu wcześniejszego ze skutkami przepisu późniejszego uprawniać może do wniosku, że przepisem późniejszym chciano uchylić przepis wcześniejszy — o ile oczywiście nie zachodzą żadne inne wskazania w tym względzie — tylko w razie braku możliwości jakiegokolwiek poważnego celu utrzymania w mocy przepisu wcześniejszego. Ten ostatni warunek w kwestii niniejszej nie jest spełniony, gdyż nie da się zaprzeczyć, że celem prawodawcy mogło być uznanie za obywateli polskich obywateli byłej monarchii austro-węgierskiej posiadających swojszczyznę na obszarze, wchodzącym w skład Polski, także tych obywateli byłej monarchii austro-węgierskiej, którzy urodzili się na obszarze, przyznanym Polsce, z rodziców, na tymże obszarze stale zamieszkałych. Wnioski powyższe zgodne są z postanowieniami art. 230 Traktatu Pokoju z Austrią, gdyż według przepisu tego — jak wynika z jego brzmienia — Austria obowiązana jest zwolnić swoich obywateli od wszelkich węzłów w stosunku do państwa, do którego należeli poprzednio, jeżeli obywatele ci nabyli w myśl ustaw Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych obywatelstwo nowe, już to w drodze naturalizacji, już to na mocy przepisów jednego z traktatów, a więc nie tylko na mocy Traktatu Pokoju, o którym mowa. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 8/XI 1929 r. I. rej. 3779 27 i 329 28. Z. W. 138 A).

4. Utrata obywatelstwa polskiego, przewidziana w art. 4 Traktatu Wersalskiego, następuje — jak to wynika z tego artykułu — z mocy samego prawa, a więc niezależnie od tego, czy i kiedy w tym względzie wydała władza orzeczenie. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 9/IV 1937 r. I. rej. 85/35 O. P. A. Nr 2345).

5. W ust. 1 tego artykułu (art. 4 Tr. Wers. poz. 728/20 Dz. Ust. — przyp.) uznano pod warunkami bliżej w tym przepisie określonymi osoby, urodzone na obszarze uznanym za część składową Polski, za obywateli polskich. W ust. 2 zaś tego artykułu postanowiono, że w każdym razie w ciągu dwóch lat od chwili uzyskania przez Traktat mocy obowiązującej osoby te będą mogły oświadczyć przed właściwymi władzami polskimi w kraju swego zamieszkania, że zrzekają się przynależności polskiej i wtedy przestaną być uważane za obywateli polskich.

Jeżeli więc skarżący zrzekł się obywatelstwa polskiego w trybie przytoczonego wyżej przepisu, to w myśl tegoż przepisu przestał być obywatelem polskim niezależnie od tego, czy nabył obywatelstwo polskie także z innego tytułu prawnego. Przepis ten postanawia bowiem kategorycznie, że osoba, zrzekająca się przynależności polskiej, przestanie być uważana za obywatela polskiego, i nie czyni w tym względzie żadnej różnicy między wypadkami, w których dana osoba nabyła obywatelstwo polskie tylko z tytułu urodzenia, a wypadkami, w któ-

rych nabycie obywatelstwa opierało się także na innym tytule prawnym. (z motywów wyroku zacyt. w p. poprzednim).

5.

Polska zobowiązuje się nie czynić żadnych przeszkód w wykonaniu prawa wyboru, przewidzianego w Traktatach, zawartych lub tych, które mają być zawarte przez Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone z Niemcami, Austrią, Węgry lub Rosją i pozwalającego osobom interesowanym nabywać przynależność polską lub też jej nie nabywać.

6.

Przynależność polską nabywa z samego prawa, przez sam fakt urodzenia się na terytorium Polski, każdy, komu nie przysługuje pierwszeństwo korzystania z innej przynależności.

P. pod art. 28 Konwencji Genewskiej poz. 22 nin. wydawn. wyrok T. R. z 6/XI 1930 r.

20.

TRAKTAT POKOJU.

między Mocarstwami sprzymierzonymi i skończonymi i Niemcami podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku.

(Dz. U. R. P. z dnia 26 kwietnia 1920 r., Nr 35, poz. 200) ratyfikowany na zasadzie ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 199) w dniu 10 stycznia 1920 r.

(wyciąg)

Art. 91.

Obywatele niemieccy, mający stale miejsce zamieszkania (domiciliés) na terytoriach, uznanych ostatecznie za część Polski, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie z wykluczeniem obywatelstwa niemieckiego.

Wszelako obywatele niemieccy lub ich potomkowie, którzy obrali stale zamieszkanie na tych terytoriach po 1 stycznia 1908 r., będą mogli nabyć obywatelstwo polskie tylko za specjalnym zezwoleniem Państwa Polskiego.

W przeciągu dwu lat od daty uprawomocnienia się niniejszego Traktatu obywatele niemieccy w wieku powyżej lat 18, mający stale miejsce zamieszkania na terytoriach uznanych za część Polski, będą mieli prawo wyboru (opcji) na rzecz obywatelstwa niemieckiego.

Polacy, obywatele niemieccy, mający ukończonych lat 18, i posiadający stale miejsce zamieszkania w Niemczech, będą mieli także prawo wyboru na rzecz obywatelstwa polskiego.

Wybór męża skutkuje także za żonę, wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Wszystkie osoby, które skorzystają z przewidzianego wyżej prawa wyboru, będą mogły w przeciągu następnych 12 miesięcy przenieść się do Państwa, na rzecz którego dokonały wyboru.

Będą one miały prawo zachować majątek nieruchomy, posiadany na terytorium drugiego Państwa, w którym miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem wyboru.

Będą one mogły wywieźć bez cła swój majątek ruchomy wszelkiego rodzaju do kraju, na rzecz którego dokonały wyboru i będą wolne od wszystkich poborów za opuszczenie kraju lub opłat, jeśli one istnieją.

W takim samym terminie Polacy, obywatele niemieccy, przebywający w obcych państwach, będą mieli prawo, o ile ustawy tych obcych państw inaczej nie stanowią i o ile już nie nabyli w nich obywatelstwa, uzyskać obywatelstwo polskie z wykluczeniem niemieckiego, stosując się w tym względzie do przepisów, które będą wydane przez Państwo Polskie.

W części Górnego Śląska poddanej plebiscytowi, przepisy niniejszego artykułu zyskają moc dopiero po ostatecznym przydzieleniu tego terytorium.

P. przepisy Konwencji Wiedeńskiej i Genewskiej (poz. 22 i 23 niniejszego zeszytu) oraz rozp. Ministerstw Spraw Wewnętrznych i b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 13 lipca 1920 r. w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego w myśl art. 91 traktatu między Mocarstwami Sprzymierzonymi i skojarzonymi a Niemcami, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. (poz. 21 niniejszego zeszytu).

1. Zaniedbanie rozpatrzenia zarzutu, iż opcja przewidziana w art. 91 Wersalskiego Traktatu pokoju z 28 czerwca 1919 poz. 200 dz. ust. z r. 1920, dokonana została pod przymusem, stanowi istotną wadliwość postępowania. (wyrok N. T. A. z 11/IV 1924 r. l. rej. 954/22 Z. W. Nr 354).

2. Cofnięcie prawnie złożonej opcji, przewidzianej w art. 91 traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 r. poz. 200 dz. ust. z roku 1920, jest bezskuteczne.

Ważność oświadczenia woli w przedmiocie opcji ocenia się według ogólnych zasad prawnych. (Wyrok N. T. A. z 14/IV 1924 r. l. rej. 931/22. Z. W. Nr 366).

3. Wskutek opcji na rzecz państwa niemieckiego na zasadzie art. 91 Traktatu Wersalskiego z dnia 28 czerwca 1919 poz. 200 dz. ust. uważa ustawodawstwo polskie opantów za obco-krajońców. (wyrok N. T. A. z 15/V 1924 r. l. rej. 1950/23. Z. W. Nr 403).

4. Opcja prawnie w myśl art. 91 traktatu wersalskiego dokonana nie może być cofnięta.

Pobudka do złożenia takiej opcji nie ma wpływu na ważność opcji. (wyrok N. T. A. z 26/V 1924 r. l. rej. 1032/22. Z. W. Nr 415).

5. Nie zachodzi istotna wadliwość postępowania, gdy władza administracyjna pominięła głoszone twierdzenie strony, iż złożyła opcję

w myśl art. 91 traktatu wersalskiego w stanie nietrzeźwym. (wyrok N. T. A. z 12/VI 1924 r. l. rej. 1024/22. Z. W. Nr 436).

6. Ważność opcji, przewidzianej w art. 91 Wersalskiego Traktatu Pokoju, nie jest uzależniona od opuszczenia kraju przez opłującego. (wyrok N. T. A. z 16/VI 1924 l. rej. 953/22. Z. W. Nr 439).

7. Obywatel polski, który dokonał skutecznego opcji na rzecz Niemiec, winien być przez władze polskie uważany za obywatela niemieckiego. (wyrok N. T. A. z 10/XI 1924 r. l. rej. 272/24. Z. W. Nr 482).

21.

ROZPORZĄDZENIE

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I MINISTERSTWA B. DZIELNICY PRUSKIEJ

z dnia 13 lipca 1920 r.

w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych z Ministerstwem Skarbu w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego w myśl art. 91 traktatu między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi a Niemcami, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 200).

(Dz. U. R. P. z dnia 19 lipca 1920 r. Nr 57, poz. 358) w brzmieniu znówelizowanym rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 16 września 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 615).

Na zasadzie art. 2 p. 3 i art. 15 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, p. 44) i art. 6 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr 64, p. 385), postanawia się co następuje:

Art. 1.

W myśl ustępu 1 art. 91 traktatu między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi a Niemcami, podpisanego dnia 28 czerwca 1919 r. w Wersalu (Dz. U. R. P. Nr 35, p. 200), stanowi stałe zamieszkanie podstawę do nabycia obywatelstwa polskiego tylko wówczas, jeśli było nieprzerwane od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r. do dnia 10 stycznia 1920 r.

Czasowe wydalenie się nie powoduje przerwy, jeśli nastąpiło wśród okoliczności, wskazujących niedwuznacznie na zamiar zachowania dotychczasowego miejsca zamieszkania.

Nie jest prawnie uzasadnione twierdzenie, jakoby rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa b. dziel. pr. w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego z 13 lipca 1920 poz. 358 dz. ust. było nieważne dla braku ustawowego upoważnienia do jego wydania. (wyrok N. T. A. z 2/VI 1924 r. l. rej. 858/22. Z. W. Nr 424).

Art. 2.

Na równi z osobami, zamieszkałymi stale od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r., traktowane będą:

a) urodzone po tym dniu dzieci ślubne ojca nieżyjącego i dzieci nieslubne matki nieżyjącej, jeżeli miały stale zamieszkanie od czasu swego urodzenia do dnia 10 stycznia 1920 r. i jeśli ojciec względnie matka ich miała stale zamieszkanie od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r. do swej śmierci.

b) kobiety, które dopiero przez zamążpójście uzyskały stale zamieszkanie, jeśli zamieszkania tego do dnia 10 stycznia 1920 r. nie utraciły i jeśli mężowie ich byli od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r. bez przerwy stale zamieszkalili.

W art. 1 rozporządzenia ministerialnego z 13 lipca 1920 postanowiono m. in., że w myśl ustępu 1 art. 91 wymienionego już wyżej Traktatu Wersalskiego, zawartego z Niemcami, stale zamieszkanie stanowi podstawę do nabycia obywatelstwa polskiego tylko wówczas, jeżeli było nieprzerwane od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r. do dnia 10 stycznia 1920 r.; § 2 tegoż rozporządzenia głosi m. i., że narówni z osobami, zamieszkałymi stale od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r., traktowane będą kobiety, które dopiero przez zamążpójście uzyskały stale zamieszkanie, jeżeli zamieszkania tego do dnia 10 stycznia 1920 r. nie utraciły i jeżeli mężowie byli od czasu przed dniem 2 stycznia 1908 r. bez przerwy stale zamieszkalili. Postanowienia te, jak z powyższego wynika, są przepisami wykonawczymi do zawartych w art. 91 Traktatu Wersalskiego postanowień o nabyciu obywatelstwa polskiego z mocy prawa samego z tytułu zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, i pozwalają na to, by kwestia, czy zamieszkanie to miało miejsce w czasie co najmniej od dnia 1 stycznia 1908 r. do dnia 10 stycznia 1920 r., oceniona była w pewnej mierze odnośnie do kobiety zamężnej nie według czynników, z jej osobą związanych, składających się na istotę pojęcia zamieszkania, lecz według tego, czy co do męża były spełnione wymogi zamieszkania. Kwestię nabycia obywatelstwa polskiego z mocy prawa na zasadzie art. 91 Traktatu Wersalskiego, a zatem z tytułu zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, uregulowano również w Konwencji Wiedeńskiej, jak na to wskazują chociażby tylko wstęp do niej i jej art. 1 — 4. W art. 4 — 6 tejże Konwencji określono bliżej istotę tegoż zamieszkania, a w art. 8 postanowiono m. i., że kobieta, która była zamężna w dniu 10 stycznia 1920 r., nabyła obywatelstwo polskie, jeżeli sama odpowiada warunkom, wymagany do nabycia tegoż obywatelstwa, chociażby jej małżonek warunkom tym nie odpowiadał i że kobieta, która była zamęż-

na w dniu 10 stycznia 1920 r. nie nabyła obywatelstwa polskiego, jeżeli nie odpowiada sama warunkom, wymagany do nabycia tego obywatelstwa, chociażby jej małżonek warunkom tym odpowiadał. Jak z powyższego okazuje się, kwestia, czy kobieta zamężna ma być uważana za zamieszkałą w sposób, wymagany dla celów nabycia obywatelstwa polskiego z mocy prawa samego na zasadzie art. 91 Traktatu Wersalskiego, została uregulowana tak w rozporządzeniu ministerialnym z 13 lipca 1920 r., jak i w Konwencji Wiedeńskiej, i to odmiennie, gdyż według Konwencji Wiedeńskiej dla oceny tej kwestii miarodajne jest wyłącznie to, czy dana kobieta sama odpowiada warunkom, wymagany do zamieszkania, o którym mowa, zaś według wspomnianego rozporządzenia luki w zamieszkanu kobiety zamężnej mogą być w pewnej mierze wypełnione zamieszkanem męża. Ponieważ Konwencja Wiedeńska jest prawem późniejszym, przeto w dniu wejścia jej w życie postanowienia, zawarte w art. 2 p. 2 rozporządzenia ministerialnego z 13 lipca 1920, utraciły w myśl powszechnie przyjętej zasady „lex posterior derogat priori” moc obowiązującą (z motywów wyroku N. T. A. z 8/I 1930 l. rej. 1946/28 Z. W. Nr 173 A).

Art. 3.

Przez słowo „Polacy”, użyte w ustępie 4 i 9 art. 91 traktatu, rozumie się osoby narodowości polskiej bez względu na miejsce urodzenia.

Art. 4.

Do przyjmowania opcji powołane są:

a) w Polsce: komisariaty Rządu w Warszawie, w Łodzi, w Lublinie, Starosta Grodzki w Poznaniu, magistraty we Lwowie i w Krakowie, na obszarze b. dzielnicy pruskiej burmistrzowie miast, tworzących powiaty miejskie — poza tym wszędzie starostwa;

b) za granicą: polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne i konsulatory.

O kompetencji miejscowej rozstrzyga miejsce stałego pobytu.

Art. 5.

Kto pragnie skorzystać z prawa opcji złoży u władzy, wskazanej w art. 4, odpowiednie oświadczenie ustne lub na piśmie, które zawierać także powinno:

- 1) nazwisko i imię osoby optującej;
- 2) dzień, miesiąc, rok i miejsce (gmina, powiat, kraj) jej urodzenia;
- 3) nazwisko i imię rodziców;
- 4) zawód (zatrudnienie) jej;
- 5) miejsce (gmina, powiat, kraj), gdzie przebywa;

- 6) obywatelstwo, jakie posiadała dnia 10 stycznia 1920 r.;
- 7) imię i nazwisko rodowe żony;
- 8) jeśli optujący ma dzieci niżej lat 18—imię, daty i miejsca urodzenia tychże.

1. Przepisy, zawarte w art. 5 i 6 rozporządzenia z dnia 13 lipca 1920 r. poz. 358 dz. ust. w przedmiocie opcji, przewidzianej w art. 91 Wersalskiego Traktatu Pokoju, mają charakter jedynie przepisów instrukcyjnych. (wyrok N. T. A. z 10/XI 1924 r. I. rej. 272/24. Z. W. Nr 482).

2. Brak na oświadczeniu opcyjnym na rzecz Niemiec legalizacji przez władze wymienione w art. 5 rozporz. z 13 lipca 1920 r. poz. 358 Dz. Ust. nie powoduje sam przez się nieważności złożonej opcji, o ile dana osoba sama przyznała, że opcji dokonała. (wyrok N. T. A. z 10/II 1925 r. I. rej. 527/24. Z. W. Nr 547).

Art. 6.

Władza odbierająca oświadczenie ustne, zbada tożsamość osoby i sporządzi protokół, który podpisze strona oraz urzędnik oświadczenie odbierający.

Jeśli strona donosi władzy o opcji na piśmie, winno odnośne pismo zawierać jej podpis, legalizowany sądownie, notarialnie lub przez komisariat względnie postereunek policji państwowej, albo — na obszarze b. dzielnicy pruskiej — przez komisarza obwodowego miejsca pobytu.

Art. 7.

Za osobę w wieku poniżej lat 18-tu, nie mającą rodziców, dalej za osobę, które 18-ty rok życia ukończyły, ale co do których zachodzą niezależnie od wieku przeszkody własnowolności i za osoby pozbawione własnowolności, z wyjątkiem z powodu marnotrawstwa, wykonuje prawo opcji ich prawny zastępca za zgodą rady familijnej względnie innego odpowiedniego organu.

Art. 8.

Osobom, za które prawo opcji wykonali rodzice lub inni zastępcy prawni, przysługuje do dnia 10 stycznia 1922 r. prawo cofnięcia dokonanej opcji, jeśli przed powyższym dniem ukończyły 18-ty rok życia lub jeśli w tym samym czasokresie zastępstwo prawne zostało uchylone.

Oświadczenia cofnięcia przyjmują i załatwiają władze, wymienione w art. 4. Poza tym mają tu odpowiednie zastosowanie art. 5, 6 i 11.

Art. 9.

Opcja prawnie dokonana powoduje z dniem jej dokonania utratę obywatelstwa dotychczasowego. Od dnia tego optujący uważany będzie za obywatela tego państwa, na rzecz którego opcji dokonał.

Art. 10.

Opcja dokonana, wyjąwszy wypadki przewidziane w art. 8, cofnięta być nie może.

Art. 11.

Władze, powołane do przyjmowania opcji, wydawać będą optującym po zbadaniu warunków jej prawności odpowiednie poświadczenia i prowadzić będą rejestr tychże.

Art. 12.

Obywatele niemieccy narodowości polskiej, którzy do dnia 10 stycznia 1920 r. nie mieli stałego zamieszkania ani w Polsce, ani w Niemczech, a przebywają za granicą, stają się w myśl ustępu 9, art. 91 traktatu obywatelami polskimi, jeśli w polskim przedstawicielstwie dyplomatycznym lub konsularnym:

1) najpóźniej do dnia 10 stycznia 1922 r. oświadczą osobiście lub na piśmie, że chcą być obywatelami polskimi i doniosą, w których miejscowościach i przez jaki czas w ciągu ostatnich lat 5-ciu przebywali; oświadczenie, złożone przez męża, skutkuje także za żonę, przez rodziców skutkuje także za dzieci poniżej lat 18-tu;

2) przedłożą metrykę chrztu względnie urodzenia swoją, ewentualnie także żony i dzieci, dalej dowody, że są obywatelami niemieckimi, i oświadczą, że zrzekają się tego obywatelstwa;

3) wykażą, że są narodowości polskiej i

4) uzyskają od przedstawicielstwa względnie konsulatu poświadczenie nabycia obywatelstwa w myśl ustępu 9 art. 91 traktatu.

Do osób poniżej lat 18-tu, tudzież do osób nie własnowolnych, niezależnie od wieku, stosują się postanowienia art. 7 i 8.

Art. 13.

Wszelkie podania (oświadczenia) i ich załączniki, tudzież poświadczenia w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem, wolne są od opłat stemplowych i od opłat za czynności urzędowe.

Art. 14.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

22.

KONWENCJA

między Polską a Niemcami o obywatelstwie i opcji podpisana w Wiedniu dnia 30 sierpnia 1924 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 6 marca 1925 r., Nr 21, poz. 148) w brzmieniu uwzględniającym sprostowania błędów, zawarte w Dz. U. R. P. Nr 28/1925 str. 238 i Nr 38/1925 str. 254.
ratyfikowana dnia 31 stycznia 1925 r. zgodnie z ustawą z dnia 28 stycznia 1925 r. Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 86).

(Wyciąg)

Art. 1.

Traktat pomiędzy Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r., oznaczony jest w niniejszej Konwencji słowami „Traktat z dnia 28 czerwca 1919 r., zaś Traktat pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Niemcami, podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r., — słowami „Traktat Wersalski“.

ROZDZIAŁ I.

Art. 2.

Przez obywateli niemieckich w znaczeniu artykułów 3 i 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. i artykułu 91 Traktatu Wersalskiego rozumie się w niniejszej Konwencji osoby, które posiadały to obywatelstwo w dniu 10 stycznia 1920 r.

Art. 3.

1. Słowa „terytorium, uznane, lub które będzie uznane za część składową Polski“ (art. 3 i 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r.), odnoszą się do całego terytorium Polski.

2. Układające się strony zgadzają się, iż postanowienia artykułu 91 Traktatu Wersalskiego również odnoszą się do całego terytorium Polski, przy czym nie przesądza się kwestii, czy wykładnia taka wynika, czy też nie, z wyrażenia tego artykułu: „terytoria uznane ostatecznie za część Polski“, „jedno z terytoriów uznany za część Polski“.

Art. 4.

Obywatele niemieccy są zamieszkali (domicylowani), w rozumieniu ustępów 1, 2 i 3 artykułu 91 Traktatu Wersalskiego i artykułu 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., w obrębie terytorium określonego w artykule 3 Konwencji niniejszej, jeśli stworzyli tam swoje zamieszkanie (domicyl) i tego zamieszkania nie porzucili, a to stosownie do następujących postanowień:

§ 1.

1. Zamieszkanie zostało stworzone, gdy obywatel niemiecki w obrębie wyżej wymienionego terytorium osiedlił się w taki sposób, by tam dążyć do zrealizowania swych celów życiowych i przebywa tam zazwyczaj i regularnie bez zamiaru opuszczenia siedziby.

2. Przebywanie zazwyczaj i regularnie oznacza przebywanie w ciągu zasadniczej części danego okresu czasu.

§ 2.

1. Porzucenie zamieszkania zachodzi gdy zwinięta została siedziba, a odnośny obywatel

niemiecki opuścił wyżej wymienione terytorium bez zamiaru powrotu.

2. Z faktu, że siedzibę zwinięto, wynika domniemanie, iż zamiaru powrotu nie było. Jednak domniemywa się istnienie zamiaru powrotu, jeżeli dana osoba osiedliła się ponownie najpóźniej w dniu 10 stycznia 1920 r. w tej miejscowości, w której mieszkała przed porzuceniem siedziby. To samo domniemanie zachodzi, jeśli dana osoba osiedliła się ponownie najpóźniej w dniu 10 stycznia 1920 r. na terytorium, odstąpionym przez Niemcy, a

a) przez czas, w ciągu którego siedziba była porzucona, rodzice tej osoby, lub w razie rozwiązania ich małżeństwa, jedno z nich, byli zamieszkali w obrębie tego terytorium, albo też

b) osoba ta, od czasu swego pierwszego osiedlenia się w obrębie tego terytorium przed 1 stycznia 1908 r. do 10 stycznia 1920 r., była tam osiedlona po ukończeniu osiemnastego roku życia co najmniej przez lat dziesięć.

§ 3.

1. Przebywanie o charakterze przejściowym lub dla celów rozrywkowych, jak wywczasianie, doглядanie przedsiębiorstwa, polowanie, nie stwarza zamieszkania.

2. Tak samo rzecz się ma w wypadku przebywania dla celów ubocznych; będą za takie uważane mianowicie: uczęszczanie do szkół wszelkich stopni, przygotowywanie się do zawodu lub kształcenie się zawodowe, praktyka w charakterze asystenta lub kandydata, obowiązkowa służba wojskowa lub udział w wojnie.

3. Jeżeli siedziba została porzucona dla celów ubocznych, wymienionych w ustępie drugim niniejszego paragrafu, to domniemywa się, iż zamieszkanie zachowano, o ile dana osoba osiedliła się ponownie w obrębie terytorium, określonego w art. 3 niniejszej Konwencji, najpóźniej w dniu 10 stycznia 1920 r.

§ 4.

Dla zakresu niniejszej Konwencji postanowienia paragrafów poprzednich stosują się również do zamieszkania rodziców, którego wymaga artykuł 4 Traktatu z dnia 23 czerwca 1919 r.

1. Stwierdzenie władzy przy odmowie uznania obywatelstwa polskiego, że proszący zwinął w roku 1909 swą siedzibę na obszarze wchodzącym w skład Polski, a więc pośrednie przyznanie, że ją tamże miał, bez podania z jakich założeń faktycznych i prawnych władza wyszła odmawiając uznania go za obywatela polskiego ze względu na postanowienie § 2 art. 4 konwencji wiedeńskiej (poz. 148/25) stanowi wadliwość postępowania. (wyrok N. T. A. z 14/I 1926 r. l. rej. 1353/25. Z. W. Nr 860).

2. ...ani w Konwencji Wiedeńskiej, ani w żadnym z Traktatów Wersalskich, których ona dotyczy, ani wreszcie w żadnym przepisie ustawyodawstwa wewnętrznego, dotyczącego nabywania obywatelstwa polskiego przez obywateli niemieckich na zasadzie tych umów, bezpośrednio nie uregulowano kwestii, czy małoletni może ze skutkiem prawnym stworzyć zamieszkanie własne t. j. odrębne od zamieszkania rodziców względnie opiekuna. Kwestia ta może być wobec tego rozstrzygnięta jedynie na podstawie wniosków, wysnutych z odpowiednich postanowień obowiązującego prawa. W tym względzie wysuwa się na pierwsze miejsce art. 4 § 1 Konwencji Wiedeńskiej, według której zamieszkanie zostało stworzone na obszarze, wchodzącym w skład Polski, jeżeli obywatel niemiecki osiedlił się na tym obszarze w taki sposób, by tam dążyć do zrealizowania swoich celów życiowych, i przebywa tam zazwyczaj i regularnie, bez zamiaru opuszczenia siedziby. Ponieważ w przepisie tym nie ustanowiono żadnych wyjątków co do małoletnich, przyjąć należy, że w zasadzie i małoletni może ze skutkiem prawnym stworzyć dla siebie zamieszkanie — oczywiście jednak z zastrzeżeniami, wynikającymi z ograniczeń jego woli z tytułu braku pełnoletności. O ile w szczególności w przepisach, o którym mowa, wymagana jest wola osoby, o której zamieszkanie chodzi w pewnej kwestii, a ta kwestia przekazana jest decyzji osoby, sprawującej władzę rodzicielską lub opiekunską, to w wypadkach, dotyczących zamieszkania małoletnich, wola tego małoletniego wchodzi w rachubę tylko w razie, jeżeli jest ona także wola osoby, sprawującej władzę rodzicielską względnie opiekunską. I tak np. miejsce pobytu wyznacza małoletniemu na zasadzie §§ 1631, 1686 i 1800 k.c. cyw. ojciec, matka lub opiekun; w następstwie tego przy ustalaniu, czy istniał wspomniany w przytoczonym wyżej art. 4 § 1 Konwencji Wiedeńskiej zamiar opuszczenia siedziby, będzie rozstrzygającym stanowisko małoletniego tylko w tym razie, jeżeli co do osoby małoletniego ono jest względnie było zarazem stanowiskiem także rodziców względnie opiekuna. Jeżeli jednak osoba, sprawująca władzę rodzicielską względnie opiekunską, tegoż zamiaru co do małoletniego nie miała, to należy przyjąć, że wogóle tego zamiaru nie było. (z motywów wyroku N. T. A. z 6/IV 1927 r. I. rej. 3820/25. Z. W. Nr 1184).

3. Ocena, czy w poszczególnym wypadku zachodzi wymagany w art. 4 § 1 Konwencji Wiedeńskiej do stworzenia zamieszkania warunek przebywania zazwyczaj i regularnie w ciągu zasadniczej części danego okresu na obszarze, wchodzącym w skład Polski, nastąpić winna w razie dłuższej przerwy w faktycznym przebywaniu zazwyczaj i regularnie na wspomnianym obszarze, przez porównanie całego okresu czasu od osiedlenia się danej osoby na tymże

obszarze przed dniem 1 stycznia 1908 aż do ustania tej przerwy, względnie — o ileby ta przerwa nie ustała przed dniem 10 stycznia 1920 — aż do tego ostatniego terminu, z tym okresem czasu, w którym przebywanie miało miejsce. Z porównania tych dwóch okresów czasu można dopiero wnioskować, czy przebywanie zazwyczaj i regularnie trwało przez zasadniczą część „danego okresu czasu”, przyczym jednak nie ma być wyłącznie miarodajnym matematyczne porównanie długości obu okresów czasu, lecz winny być uwzględnione okoliczności, które spowodowały przerwę w przebywaniu i które mogą wpłynąć na wyrobienie sądu o charakterze przebywania, jako przebywania „zazwyczaj i regularnie”. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 25/IV 1927 r. I. rej. 3910/25 Z. W. Nr 1197).

4. Przez dany okres, o którym mowa w § 1 do art. 4 Konwencji Wiedeńskiej, rozumieć należy przy zamieszkanu, jako tytule do nabycia obywatelstwa polskiego, okres co najmniej od 1 stycznia 1908 do 10 stycznia 1920. Wymieniony przepis uzależnia jednak stworzenie zamieszkania między innymi także od tego, by dana osoba przebywała przez zasadniczą część tego okresu. Co należy rozumieć przez tę zasadniczą część, tego Konwencja Wiedeńska nie określa. Gdy przebywanie przez zasadniczą część czasu oznacza według Konwencji przebywanie zazwyczaj i regularnie, przynajmniej należy, że Konwencja ma tu na myśli przebywanie przez poważną część tegoż okresu i to mimo dopuszczalności przerw, niepozbawione cech pewnej ciągłości. W tych granicach kwestia, czy ustalone przez władzę przebywanie posiada cechy przebywania przez zasadniczą część danego okresu czasu, pozostawiona jest swobodnej ocenie władzy przy uwzględnieniu wszystkich z natury rzeczy wynikających miarodajnych okoliczności. Zgodnie też z tym głosi protokół końcowy do Konwencji Wiedeńskiej w postanowieniach, dotyczących jej art. 4, że zamieszkanie może istnieć, a więc nie, że musi być uznane za istniejące — gdy ktoś mieszka regularnie na swoim majątku z całą swoją rodziną podczas kilku miesięcy w ciągu roku. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 21/XII 1927 r. I. rej. 473/27 Z. W. Nr 1345).

5. W Traktatach Wersalskich postanowiono, że obywatele niemieccy, mający stałe miejsce zamieszkania na obszarach, wchodzących w skład Polski, nabywają z mocy prawa samego obywatelstwo polskie, nie określono jednak istoty tego zamieszkania. Lukę tę wypełnia dopiero Konwencja Wiedeńska, głosząc w art. 4, że obywatele niemieccy są zamieszkali w rozumieniu odnośnych postanowień Traktatów Wersalskich na obszarach, wchodzących w skład Polski, jeżeli stworzyli na tych obszarach swoje zamieszkanie i nie porzucili go. Zarazem w §§ 1—3 do tego samego artykułu wy-

mieniono warunki, wymagane do uznania zamieszkania za stworzone, względnie za porzucone. W szczególności postanowiono w § 1 art. 4, że zamieszkanie zostało stworzone, gdy obywatel niemiecki w obrębie obszarów, wchodzących w skład Polski, osiedlił się w taki sposób, by na tych obszarach dążyć do zrealizowania swoich celów życiowych, i przebywa na nich zazwyczaj i regularnie, bez zamiaru opuszczenia siedziby; za przebywanie zaś zazwyczaj i regularnie uznano przebywanie w ciągu zasadniczej części danego okresu czasu. Ponieważ w konwencji nie określono bezpośrednio, co oznacza wspomniany dany okres czasu, a w art. 6 Konwencji uzależniono nabycie obywatelstwa z tytułu zamieszkania na obszarach, wchodzących w skład Polski, od posiadania tegoż zamieszkania conajmniej od dnia 1 stycznia 1908 do dnia 10 stycznia 1920, przyjąć należy, że ten właśnie okres jest okresem, o którym mowa w przytoczonym wyżej postanowieniu, zawartym w § 1 do art. 4; wniosek ten odpowiada też zapatrywaniu skarżącego, jak o tem świadczą wywody skargi zawarte w jej części, oznaczonej V. Z powyższych rozważań wynika, że do istoty zamieszkania, jako tytułu do nabycia obywatelstwa polskiego należy m. in. by dana osoba przebywała w okresie, obejmującym conajmniej czas od dnia 1 stycznia 1908 do dnia 10 stycznia 1920 r., zazwyczaj i regularnie na obszarach, wchodzących w skład Polski. Ponieważ te cechy zamieszkiwania nie są wymagane do wypełnienia pojęcia zamieszkania ani w rozumieniu niemieckiej ustawy cywilnej, ani też w rozumieniu innych ustaw niemieckich, okreslających zamieszkanie dla swoich celów odmiennie od ustawy cywilnej, przeto już z tego chociażby tylko powodu ustalenia, dotyczące zamieszkania skarżącego, a dokonane według wywodów skargi przez władze niemieckie na podstawie ustaw niemieckich, nie mogą być uznane za bezpośredni dowód tego, że skarżący był na obszarach, wchodzących w skład Polski, zamieszkały w sposób, wymagany do nabycia obywatelstwa polskiego. Jeżeli wobec tego władza pozwana nie uważała siebie za związaną przytoczonymi wyżej ustaleniami ze strony władz niemieckich i przystąpiła do samodzielnego ustalenia kwestii, czy co do skarżącego zachodzą poszczególne warunki, wymagane w Konwencji Wiedeńskiej, jako niezbędne do uznania zamieszkania za stworzone, to postąpienie to samo przez się nie narusza ani praw skarżącego, ani form postępowania.

N. T. A. pominął przytym kwestię, poruszoną w skardze, że Konwencja Wiedeńska, jako zawarta tylko między Polską a Niemcami, nie mogła zmienić, ani uzupełnić Traktatów Wersalskich, zawartych przy współudziale Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych w charakterze kontrahentów, ponieważ Konwencja Wiedeńska, jako ratyfikowana aktem

Prezydenta R. P. z 31 stycznia 1925 r. Poz. 148 Dz. Ust. z powołaniem się na upoważnienie udzielone ustawą z 28 stycznia 1925 r. poz. 86 Dz. Ust., i należycie ogłoszona w Dzienniku Ustaw (poz. 148 z r. 1925), traktowana być musi narówni z ustawą, należycie ogłoszoną, a N. T. A. według art. 1 ustawy z 3 sierpnia 1922 r. poz. 600 Dz. Ust. nie ma prawa badania ważności ustaw, należycie ogłoszonych.

Skarżący podnosi dalej, że według Traktatów Wersalskich z tytułu zamieszkania nabywa się obywatelstwo polskie z mocy prawa samego, i wysnuwa z tego wniosek, że nie jest jego rzeczą wykazywać, iż pobyt jego na ziemiach, wchodzących w skład Polski, miał charakter zamieszkania w rozumieniu art. 4 § 1 § 1 Konwencji Wiedeńskiej, lecz że władza pozwana winna była udowodnić, że on zwinął swą siedzibę w Wąsowie (art. 4 § 2 Konwencji Wiedeńskiej) lub, że pobyt jego w Wąsowie miał charakter przejściowy, albo, że spowodowany był celami rozrywkowymi, względnie ubocznymi, i z tych powodów według § 3 do art. 4 konwencji nie stwarzał zamieszkania.

N. T. A. nie podziela tych zapatrywań. Z zasady bowiem, że nabycie obywatelstwa polskiego z tytułu zamieszkania następuje z mocy prawa samego, wynika jedynie, że jeżeli zostało stwierdzone, że dana osoba była zamieszkała w sposób, określony w Konwencji Wiedeńskiej, w okresie conajmniej od 1 stycznia 1908 do 10 stycznia 1920 na obszarze, wchodzącym w skład Polski, to obowiązkiem władz jest uznać tę osobę, nawet gdyby się tego nie domagała, za obywatela polskiego, poczynszy od dnia 10 stycznia 1920. Nie wynika natomiast bynajmniej z przytoczonej zasady dla władzy również obowiązek prowadzenia dowodów. Ta ostatnia kwestia winna być wobec tego oceniona według ogólnych zasad postępowania administracyjnego; według tych zasad, kto żąda uznania jakiegoś prawa dla siebie i opiera to żądanie na faktach, winien jest udowodnić te fakty. Ponieważ w niniejszej sprawie skarżący domagał się uznania go za obywatela polskiego z tytułu zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, przeto na niego, a nie na władzę spada ciężar dowodu w kwestii tego zamieszkania, o ile, rzecz jasna, Konwencja Wiedeńska nie ustanowiła w tym względzie żadnego wyjątku. Ten stan rzeczy nie wyklucza oczywiście dopuszczalności prowadzenia dowodu także z urzędu przez władzę. (z motywów wyroku N. T. A. z 21/XII 1927 r. I. rej. 473/27 Z. W. Nr 1345).

6. Pojęcia zasadniczej części tego okresu w Konwencji bliżej nie określono. Pewne wskazania, dotyczące istoty tego pojęcia, wynikają z Konwencji tylko pośrednio. Nie może mianowicie ulegać wątpliwości, że skoro przebywanie przez zasadniczą część „danego okresu czasu” oznacza przebywanie zazwyczaj i re-

gularnie, to konwencja ma tu na myśli przebywanie przez poważną część tego okresu i to nie-
pobawione cech pewnej systematyczności. Ja-
pobawione jednak stosunek pod względem długości wi-
knień zachodzi pomiędzy okresem czasu conaj-
mniej od 1 stycznia 1908 do 10 stycznia 1920,
a jego jakąś częścią, by była ona jego częścią
zasadniczą, tego w konwencji nie unormowano.
Z postanowienia, zawartego w protokole koń-
cowym do konwencji, że zamieszkanie może st-
nieć, gdy ktoś mieszka regularnie na swoim ma-
jątku z całą swoją rodziną podczas kilku miesię-
cy w ciągu roku, wynika jedynie, że regularne
przebywanie przez kilka miesięcy w ciągu każ-
dego roku w okresie co najmniej od 1 stycznia
1908 do 10 stycznia 1920 może być, ale tylko
przy zachodzących wszystkich warunkach,
w tym specjalnym przepisie wymienionych,
uznane za wystarczające do stworzenia zamie-
szkania. To postanowienie końcowe protokołu
nie daje więc ścisłych wskazówek co do owej
zasadniczej części danego okresu czasu, o ile
chodzi o wypadki, w których — jak to będzie
wywiedzione poniżej odnośnie do niniejszego
wypadku — nie zachodzą wszystkie warunki,
wymagane we wspomnianym postanowieniu
końcowego protokołu. Gdy poza tym Konwen-
cja Wiedeńska nie zawiera żadnych wskazań,
dotyczących istoty „części zasadniczej”, o któ-
rej mowa, przyjąć należy, że ocenę kwestii, czy
przebywanie w poszczególnym wypadku po-
siada cechy przebywania przez zasadniczą
część okresu co najmniej od 1 stycznia 1908 do
10 stycznia 1920, chciano w granicach wyżej
wskazanych, a bardzo szeroko władzy orze-
pozostawić swobodnemu uznaniu władzy orze-
kającej o obywatelstwie”. (z motywów wyroku
N. T. A. z 7/III 1928 r. I. rej. 3348/27 Z. W.
Nr 1403).

7. W rozumieniu art. 4 § 1 Konwencji Wie-
deńskiej (poz. 148/25 Dz. Ust.), zamieszkanie nie
może być uważane za stworzone najpóźniej
w dniu 1 stycznia 1908, jeżeli dana osoba, i sprowa-
wynajęcia już poprzednio mieszkania i tym dniu
dzenia mebli, rozpoczęła dopiero na teryto-
przebywać zazwyczaj i regularnie na teryto-
rium uznanym za część składową Polski. (wy-
rok N. T. A. z 25/1 1929 r. I. rej. 934/27. Z. W.
Nr 11 A).

8. Z art. 6 w związku z art. 4 Konwencji Wie-
deńskiej wynika, że obywatele niemieccy na-
byli z samego prawa obywatelstwo polskie, je-
żeli conajmniej od 1 stycznia 1908 mieli stwo-
rzone zamieszkanie na terytorium, uznanym za
część składową Polski, i nie porzucili tegoż za-
mieszkania na wymienionym terytorium do 10
stycznia 1920. Według § 2 do art. 4 Konwencji
Wiedeńskiej porzucenie zamieszkania zacho-
dzi, gdy zwinęta została siedziba, a odnośny
obywatel niemiecki opuścił terytorium, uznane
za część składową Polski, bez zamiaru powro-
tu. Ten ostatni przepis uprawnia do wniosku,

że do istoty porzucenia zamieszkania należy
m. i., by dana osoba w chwili opuszczenia
terytorium uznanego za część składową Pol-
ski, nie miała zamiaru, a zatem wewnętrzne-
go postanowienia powrotu na to terytorium wo-
gół, przyczym, rzecz jasna, przez powrót
rozumieć należy powrót nie dla celów zwyczaj-
nego pobytu, lecz dla celów zamieszkania. Ist-
nienie zatem w chwili opuszczenia terytorium,
uznanego za część składową Polski, zamiaru
powrotu na to terytorium celem zamieszkania
na nim jest przeszkodą do uznania zamieszka-
nia za porzucone — oczywiście, o ile wola ta
została udowodniona. W tym ostatnim względzie
postanowiono w p. 2 do art. 4 Konwencji, że
z faktu zwinęcia siedziby wynika domniemanie,
że zamiaru powrotu nie było, że jednak domnie-
mywa się istnienie tegoż zamiaru m. i., jeżeli da-
na osoba osiedliła się ponownie najpóźniej w dniu
10 stycznia 1920 na terytorium, odstąpionym
przez Niemcy, a od czasu swego pierwszego
osiedlenia się w obrebie tego terytorium przed
1 stycznia 1908 do 10 stycznia 1920 była na nim
osiedlona po ukończeniu osiemnastego roku
życia conajmniej przez lat dziesięć. Ponieważ
w przepisie tym, nawet chociażby tylko po-
średnio, nie wykluczono dopuszczalności do-
vodu przeciwnego, a zatem dowodu, że, mimo,
iż określone wyżej okoliczności faktyczne, do-
tyczące osiedlenia się i związanych z nim cza-
sokresów, miały miejsce, dana osoba w chwili
opuszczenia terytorium, uznanego za część
składową Polski, zamiaru powrotu nie miała,
uznać należy, wbrew wywodom skargi, że przy-
toczone wyżej domniemanie nie jest domnie-
maniem, nie dającym się obalić (praesumptio
iuris et de iure). (z motywów wyroku N. T. A.
z dnia 25/III 1929 r. I. rej. 324/27 Z. W. Nr 50 A).

9. Zwinienie siedziby, o którym mowa w art.
4 § 2 ustęp 1 Konwencji Wiedeńskiej o obywa-
telstwie i oncji poz. 148/1925 Dz. Ust., następu-
je w wypadkach, w których dana osoba nie ma
własnego mieszkania, lecz korzysta z mieszk-
kania osób innych, — przez zaniechanie tego
korzystania dla potrzeb osobistych. (wyrok N.
T. A. z 26/VI 1929 r. I. rej. 687/27. Z. W. 93 A).

10. Według § 2 art. 4 Konwencji Wiedeńskiej
porzucenie zamieszkania zachodzi, gdy zwinie-
ta została siedziba, a odnośny obywatel nie-
miecki opuścił terytorium, uznane za część
składową Polski, bez zamiaru powrotu. Do isto-
ty porzucenia zamieszkania należy zatem prze-
de wszystkim zwinienie siedziby, gdyż według
p. 2 tegoż § 2 z faktu, że siedzibę zwinęto, do-
mniemywa się, iż zamiaru powrotu nie było.
Co należy rozumieć przez siedzibę, Konwencja
Wiedeńska wyraźnie nie określa. Wbrew za-
patrywaniu na skargę, na pojęcie siedziby nie skła-
dają się jednak warunki, konieczne w myśl § 1
art. 4 konwencji do stworzenia zamieszkania,
gdyż osiedlenie się, t. j. założenie siedziby, jest

właśnie jednym z tych warunków, a wszystkie te warunki razem tworzą pojęcie stworzonego zamieszkania, nie zaś pojęcie siedziby. Skoro zatem do pojęcia siedziby w rozumieniu § 2 art. 4 konwencji, nie należy ani ześrodkowanie stosunków życiowych, ani przebywanie zazwyczaj i regularnie, uznać należy, że pojęcie to (*l'établissement*) zostało użyte w ogólnie przyjętym powszechnym znaczeniu. A gdy do istoty siedziby w tym znaczeniu należy normalnie posiadanie urządnego mieszkania, wynika z tego, że zwiniecie siedziby w rozumieniu § 2 art. 4 konwencji oznacza również zwiniecie posiadanego w danej miejscowości urządnego mieszkania. (z motywów wyroku N. T. A. z 18/IX 1929 r. I. rej. 332/27. Z. W. Nr 103 A).

Art. 5.

1. O ile według postanowień Konwencji niniejszej zamieszkanie wymagane jest dla nabycia obywatelstwa polskiego, konieczne jest i wystarczające, aby warunki, przewidziane w art. 4 niniejszej Konwencji, zostały lub zostałyby spełnione w obrębie terytorium, określonego w art. 3 Konwencji, nawet, jeżeli spełnione są również na innym terytorium.

2. Jeżeli ktoś nabył obywatelstwo polskie w dniu 10 stycznia 1920 r., to nabycie to nastąpiło z wykluczeniem obywatelstwa niemieckiego nawet wówczas, gdy poza zamieszkaniem w Polsce posiadał on zamieszkanie w Niemczech.

Art. 6.

1. Obywatele niemieccy nabyli obywatelstwo polskie z samego prawa i z wykluczeniem obywatelstwa niemieckiego z mocy artykułu 91 Traktatu Wersalskiego i art. 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., jeżeli posiadali swe zamieszkanie w obrębie terytorium, określonego w art. 3 niniejszej Konwencji, co najmniej od 1 stycznia 1908 r. do stycznia 1920 r.

2. Inni obywatele niemieccy, którzy mieli swe zamieszkanie w obrębie wyżej wymienionego terytorium w dniu 10 stycznia 1920 r., będą mogli nabyć obywatelstwo polskie jedynie za specjalnym zezwoleniem Państwa Polskiego.

Art. 7.

§ 1.

1. Obywatele niemieccy, urodzeni na terytorium, określonym w art. 3 niniejszej Konwencji, z rodziców, którzy w chwili ich urodzenia mieli zamieszkanie w obrębie tego terytorium, nabyli obywatelstwo polskie z samego prawa bez względu na to, czy sami mieli swe zamieszkanie w obrębie tego terytorium w dniu 10 stycznia 1920 r., czy też go nie mieli.

2. Nie mieli jednakże obywatelstwa polskiego ci obywatele niemieccy, których rodzice oboje założyli swoje zamieszkanie w obrębie tego terytorium po dniu 1 stycznia 1908 r.

§ 2.

Obywatele niemieccy, którzy nabyli obywatelstwo polskie zgodnie z paragrafem pierwszym niniejszego artykułu, utracili to obywatelstwo a zachowali obywatelstwo niemieckie, jeżeli

a) dokonali prawidłowo zrzeczenia się, przewidzianego w ustępie drugim art. 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., lub jeżeli

b) złożyli przed władzami, przewidzianymi w tym samym ustępie, wyraźnie oświadczenie zrzeczenia się w okresie między dniem 11 stycznia 1922 r. a 10 lipca 1924 r., lub jeżeli

c) mieszkając na terytorium polskim w dniu 10 stycznia 1920 r., opuścili to terytorium w czasie między tym dniem a dniem 10 lipca 1924 r., wśród okoliczności, wskazujących na zamiar wyemigrowania, lub jeśliby

d) w myśl ustawodawstwa niemieckiego nabyli obywatelstwo niemieckie po 10 stycznia 1920 r., gdyby go nie byli już posiadali lub też jeżeli

e) pozostali po 10 stycznia 1922 r. w służbie Rzeszy, jednego z Państw niemieckich lub niemieckiego samorządu.

§ 3.

1. Będą uważane za osoby, które się zrzekły w dniu 10 stycznia 1922 r. obywatelstwa polskiego, ci obywatele niemieccy, którzy, nabywszy obywatelstwo polskie zgodnie z § 1, a nie podpadając pod przepis § 2-go niniejszego artykułu, nie przenieśli się do Polski przed dniem 10 lipca 1924 r., chyba, że przed dniem 28 lutego 1925 r. upomną się o obywatelstwo polskie u władz polskich, wskazanych w ustępie drugim artykułu 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., i udowodnią, bądź że:

a) poczynili przed dniem 10 lipca 1924 r. kroki u właściwych władz polskich (nie wyłączając konsulatów) w celu uzyskania uznania obywatelstwa polskiego, — pod warunkiem, że złożyli swoje podania na piśmie, albo że otrzymali pisemną odmowę, względnie pisemną odpowiedź, równającą się odmowie, bądź że

b) w chwili upomnienia się ich o obywatelstwo ojciec ich lub matka mają swe zamieszkanie w obrębie terytorium, określonego w art. 3 niniejszej Konwencji, bądź też że

c) w chwili upomnienia się o obywatelstwo polskie posiadają oni w obrębie tego terytorium bądź nieruchomość rolną, bądź też inną nieruchomość, zamieszkałą przez nich lub przez ich rodziców przynajmniej od lat dziesięciu.

2. Rząd polski poda do wiadomości rządu niemieckiego w drodze dyplomatycznej, kto zachowa obywatelstwo polskie na skutek upomnienia się.

§ 4.

Obywatele niemieccy, którzy zgodnie z niniejszym artykułem zachowują obywatelstwo polskie, tracą obywatelstwo niemieckie.

§ 5.

Obywatele niemieccy, którzy odpowiadają równocześnie warunkom, wymaganym przez art. 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. (art. 91 Traktatu Wersalskiego), oraz warunkom artykułu 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., nabyli z dniem 10 stycznia 1920 r. obywatelstwo polskie z samego prawa z wykluczeniem obywatelstwa niemieckiego.

1., „Skarżący zarzuca, że postanowienia, zawarte w p. d) § 2 art. 7 Konwencji Wiedeńskiej, nie mają do niego zastosowania, ponieważ on przed dniem 10 stycznia 1920 r. był obywatelem niemieckim.

Zarzut ten nie jest uzasadniony. W art. 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, uznano za obywateli polskich z mocy prawa samego i bez żadnych formalności m. i. osoby przynależności niemieckiej, urodzone na terytorium, uznanym za część składową Polski, z rodziców na tym terytorium stale zamieszkających. Powyższy tytuł nabycia obywatelstwa polskiego został bliżej określony art. 7 § 1 Konwencji Wiedeńskiej, w ustępie zaś d) § 2 do tegoż art. 7 postanowiono, że obywatele niemieccy, którzy nabyli obywatelstwo polskie zgodnie z § 1 tego samego artykułu, utracili to obywatelstwo, a zachowali obywatelstwo niemieckie, jeżeliby w myśl ustawodawstwa niemieckiego nabyli obywatelstwo niemieckie po dniu 10 stycznia 1920 r., gdyby go nie byli już posiadali. Ponieważ według art. 2 Konwencji Wiedeńskiej przez obywateli niemieckich w znaczeniu art. 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, rozumie się w tejże Konwencji osoby, które posiadały to obywatelstwo w dniu 10 stycznia 1920 r., przeto § 2 do art. 7 dotyczy właśnie tylko tych osób”.

W związku wreszcie z okolicznością, że skarżącemu został w r. 1921, a zatem przed wejściem w życie Konwencji Wiedeńskiej, wydany paszport niemiecki, należy zaznaczyć, że w art. 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, w przeciwstawieniu do postanowień ustępu 1 art. 91 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Niemcami, nie postanowiono, że nabycie obywatelstwa polskiego w sposób, ustanowiony w wspomnianym artykule 4, powoduje utratę obywatelstwa niemieckiego; utrata ta odnośnie do osób przynależności niemieckiej,

których dotyczy art. 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, wypowiedziana dopiero została w art. 7 Konwencji Wiedeńskiej.

Wobec tego paszport niemiecki, wydany skarżącemu w 1921 r., a więc w czasie, kiedy nie było jeszcze wiadome, jak kwestia obywatelstwa podwójnego — polskiego i niemieckiego — wyłaniająca się z art. 4 Traktatu Wersalskiego zostanie ostatecznie uregulowana, nie może sam przez się stanowić dowodu na to, że co do skarżącego spełnione zostały warunki, określone w p. d) § 2 art. 7 Konwencji Wiedeńskiej. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 23/I 1929 r., l. rej. 463/27. Z. W. Nr 8 A).

2. Paszport niemiecki, wydany po dniu wejścia w życie Konwencji Wiedeńskiej (poz. 148) 1925 Dz. Ust. stanowi dla władzy, orzekającej o obywatelstwie polskim, dostateczną podstawę do przyjęcia, że co do danej osoby zaistniały warunki, określone w p. d) § 2 art. 7 tejże Konwencji, dotyczące obywatelstwa niemieckiego — oczywiście, o ile osoba, o którą chodzi, nie przeprowadziła dowodu przeciwnego. (wyrok N. T. A. z 13/II 1929 r. l. rej. 1400/27. Z. W. 20 A).

3. Według p. e) § 2 art. 7 Konwencji Wiedeńskiej (poz. 148/25 Dz. Ust.) utraciły obywatelstwo polskie także osoby, które po 10 stycznia 1922 r. pozostały w niemieckiej służbie samorządowej (d'une commune) na zasadzie umowy. (wyrok N. T. A. z 13/III 1929 r. l. rej. 1556/27. Z. W. 37 A).

4. Dla utraty obywatelstwa polskiego na podstawie art. 7 § 2 p. d) Konwencji Wiedeńskiej (poz. 148/1925 Dz. Ust.) przez nabycie obywatelstwa niemieckiego z tytułu państwowej służby niemieckiej jest bez znaczenia, czy dana osoba pozostawała w tejże służbie po 10 stycznia 1922 r. jak to jest wymagane w p. e) tegoż paragrafu. (wyrok N. T. A. z 17/IX 1930 r. l. rej. 411/29. Z. W. Nr 279 A).

5. Urząd Wojewódzki przyznaje zatem, że art. 7 § 1 ust. 2 Konwencji Wiedeńskiej nie ma zastosowania do wypadku, w którym jedno z rodziców już przed 1 stycznia 1908 r. osiedliło się na obszarze, wchodzącym w skład Polski, osiedlenie to wchodzi jednak — jak to okazuje się z motywów zaskarżonego orzeczenia w łączności z odpowiedzią Urzędu Wojewódzkiego na skargę — zdaniem tegoż Urzędu tylko w tym razie w rachubę, jeżeli dotyczy rodziny, a zatem przynajmniej jeżeli ojciec lub matka pozostawali już w czasie tegoż osiedlenia przed 1 stycznia 1908 r. w małżeństwie, z którego pochodzi osoba, ubiegająca się o uznanie za obywatela polskiego na zasadzie przepisów, o których mowa.

Powyższe rozpatrywanie Urzędu Wojewódzkiego nie ma oparcia przede wszystkim w samym brzmieniu art. 7 § 1 ust. 2 Konwencji, gdyż według postanowień tych nie jest wymagane do nabycia obywatelstwa przez dzieci,

aby, prócz stworzenia zamieszkania conajmniej przez jednego z rodziców przed 2 stycznia 1908 r. na obszarze, wchodzącym w skład Polski, rodzice pozostawali już przed tymże dniem w związku małżeńskim. Nadto przytoczone wyżej postanowienia, zawarte w art. 8 § 2 Konwencji Wiedeńskiej, dotyczą obywateli niemieckich, którzy w dniu 10 stycznia 1920 r. nie mieli ukończonych lat 18, a zatem obywatele niemieckich, urodzonych w czasie pomiędzy 11 stycznia 1902 r., a 10 stycznia 1920 r. Ponieważ pomiędzy tymi obywatelami nie uczyniono w powyższych postanowieniach żadnej różnicy ani pod tym względem, w którym roku, należącym do powyższego okresu, dana osoba się urodziła, ani też pod tym względem, czy dana osoba jest pochodzenia ślubnego, czy też nieslubnego, — uznać należy, iż obywatele ci pod względem roku urodzenia i pod względem swego pochodzenia (ślubnego czy też nieslubnego) są traktowani narówni, a zatem, że każdy obywatel niemiecki, urodzony w czasie między 11 stycznia 1902 r. a 10 stycznia 1920 r. bez względu na to w którym roku tego okresu urodził się, i bez względu na to, czy jest pochodzenia ślubnego, czy też nieslubnego, może nabyć obywatelstwo polskie na zasadzie postanowień, o których mowa, oczywiście, o ile są spełnione wszystkie inne warunki, wymagane do tego nabycia. Ta zasada równości byłaby widocznie naruszona, gdyby stanąć na stanowisku, że stworzenie przed 2 stycznia 1908 r. przez ojca, czy też przez matkę zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, stanowi przeszkodę do zastosowania art. 7 § 1 ust. 2 tylko w tym razie, jeżeli rodzice osoby, ubiegającej się o obywatelstwo polskie, byli już w czasie stworzenia tego zamieszkania faktycznie rodzicami danej osoby lub przynajmniej pozostawali w tym czasie w związku małżeńskim. W razie bowiem takiej wykładni art. 7 § 1 ust. 2 byłoby pozbawieni możliwości nabycia na zasadzie art. 8 § 2 (zdanie 2) obywatelstwa polskiego obywatele niemieccy, urodzeni w czasie między 2 stycznia 1908 r. a 10 stycznia 1920 r. z rodziców, którzy zawarli małżeństwo dopiero po 1 stycznia 1920 r. lub też obywatele niemieccy pochodzenia nieslubnego. Z tych względów przyjąć należy, że stworzenie przed 2 stycznia 1908 r. przez ojca lub matkę zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, stanowi przeszkodę do zastosowania art. 7 § 1 ust. 2 także w tym razie, gdy dziecko ich urodziło się dopiero po powyższym dniu i to — o ile chodzi o pochodzenie ślubne — niezależnie od tego, czy małżeństwo rodziców było zawarte przed tymże dniem, czy też dopiero później. (z motywów wyroku N. T. A. z 7/X 1931 r. I. rej. 3657/30. Z. W. Nr 436 A).

6. Utrata obywatelstwa polskiego, przewidziana w § 2 art. 7 Konwencji Wiedeńskiej,

następuje, jak to wynika z tego przepisu, dlatego, że dana osoba zrzeka się swego obywatelstwa wyraźnie, albo, że co do niej zaszedł fakt, uznany w powyższym przepisie za domniemane zrzeczenie się.

Przepis ten dotyczy — o ileby go tłumaczyć tylko według tego brzmienia — osób, które urodziły się na obszarze, wchodzącym w skład Polski, i z tego tytułu nabyły obywatelstwo polskie. W drodze analogii winien on być jednak stosowany także do osób, które nie urodziły się na wymienionym obszarze, lecz na podstawie art. 8 § 2 Konwencji uzyskały w sposób pochodny obywatelstwo polskie, nabyte przez ślubnego ojca, lub też przez nieslubną matkę z tytułu urodzenia się na obszarze, o którym mowa. Nie ma bowiem żadnej logicznej racji, aby co do skutków zrzeczenia się obywatelstwa traktować te osoby inaczej, niż ich rodziców.

Dotyczy to w całej pełni osób, które ukończyły osiemnasty rok życia, od tej bowiem chwili są one w myśl art. 8 § 2 i art. 9 (ust. 1 p. 1) samoistnymi podmiotami w dziedzinie nabycia i utraty obywatelstwa. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 5/X 1937 r. I. rej. 2897/34. Z. W. Nr 1413 A).

Art. 8.

§ 1.

1. Kobieta, która była zamężna w dniu 10 stycznia 1920 r., nabyła obywatelstwo polskie, jeżeli sama odpowiada warunkom, wymagany do nabycia tego obywatelstwa, chociażby jej małżonek warunkom tym nie odpowiadał. Nabyte w ten sposób obywatelstwo polskie uważa się jednakże za utracone z dniem 31 stycznia 1920 r. na rzecz obywatelstwa małżonka, jeśli małżeństwo w tym dniu jeszcze trwało.

2. Kobieta, która była zamężna w dniu 10 stycznia 1920 r., nie nabyła obywatelstwa polskiego, jeżeli nie odpowiada sama warunkom, wymagany do nabycia tego obywatelstwa, chociażby jej małżonek warunkom tym odpowiadał. Jednak obywatelstwo polskie, nabyte przez małżonka, uważa się za rozciągnięte na jego żonę z dniem 31 stycznia 1920., jeżeli małżeństwo w tym dniu jeszcze trwało.

§ 2.

Obywatele niemieccy, którzy w dniu 10 stycznia 1920 roku nie mieli ukończonych lat osiemnastu, dzielą obywatelstwo ojca, jeżeli są dziećmi ślubnymi, a swej matki, jeżeli dziećmi nieslubnymi. Jeżeli jednak osoby te same odpowiadają warunkom, wymagany przez artykuł 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., to, z zastrzeżeniem postanowienia artykułu 7 § 1

ustęp drugi niniejszej Konwencji, nabyły obywatelstwo polskie, chociażby ich ojciec lub matka warunkom wymaganym do nabycia obywatelstwa polskiego nie odpowiadali.

1. Okoliczność, że ojciec byłby nabył obywatelstwo polskie z tytułu urodzenia się na obszarze, uznanym za część składową Polski, gdyby był dożył dnia 10 stycznia 1920, jest według Konwencji Wiedeńskiej (poz. 148 Dz. Ust. z r. 1925) dla obywatelstwa dzieci bez znaczenia (wyrok N. T. A. z 19/XI 1928 l. rej. 534/27 Z. W. 1610).

2. W art. 4 Konwencji Wiedeńskiej nie ustanowiono żadnego wyjątku co do małoletnich wogóle, a więc i co do osób w wieku poniżej lat 18, a wobec tego przyjąć należy, że w zasadzie także te osoby mogą stworzyć dla siebie zamieszkanie, oczywiście z zastrzeżeniami, wynikającymi z ograniczeń ich woli z tytułu braku pełnoletności, i w następstwie tego nabyć z tytułu zamieszkania obywatelstwo polskie. Wobec tego należy postanowienia, zawarte w zdaniu pierwszym § 2 art. 8 Konwencji Wiedeńskiej uważać za prawo specjalne i z tego powodu tłumaczyć je ściśle według ich brzmienia. Gdy zaś według tych postanowień obywatele niemieccy, którzy w dniu 10 stycznia 1920 r. nie mieli ukończonych lat 18, dzielą obywatelstwo ojca, jeżeli są dziećmi ślubnymi, a swej matki, jeżeli są dziećmi nieslubnymi, przyjąć należy, że ma to miejsce tylko w tym razie, gdy ojciec względnie matka mieli w dniu 10 stycznia 1920 jakieś obywatelstwo, a więc jeżeli w tym dniu ojciec względnie matka żyli. Do wypadków, w których ojciec względnie matka w dniu 10 stycznia 1920 nie żyli, postanowienia art. 8 § 2 (zdanie pierwsze) wogóle nie mają zastosowania, w wypadkach tych należy wobec tego kwestię nabycia obywatelstwa polskiego na podstawie Konwencji Wiedeńskiej przez osobę, która w dniu 10 stycznia 1920 nie miała ukończonych lat 18, oceniać według tego, czy co do danej osoby samej spełnione są warunki tego nabycia (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 18/XII 1929 r. l. rej. 483/28. Z. W. 159 A).

3. P. pod art. 2 rozp. z dn. 13/VII 1920 r. poz. 21 nin. wyd. wyrok z 8/I 1930 r. l. rej. 1946/28. Z. W. Nr 173 A.

Rozdział II.

Art. 9.

1. Aby ważne dokonać opcji, należało:

1) mieć ukończonych lat co najmniej osiemnaście;

2) nabyć z samego prawa obywatelstwo polskie z mocy artykułu 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. (art. 91, ustęp pierwszy Traktatu Wersalskiego);

3) złożyć przed dniem 11 stycznia 1922 roku oświadczenie opcji bądź przed władzami polskimi, bądź przed władzami niemieckimi, wskazanymi jako właściwe.

2. Jeżeli osoba zainteresowana, która oświadczyła swą wolę utracenia obywatelstwa polskiego, odpowiada równocześnie warunkom, przewidzianym w art. 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. (art. 91 Traktatu Wersalskiego), i warunkom, przewidzianym w art. 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r., jest ona optantem, a nie zrzekającym się. Mylne oznaczenie odnośnego oświadczenia nie narusza jego znaczenia prawnego.

Art. 10.

1. Oświadczenia opcji nie mogą być odwoływane.

2. Pod względem możliwości uznania oświadczeń opcji, na wnioski osób, które oświadczenia składały, za nieważne z powodu choroby umysłowej, pijaństwa, groźby, przymusu, błędu istotnego lub innych wadliwości woli, należy oświadczenia takie ocenić pod tym samym kątem i traktować w ten sam sposób, jak i inne oświadczenia woli z dziedziny prawa publicznego wewnętrznego. Rozpoznawanie wniosków o unieważnienie należy do właściwości władz administracyjnych i sądowych tego państwa, którego władze oświadczenie przyjęły.

3. Unieważnienie oświadczenia, złożonego przed władzami jednej ze Stron, nie przesądza w niczym ważności oświadczenia tej samej osoby, złożonego przed władzami drugiej Strony.

P. pod art. 17 Konwencji wyrok N. T. A. z 15/X 1926 r. l. rej. 3642/25. Z. W. Nr 1016.

Art. 11.

§ 1.

1. Układające się strony zobowiązują się nawzajem sobie zakomunikować w drodze dyplomatycznej przed dniem 1 grudnia 1924 r. spisy osób, które pozostały na terytorium Polski, a które złożyły oświadczenie opcji, uważane przez władze właściwe za ważne w myśl niniejszej Konwencji. Spisy te wymieniają również osoby, na które skutki opcji się rozciągają. Nie będą tam natomiast wymienione osoby, których oświadczenie zostałoby unieważnione przed zakomunikowaniem spisów, zgodnie z postanowieniem artykułu 10 niniejszej Konwencji.

2. W celu stwierdzenia tożsamości osoby optanta spisy będą zawierały imiona, nazwiska, zawód i miejsce zamieszkania.

3. W razie potrzeby wojewodowie polscy i konsulowie niemieccy będą udzielali sobie wzajemnie pomocy w wymianie koniecznych objaśnień, mianowicie odnośnie do oświadczeń opcji.

§ 2.

1. Jeżeli w następstwie zakomunikowania spisów jedna z układających się Stron podnie- sie wypadki, które według jej zapatrywania stanowią naruszenie postanowień Traktatów, będzie mogła przesłać uwagi swe drugiej Stronie w drodze dyplomatycznej.

2. Obie Strony zobowiązują się do jak naj- rychlejszego zbadania takich uwag, i jeżeli bę- dą uzasadnione, do uwzględnienia ich, a ewen- tualnie do przywrócenia danej osobie przysłu- gującego jej stanu prawnego.

3. Zakomunikowanie uwag przez jedną z układających się Stron nie ma skutku za- wieszającego.

Art. 17.

Osoby, które mając prawo opcji, opuściły te- rytorium polskie wśród okoliczności, wskazu- jących na zamiar wyemigrowania, będą uważa- ne, jak gdyby dokonały opcji (opcja milcząca):

a) jeżeli opuściły Polskę przed dniem 11 sty- cznia 1922 r., lub

b) jeżeli opuściły Polskę w czasie pomiędzy 11 stycznia 1922 r. a 10 lipca 1924 r., wyjąwszy wypadki, gdy osoby te wniosły u właściwych władz polskich o przedłużenie swych polskich paszportów, a wnioski te załatwiono odmow- nie; w każdym razie zachodzi opcja milcząca, jeżeli osoby te odzyskały obywatelstwo nie- mieckie.

1. Natomiast co do zarzutu choroby umysł- owej męża skarżącej, Trybunał rozważył, że wprowadzie powołane przez skarżącą postano- wienia, zawarte w art. 10 p. 2 Konwencji Wie- deńskiej, dotyczą tylko oświadczeń opcji, a więc tylko opcji formalnie dokonanej, nie zaś także opcji milczącej, to jednak z natury rzeczy wy- nika, że i dla opcji tej ostatniej kategorii cho- roba umysłowa ma istotne znaczenie. W art. 17 Konwencji Wiedeńskiej bowiem domniemanie opcji milczącej uzależnione jest od opuszczenia terytorium polskiego wśród okoliczności wska- zujących na zamiar wyemigrowania. Aby zaś zamiar jako akt woli danej osoby, mógł mieć skutek prawny, jest nieodzowne, aby ta oso- ba była poczytalna. Ten warunek atoli co do osób umysłowo chorych nie zachodzi (z mo- tywów wyroku z 15/X 1926 r. l. rej. 3642/25, Z. W. Nr 1016).

2. Skarżący podnosi dalej, że postanowienia wymienionej Konwencji o opcji milczącej nie mogą być do niego zastosowane, gdyż z brzmie- nia i z ducha ich wynika, iż dotyczą one tylko osób, które wyemigrowały do Niemiec.

I to zapatrywanie nie jest trafne. W art. bo- wiem 17 Konwencji, o której mowa uzależnio- no opcję milcząca nie od przeniesienia się danej osoby z Polski do Niemiec, lecz od opuszczenia

terytorium polskiego wśród okoliczności, wska- zujących na zamiar wyemigrowania—oczywiście z Polski. Ponieważ tylko ten zamiar, czyli za- miar zerwania węzłów z Polską, jest tu momen- tem decydującym, a z natury rzeczy wynika, że ujawnienie woli w tym względzie może nastą- pić przez opuszczenie Polski w każdym dowol- nym kierunku, przysięć należy, że także i po- średnio wymieniony art. nie upoważnia do wniosku, by przeniesienie się danej osoby do Niemiec było jednym z bezwzględnych warun- ków do uznania opcji milczącej (z motywów wyroku z 19/XI 1926 r. l. rej. 1459/25, Z. W. Nr 1051).

3. Skarga wychodzi z założenia, że ponieważ art. 17 Konwencji Wiedeńskiej nie określa, ja- kie to są okoliczności, wskazujące na zamiar wyemigrowania, przez opuszczenie Polski wśród okoliczności, wskazujących na zamiar wyemigrowania, należy rozumieć porzucenie zamieszkania według art. 4 § 2 tejże Konwen- cji. Założenie to jest błędne.

Art. 4 Konwencji Wiedeńskiej dotyczy kwe- stii zamieszkania, iako tytułu do nabycia oby- watelstwa polskiego z samego prawa i określa kiedy obywatele niemieccy są zamieszkali na terytorium, wchodzącym obecnie w skład Pol- ski, w rozumieniu art. 91 Traktatu Wersalskie- go i art. 3 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. Postanowienia tego artykułu Konwencji, a więc i jego § 2 odnoszą się zatem wyłącznie do za- mieszkania na wyżej wymienionym terytorium w okresie od dnia 10 stycznia 1920 r. Gdyby ustawodawca za okoliczności, o których mowa, uważał właśnie te okoliczności, które według § 2 Konwencji wypełniają pojęcie porzucenia zamieszkania, to byłby niewątpliwie użył tego samego terminu lub wskazał choćby pośrednio na to. Poza tem pojęcie porzucenia zamieszka- nia nie może mieć już z natury rzeczy zastoso- wania do utraty obywatelstwa polskiego na skutek okoliczności i zdarzeń prawnych, za- istniałych po dniu 10 stycznia 1920 r. jak to przewiduje art. 17 Konwencji (z motywów wy- roku N. T. A. z 11 grudnia 1929 r. l. rej. 1535/27, Z. W. Nr 157 A).

4. Fakt spisania przed notariuszem konsula- tu sprzedaży nieruchomości nie wyklucza moż- liwości dowodu, w celu rozstrzygnięcia ważno- ści opcji milczącej z art. 17 Konwencji Wiedeń- skiej poz. 148/25 Dz. Ust., że to oświadczenie woli nastąpiło wskutek chorobliwego zakłóce- nia czynności umysłu w stopniu, wykluczają- cym swobodne powzięcie decyzji, a nieostrze- gałym dla notariusza (wyrok N. T. A. z 3/I 1930 r. l. rej. 3798/27, Z. W. Nr 171 A).

Art. 20.

Artykuł 5 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. nie ma zastosowania do opcji, przewidzianych

w art. 3 tego Traktatu (art. 91 ustęp 3 Traktatu Wersalskiego); stosuje się on do opcji, przewidzianych w art. 91 ustępy 4 i 9 Traktatu Wersalskiego.

Konwencja niniejsza wraz z protokołem końcowym z tej samej daty będzie możliwie jak najrychlej ratyfikowana. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Warszawie.

Protokół końcowy.

W chwili podpisania Konwencji Układające się Strony zgodziły się na następujące postanowienia:

I.

Do artykułu 4:

1. Zamieszkanie może istnieć, jeżeli ktoś mieszka regularnie na swym majątku z całą swą rodziną podczas kilku miesięcy w ciągu roku.

2. Przejściowa nieobecność, spowodowana wypadkami politycznymi lub działaniami wojсковymi po dniu 9 listopada 1918 r., nie stanowi porzucenia zamieszkania, jeżeli dana osoba powróciła na terytorium przed dniem 10 lipca 1921 r.

3. Dawni niemieccy urzędnicy bezpośredni (unmittelbare Staatsbeamte), nie wyłączając oficerów w służbie czynnej, osiedlonych w dniu 10 stycznia 1920 r. w obrębie terytorium, odstąpionego przez Niemcy, nie będą uważani za obywateli polskich, o ile przed 1 kwietnia 1920 r. nie otrzymali zwolnienia ze służby lub o nie prosili.

Co się tyczy obywateli niemieckich, którzy byli w swoim czasie przed dniem 10 stycznia 1920 roku niemieckimi urzędnikami bezpośrednimi lub oficerami w czynnej służbie, jako też do urzędników pośrednich (mittelbare Staatsbeamte), nauczycieli i duchownych, to mają do nich zastosowanie postanowienia ogólne, dotyczące pojęcia zamieszkania.

II.

Do artykułu 10:

Powołanie do służby wojskowej lub też zapowiedź przyszłego powołania na wypadek, gdyby oświadczenie opcji nie zostało dokonane, nie mogą same przez się służyć za podstawę do unieważnienia oświadczenia opcji.

Słowa „same przez się“, oznaczają, że nie jest wykluczone zastosowanie ogólnych przepisów, dotyczących możliwości unieważnienia opcji z powodu wadliwości woli.

III.

Do artykułu 11:

Układające się Strony uważają za rzecz pożądaną, by spisy były komunikowane częściami w miarę, jak będą gotowe.

VI.

Oba Rządy podadzą sobie wzajemnie do wiadomości spisy osób, które miały prawo opcji, a którym udzielano naturalizacji przed dniem 10 lipca 1924 roku.

VIII.

Wobec wątpliwości, jakie wywołała interpretacja przepisów Traktatów, odnoszących się do pojęcia zamieszkania, stosownie przez władze polskie tych przepisów będzie uważane za dokonywane w dobrej wierze nawet, jeżeli to stosowanie oparte było na wykładni odmiennej od wykładni stypulowanej w niniejszej Konwencji.

Powyższe stwierdzenie nie dotyczy w niczym sprawy zwłoki, zadeklarowanej w Genewie.

X.

Postanowienia niniejszej Konwencji w niczym nie uchybiają postanowieniom Konwencji niemiecko-polskiej, dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie dnia 15 maja 1922 r.

23.

POLSKO-NIEMIECKA KONWENCJA GÓRNO-SŁĄSKA

zawarta w Genewie dnia 15 maja 1922 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 17 czerwca 1922 r., Nr 44, poz. 371).

(wyciąg)

Część II.

Obywatelstwo i zamieszkanie.

Tytuł I. Zmiana obywatelstwa.

Art. 25.

§ 1.

1. Obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności mają zamieszkanie w polskiej części obszaru plebiscytowego, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, a tracą obywatelstwo niemieckie.

2. Jednakowoż obywatele niemieccy, którzy zamieszkali na obszarach ostatecznie za część składową Polski uznanych, lub na obszarze

plebiscytowym dopiero po 1 stycznia 1908 r., nabędą, z zastrzeżeniem postanowień § 1 art. 26, obywatelstwo polskie tylko za osobnym upoważnieniem Rządu Polskiego.

§ 2.

O ile obywatele niemieccy zamieszkali przed 2 stycznia 1908 r. na obszarach ostatecznie uznanych za część składową Polski, lub na obszarze plebiscytowym, a posiadali w chwili zmiany suwerenności zamieszkanie w polskiej części obszaru plebiscytowego, to chwilowe opuszczenie przez nich zamieszkania przed zmianą suwerenności nie pociągnie za sobą skutków prawnych, jeżeli:

a) w czasie ich nieobecności ich wstępni lub zstępni, i to najbliżsi, lub o ile tacy nie żyją, krewni boczni, i to najbliżsi, aż do trzeciego stopnia, zachowali swe zamieszkanie na tychże obszarach, lub gdy

b) obywatele ci, przed chwilowym opuszczeniem zamieszkania, mieszkali na wyżej wymienionych obszarach co najmniej przez rok, a wogóle przynajmniej przez 12 lat, licząc od pierwszego ustanowienia zamieszkania aż do zmiany suwerenności, lub gdy

c) obywatele ci opuścili swe zamieszkanie na tych obszarach, z powodu obowiązkowej służby wojskowej, lub z powodu udziału w wojnie, z powodu kształcenia się do zawodu lub z powodu ciężkiej choroby.

§ 3.

1. Rząd polski będzie traktował z szczególną życzliwością prośby o udzielenie upoważnienia, wymienione w ust. 2 § 1-go, pochodzące od osób, związanych z rzeczonymi obszarami więzami rodzinnymi, sięgającymi okresu z przed 2 stycznia 1908 r.

2. Za więzy rodzinne uważać należy następujące okoliczności: nabycie majątku rodzinnego nieruchomości przed 2 stycznia 1908 r., nabycie przed tym terminem takiego majątku przez rodzinę żony, lub też fakt, że wstępni ustanowili swe zamieszkanie jeszcze przed tym terminem.

§ 4.

Obywatele niemieccy mający ukończonych lat 18, którzy na mocy postanowień niniejszego artykułu nabyli obywatelstwo polskie, będą mogli optować na rzecz obywatelstwa niemieckiego w przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności.

1. Nabyciu obywatelstwa polskiego w myśl art. 25 nie stała na przeszkodzie okoliczność, że H. F. był urzędnikiem kolejowym niemieckim, ponieważ art. 25 nie ustanowił żadnego wyjątku odnośnie do urzędników kolejowych niemieckich. W Konwencji Genewskiej świadomie wyjątku takiego nie ustanowiono, co wynika z art. 505 ust. 2 Konwencji, w myśl którego

urzędnicy kolejowi niemieccy, którzy na zasadzie postanowień części II Konwencji utracili swe obywatelstwo niemieckie, winni byli je jaknajrychlej odzyskać w drodze opcji (orz. T. R. z 17.XII 1929 r., tom I, str. 183).

2. Jeżeli art. 25 i 26 Konwencji Genewskiej traktują o osobach, które w dniu zmiany suwerenności nad polskim Górnym Śląskiem (15 czerwca 1922 r.) nabywają obywatelstwo polskie z samego prawa, to według brzmienia odnosnych postanowień odnosić się to może jedynie do takich osób, które 15.VI 1922 r. obywatelstwa polskiego jeszcze nie posiadały i wskutek tego były jeszcze zdolne do nabycia obywatelstwa polskiego z tytułu odstąpienia polskiego Górnego Śląska (orz. T. R. z 13/XII 1930 r. tom II, str. 109).

3. Klauzula ta (art. 25 § 2 ust. 1) była kompromisowym rozwiązaniem sprzecznych stanowisk obydwóch Państw, przyczem Państwo Niemieckie chciało traktować każdą przerwę zamieszkania na obszarze plebiscytowym między 2 stycznia 1908 a 15 czerwca 1922 r. jako nieposiadającą żadnego znaczenia, podczas gdy Państwo Polskie chciało każdą tego rodzaju przerwę uwzględnić i łączyć ją z niemożnością nabycia obywatelstwa polskiego.

Przez to, że przez dodanie przymiotnika określa się opuszczenie zamieszkania jako czasowe i jedynie chwilowe, kładzie się nacisk nie na zamiar istniejący w chwili opuszczenia zamieszkania, lecz na stan powstały wskutek opuszczenia zamieszkania. Pomijając zaś przypadki wymienione pod lit. c, stan ten polega zawsze na tym, że ośrodek osobistych i gospodarczych stosunków życiowych danej osoby został przeniesiony do innej miejscowości. Przeniesienie to zaś można ocenić i określić jako tymczasowe lub chwilowe dopiero wtenczas, gdy stan ten ustał i gdy zamieszkanie przeniesiono do innej miejscowości, w niniejszym przypadku na obszar plebiscytowy.

Na zasadzie badania retrospektywnego dochodzi się do stwierdzenia tymczasowego lub chwilowego opuszczenia zamieszkania w rozumieniu spornej klauzuli, jeżeli uwzględnienie i ocena wszystkich okoliczności doprowadzających w danym przypadku do przeniesienia zamieszkania, wywierających wpływ na sposób ukształtowania się tego zamieszkania i powodujących opuszczenie tego zamieszkania i przeniesienia go spowrotem na Górny Śląsk, prowadzą same przez się do wniosku, że można mówić o jedynie chwilowym lub tymczasowym opuszczeniu zamieszkania. Jedynie takie przeniesienie i ustanowienie zamieszkania, które przy tego rodzaju sposobie patrzenia musi się uznać za ostateczne ustanowienie zamieszkania poza obszarem Górnego Śląska, uniemożliwia nabycia obywatelstwa polskiego z mocy samego prawa w myśl § 2 art. 25 chociażby na-

wet miały być dopełnione warunki wymienione pod lit. a) i b) § 2.

Trybunał Rozjemczy dochodzi do wyniku, że „chwilowe opuszczenie zamieszkania” w myśl § 2 stanowi ogólną, istotną cechę stanu rzeczy, którą zasadniczo należało badać w drodze rozważań retrospektywnych, uwzględniając wszystkie te okoliczności danego przypadku, które współdziałały i decydowały przy opuszczeniu poprzedniego zamieszkania na Górnym Śląsku, przy stworzeniu zamieszkania poza tym obszarem, przy kształtowaniu tego zamieszkania, a następnie przy jego opuszczeniu i przeniesieniu zpowrotem na Górny Śląsk. Z zastrzeżeniem takiego badania w poszczególnych przypadkach można o znaczeniu poszczególnych okoliczności, które obydwie Rządy często przytaczały jako przemawiające za lub przeciw chwilowemu opuszczeniu zamieszkania, powiedzieć, co następuje. Przypadki wymienione w § 2 pod lit. c są typowymi przypadkami chwilowego tylko opuszczenia miejsca pobytu, nie wymagającymi dopełnienia żadnego warunku. Wszystkie inne przypadki wchodziły w rachubę jedynie wówczas, gdy ponadto zachodzą szczególne warunki wymienione pod lit. a lub b; z drugiej strony dopełnienie warunków lit. a) i b) wystarcza jedynie wtenczas, jeżeli ponadto zbadanie wszystkich okoliczności danego przypadku prowadzi do wyniku, że zamieszkanie poza Górnym Śląskiem należy uważać jedynie za tymczasowe. Potwierdzenie tego ostatniego pytania jest możliwe przede wszystkim i wtenczas, jeżeli w chwili przeniesienia zamieszkania nie istniał wogóle żaden zamiar powrotu lub też istniał jedynie zamiar zupełnie nieokreślony. Zamiar ostatecznego opuszczenia zamieszkania na Górnym Śląsku jest przede wszystkim wtenczas bez znaczenia, jeżeli przed skonsolidowaniem się wszystkich stosunków życiowych w nowym miejscu zamieszkania zamiar ten zmieniono bądź dlatego, że pokładane w zmianie zamieszkania nadzieje, w szczególności natury gospodarczej, nie ziściły się, bądź też z tej przyczyny, że nastąpiły zupełnie nowe zdarzenia, które sprawiły, że opuszczenie zamieszkania i powrót na Górny Śląsk stały się pożądanymi. We wszystkich tych przypadkach nie może być miarodajny sam czas trwania nowego zamieszkania i w żadnym razie nie czyni zbytecznym zasadniczego badania wszystkich okoliczności danego przypadku. Konsolidacja wszystkich stosunków życiowych w przeciągu dłuższego lub krótszego przeciągu czasu będzie wprawdzie często przemawiała przeciwko temu, aby przy właściwym poglądzie na sprawę przyjąć jeszcze czasowe opuszczenie zamieszkania. W żadnym razie nie ma znaczenia decydującego samo przeciwstawianie ilości lat zamieszkania na Górnym Śląsku ilości lat zamieszkiwania poza Górnym Śląskiem.

Wreszcie, znowu przy retrospektywnym badaniu wszystkich okoliczności danego przypadku, będzie można przyznać znaczenie rozstrzygające także i tej okoliczności, że przeniesienie zamieszkania spowrotem na Górny Śląsk nie było spowodowane przez wydarzenia przypadkowe, lecz było skutkiem ścisłości węzłów, jakie jeszcze przed opuszczeniem Górnego Śląska jako też i później łączyły przywiązanego do swych stron Górnoszlązaka z jego stronami rodzinnymi lub też z poprzednim jego miejscem zamieszkania (orz. T. R. z 13/XII 1933 r., tom IV, str. 147).

Art. 26.

§ 1.

1. Obywatele niemieccy, urodzeni w części polskiej obszaru plebiscytowego z rodziców w chwili urodzenia tam zamieszkałych, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, a tracą obywatelstwo niemieckie, jeżeli w chwili zmiany suwerenności mają swe zamieszkanie w części polskiej obszaru plebiscytowego.

2. W przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności mogą oni optować na rzecz obywatelstwa niemieckiego, o ile mają ukończonych lat 18.

§ 2

Obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności nie mają swego zamieszkania w części polskiej obszaru plebiscytowego, nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, o ile są urodzeni w części polskiej obszaru plebiscytowego z rodziców w chwili urodzenia tam zamieszkałych, o ile sami oni lub ich żony:

a) mają krewnych wstępnych, lub zstępnych, którzy w chwili zmiany suwerenności mają zamieszkanie na obszarze plebiscytowym, ustanowione jeszcze przed 15-tym kwietnia 1921 r., lub

b) zamieszkują w chwili zmiany suwerenności przynajmniej od 15-go kwietnia 1921 r. w niemieckiej części obszaru plebiscytowego, lub

c) mieszkali przynajmniej przez 15 lat na obszarze plebiscytowym, lub

d) nabyli w polskiej części obszaru plebiscytowego najmniej na dwa lata przed zmianą suwerenności własność ziemską lub przedsiębiorstwo przemysłowe, i o ile prowadzą gospodarstwo rolne lub przedsiębiorstwo osobiste.

§ 3.

1. Osoby, oznaczone w § 2-im niniejszego artykułu, a mające ukończonych lat 18, będą mogły w przeciągu 2-ech lat od chwili zmiany suwerenności zrzec się obywatelstwa polskiego.

Przez zrzeczenie to tracą obywatelstwo polskie, zachowują zaś obywatelstwo niemieckie.

2. Jeżeli osoby powyższe nie skorzystają z prawa zrzeczenia się obywatelstwa w przeciągu dwóch lat, zachowają obywatelstwo niemieckie i utracą obywatelstwo polskie, o ile z upływem owych dwóch lat zamieszkują w Niemczech i nie zażądają wpisania siebie do rejestru konsulat polskiego, właściwego z uwagi na miejsce. Jeżeli osoby te zażądają wpisania siebie do rejestru polskiego konsulat, właściwego z uwagi na miejsce, zachowają obywatelstwo polskie i utracą obywatelstwo niemieckie.

3. Jeżeli osoby powyższe nie skorzystały z prawa zrzeczenia się obywatelstwa w przeciągu dwóch lat, zachowają obywatelstwo polskie i utracą obywatelstwo niemieckie, jeżeli z upływem owych 2 lat zamieszkują w Polsce. Jeżeli osoby te zażądają wpisania siebie do rejestru konsulat niemieckiego, właściwego z uwagi na miejsce, zachowają obywatelstwo niemieckie i utracą obywatelstwo polskie.

4. Postanowienia niniejszej części, odnoszące się do opcji, mają odpowiednie zastosowanie do zrzeczenia się praw obywatelstwa polskiego.

1. Przepis ten (art. 26 § 3 Konwencji Genewskiej — przyp.) dotyczy jedynie osób, które w czasie przejścia suwerenności zamieszkiwały bądź to w Polsce bądź to w Niemczech, petentka zaś zamieszkiwała już wówczas zagranicą t. j. w Austrii (orz. T. R. z 18.II 1927 r. tom I, str. 61).

2. P. pod art. 25 orz. T. R. z 13/XII 1930 r.

3. K. L., urodzony w części polskiej obszaru plebiscytowego, wałęsał się aż poza dzień 15 czerwca 1922 i wogóle nie posiadał żadnego miejsca zamieszkania w rozumieniu art. 29 Konwencji Genewskiej, w żadnym razie nie posiadał go na polskim G. Śląsku. W takim razie art. 26 § 1 nie ma do niego zastosowania... Natomiast w dniu tym nabył on do obywatelstwa niemieckiego obywatelstwo polskie w myśl art. 26 § 2. Z tych dwóch obywatelstw utracił w dniu 15 lipca 1924 r. na zasadzie art. 26 § 3 Konwencji Genewskiej obywatelstwo polskie dlatego, ponieważ w dniu tym posiadał swe miejsce zamieszkania w Bytomiu (niem. G. Śląsk) i nie zażądał wpisania siebie do rejestru Konsulat Polskiego (orz. T. R. z 26.II 1932 r. tom III, str. 101).

4. A. L. nabył do obywatelstwa niemieckiego obywatelstwo polskie na podstawie art. 26 § 2. Wobec tego posiadałby zarówno obywatelstwo polskie, jak i niemieckie. Jednakże należy jeszcze zbadać, czy wnioskodawca utracił jedno z tych obywatelstw. Zrzeczenie się obywatelstwa polskiego w myśl ust. 1 § 3 art. 26 Konwencji Genewskiej w niniejszym wypadku nie nastąpiło. Utrata jednego z dwóch obywatelstw wchodziłaby więc w rachubę jedynie

wówczas, gdyby zachodziły warunki z ust. 2 i 3 § 3 art. 26. To znowu zależy od tego, gdzie wnioskodawca w dniu 15 lipca 1924 r. posiadał swe miejsce zamieszkania. Z ustaleń Trybunału Rozjemczego wynika, że dnia 15 lipca 1924 r. A. L. nie posiadał miejsca zamieszkania ani w Polsce ani też w Niemczech. Z uwagi na to utrata jednego z obywatelstw na zasadzie postanowień § 3 ust. 2 i 3 art. 26 Konwencji Genewskiej nie mogła nastąpić, ponieważ warunki prawne dla utraty takiej nie zachodzą. Ponieważ zaś Konwencja Genewska nie zna innych przyczyn utraty obywatelstwa, należy stwierdzić, że wnioskodawca posiada obydwa obywatelstwa.

Trybunał Rozjemczy zdaje sobie sprawę z tego, że przyznanie podwójnego obywatelstwa może być niedogodne zarówno dla władzy obywateli — jak i dla samego wnioskodawcy. Jednakże Trybunał jest związany przepisami Konwencji Genewskiej i musi pozostawić obywatelstwom, czy zechcą tego rodzaju przypadki, o ile miałyby wynikać z trudności, uregulować w drodze wzajemnego porozumienia (orz. T. R. z 23.VII 1932 r. tom III, str. 155).

5. Warunki przewidziane w art. 26 § 3 Konwencji Genewskiej dla utraty jednego z dwóch obywatelstw u wnioskodawcy nie zachodzą, ponieważ w dniu 15 lipca 1924 r. wnioskodawca ani nie zamieszkiwał w Niemczech, ani też w Polsce, lecz we Francji. Należało więc orzec, że wnioskodawca posiada na zasadzie Konwencji Genewskiej obydwa te obywatelstwa (orz. T. R. z 10.XI 1933 r. tom IV, str. 111).

6. Okoliczność, że osoba posiadająca równocześnie obywatelstwo dwóch państw, zwraca się do jednego z tych państw celem uzyskania paszportu na wyjazd zagranicę, nie może być uznana sama przez się za równoznaczną ze zrzeczeniem się obywatelstwa lub wnioskiem o wpisanie do rejestru właściwego konsulat, koniecznymi dla utraty jednego z obywatelstw w myśl art. 26 § 3 Konwencji Genewskiej. Zarówno bowiem zrzeczenie się obywatelstwa, jak i wniosek o wpisanie do rejestru konsulat stanowią wyraźne zajęcie stanowiska w sprawie obywatelstwa, podczas gdy wystąpienie o paszport celem uzyskania pracy zmierzało w niniejszym przypadku, wobec stosunków panujących na ówczesnym rynku pracy, tylko do uzyskania zyskownego zatrudnienia, przyczem sprawy obywatelstwa w nim nie przesadzone (orz. T. R. z 10.XI 1933 r. tom IV, str. 113).

Art. 27.

§ 1.

Polacy, obywatele niemieccy, którzy w chwili zmiany suwerenności zamieszkują w części niemieckiej obszaru plebiscytowego, mogą

o ile mają ukończonych lat 18, optować na rzecz obywatelstwa polskiego w przeciągu dwóch lat od chwili zmiany suwerenności.

§ 2.

Postanowienie to odnosi się również do Polaków, obywateli niemieckich, zamieszkałych w chwili zmiany suwerenności w Niemczech, poza częścią niemiecką obszaru plebiscytowego, jeżeli urodzili się na obszarze plebiscytowym lub pochodzą od rodziców tamże urodzonych.

§ 3.

1. Za Polaków, w myśl niniejszego artykułu, uważa się obywateli niemieckich, którzy do 1-go sierpnia 1921 r. okazali swym zachowaniem, że poczuwają się do polskości.

2. Dla sierot nie mających ukończonych lat 18-tu jest miarodajnym zachowanie się ojca, a o ile matka go przeżyła — matki.

Art. 28.

Wszystkie osoby, urodzone przed zmianą suwerenności na obszarze plebiscytowym, których obywatelstwa nie można stwierdzić, uważa się za obywateli tego państwa, któremu na mocy podziału Górnego Śląska została przydzielona miejscowość, w której się urodzili.

1. Wykładni... w myśl której art. 28 dotyczy nieposiadających w dniu 15.VI 1922 r. żadnego obywatelstwa, uznać nie można. Art. 28 nie mówi o osobach nieposiadających w chwili zmiany suwerenności żadnego obywatelstwa, lecz o osobach, których przynależności do państwa stwierdzić nie można. Ponieważ zaś w poprzednich art. 25, 26 i 27 Polska i Niemcy określili, którzy obywatele niemieccy należeć mają do Polski, a którzy pozostają przy Niemczech, nasuwa się sama przez się taka wykładnia art. 28, że unormowano w nim przypadki, w których stwierdzić nie można, czy obywatela niemieckiego w myśl postanowień Konwencji przydzielono Niemcom lub Polsce.

Do odmiennej wykładni nie dochodzi się też, gdy się zważy, że podstawę art. 28 stanowi uchwała Konferencji Ambasadorów z 20 października 1921 r. Uchwała ta, w wykonaniu której zawarto Konwencję Genewską, żądała od Polski i Niemiec w ust. II k, aby w mającej się zawrzeć Konwencji kwestię obywatelstwa osób, zamieszkałych w chwili zmiany suwerenności na polskim Górnym Śląsku, unormowano w myśl art. 91 Traktatu Wersalskiego i według art. 3, 4, 5 i 6 Traktatu o mniejszościach z 28 czerwca 1919 r., zawartego przez Polskę ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, z Imperium Brytanii, z Francją, Włochami i Japonią. Z porównania art. 25, 26 i 27 Konwencji Genewskiej wynikała

zgodność ich z art. 91 Traktatu Wersalskiego oraz z artykułami 3, 4 i 5 Traktatu o mniejszościach. Nie może tedy ulegać wątpliwości, że art. 28 Konwencji Genewskiej miał odpowiadać żądaniu Konferencji Ambasadorów co do uwzględnienia art. 6 Traktatu o mniejszościach, nie można jednak zaprzeczyć, że między artykułami tymi zachdzą różnice. Tekst francuski art. 6 Traktatu o mniejszościach brzmi jak następuje: „La nationalité polonaise sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire polonais a toute personne ne pouvant se prevaloir d'une autre nationalité”.

Artykuł 6 mówi tedy o osobach urodzonych na obszarze Państwa Polskiego i nie posiadających żadnego innego obywatelstwa, postanawiając przytem, że osoby te nabywają obywatelstwo polskie z samego prawa; nadaje on więc obywatelstwo polskie osobom, które w braku odnośnego postanowienia nie posiadałyby żadnego obywatelstwa. Natomiast art. 28, którego osnowę wyżej przytoczono, mówi o osobach urodzonych na obszarze plebiscytowym (t. j. na terytorium polskim lub niemieckim), których obywatelstwa stwierdzić nie można, postanawiając przytem, że osoby te stosownie do położenia ich miejsca urodzenia należy uważać za obywateli polskich lub niemieckich. Wobec odmiennego brzmienia odnośnych artykułów należy uważać za wykluczone, aby państwa zawierające Konwencję Genewską zamierzały włączyć do niej przepis art. 6 o nadaniu obywatelstwa osobom bez żadnego obywatelstwa państwowego i rozciągnąć go na niemiecką część obszaru plebiscytowego. Przeciwno temu przemawiają również i dalsze jeszcze rozważania.

Przepis art. 6 wydany w interesie osób nie posiadających żadnego obywatelstwa państwowego ustanowił jedynie zobowiązanie Polski. Dla Niemiec zobowiązania podobnej treści nie stworzono. W uchwale Konferencji Ambasadorów przytoczono w ust. 5 część II k szereg postanowień Traktatu o mniejszościach, których przyjęcia Konferencja Ambasadorów od Niemiec żądała. Artykułu 6 jednak między tymi postanowieniami nie przytoczono, wymieniono go raczej jedynie w ust. 1. Ustęp zaś 1 ogranicza się wyraźnie do mieszkańców polskiego Górnego Śląska. Nie było więc dla Niemiec żadnego powodu, aby postanowienia art. 6 rozciągnąć również i na niemiecką część obszaru plebiscytowego.

Poza tym obydwie układające się państwa ograniczyły przepisy art. 25, 26 i 27 — jak to z ich jasnego brzmienia wynika — do tych osób, które w chwili przejścia suwerenności posiadały obywatelstwo niemieckie, pomimo że art. 3, 4 i 5 Traktatu o mniejszościach dotyczą również i obywateli austriackich, węgierskich i rosyjskich. Można więc uważać za rzecz pewną, że gdyby Polska i Niemcy w art. 28 chciały od-

stąpić od wspomnianej zasady i zamierzały unormować zagadnienie obywatelstwa osób nie posiadających żadnego obywatelstwa państwowego, a więc osób nie będących obywatelami niemieckimi, rozciągając na niemiecki Górny Śląsk postawę nabycia obywatelstwa ustanowioną w art. 6 Traktatu o mniejszościach na korzyść osób nie posiadających żadnego obywatelstwa, wyraziłyby to wyraźnie w brzmieniu art. 28, zwłaszcza, że artykuł ten zamieszczono w ustępie, którego nagłówek „o zmianie obywatelstwa” nie odpowiadałby wówczas postanowieniom art. 28.

Wobec tego należy wysnuć wniosek, że państwa, kontrahujące unormowały w art. 28, podobnie jak i w poprzednich artykułach, zagadnienie zmiany obywatelstwa obywateli niemieckich. Nie można jednak powiedzieć, że w takim razie państwa te nie uczyniły zażądanie wyrażonemu przez Konferencję Ambasadatorów, aby uwzględnić art. 6 Traktatu o mniejszościach. Z uwagi na to, że żądanie to ograniczono wyraźnie do ludności zamieszkałej na polskim Górnym Śląsku i że zastosowanie art. 6 na obszarze tym nie wymagało uzupełnienia przez zawarcie polsko-niemieckiego układu, Polska i Niemcy mogły słusznie żądanie Konferencji Ambasadatorów rozumieć w ten sposób, że przy rozdziałaniu obywateli niemieckich między Polskę i Niemcy należało uwzględnić zasadniczą myśl art. 6, przywiązującą przy ustalaniu obywatelstwa znaczenie rozstrzygające do miejsca urodzenia. Zasadę powyższą uwzględniono w ten sposób, że postanowiono w art. 28, iż w razie niemożności ustalenia, czy dana osoba należy w myśl postanowień Konwencji do Polski lub Niemiec, położenie miejsce urodzenia rozstrzyga o obywatelstwie (orz. T. R. z 6 XI 1930 r. tom II, str. 69).

2. Art. 28 znajduje wtenczas zastosowanie do osób urodzonych na polskim Górnym Śląsku, gdy ani nie można stwierdzić, że dana osoba w dniu 15.VI 1922 r. posiadała swe miejsce zamieszkania na polskim Górnym Śląsku ani też, że w dniu tym miejsca swego zamieszkania tam nie posiadała. A zatem do zastosowania art. 28 nie wystarcza, że miejsca zamieszkania w dniu 15.VI 1922 r. jedynie ustalić nie można. Przeciwnie, zastosowanie, o ile idzie o tę chwilę, jest wykluczone, jeżeli ustalono, iż dana osoba w dniu tym nie posiadała swego miejsca zamieszkania na polskim Górnym Śląsku (orz. T. R. z 26.II 1932 r. tom III, str. 105).

Art. 29.

1. W myśl postanowień niniejszej części uważa się za zamieszkanie danej osoby tę miejscowość, która jest ośrodkiem jej działalności i stosunków osobistych i gospodarczych.

2. Jeżeli pod to pojęcie podpada kilka miej-

scowości, oświadczenie osoby zainteresowanej będzie miało moc rozstrzygającą. Oświadczenie to złożyć należy w przeciągu 6 miesięcy od chwili zmiany suwerenności, bądź przed właściwą władzą polską, bądź przed właściwą władzą niemiecką. Oświadczenie składa się ustnie do protokołu lub w postaci deklaracji z uwierzytelnionym podpisem. Oświadczenie to podaje się niezwłocznie do wiadomości drugiego Rządu.

3. Jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy oświadczenia nie złożono, fakt posiadania zamieszkania, uprawniający, w myśl postanowień Części niniejszej, do obywatelstwa polskiego, nie odniesie żadnych skutków.

1. Za ośrodek stosunków tych (t. j. osobistych i gospodarczych) w dniu 15 czerwca 1922 r. należy w przypadku W. S. uważać Szarlej. Wnioskodawca był w odnośnym czasie jeszcze małoletnim, nieżonatym i jeszcze się kształcił. Gdyby nawet własną pracą od czasu do czasu zarobił cokolwiek, pomimo to nie był wówczas jeszcze samodzielnym pod względem gospodarczym. W. S. był w tym samym położeniu, w jakim zazwyczaj znajdują się synowie kształcący się zdala od domu rodzinnego. Za ośrodek ich osobistych i gospodarczych stosunków należy uważać ich dom rodzinny, o ile okoliczności nie wymagają odmiennej oceny (orz. T. R. z 27.IX 1930 r. tom II, str. 83).

2. Gdyby nawet dotychczasowe miejsce zamieszkania zostało opuszczone pod przymusem, może w innej miejscowości być ustanowione miejsce zamieszkania w rozumieniu art. 29 Konwencji Genewskiej i do ustanowienia tego miejsca zamieszkania nie jest konieczny zamiar stałego pozostania w tej miejscowości (orz. T. R. z 27.VII 1932 r. tom III, str. 187).

3. Przez miejsce zamieszkania należy, o ile idzie o postanowienia Konwencji Genewskiej o obywatelstwie i prawie zachowania zamieszkania, rozumieć tę miejscowość, w której znajduje się ośrodek osobistych i gospodarczych stosunków danej osoby (art. 29 Konwencji Genewskiej). Przeważająca część stosunków życiowych H. F. skupiała się od roku 1918 w Piotrowicach. Tutaj znajdował się od dnia 1 kwietnia 1918 r. w nauce na zasadzie umowy o przyjęcie w naukę, trwającej do dnia 1 kwietnia 1922 r., w myśl umowy otrzymał od majstra wyżywienie, mieszkanie, odzież, poza tym prano mu bieliznę, a w razie choroby pielęgnowano go, natomiast zapłaty za naukę nie uiszczono. Z drugiej zaś strony nie otrzymywał żadnego wsparcia ani od swego ojca, ani od nikogo innego. Wszystkie jego stosunki gospodarcze skupiały się więc w czasie trwania nauki w Piotrowicach. Tutaj znajdowała się również i przeważająca część jego stosunków osobistych, albowiem tutaj stale przebywał i posiadał swój warsztat pracy i utrzymywał stosunki osobiste z majstrem i jego rodziną. W porównaniu z tym

stosunki osobiste łączące go z osobami przebywającymi w innych miejscowościach były nieznaczne. Matka jego już nie żyła, ojciec był pozbawiony pieczy nad osobą syna, a osobisty kontakt między ojcem i synem od pierwszego roku życia aż do czasu odwiedzin w lutym 1922 r. wogóle nie istniał. H. F. zamienił z ojcem — jak sam podaje — jedynie kilka listów w roku 1921.

Nic nie wskazuje również na istnienie jakichkolwiek stosunków osobistych między wnioodawcą a innymi krewnymi. Również i z kuratorem osobiście się nie komunikował, przynajmniej do czasu przeniesienia się do Ohlau, a brak też wszelkich danych, aby chociaż tylko listownie z nim się porozumiewał. Według akt kurateli kurator zapytywał się tylko kilka razy listownie majstra o zachowanie się pupila.

W tym stanie rzeczy Trybunał Rozjemczy uważa za usprawiedliwione ustalenie, że ośrodek osobistych i gospodarczych stosunków życiowych H. F. od chwili wstąpienia w naukę znajdował się w Piotrowicach i że jego zastępca ustawowy, kurator, na to się zgodził, tak że F. od roku 1918 posiadał własne miejsce zamieszkania w Piotrowicach (orz. T. R. z 3.XI 1932 r. tom III, str. 193).

Art. 30.

1. Jeżeli dana osoba wykaże w sposób wzbu-
dzający zaufanie, iż opuściła zamieszkanie swe na polskiej lub niemieckiej części obszaru plebiscytowego po 9-ym listopada 1918 r., na skutek rozkazu opuszczenia danej miejscowości w kraju, bądź na skutek przymusu fizycznego, bądź na skutek bezpośredniej groźby, skierowanej przeciwko niej, lub przeciwko jej majątkowi, i jeżeli osoba ta wykaże, że powróciła do swego dawnego zamieszkania w terminie 18 u miesięcy, licząc od zmiany suwerenności, uważane będzie, że osoba ta nigdy nie opuściła swego zamieszkania.

2. Gdyby powstała wątpliwość, czy dana osoba przeniosła swe zamieszkanie po 9-ym listopada 1918 r. z jednej części obszaru plebiscytowego do drugiej, uważać należy, że osoba, o którą chodzi, nie zmieniła swego zamieszkania.

1. Art. 30 ust. 1 zawiera normę szczególną na korzyść osób wyrugowanych. Jeżeli opuszczenie miejsca zamieszkania na polskiej lub niemieckiej części obszaru plebiscytowego nastąpiło na skutek wyrugowania, natenczas przy ustalaniu obywatelstwa opuszczenie miejsca zamieszkania należy uznać za niebyłe, jeżeli nastąpiło ono w czasie między 9 listopada 1918 r. a chwilą zmiany suwerenności i jeżeli wyrugowany przywrócił znowu dawne swe miejsce zamieszkania w terminie 18 miesięcy od dnia zmiany suwerenności, który to termin pod liczbą XXIV potokółu końcowego przedłużono o jeden miesiąc, a zatem do 15 stycznia 1924 r.

Unormowanie powyższe sprawia, że osoba wyrugowana z polskiego Górnego Śląska, która nie dopełnia warunku zamieszkania z art. 25 § 1 i art. 26 § 1, pomimo to pod pewnymi warunkami nabywa obywatelstwo polskie z mocą od 15 czerwca 1922 r. i traci obywatelstwo niemieckie, o ile zachodzą dalsze warunki art. 25 § 1 lub art. 26 § 1. Sprawia ono dalej, że u osoby wyrugowanej z niemieckiego Górnego Śląska, u której przez ustanowienie miejsca zamieszkania na polskim Górnym Śląsku byłaby się dokonała zmiana obywatelstwa sama przez się po myśli art. 25 § 1 lub art. 26 § 1, należy pod pewnymi warunkami przyjąć, że zmiana obywatelstwa nie nastąpiła. Takie jest znaczenie art. 30 ust. 1.

O ile idzie o ust. 2, to wypowiadałby on rzecz zupełnie jasną, gdyby treść jego ograniczać się miała tylko do tego, że przeniesienie miejsca pobytu nie jest równoznaczne z przeniesieniem miejsca zamieszkania. Wynika to już bowiem z pojęcia miejsca zamieszkania zawartego w poprzednim art. 29. Ze znaczenie ust. 2 art. 30 jest inne, na to wskazuje przewidziane tamże ograniczenie czasowe i miejscowe, mianowicie ograniczenie do czasu po dniu 9 listopada 1918 i do obydwóch części obszaru plebiscytowego. Z tego, oraz ze ścisłej co do miejsca łączności z ust. 1 art. 30 Trybunał Rozjemczy wysuwa wnioszek, że ust. 2 zawiera dalsze szczególne postanowienie na korzyść osób wyrugowanych. Podczas gdy ust. 1 uchyla pod pewnymi warunkami skutki przeniesienia miejsca zamieszkania, to ust. 2 postanawia, że w razie wątpliwości należy przyjąć, iż zmiana miejsca zamieszkania nie nastąpiła, („sera en cas de doute considérée comme n'ayant pas changé de domicile”). To znaczy, że przy badaniu pytania, czy w dniu 15 czerwca 1922 r. ośrodek osobistych i gospodarczych stosunków życiowych osoby wyrugowanej znajdował się w danej lub też w nowej miejscowości, należy w razie wątpliwości rozstrzygnąć na korzyść dawnego miejsca zamieszkania. W tym jest zawarta dla osoby wyrugowanej ta korzyść, że nie stoi w stosunku do niej na przeszkodzie upływ terminu 18-miesięcznego, gdy zachodzi wątpliwość, czy przeniesiono jedynie miejsce pobytu czy też miejsce zamieszkania (orz. T. R. z 27.VII 1932 r. tom III, str. 169).

2. Art. 30 może znaleźć zastosowanie jedynie wtenczas, gdy wnioskodawca sam powołuje się na to. Wnioskodawca winien to uprawdopodobnić (orz. T. R. z 27.VII 1932 r. tom III, str. 185).

Tytuł II.

Skutki zmiany obywatelstwa w stosunku do żony, do dzieci i do osób, znajdujących się pod opieką lub kuratela.

Art. 31.

1. W wypadkach, gdy zmiana obywatelstwa następuje z samego prawa, dzieci ślubne, nie

mające ukończonych lat 18-u, których obydwoje rodzice są przy życiu, nabywają obywatelstwo tego z rodziców, któremu na mocy ustawy przysługuje zastępstwo dziecka. Jeżeli jedno z rodziców jest przy życiu, dziecko nabywa jego obywatelstwo. Jeżeli oboje rodzice żyją, lecz nie są ustawowymi zastępcami dziecka, dziecko nabywa obywatelstwo ojca.

2. Dzieci nieślubne, nie mające lat 18-u, nabywają obywatelstwo matki.

3. Małoletniego ponad lat 18 mieszkającego u ojca lub matki, uważa się jako małoletniego, nie mającego ukończonych lat 18-u.

4. Żona nabywa obywatelstwo męża.

1. Zmiana obywatelstwa rozciąga się nie tylko na żonę (art. 31), lecz również i na jej małoletnie dzieci z poprzedniego małżeństwa, pozostające z nią we wspólnym gospodarstwie (orz. T. R. z 17.XII 1929 r. tom I, str. 183).

2. Zmiana obywatelstwa męża rozciąga się również i na wnioskodawczynię, pomimo iż 15 czerwca 1922 r. nie żyła z mężem w wspólności małżeńskiej. Art. 31 ust. 4 postanawia bowiem, że zmiana obywatelstwa męża rozciąga się na żonę bez żadnego wyjątku, a w szczególności niezależnie od tego, czy małżonkowie żyją w wspólności domowej lub nie. Natomiast w art. 31 ust. 3 dotyczącym dzieci małoletnich, które ukończyły 18 lat, wyraźnie odróżniono, czy dziecko mieszka wspólnie z ojcem lub nie, przyczem postanowiono, iż tylko w pierwszym przypadku zmiana obywatelstwa ojca rozciąga się również i na dziecko. Z porównania brzmienia ust. 3 i 4 wynika, że Konwencja Genewska, normując kwestię obywatelstwa żony nie przywiązywała do istnienia wspólności małżeńskiej znaczenia decydującego.

Pozatem należy zauważyć, że art. 32 rozciąga skutki prawne opcji męża na żonę bez jakichkolwiek wyjątków, a żonie przyznano prawo cofnięcia opcji w czasokresie wyznaczonym do jej wykonywania jedynie wówczas, gdy małżeństwo przed upływem tego czasokresu rozwiązano. Również i z tego postanowienia wynika, że Konwencja Genewska przywiązuje znaczenie jedynie do rozwiązania małżeństwa, a nie do faktycznego rozdziału wspólności małżeńskiej (orz. T. R. z 13.VII 1930 r. tom I, str. 189).

3. W przypadkach zmiany obywatelstwa rodziców z samego prawa należy w myśl art. 31 ust. 3 małoletnich ponad lat 18, o ile mieszkają wspólnie z rodzicami, traktować na równi z dziećmi poniżej lat 18. Rozstrzygająca jest przytem jedynie często faktyczna okoliczność wspólnego mieszkania. Traktowanie na równi z małoletnimi nie ma miejsca, jeżeli brak wspólnego mieszkania, chociażby nawet dziecko wspólność tę zerwało samowolnie, bez zgody ustawowego zastępcy. Również i art. 29, który bez odróżnienia osób małoletnich i pełnolet-

nich określa pojęcie zamieszkania rozstrzygające dla zmiany obywatelstwa, nie przewiduje konieczności zezwolenia ustawowego zastępcy na ustanowienie zamieszkania przez małoletniego. Jeżeli więc w odniesieniu do osoby małoletniego, który ukończył 18 rok życia i wspólnie z ojcem nie mieszka, zachodzą dla pewnej miejscowości warunki z art. 29, to miejscowość tę należy uważać za jej miejsce zamieszkania nawet wówczas, gdyby ojciec na przeniesienie zamieszkania do tej miejscowości nie zgodził się (orz. T. R. z 15.V 1931 r. tom II, str. 153).

4. Jeżeli ojciec nabył obywatelstwo polskie, a wnioskodawca miał 15 czerwca 1922 r. lat 17, to zmiana obywatelstwa rozciąga się według art. 31 Konwencji Genewskiej również i na wnioskodawcę. Wprawdzie pozostał on w Starych Gliwicach u swej matki, która nie żyła wspólnie z mężem, lecz nie była też rozwiedziona. Jednakże z uwagi na to, że ojcu wnioskodawcy nie odebrano władzy rodzicielskiej i że pozostał on ustawowym zastępcą wnioskodawcy, skutki zmiany obywatelstwa ojca rozciągają się również i na wnioskodawcę (orz. T. R. z 18.III 1933 r. tom IV, str. 41).

5. Zmiana obywatelstwa małoletniego ponad 18 lat uzależniona jest od przynależenia do wspólności domowej tego z rodziców, któremu przysługuje zastępstwo ustawowe jego osoby.

Gdy małoletni ponad lat 18 nie mieszka wspólnie ze swym ustawowym zastępcą, lecz u drugiego z rodziców, mieszkającego oddzielnie od ustawowego zastępcy małoletniego, natenczas zagadnienie zmiany obywatelstwa małoletniego należy oceniać samodzielnie według miejsca jego zamieszkania w myśl art. 26 § 3 Konwencji Genewskiej (orz. T. R. z 17.V 1934 r. tom V, str. 79).

6. Artykuł 31, traktujący o prawie żony, dzieci, pupilów, jest w stosunku do ogólnej reguły postanowieniem wyjątkowym, ograniczającym w odniesieniu do osób pod nie podpadających zastosowanie postanowień ogólnych (orz. T. R. z 7.XII 1934 r., tom V, str. 129).

7. Jeśli ojciec jest uznany za zmarłego, natenczas syn nabywa obywatelstwo matki bez względu na to, czy matce służyło zastępstwo ustawowe syna czy nie (orz. T. R. z 20.XII 1934 r., tom V, str. 177).

8. Przy stosowaniu art. 31 Trybunał Rozjemczy musi z urzędu stwierdzić, czy ojciec wnioskodawcy żyje lub nie.

Jeżeli oboje rodzice żyją, lecz nie są ustawowymi zastępcami dziecka, a ojciec nie ma obywatelstwa polskiego lub niemieckiego, lecz inne (amerykańskie) natenczas przepis art. 31 ust. 1 zd. 3 nie ma zastosowania. W tym wypadku przyznanie obywatelstwa polskiego lub niemieckiego jest niedopuszczalne, a Trybunał Rozjemczy musi ograniczyć się do ustalenia, że zmiana obywatelstwa na podstawie K. G. nie

nastąpiło (orz. T. R. z 20.XII 1934 r., tom V, str. 181).

9. Jeżeli ojciec nie żyje, a nabycie przez matkę obywatelstwa polskiego na mocy Konwencji Genewskiej nie objęło jej syna, który dnia 15 czerwca 1922 był małoletni, art. 31 K. G. nie może wywierać skutków prawnych na obywatelstwo syna. W tym wypadku Trybunał Rozjemczy musi się ograniczyć do ustalenia, że zmiana obywatelstwa na podstawie K. G. nie nastąpiła (orz. T. R. z 21.VI 1935 r. tom V, str. 287).

Art. 32.

§ 1.

1. Skutki prawne opcji męża odnoszą się do żony; zaś skutki opcji rodziców odnoszą się do ich dzieci nie mających ukończonych lat 18-u.

2. Opcję wykonuje ustawowy zastępca w wypadkach, gdy chodzi o sieroty, nie mające ukończonych lat 18-u, lub o osoby ostatecznie lub tymczasowo ubezwłasnowolnione.

§ 2.

1. Dzieciom, nie mającym ukończonych lat 18-u, za które rodzice wykonali opcję, przysługuje w czasokresie, wyznaczonym do wykonania opcji, prawo cofnięcia opcji, jeżeli przed upływem tego czasokresu ukończą lat 18.

2. Przepis ten odnosi się również do osób, za które zastępca ustawowy wykonał opcję, o ile ustawowe zastępstwo ukończyło się przed upływem czasokresu, wyznaczonego do wykonania opcji, jak również odnosi się do niewiast, których małżeństwo zostało rozwiązane przed upływem tego czasokresu.

3. Przepisy niniejszej Części, odnoszące się do deklaracji opcyjnych, stosują się odpowiednio do cofnięcia opcji.

1. Żądanie wnioskodawczyni, aby wręczono jej akt opcji „dla niej samej” jest nieuzasadnione.

Deklaracja opcyjna z 7 lipca 1924 r. nie została złożona przez wnioskodawczynię, lecz przez jej ówczesnego męża, który deklarację tę napisał i podpisał własnym nazwiskiem. To samo odnosi się również i do deklaracji opcyjnej, którą na wezwanie Prezesa Rejencji ponowił w dniu 28 lipca 1924 r. na formularzu urzędowym. Wprawdzie w obydwóch deklaracjach wymieniono żonę i pochodzące z małżeństwa dziecko jako członków rodziny, na których rozciąga się opcja. Jednakże z okoliczności tej nie wynika, aby złożył deklarację zarazem w zastępstwie swej żony. Albowiem ani mąż nie jest ustawowym zastępcą żony, ani też żona w czasie trwania małżeństwa nie posiada według postanowień Konwencji żadnego wogóle prawa opcji. Jedynie skutki prawne opcji męża rozciągają się z samego prawa również i na żonę (art. 32 Konwencji Genewskiej), przyczem jest bez znaczenia, czy w deklaracji opcyjnej męża żona została wymieniona lub nie.

Jeżeli jednak deklaracja opcyjna nie została złożona ani przez samą wnioskodawczynię, ani też w jej imieniu przez jej zastępcę, to nie wiadać przyczyny, któraby uprawniała wnioskodawczynię do żądania wręczenia jej aktu opcji. W szczególności z tego, iż skutki prawne opcji odnoszą się do żony, nie można wysnuwać wniosku, jakoby w razie niemożności wręczenia aktu opcji mężowi, żona mogła żądać wręczenia aktu tego przynajmniej dla siebie. Albowiem warunkiem rozciągnięcia skutków prawnych opcji na żonę jest to, aby opcja stała się skuteczną dla męża; wywołana przez opcję zmiana obywatelstwa żony wywodzi się wyłącznie od zmiany obywatelstwa męża i warunkiem jej jest zmiana obywatelstwa męża. Według zaś art. 49 § 2 ust. 2 Konwencji Genewskiej zmiana obywatelstwa męża na zasadzie złożonej przez niego opcji następuje dopiero z chwilą wręczenia mu aktu opcji. Wręczenie aktu opcji żonie nie może zastąpić wręczenia aktu tego mężowi i dlatego też nie może spowodować zmiany obywatelstwa męża. Bez tego zaś nie może nastąpić zmiana obywatelstwa żony. Wręczenie więc aktu opcji wnioskodawczyni byłoby pozbawione skutków prawnych.

Do tego dochodzi, że miejsce pobytu męża jest od szeregu lat nieznane i wobec tego należy się liczyć z możliwością, że w międzyczasie zmarł. Gdyby to zachodziło, to w osobie jego nie mogłaby już wogóle nastąpić zmiana obywatelstwa na podstawie deklaracji opcyjnej i przez to odpadałaby również i dla wnioskodawczyni możliwość zmiany obywatelstwa przez opcję.

Do orzeczenia korzystniejszego dla wnioskodawczyni nie prowadzi również i okoliczność, że w art. 32 § 2 ust. 2 przyznano żonie po rozwiązaniu małżeństwa prawo cofnięcia złożonej przez męża opcji. Z wyrażenia „prawo cofnięcia opcji” nie można wysnuwać wniosku, jakoby w deklaracji opcyjnej męża należało upatrywać zarazem deklarację opcyjną żony. Poza tym zaś przyznano tutaj żonie jedynie prawo chylenia lub cofnięcia skutków prawnych opcji, nie zaś prawo wywołania tychże skutków (orz. T. R. z 7.VII 1933 r., tom IV, str. 95).

2. W wypadku rozwiązania małżeństwa po złożeniu deklaracji opcyjnej zmiana obywatelstwa rozciąga się w razie wręczenia mężowi aktu opcji na tę żonę, która nią była w chwili złożenia deklaracji opcyjnej (orz. T. R. z 7.VII 1933 r., tom IV, str. 101).

Tytuł V.

Postępowanie opcyjne.

Art. 46.

1. Władze właściwe do przyjmowania deklaracji opcyjnych noszą w Konwencji niniejszej nazwę „Biura Opcyjne”. Władze te ustanawiają władze centralne każdej z układających

się stron, o czym jedna strona podaje do wiadomości drugiej.

2. Deklarację opcyjną należy podać do Biura Opcyjnego tego państwa, na rzecz którego się opcję wykonuje.

3. O miejscowej właściwości Biura rozstrzyga zamieszkanie optanta, a w braku zamieszkania, miejsce jego pobytu.

4. Jeżeli deklarację opcyjną otrzyma niewłaściwie Biuro Opcyjne, skieruje ją bezzwłocznie do właściwego Biura. W tym wypadku uważa się, że deklaracja złożona została w dniu, w którym wpłynęła do pierwszego biura.

Ze względu na to, że deklarację opcyjną odwołano przed jej wpłynięciem do właściwej władzy, należy ją z punktu widzenia prawnego oceniać tak, jak gdyby do właściwej władzy wogóle nie wpłynęła (orz. T. R. z 24.X 1929 r., tom I, str. 171).

Art 47.

1. Deklarację opcyjną należy złożyć albo pisemnie, albo ustnie do protokołu. Poleca się do tego wzory, podane w załączniku A i B. Podpis na deklaracji opcyjnej winien być uwierzytelniony.

2. Otrzymanie deklaracji opcyjnej należy bezzwłocznie potwierdzić na piśmie, nawet wówczas, gdyby Biuro Opcyjne, które je otrzymało, było niewłaściwe.

Art. 48.

1. Osoba, która złożyła deklarację opcyjną, może w przeciągu dwóch miesięcy zażądać jej unieważnienia, jeżeli w chwili złożenia deklaracji nie rozporządzała należycie swą wolą, bądź z powodu rozstroju umysłowego, bądź z powodu nietrzeźwego stanu, bądź z powodu bezprawnej presji ze strony władz.

2. Wniosek o unieważnienie składa się w Biurze, które przyjęło deklarację opcyjną.

Konwencja Genewska nie zna poza wypadkami z art. 48 i 53 innych możliwości unieważnienia opcji.

Unieważnienie opcji przez Śląski Urząd Wojewódzki za zgodą Prezesa Rejencji w Opolu, wykraczające poza ramy art. 48 i 53, jest pozbawione skutków prawnych, albowiem nie zawiera w sobie ani umowy między obu Państwami ani też nadania obywatelstwa (orz. T. R. z 11.I 1933 r., tom IV, str. 33).

Art. 49.

§ 1.

1. Obydwa rządy będą sobie komunikować o deklaracjach opcyjnych, otrzymanych przez

Biura Opcyjne, a to najpóźniej w dwa tygodnie po ich otrzymaniu. Szczegóły zostaną w danym razie ustalone umową między obydwoma Rządami.

2. Aż do tego czasu deklaracje opcyjne, złożone w biurach niemieckich, będą podawane do wiadomości Wojewodzie Śląskiemu, zaś oświadczenia, złożone w biurach polskich, do wiadomości Prezesa Rejencji w Opolu.

3. Każdy Rząd może w przeciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia wnieść sprzeciw przeciw uznaniu opcji do Biura drugiego państwa, w którym deklaracja opcyjna złożoną została.

§ 2.

1. Jeżeli warunkom, wymaganych do ważności opcji stało się zadość, Biuro Opcyjne wręczy optantowi Akt Opcji. Poleca się w tym celu wzór, podany w załączniku C. Akt Opcji winien zawierać wykaz członków rodziny, na których opcja się rozciąga. Urzędnik, wręczający zainteresowanemu Akt Opcji, winien wpisać na nim datę wręczenia.

2. Skutki prawne opcji powstają z chwilą wręczenia Aktu Opcji.

1. Wręczenie aktu opcji oznacza chwilę, w której stwierdzenie ważności opcji ujawnia się nazewnątr. Niepodjęcie aktu opcji jest dla ważności samej opcji bez znaczenia (orz. T. R. z 14.III 1930 r., tom I, str. 173 i n.).

2. Cechą specjalną Konwencji Genewskiej w porównaniu z innymi umowami międzypaństwowymi jest jedynie to, że w myśl art. 49 § 2 skutki prawne opcji powstają z chwilą wręczenia aktu opcji (à dater de la délivrance de l'acte d'option) (orz. T. R. z 14.III 1930 r., tom I, str. 177).

3. W myśl art. 49 § 2 ust. 2 Konwencji Genewskiej zmiana obywatelstwa na podstawie opcji następuje dopiero z chwilą wręczenia aktu opcji. Jest rzeczą niesporną, że w danym wypadku wnioskodawca odmówił przyjęcia aktu opcji, który mu w grudniu 1924 r. Polski Konsulat Generalny w Bytomiu ofiarował. Gdy optant wzbrania się przyjąć aktu opcji, należy z chwilą wręczenia w rozumieniu art. 49 uważać chwilę zawiadomienia optanta o tem, że akt opcji może być przez niego każdej chwili odebrany (orz. T. R. z 21.I 1932 r., tom III, str. 55).

Art. 50.

W okresie czasu między złożeniem deklaracji opcyjnej, a wręceniem Aktu Opcji zawieszone zostają: obowiązki, wynikające z służby wojskowej, prawa polityczne, jak również zdolność do piastowania honorowych urzędów publicznych. Zawieszanie praw politycznych i niezdolność do piastowania honorowych urzędów publicznych rozpoczynają się dopiero z chwilą,

gdy właściwa władza państwowa, którego obywatelstwo optant ma utracić, zawiadomiła go o tym.

1. Aż do wysłania wezwania do podjęcia aktu opcji, skutki prawne opcji nie mogą powstać. Zachodzi więc stan zawieszenia, w czasie którego powstają skutki prawne przewidziane w art. 50 Konwencji Genewskiej. Wnioskodawca posiada tedy jeszcze swe dotychczasowe obywatelstwo i na zasadzie deklaracji opcyjnej obywatelstwa polskiego jeszcze nie nabył, jednakże w wykonywaniu praw obywatelskich swego dotychczasowego państwa ojczystego jest ograniczony. Ten stan rzeczy ustanie dopiero z chwilą, w której nastąpi wręczenie aktu opcji (orz. T. R. z 11.I 1933 r., tom IV, str. 34).

2. Zachodzi pytanie czy stan zawieszenia określony w art. 50 Konwencji Genewskiej odnosi się do wnioskodawcy. Art. 50 przepi-uje, że w okresie czasu między złożeniem deklaracji opcyjnej a wręczeniem aktu opcji zawieszone zostają obowiązki wynikające ze służby wojskowej, prawa polityczne jak również i z obowiązków do piastowania honorowych urzędów publicznych. Powstaje wątpliwość, czy w przypadku opcji męża art. 50 dotyczy również i członków rodziny objętych opcją, mianowicie czy odnosi się do żony i do dzieci. Wprawdzie z brzmienia miarodajnego francuskiego tekstu art. 50 wniosku takiego wysnuć nie można. Jednakże Trybunał Rozjemczy dochodzi do potwierdzenia tego pytania na podstawie następujących rozważań. Z unormowania zawartego w art. 31 i 32 Konwencji Genewskiej, według którego zmiana obywatelstwa następująca w osobie męża rozciąga się na żonę i dzieci, nie mające ukończonych lat 18, wynika jasno dążność Konwencji, aby żonę i dzieci poniżej lat 18 postawić pod względem obywatelstwa na równi z mężem. Tej myśli przewodniej odpowiada też, jeżeli art. 50 interpretuje się w ten sposób, że uregulowany w artykule tym stan zawieszenia odnosi się nie tylko do męża składającego opcję, lecz również i do członków rodziny, opcją tą objętych.

Wspomniany stan zawieszenia nie ustał dla wnioskodawcy przez to, że małżeństwo jej zostało, jak twierdzi, rozwiązane w dniu 31 marca 1928 r. Pomimo rozwiązania małżeństwa zmiana obywatelstwa, jaka dokonała się w osobie P. N., rozciągnęłaby się w razie wręczenia mu aktu opcji na wnioskodawczynię w myśl art. 32, ponieważ w chwili złożenia deklaracji wnioskodawczyni była jego żoną. Jeżeli art. 32 postanawia, że „skutki prawne opcji męża odnoszą się do żony”, to należy to rozumieć w ten sposób, że skutki prawne opcji odnoszą się do tej osoby, która była żoną optanta w chwili złożenia przez niego deklaracji opcyjnej, nie zaś do tej osoby, która jest jego żoną w czasie pow-

stania skutków prawnych opcji, a więc w chwili wręczenia mu aktu opcji. Albowiem, jak to Trybunał Rozjemczy wypowiedział już w orzeczeniu w sprawie Konrada Thedy (St. 18 28) istotą opcji nie jest wręczenie aktu opcji, jakkolwiek od tego zależy skuteczność opcji, lecz oświadczenie woli optanta, po którym musi z konieczności nastąpić wręczenie aktu opcji, jeżeli są dopełnione warunki opcji, przewidziane w Konwencji Genewskiej.

Powyższa wykładnia znajduje potwierdzenie w uwagach 1 i 2, zamieszczonych przy wzorze deklaracji opcyjnej (załącznik A do art. 47). W uwagach tych wyraźnie wypowiedziano, że deklaracja opcyjna rozciąga się również na żonę, będącą żoną optanta w chwili złożenia deklaracji opcyjnej oraz na dzieci, nie mające w owym czasie ukończonych lat 18. Dalej zgadza się z taką wykładnią uregulowanie prawa cofnięcia opcji, zawarte w art. 32 § 2. Według tego bowiem postanowienia, jeżeli żona po rozwiązaniu małżeństwa lub dziecko po ukończeniu 18 roku życia chcą się uwolnić od skutków prawnych opcji, konieczne jest cofnięcie opcji, przy czym Konwencja Genewska nie rozróżnia, czy rozwiązanie małżeństwa lub ukończenie 18 roku życia nastąpiło przed lub też po wręczeniu aktu opcji. Gdyby obydwa układające się Państwa zamierzały artykułowi 32 § 1 nadać takie znaczenie, że dla określenia członków rodziny, na których rozciąga się skutki prawne opcji rozstrzygającą jest chwila wręczenia aktu opcji, to cofnięcia opcji możnaby wymagać tylko w ten czas, gdyby wręczenie aktu opcji nastąpiło jeszcze przed rozwiązaniem małżeństwa, lub też przed ukończeniem 18 roku życia.

Położenie wnioskodawcy jest istotnie przykre, ponieważ nie można przewidzieć, kiedy postępowanie opcyjne będzie mogło zostać ukończone. Zachodzi tutaj jeden z tych przypadków, których uregulowania Konwencja Genewska nie przewidziała. W tego rodzaju przypadkach jest rzeczą obojgą układających się Państw, aby przez wydanie osobnych postanowień unormowały sprawy odpowiednio do okoliczności poszczególnego przypadku (orz. T. R. z 7.VII 1933 r., tom IV, str. 99).

Art. 52.

Strony układające się wydadzą dla swych urzędników instrukcje, niezbędne w celu przyspieszenia postępowania opcyjnego, a w szczególności w sprawie wystawienia dokumentów poświadczających obywatelstwo przed zmianą i po zmianie suwerenności.

Art 53.

O ile Akt Opcji wydany został na podstawie fałszowanych dokumentów, przekupstwa, fałszywej przysięgi lub fałszywego zaręczenia zastępującego przysięgę, lub przez użycie ja-

kiekolwiek innego podstępnego sposobu, państwo, którego obywatelstwo nabyte zostało na mocy Aktu Opcji, będzie mogło unieważnić ten akt. Unieważnienie działać będzie wstecz i będzie doręczone zainteresowanym; o unieważnieniu drugi rząd powiadomiony zostanie.

1. Unieważnienie opcji orzeczone na zasadzie postanowienia art. 53 Konwencji Genewskiej działa wstecz odnośnie do zmiany obywatelstwa jedynie wtenczas, gdy unieważnienie nastąpiło z zachowaniem przepisów art. 53.

Ustanowiony w art. 54 Konwencji Genewskiej warunek, aby wydanie aktu opcji nastąpiło przez użycie podstępnego sposobu, nie zachodzi, jeżeli wnioskodawca twierdzi, iż osoby trzecie skłoniły go podstępnie do złożenia deklaracji opcyjnej.

Jeżeli unieważnienie jest pozbawione skutków prawnych dla braku warunków z art. 53 Konwencji Genewskiej, to jest ono pozbawione tych skutków w całej rozciągłości, ponieważ art. 53 jedynie unieważnieniu zgodnemu z postanowieniami Konwencji przyznaje moc cofnięcia zmiany obywatelstwa. Aby nieważność orzeczona z obrazą art. 53 pomimo stwierdzonego przez Trybunał Rozjemczy trwania warunków z art. 53 miała jednakże posiadać skuteczność prawną, w przypadku gdy optant orzeczenia nieważności nie zaskarżył na podstawie art. 61, przynajmniej w stosunku optanta do państwa orzekającego nieważność aktu opcji, nie wynika ani z treści art. 61, ani też ze związku jego z innymi postanowieniami Konwencji (orz. T. R. z 21.I 1932 r., tom III, str. 59).

2. Jeśli warunki ważnej deklaracji opcyjnej na rzecz Polski nie zachodziły, a wnioskodawca uzyskał wydanie aktu opcji przez wprowadzenie w błąd władzy opcyjnej co do swej polskości, mogą władze polskie unieważnić akt opcji (orz. T. R. z 16.II 1934 r., tom V, str. 67).

Art. 54.

Postanowienia niniejszego Tytułu stosowane będą odpowiednio do zrzeczenia się obywatelstwa polskiego.

Załącznik A. (Artykuł 47).

Deklaracja Opcyjna.

Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją górnolaską z dnia 15 maja 1922
oświadczam, że optuję na rzecz obywatelstwa

Imię i nazwisko
Data urodzenia
Imiona i nazwiska rodziców
Zawód
miejsce zamieszkania w chwili zmiany suwerenności

Miejsce zamieszkania w chwili składania deklaracji opcyjnej

Obywatelstwo w przededniu zmiany suwerenności

Obywatelstwo w dniu składania deklaracji opcyjnej

Deklaracja opcyjna rozciąga się na następujące osoby:

1. na żonę¹⁾ (imię i nazwisko oraz nazwisko panięskie)

.
urodzoną dnia

2. na dzieci²⁾ (imiona i nazwisko, miejsce i data urodzenia)

Przedkładam dla wykazania mego prawa do opcji następujące dokumenty:³⁾ metrykę, w danym razie akt chrztu, akt ślubu, poświadczenie obywatelstwa i miejsce zamieszkania.

Upraszam o wydanie mi Aktu Opcji.

Miejsce i data:

Podpis optującego:

(Uwierzytelnienie).

Załącznik B. (Artykuł 47).

Protokół.

Nazwa i siedziba władzy

Numer dziennika podawczego

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stawił się: P. (imię i nazwisko)

Obywatelstwo w chwili deklaracji opcyjnej

Obywatelstwo w przededniu zmiany suwerenności

Zawód

Urodzon. w (powiat, państwo)

S y n (imiona i nazwiska rodziców)

Córka

Zamieszkał w (powiat, państwo)

Osobiście znan

legitymując się

i oświadczył

Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją górnolaską z dnia 15 maja 1922 oświadczam, że optuję na rzecz obywatelstwa

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

¹⁾ Deklaracja opcyjna rozciąga się na żonę tylko wówczas, gdy w chwili oświadczenia opcji małżeństwo nie jest rozwiązane.

²⁾ Deklaracja opcyjna rozciąga się na małoletnie dzieci, które ukończą przed upływem czasokresu opcyjnego lat 18, tylko wówczas, gdy przed upływem czasokresu tego nie zaprotestują przeciw opcji ich dotyczącej.

³⁾ W braku dokumentów wolno podać nazwiska świadków lub złożyć zaręczenie zastępujące przysięgę.

Niniejsza deklaracja rozciąga się na następujące osoby:

1. na żonę¹⁾ (imię i nazwisko oraz nazwisko panińskie)
2. na dzieci²⁾ (imiona i nazwiska, miejsce i data urodzenia).

Przekładam w celu wykazania mego prawa do opcji następujące dokumenty³⁾: metrykę urodzenia, w danym razie akt chrztu, akt ślubu, oraz poświadczenie obywatelstwa i miejsca zamieszkania.

Upraszam o wydanie mi Aktu Opcji.

Miejsce i data:

Podpis urzędnika:

Załącznik C. (Artykuł 49 § 2)

Nr rejestru

Akt Opcji.

Zgodnie z polsko-niemiecką Konwencją górnośląską z dnia 15 maja 1922

P
 Nazwisko i imię
 Data urodzenia
 Miejsce urodzenia
 Zawód
 Miejsce zamieszkania
 przez deklarację pisemną złożoną dnia
 w (władza) przez deklarację
 złożoną do protokołu dnia w (władza)
 optował na rzecz obywatelstwa
 i nabył na skutek tej deklaracji z chwilą wyda-
 nia mu niniejszego Aktu Opcji obywatelstwo

Wskutek z tejże deklaracji opcyjnej nabyły to samo obywatelstwo:

1. jego żona . . . urodzona dnia . . . w . . .
2. jego dzieci . . . urodzone dnia . . . w . . .

Stempel władzy: Podpis i stanowisko
służbowe urzędnika:

Świadcstwo to zostało przezemnie wręczone:
 Pan
 dnia w

Podpis i stanowisko urzędnika wręczającego
 Akt Opcji.

¹⁾ Deklaracja opcyjna rozciąga się na żonę tylko wówczas, gdy w chwili deklaracji opcyjnej małżeństwo nie jest rozwiązane.

²⁾ Deklaracja opcyjna rozciąga się na małoletnie dzieci, które kończą przed upływem czasokresu opcyjnego lat 18, tylko wówczas, gdy przed upływem czasokresu tego nie zaprotestują przeciwko opcji ich dotyczącej.

³⁾ W braku dokumentów można się powołać na świadków lub złożyć zaręczenie zastępujące przysięgę.

24.

TRAKTAT POKOJU

między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany
w Rydze dnia 18 marca 1921 r.

(Dz. U.R.P. z dnia 18 czerwca 1921 r. Nr 49, poz. 300)
 ratyfikowany dnia 30 kwietnia 1921 r. na mocy ustawy
 z dnia 15 kwietnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 299).

(Wyciąg)

Artykuł VI.

1. Wszystkie osoby, które ukończyły lat 18 i w chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego znajdują się na obszarze Polski, a w dniu 1 sierpnia 1914 roku posiadały obywatelstwo byłego Imperium Rosyjskiego i są zapisane, lub mają prawo być zapisanymi do ksiąg ludności stałej byłego Królestwa Polskiego, lub były zapisane do gminy miejskiej lub wiejskiej albo do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Imperium Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, mają prawo zgłosić życzenie w przedmiocie opcji obywatelstwa rosyjskiego lub ukraińskiego. Od byłych obywateli Imperium Rosyjskiego innych kategorii, znajdujących się w chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego na terytorium Polski, takie zgłoszenie nie jest wymagane.

2. Byli obywatele byłego Imperium Rosyjskiego, którzy ukończyli lat 18, znajdują się w chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego na obszarze Rosji lub Ukrainy i są zapisani lub mają prawo być zapisanymi do ksiąg ludności stałej byłego Królestwa Polskiego, lub byli zapisani do gminy miejskiej lub wiejskiej, albo do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Imperium Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, będą uważani za obywateli polskich, jeśli w przewidzianym w artykule niniejszym trybie opcji wyrażą odpowiednie życzenie.

Również uważane będą za obywateli polskich osoby, które ukończyły lat 18 i znajdują się na obszarze Rosji lub Ukrainy, jeśli w przewidzianym w artykule niniejszym trybie opcji wyrażą odpowiednie życzenie i udowodnią, że pochodzą od uczestników walk o niepodległość Polski w okresie od 1830 do 1865 roku, lub że są potomkami osób, które — nie dalej niż w trzecim pokoleniu — stale zamieszkiwały na terytorium dawnej Rzeczypospolitej Polskiej, oraz udowodnią, że one same swą działalnością, używaniem języka polskiego jako mowy potocznej i wychowywaniem swego potomstwa zaznaczyły w sposób oczywisty przywiązanie swe do narodowości polskiej.

3. Przepisy o opcji stosują się również do osób, odpowiadających wymaganiom punktów 1 i 2 artykułu niniejszego, o ile osoby te znajdu-

ją się poza granicami Polski, względnie Rosji i Ukrainy, i nie są obywatelami państwa, w którym przebywają.

4. Wybór męża rozciąga się na żonę i dzieci do lat 18, o ile pomiędzy małżonkami nie nastąpi w tym przedmiocie porozumienie odmienne. Jeśli małżonkowie nie mogą się porozumieć, żona ma prawo samodzielnego wyboru obywatelstwa; w tym wypadku wybór żony rozciąga się na dzieci przez nią wychowywane.

W razie śmierci obojga rodziców wybór odkłada się do dojścia dziecka do lat 18 i do tej daty liczą się wszystkimi terminy, usta'one w artykule niniejszym. Za innych niezdolnych do działań prawnych wyboru dokona zastępca prawny.

5. Oświadczenia o wyborze obywatelstwa winny być składane przed konsulem lub innym przedstawicielem urzędowym tego państwa, za którym dana osoba się oświadcza, w terminie rocznym od chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego; dla osób zamieszkających na Kaukazie i w Rosji Azjatyckiej termin ten przedłuża się do 15 miesięcy. Oświadczenia te będą w tych samych terminach składane właściwym urzędom tego państwa, w którym osoba ta się znajduje.

Obie układające się strony zobowiązują się w ciągu jednego miesiąca od dnia podpisania Traktatu niniejszego wydać i ogłosić oraz podać sobie wzajemnie do wiadomości przepisy, określające władze, powołane do przyjmowania oświadczeń o wyborze obywatelstwa. Strony zobowiązują się również podawać sobie do wiadomości w terminach trzechmiesięcznych w drodze dyplomatycznej spisy osób, które złożyły oświadczenia o wyborze obywatelstwa, z wymienieniem oświadczeń, uznanych za ważne i oświadczeń uznanych za nieważne.

6. Osoby, składające oświadczenie o wyborze obywatelstwa, nie nabywają przez to przynależności obranej.

Gdy osoba, która złożyła oświadczenie o wyborze obywatelstwa, odpowiada warunkom, wyszczególnionym w punktach 1 i 2 artykułu niniejszego, konsul lub inny przedstawiciel urzędowy państwa, na którego rzecz dokonywa się wybór, wydaje o tym decyzję i przesyła odnośne zaświadczenie wraz z dokumentami optanta do Ministerstwa (Komisariatu Ludowego) Spraw Zagranicznych. W terminie jednomiesięcznym od dnia przesłania zaświadczenia Ministerstwo (Komisariat Ludowy) Spraw Zagranicznych bądź komunikuje wymienionemu przedstawicielowi sprzeciw co do jego decyzji, i wówczas sprawę rozstrzyga się w drodze dyplomatycznej, bądź też uznaje decyzję przedstawiciela i przesyła mu zaświadczenie o wyjściu optanta z poprzedniego obywatelstwa oraz wszystkie inne dokumenty optanta, oprócz dokumentu na prawo pobytu.

Nieotrzymanie w terminie jednomiesięcznym zawiadomienia Ministerstwa (Komisariatu Ludowego) Spraw Zagranicznych uważa się za zgodę na decyzję przedstawiciela.

W razie jeżeli osoba optująca odpowiada wszystkim wymienionym w punktach 1 i 2 warunkom, państwo, na którego rzecz dokonywa się opcja, nie ma prawa odmówić przyjęcia do obywatelstwa osobę optującą, zaś państwo, w którym dana osoba przebywa, nie ma prawa odmówić zwołnienia z obywatelstwa.

Decyzje konsula lub innego urzędowego przedstawiciela państwa, na którego rzecz dokonywa się wybór, winny zapaść w terminie najwyżej dwumiesięcznym od chwili otrzymania zgłoszenia wyboru; termin ten dla osób, przebywających na Kaukazie i w Rosji Azjatyckiej, przedłuża się do trzech miesięcy.

Dokonanie wyboru wo'ne jest od stempłowych, paszportowych i wszelkich innych opłat, oraz od opłat za publikację.

7. Osoby, które ważne dokonały wyboru będą mogły wyjechać bez przeszkód do państwa, na którego rzecz wybór został dokonany. Wszakże, rząd państwa, w którym osoby te przebywają, może zażądać, aby skorzystały one z przysługującego im prawa wyjazdu; wyjazd winien wówczas nastąpić w przeciągu 6 miesięcy od dnia zawiadomienia.

Optanci mają prawo zachować lub likwidować prawnie posiadane mienie ruchome i nieruchome; w razie wyjazdu mogą wywieźć je ze sobą według norm, ustalonych w Załączniku Nr 2 do Traktatu niniejszego. Mienie, przelraczające ustalone dla wywozu normy i pozostawione, będzie mogło być wywiezione później, z chwilą polepszenia warunków transportu. Wywóz mienia będzie wolny od wszelkich cel i opłat.

8. Do chwili ważnie dokonanej opcji optanci podlegają wszystkim prawom, obowiązującym w tym państwie, w którym przebywają; po jej dokonaniu uważani są za cudzoziemców.

9. Gdy osoba, która dokonała ważne wyboru, znajduje się bądź pod śledztwem lub sądem, bądź też odbywa karę, będzie wówczas pod strażą wraz z aktami sprawy wysłana do państwa, na którego rzecz dokonała wyboru, jeśli państwo to wydania jej zażąda.

10. Osoby, które ważne dokonały wyboru, uznane będą pod każdym względem za obywateli tego państwa, na którego rzecz dokonały wyboru, i wszelkie bez wyjątku prawa i przywileje, przyznane obywatelom tego państwa bądź Traktatem niniejszym, bądź umowami przyszłymi, będą przysługiwały w równej mierze optantom tak, jak gdyby już w chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego byli obywatelami państwa, na którego rzecz optują.

P. pod pozycją 26 niniejszego zeszytu rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 czerwca 1921 r. w przed-

miocie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego na zasadzie art. VI traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą.

1. Skarżący..., jak sam w skardze przyznaje, domagał się uznania go za obywatela polskiego jedynie z tytułu, ustanowionego w art. 2 p. 1 lit. d ustawy z 20 stycznia 1920, a zatem z tego tytułu, że był zapisany do gminy miejskiej albo wiejskiej lub do jednej z organizacji stanowych na ziemiach b. Cesarstwa rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski. Zachowanie obywatelstwa, nabytego z tego tytułu, zostało jednak ograniczone w art. VI Traktatu ryskiego (Dz. Ust. R. P. poz. 300/21): W p. 2 (ustęp 1) art. VI Traktatu postanowiono mianowicie, że b. obywatele b. imperium rosyjskiego, którzy ukończyli lat 18, znajdują się w chwili ratyfikacji Traktatu na obszarze Rosji lub Ukrainy i są zapisani lub mają prawo być zapisanymi do ksiąg ludności stałej b. Królestwa Polskiego, lub byli zapisani do gminy miejskiej lub wiejskiej albo do jednej z organizacji stanowych na ziemiach b. imperium rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, będą uważani za obywateli polskich, jeśli w przewidzianym w art. tym trybie opcji wyrażą odpowiednie życzenie. Oświadczenie tego życzenia, czyli oświadczenie o wyborze obywatelstwa (opcja) winno być w myśl p. 5 tego samego art. złożone przed konsulem lub przed innym przedstawicielem urzędowym Polski w terminie rocznym, a ile chodzi o osoby, zamieszkałe na Kaukazie lub w Rosji azjatyckiej, w terminie 15 miesięcy od chwili ratyfikacji traktatu; chwila ta przypadła według art. XXVI (ustęp 4) traktatu w łączności z protokołem, ogłoszonym pod poz. 301 Dz. U. R. P. z r. 1921, na dzień 30 kwietnia 1921. Z tych przepisów traktatu wynika, że b. obywatelom b. imperium rosyjskiego, którzy ukończyli lat 18 i znajdowali się w dniu 30 kwietnia 1921 na obszarze Rosji lub Ukrainy, nie służy obecnie obywatelstwa polskie z tego tytułu, że są zapisani do gminy miejskiej lub wiejskiej lub do jednej z organizacji stanowych na ziemiach b. cesarstwa rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, jeżeli nie złożyli w wymienionym wyżej terminie i przed wymienioną wyżej władzą oświadczenia wyboru obywatelstwa polskiego i jeżeli oświadczenie to nie zostało w myśl p. 6 art. VI Traktatu Ryskiego uznane za ważne. Od tej zasady istnieje w pewnej mierze wyjątek jedynie na rzecz jeńców cywilnych, osób internowanych, emigrantów i jeńców wojennych w rozumieniu § 1 (ustęp 1), § 2 i § 4 art. II układu o repatriacji, zawartego między Polską a Rosją i Ukrainą w Rydze w dniu 24 lutego 1921 (Monitor Polski Nr z r. 1921), a utrzymanego w mocy w art. IX traktatu ryskiego, ponieważ osoby te — jak z brzmienia przytoczonych postanowień układu o repatriacji w związku z jego art. I i VI wynika — uprawnione są do wyjazdu z Rosji właśnie w charakterze obywateli pol-

skich. Ponieważ co do innych kategorii, wyszczególnionych w układzie o repatriacji, a mianowicie co do wygnańców i uchodźców, układ ten nie zawiera żadnego zastrzeżenia w kwestii ich obywatelstwa, przeto wyjątek powyższy ich nie dotyczy, jakkolwiek według § 3 protokołu dodatkowego do wymienionego układu i ich powrót do kraju nie jest uzależniony od dokonania opcji, co oczywiście nie przesądza jeszcze kwestii obywatelstwa. (z motywów wyroku N. T. A. z dn. 18/V 1927 r. I. rej. 3795/25. Z. W. Nr 1213).

2. P. pod art. 11 ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego (poz. 2 niniejszego zeszytu) wyrok N. T. A. z 11/V 1928 r. I. rej. 836/26. Z. W. Nr 1454.

3. W p. 1 art. VI Traktatu Ryskiego postanowiono, że wszystkie osoby, które ukończyły lat 18 i w chwili ratyfikacji tegoż Traktatu (t. j. w dniu 30 kwietnia 1921 r.) znajdują się na obszarze Polski, a w dniu 1 sierpnia 1914 r. posiadały obywatelstwo byłego Imperium Rosyjskiego i są zapisane lub mają prawo być zapisanymi do ksiąg ludności stałej byłego Królestwa Polskiego, lub były zapisane do gminy miejskiej albo wiejskiej, lub do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Imperium Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, mają prawo zgłosić życzenie w przedmiocie opcji obywatelstwa rosyjskiego lub ukraińskiego. Ten sam przepis głosi dalej, że od byłych obywateli byłego Imperium Rosyjskiego innych kategorii, znajdujących się w chwili ratyfikacji Traktatu, o którym mowa, na terytorium Polski, takie zgłoszenie nie jest wymagane. Z tego ostatniego postanowienia wynika, że byli obywatele byłego Imperium Rosyjskiego, którzy w dniu 30 kwietnia 1921 r. nie byli zapisani do ksiąg ludności stałej byłego Królestwa Polskiego, względnie nie mieli prawa do tegoż zapisu, ani nie byli zapisani do gminy wiejskiej albo miejskiej lub do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Cesarstwa Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, a znajdowali się w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Polski, nabyli obywatelstwo Sowietkiej Rosji względnie Ukrainy. W następstwie tego obywatel byłego Imperium Rosyjskiego, który nabył na zasadzie postanowień, zawartych w p. 2 art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r. z dniem wejścia tej ustawy w życie, względnie na zasadzie art. 4 Traktatu Wersalskiego, z tytułu urodzenia się na obszarze, wchodzącym w skład Polski, obywatelstwo polskie, a nie należał do kategorii osób, którym przytoczonym wyżej postanowieniem Traktatu Ryskiego przyznano prawo opcji na rzecz obywatelstwa rosyjskiego, względnie ukraińskiego, utracił z dniem 30 kwietnia 1921 r. swoje obywatelstwo polskie, a to na zasadzie art. 11 p. 1 ustawy z 20 stycznia 1920 r., zwłaszcza, że Traktat Ryski, jako likwidujący obywatelstwo byłego

Imperium Rosyjskiego w stosunku do Polski, nie opiera rozgraniczenia byłych obywateli byłego Imperium Rosyjskiego na obywateli polskich i rosyjskich względnie ukraińskich na urodzeniu. Wspomnianej wyżej utracie obywatelstwa polskiego nie stoi bynajmniej na przeszkodzie postanowienie, zawarte w art. 11 (ustęp ostatni) tej samej ustawy, a głoszące, że obywatele polscy, obowiązani do czynnej służby wojskowej, mogą nabyć obywatelstwo obce nie inaczej, jak po wyjednaniu na to zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych. Postanowienie to bowiem zostało odnośnie do nabycia obywatelstwa rosyjskiego względnie ukraińskiego z mocy Traktatu Ryskiego tym Traktatem, jako prawem późniejszym, pośrednio uchylone.

Wspomniane wyżej prawo opcji na rzecz obywatelstwa rosyjskiego względnie ukraińskiego uzależniono wprowadzić m. i. od znajdowania się danej osoby w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Polski. Gdy jednak prawa tego byłym obywatelom byłego Imperium Rosyjskiego (co do których nie jest spełniony główny warunek prawa opcji, a mianowicie zapis do ksiąg ludności stałej byłego Królestwa Polskiego względnie prawo do tego zapisu albo zapis do gminy miejskiej albo wiejskiej lub do jednej z organizacji stanowych) nie przyznano nawet w tym razie, gdy znajdowali się w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Polski i uznano ich za obywateli rosyjskich względnie ukraińskich, przyjąć należy, że uznanie to rozciąga się tym pewniej na osoby, które powyższemu warunkowi zapisu względnie prawu do zapisu nie odpowiadają, a w dniu 30 kwietnia 1921 r. nie znajdowały się na obszarze Polski, chociażby na obszarze tym miały swoje miejsce zamieszkania. (z motywów wyroku N. T. A. z 22/X 1929 r. I. rej. 2484/27. Z. W. Nr 126 A).

4. Według postanowienia, zawartego w art. VI p. 6 (ustęp 1) Traktatu Ryskiego, osoby, składające oświadczenie o wyborze obywatelstwa, nie nabywają przez to przynależności obranej. Z postanowienia tego wynika, że nawet w wypadku, gdy dana osoba jest uprawniona do opcji na rzecz obywatelstwa polskiego i w sposób, odpowiadający wszelkim wymaganiom formalnościom, złożyła oświadczenie opcji, złożenie tego oświadczenia nie powoduje jeszcze nabycia obywatelstwa polskiego. Ten skutek — jak okazuje się z zestawienia przytoczonego wyżej postanowienia z postanowieniami, zawartymi w ustępie 2 p. 6 art. VI — następuje dopiero z mocy przewidzianej w tych ostatnich postanowieniach formalnej decyzji Przedstawicielstwa Polskiego, powziętej w porozumieniu z Rosyjskim Komisarjatem Ludowym Spraw Zagranicznych (obacz również § 6 rozporządzenia ministerialnego z 11 czerwca 1921 r. poz. 375 Dz. Ust.). Wnioskowi temu nie stoi bynajmniej na przeszkodzie postanowienie,

zawarte w ustępie 4 p. 6 artykułu, o którym mowa, że w razie, jeżeli osoba optująca odpowiada wszystkim wymienionym w p. 1 i 2 tegoż artykułu warunkom, państwo, na którego rzecz dokonywa się opcji, nie ma prawa odmówić przyjęcia do obywatelstwa osoby optującej, państwo zaś, w którym dana osoba przebywa, nie ma prawa odmówić zwolnienia z obywatelstwa. Postanowienia te bowiem, jako podporządkowane przytoczonemu wyżej postanowieniu, zawartemu w ustępie 1 p. 6 art. VI nie dotyczą kwestii, czy nabycie obywatelstwa w drodze opcji uzależnione jest także od wspomnianej wyżej decyzji formalnej, a jedynie ograniczają swobodę władz przy wydawaniu tejże decyzji. (z motywów wyroku N. T. A. z 24/II 1932 r. I. rej. 7362/30. Z. W. Nr 504 A).

5. W art. VI p. 1 Traktatu Ryskiego przyznano pod warunkami, bliżej w tym przepisie określonymi, osobom, które były zapisane do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Imperium Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski, a w dniu 30 kwietnia 1921 r. znajdowały się na obszarze Polski, prawo opcji na rzecz obywatelstwa rosyjskiego lub też ukraińskiego. W przepisie tym miano zatem na względzie fakt, że osoby te nabyły obywatelstwo polskie na zasadzie art. 2 p. 1 lit. d) ustawy z 20 stycznia 1920 r. i nabycie to utrzymano w mocy. W p. 2 ust. 1 wspomnianego wyżej art. VI przyznano osobom powyższej kategorii, o ile w dniu 30 kwietnia 1921 r. znajdowały się na obszarze Rosji lub Ukrainy prawo opcji na rzecz obywatelstwa polskiego. Z przepisu tego wynika, że osoby kategorii, o której mowa, i które posiadały już obywatelstwo polskie na zasadzie art. 2 p. 1 lit. d) ustawy z 20 stycznia 1920 r., o ile znajdowały się w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Rosji, pozbawiono w tym dniu obywatelstwa polskiego. Że ta utrata obywatelstwa polskiego nastąpiła tylko z tego powodu, że osoby powyższej kategorii znajdowały się w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Rosji czy też Ukrainy, nie może ulegać wątpliwości. Jeżeli wobec tego w p. 3 art. VI Traktatu Ryskiego postanowiono, że przepisy o opcji stosują się również do osób, odpowiadających wymaganiom p. p. 1 i 2 tegoż art., o ile osoby te znajdują się poza granicami Polski czy też Rosji i Ukrainy i nie są obywatelami państwa, w którym przebywają, to przyjąć należy, że przepis ten nie dotyczy opcji na rzecz obywatelstwa polskiego osób, które były zapisane do jednej z organizacji stanowych na ziemiach byłego Imperium Rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Polski. Osoby te przez swój pobyt poza granicami Polski czy też Rosji i Ukrainy nie utraciły obywatelstwa polskiego. Opcja na rzecz tego obywatelstwa jest wobec tego co do nich zbędna. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 4.XI 1932 r. I. rej. 6378/31. Z. W. Nr 580 A).

6. Celem postanowień, zawartych w p. 1 art. VI (Traktatu Ryskiego — przyp.), jest określenie, którzy z pośród obywateli byłego Imperium Rosyjskiego, przebywających w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Polski, mają być uznani za obywateli sowieckiej Rosji, czy też Ukrainy. W tym względzie przyznano pewnej części tej kategorii osób prawo wyboru. W szczególności przyznano je osobom, co do których spełnione są dwa warunki, a mianowicie warunek posiadania obywatelstwa byłego Imperium Rosyjskiego już w dniu 1 sierpnia 1914 r. i warunek zapisu, określonego w powyższym przepisie. Byłych obywateli byłego Imperium Rosyjskiego, przebywających w dniu 30 kwietnia 1921 r. na obszarze Polski, co do których jeden z tych dwóch warunków nie jest spełniony, zaliczono do „innych kategorii”, o których mowa w zdaniu ostatnim p. 1 art. VI. Jeżeli zaś w tym samym przepisie postanowiono, że od osób tych „innych kategorii” zgłoszenie opcji na rzecz obywatelstwa rosyjskiego lub ukraińskiego nie jest wymagane, to uznano to zgłoszenie za niepotrzebne, z tego zaś uznania — zwłaszcza ze względu na przytoczony wyżej cel p. 1 art. VI — wynika, że miano na myśli, iż osoby tych „innych kategorii” stają się z mocy prawa samymi obywatelami sowieckiej Rosji lub też Ukrainy. (z motywów wyroku N. T. A. z 5/I 1934 r. I. rej. 3074/31. Z. W. Nr. 711 A).

Artykuł IX.

1. Układ o repatriacji, zawarty między Polską a Rosją i Ukrainą w wykonaniu art. VII Umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dnia 12 października 1920 roku, podpisany w Rydze dnia 24 lutego 1921 roku, pozostaje w mocy.

P. poz. 25 niniejszego zeszytu oraz pod art. VI Traktatu Ryskiego (poz. 24 nin. zeszytu) wyrok N.T.A. z 18/V 1927 r. I. rej. 3795/25. Z. W. Nr 1213.

25.

UKŁAD O REPATRIACJI *)

zawarty między Polską z jednej strony a Rosją i Ukrainą z drugiej strony, w wykonaniu art. VII umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dnia 12 października 1920 r.

(wyciąg)

(Monitor Polski z dnia 14.III.1921 r. Nr 59 poz. 100).

Dział I.

Artykuł I.

Obie układające się strony zobowiązują się natychmiast po podpisaniu układu niniejszego

*) Tekst art. IX ust. 1 Traktatu Ryskiego i układ o repatriacji z 24 lutego 1921 podano w wydawnictwie z powodów, które wyjaśnia wyrok N. T. A. z 18/V 1927 r. I. rej. 3995/25, zamieszczony pod art. VI Traktatu.

przystąpić do jaknajrychlejszej repatriacji wszystkich znajdujących się w granicach ich terytoriów zakładników, jeńców cywilnych osób internowanych, jeńców wojennych, wygnańców, uchodźców i emigrantów.

Artykuł II.

§ 1.

Przez jeńców cywilnych i osoby internowane należy rozumieć:

1) wszystkich znajdujących się na terytorium jednej z układających się stron obywateli strony drugiej, którzy znajdują się lub znajdowali pod zamknięciem, w areszcie lub pod nadzorem administracyjnym, jak również podlegali lub podlegają innym sądowym albo administracyjnym represjom za przestępstwa polityczne albo państwowe lub też za przestępstwa na korzyść strony drugiej, również w tym wypadku, gdy represje te są lub były do nich stosowane w celu zapobieżenia wyżej wymienionym przestępstwom,

2) wszystkie osoby, które ulegają represjom w punkcie 1 paragrafu niniejszego wymienionym, a przez władze rosyjskie i ukraińskie uznane zostały za jeńców cywilnych rosyjskich lub ukraińskich,

3) zakładników.

§ 2.

Przez jeńców wojennych należy rozumieć:

1) kombatantów układających się stron, wziętych do niewoli przez armię strony drugiej na polsko-rosyjsko-ukraińskim froncie,

2) niekombatantów, którzy wchodzili w skład operujących sił zbrojnych i zostali wzięci do niewoli przez armię strony drugiej,

3) wreszcie osoby, wchodzące w skład odrębnych polskich formacji wojskowych i oddziałów, wzięte do niewoli przez armię rosyjsko-ukraińskie również na innych frontach i rozbrojone, oraz internowane przez władze rosyjskie i ukraińskie.

§ 3.

Przez wygnańców i uchodźców należy rozumieć osoby, które przed 1-szym sierpnia 1914 roku mieszkaly na terytorium jednej z układających się stron i które znajdują się na terytorium strony drugiej, a w ciągu wojny światowej 1914 — 1918 roku, wojny polsko-rosyjsko-ukraińskiej lub wojny domowej opuściły zajęte lub zagrożone przez nieprzyjaciela miejscowości, względnie zostały wysiedlone na mocy rozporządzenia władz wojskowych lub cywilnych.

Do kategorii wygnańców i uchodźców należą również byli jeńcy wojenni wojny światowej, którzy przed 1 sierpnia 1914 roku mieszkali na terytorium jednej z układających się stron, a znajdują się na terytorium strony drugiej, jak

również byli wojskowi rosyjsko-ukraińscy, którzy znajdują się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile nie zostali wzięci do niewoli przez regularną armię polską.

§ 4.

Przez emigrantów należy rozumieć obywateli jednej z układających się stron, którzy przed 1 sierpnia 1915 roku wskutek prześladowań politycznych, narodowościowych lub religijnych wyemigrowali na terytorium strony drugiej.

P pod art. VI Traktatu Ryskiego (poz. 24 nin. zeszytu wyrok N.T.A. z 18.V.1927 r. I. rej. 3795/25 Z. W. Nr 1213).

Artykuł VI.

(Ust. 1). Każda z układających się stron zobowiązuje się zwrócić poniesione przez stronę drugą koszty utrzymania swoich obywateli, wziętych do niewoli w charakterze jeńców wojennych, o ile wydatki te nie zostały pokryte pracą jeńców wojennych w przedsiębiorstwach państwowych lub prywatnych. Wypłata uskuteczniłona zostanie w walucie państwa, którełożyło na utrzymanie jeńca.

Ryga, dnia 24 lutego 1921 r.

Protokół dodatkowy do Układu o Repatriacji.

W uzupełnieniu podpisanego w dniu dzisiejszym układu o Repatriacji układające się strony postanowiły co następuje:

§ 2.

Za wygnańców i uchodźców w znaczeniu § 3 artykułu II Układu o Repatriacji nie będą w żadnym wypadku uważane osoby, które w okresie rządów carskich wyłącznie z tytułu swego urzędowego stanowiska (wojskowi, urzędnicy cywilni i wojskowi) mieszkaly na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3.

Powrót do kraju osób, wyszczególnionych w Układzie o Repatriacji, nie będzie uzależniony od wykazania lub niewykonania przez nie prawa opcji.

Ryga, dnia 24 lutego 1921 r.

26.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 11 czerwca 1921 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych i Ministrem Skarbu w przedmiocie nabycia i utraty obywatelstwa polskie-

go na zasadzie art. VI traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 12 lipca 1921 r. Nr. 59, poz. 375).

Na zasadzie punktu 3 art. 2 i art. 15 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) oraz art. VI Traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 300) postanawia się co następuje:

§ 1. Kto udowodni:

1) że pochodzi od uczestników walk o niepodległość Polski w okresie od 1830 do 1865 r., lub że jest potomkiem osoby, która nie dalej, niż w trzecim pokoleniu stale zamieszkiwała na terytorium dawnej Rzeczypospolitej Polskiej,

2) i, że sam swą działalnością, używaniem języka polskiego, jako mowy potocznej i wychowywaniem swego potomstwa zaznaczył w sposób oczywisty przywiązanie swe do narodowości polskiej,

uprawniony jest do wyboru obywatelstwa w dniu wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r., tj. w dniu 30 kwietnia 1921 r. Wbór ten może być jednak ważnie dokonany tylko przez optującego poza granicami Polski i pol tym warunkiem, że optujący nie jest obywatelem państwa, w którym przebywa. Ten ostatni warunek nie odnosi się do Rosji i do Ukrainy.

§ 2. Uprawnieni do opcji na zasadzie § 1 niniejszego rozporządzenia jako też wszystkie inne osoby, na zasadzie art. VI Traktatu do opcji uprawnione, dokonują wyboru obywatelstwa, które posiadać pragną, przez złożenie odpowiedniego oświadczenia (oświadczenie opcji) przed władzami, wskazanymi w p. 5 art. VI wymienionego wyżej Traktatu.

§ 3. Do przyjmowania oświadczeń wyboru obywatelstwa rosyjskiego lub ukraińskiego powołane są ze strony Polski:

a) komisariaty Rządu w Warszawie, w Łodzi i Lublinie, magistraty we Lwowie i w Krakowie, starostowie grodzcy i burmistrzowie miast, tworzących powiaty miejskie na obszarze b. dzielnic pruskiej, — poza tym wszędzie starostwa;

b) jeśli optujący w dniu wykonania wyboru znajduje się poza granicami Polski, Rosji i Ukrainy, — przedstawicielstwa dyplomatyczne i konsulatory, zaś na terytorium w. m. Gdańska — Komisarz Generalny Rzeczypospolitej Polskiej.

O kompetencji miejscowej władz, wymienionych w punkcie a), rozstrzyga miejsce faktycznego zamieszkania.

§ 4. Do przyjmowania oświadczeń wyboru obywatelstwa polskiego powołane są ze strony

Polski: przedstawicielstwa dyplomatyczne i konsulatory, w w. m. Gdańsku — Komisarz Generalny Rzeczypospolitej, w Rosji i na Ukrainie — konsulatory i inne przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych do tego upoważnione przedstawicielstwa urzędowe Rzeczypospolitej Polskiej, Nazwy i siedziby tych ostatnich przedstawicielstw będą ogłaszane w Monitorze Polskim

§ 5. Oświadczenie opcji może być złożone przed władzą polską ustnie lub na piśmie i winno zawierać następujące szczegóły, dotyczące optującego:

- a) nazwisko i imię;
- b) dzień, miesiąc, rok i miejsce (gmina, powiat, kraj) urodzenia;
- c) nazwisko i imiona rodziców;
- d) zawód;
- e) miejsce (kraj, powiat, gmina, ulica, Nr domu), w którym znajdował się w dniu 30 kwietnia 1921 r. i miejsce, w którym znajdował się w dniu złożenia oświadczenia opcji;
- f) obywatelstwo, które posiadał w dniu 1 sierpnia 1914 r. i obywatelstwo, które posiada w dniu złożenia oświadczenia opcji;
- g) imię i nazwisko rodowe żony i miejsce jej zamieszkania;
- h) imiona, daty i miejsce urodzenia dzieci niżej lat 18;
- i) wyjaśnienia w kwestiach objętych punktem 4 art. VI Traktatu.

Władza odbierająca oświadczenie ustne, zbada tożsamość składającej je osoby i sporządzi protokół, który podniósze optujący oraz urzędnik odbierający oświadczenie.

§ 6. Władze, wymienione w art. 4 niniejszego rozporządzenia, rozpatrują oświadczenia wyboru obywatelstwa polskiego i uznają je za ważne albo za nieważne.

W razie uznania oświadczenia za nieważne, wydana będzie optującemu umotywowana decyzja odmowna. Od decyzji odmownej wolno optującemu wnieść zażalenie, które przesłać należy do władzy, która decyzję wydała, w ciągu dni 30 licząc od dnia następującego po dniu doręczenia. Zażalenia te rozstrzyga Ministerstwo Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

W razie uznania oświadczenia za ważne władza, wymieniona w § 4 niniejszego rozporządzenia, komunikuje swą decyzję przedstawicielstwu Rzeczypospolitej Polskiej przy Rządzie Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad, względnie przy Rządzie Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad, celem podania tej decyzji do wiadomości Komisariatowi Ludowemu Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad, względnie Komisariatowi Ludowemu Spraw Zagranicznych Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad. Jeśli Komisariat ten oświadczy, że sprzeciwu nie

wnosi, albo jeżeli w ciągu jednego miesiąca nie wpłynie od tegoż Komisariatu żadna odpowiedź, wspomniane wyżej przedstawicielstwo Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomi o tym władzę, która oświadczenie opcji uznała za ważne, celem wydania optującemu odpowiedniego poświadczenia.

§ 7. Władze, wymienione w art. 4 niniejszego rozporządzenia, będą przedstawiały Ministerstwu Spraw Zagranicznych co trzy miesiące — po raz pierwszy według stanu do dnia 31 lipca 1921 r. — spisy osób, które złożyły oświadczenie wyboru obywatelstwa polskiego; w spisach tych należy zaznaczyć, które oświadczenia zostały uznane za ważne, a które za nieważne.

§ 8. Ministerstwo Spraw Zagranicznych rozpatruje decyzje konsulatów i innych urzędowych przedstawicieli Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad, oraz Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad w sprawach wyboru obywatelstwa rosyjskiego lub ukraińskiego i wydaje poświadczenia o wyjściu optującego z obywatelstwa polskiego.

§ 9. Osoby, co do których zostało wydane poświadczenie, wymienione w § 8 niniejszego rozporządzenia, mogą być wezwane przez wojewodę, a w m. st. Warszawie przez Komisarza Rządu, do wyjazdu z Polski do państwa, którego obywatelstwo obrały.

Wyjazd ten winien nastąpić w ciągu sześciu miesięcy od dnia doręczenia wezwania.

§ 10. Wszelkie podania (oświadczenia) i ich załączniki, tudzież poświadczenia w sprawach obywatelstwa, unormowanych niniejszym rozporządzeniem, wolne są od opłat stemplowych i od opłat za czynności urzędowe.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

27.

TRAKTAT POKOJU

między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi z jednej strony a Austrią z drugiej, podpisany w Saint-Germain — en Laye dn. 10 września 1919 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 19 lutego 1925 r. Nr 17, poz. 114) ratyfikowany dnia 22 sierpnia 1924 r. zgodnie z ustawą z dnia 11 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 426).

(wyciąg)

Art. 70.

Każdy kto ma indygenat (pertinence) na terytorium, stanowiącym poprzednio część terytoriów dawnej monarchii austro-węgierskiej, na będzie z samego prawa, przy tym z wyłączeniem obywatelstwa austriackiego, obywatelstwo Państwa, które wykonywa zwierzchnictwo nad tym terytorium.

1. P. pod art. 3 Traktatu z dnia 28/VI 1919 r. (poz. 10 niniejszego zeszytu) — wyrok N. T. A. z 11/III 1926 r. I. rej. 2021/25 Z. W. Nr 903.

2. Wojewoda oparł odmowę prośbie skarżącego m. i. tym, że według art. 70 Traktatu pokoju z Austrią, podpisanego w St. Germain en Laye, poz. 114 Dz. Ust. z roku 1925, każdy kto ma indygenat (tj. przynależność gminną) na terytorium stanowiącym poprzednio część terytorium dawnej monarchii austro-węgierskiej, nabywa z samego prawa z wyłączeniem obywatelstwa austriackiego obywatelstwo tego państwa, które wykonywa zwierzchnictwo na tym terytorium, a skarżący przynależy do gminy m. Asch w Czechosłowacji i jest, według zawiadomienia władz czechosłowackich, skierowanego do Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej w Pradze, obywatelem czechosłowackim. Skarżący wywodzi, że w jego sprawie wspomniany wyżej przepis nie wchodzi w rachubę, ponieważ jemu służy obywatelstwo polskie na zasadzie art. 3 Traktatu Wersalskiego, zawartego między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, poz. 728 Dz. Ust. z roku 1920, z tytułu stałego zamieszkania na obszarze, uznanym za część składową Polski, to zaś zamieszkanie nie jest identyczne z przynależnością gminną.

Powyższy zarzut skarżącego, o ile chodzi o art. 70 Traktatu Pokoju z Austrią, nie jest trafny. Skarżący bowiem domagał się w postępowaniu administracyjnym ustalenia, nie, że był obywatelem polskim, lecz że nim jest, a to żądanie stworzyło potrzebę ustalenia nie tylko kwestii, czy skarżący nabył obywatelstwo polskie, lecz także kwestii, czy skarżący w razie nabycia tegoż obywatelstwa, nie utracił go. Ponieważ według art. 11 ustawy z 20 stycznia 1920 r. poz. 44 Dz. Ust. utrata obywatelstwa polskiego następuje m. i. przez nabycie obywatelstwa innego państwa, przeto dla kwestii zachowania przez skarżącego obywatelstwa polskiego, nabytego ewent. na zasadzie art. 3 wspomnianego wyżej Traktatu Wersalskiego z dniem wejścia tegoż Traktatu w życie tj. dnia 10 stycznia 1920, może mieć kwestia nabycia po tym dniu przez skarżącego obywatelstwa czechosłowackiego znaczenie istotnie i z tego powodu pominięta być nie może.

W związku z tą ostatnią kwestią stwierdzić należy, że w aktach znajduje się certyfikat, wydany w dniu 29 października 1917 przez gminę miasta Asch, według którego skarżący do tej gminy przynależy. Skarżący nawet nie twierdzi, iż przynależność tę utracił. W następstwie tego przyjąć należy, że stwierdzone w zaskarżonym orzeczeniu, a przez skarżącego niezaprzeczone nabycie obywatelstwa czechosłowackiego nastąpiło właśnie na zasadzie art. 70 Traktatu Pokoju z Austrią. Uznaniu tegoż nabycia nie stoją bynajmniej na przeszkodzie postanowienia, zawarte w ustępie ostatnim w art.

11 ustawy z 20 stycznia 1920., że osoby, obowiązane do służby wojskowej, mogą nabyć obywatelstwo polskie, nie inaczej, jak po wyjednanu na to zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych, a to chociażby z tego powodu, że przepis ten, jako wcześniejszy, musi według ogólnych zasad prawnych ustąpić pierwszeństwa art. 70 Traktatu Pokoju z Austrią, jako przepisowi późniejszemu (zobacz ustęp końcowy oświadczenia rządowego z 5 listopada 1924 r., ogłoszonego pod poz. 115 Dz. Ust. z r. 1925).

Ponieważ skarżący przez powyższe nabycie obywatelstwa czechosłowackiego utracił obywatelstwo polskie, jeżeli je wogóle poprzednio nabył na zasadzie art. 3 Traktatu Wersalskiego z tytułu zamieszkania na obszarze, wchodzącym w skład Polski, przeto Trybunał w odmowie uznania, że skarżący z tego tytułu jest obywatelem polskim, nie mógł dopatrzeć się naruszenia praw skarżącego. (z motywów wyroku N. T. A. z dnia 5/XII 1928 r. I. rej. 5386/26 Z. W. Nr 1592).

3. P. pod art. 4 Traktatu z dnia 28 czerwca 1919 r. (poz. 19 niniejszego zeszytu) wyrok N. T. A. z 8/XI 1929 r. I. rej. 3779/27 i 329/28 Z. W. Nr 138 A.

4. P. pod art. 82 Traktatu wyrok z 24/II 1933 r. I. rej. 6501/31 Z. W. Nr 615 A.

Art. 78.

Osoby w wieku powyżej 18 lat, które utracają swe obywatelstwo austriackie i nabywają z samego prawa nowe obywatelstwo z mocy artykułu 70, będą mogły w ciągu roku od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu obrać sobie obywatelstwo tego Państwa, w którym miały indygenat przed nabyciem indygenatu na ustanionym terytorium.

Wybór męża skutkuje także za żonę, wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Osoby, które skorzystają z przewidzianego wyżej prawa wyboru, będą mogły w przeciągu następnych 12 miesięcy przenieść swe stałe zamieszkanie do Państwa, na którego rzecz dokonały wyboru.

Będą miały prawo zachować majątek nieruchomości, posiadany na terytorium drugiego Państwa, w którym miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem wyboru.

Będą mogły wwieźć swój majątek ruchomy wszelkiego rodzaju. Z tego powodu nie będą im wyznaczone żadne pobory ani opłaty, czy to przy wyjeździe, czy to przy przyjeździe.

Art. 80.

Osoby posiadające indygenat na terytorium, stanowiącym część dawnej monarchii austro-węgierskiej, które jednak różnią się od większości ludności rasą i językiem, będą mogły w ciągu sześciu miesięcy od uprawomocnienia

się niniejszego Traktatu, dokonać wyboru na rzecz Austrii, Włoch, Polski, Rumunii, Państwa serbsko - kroacko - słoweńskiego lub Państwa czesko - słowackiego, stosownie do tego, czy większość ludności składa się tam z osób, mówiących tym językiem, oraz jest tej samej rasy, co te osoby. Postanowienia artykułu 78 o wykonywaniu prawa wyboru będą miały zastosowanie do wykonywania praw przyznanych przez niniejszy artykuł.

P. rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 lutego 1925 r. w sprawie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego na skutek opcji w myśl Traktatu pokoju między Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi i Austrią podpisanego w St. Germain — en Laye 10 września 1919 r. (poz. 28 niniejszego zeszytu).

Art. 81.

Wysokie układające się strony zobowiązują się nie stawiać żadnej przeszkody w wykonywaniu prawa wyboru, przewidzianego przez niniejszy Traktat, albo przez Traktaty zawarte między Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi a Niemcami, Węgrami lub Rosją, lub między samymi powyższymi Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi, a które to Traktaty pozwalają interesowanym na przyjęcie wszelkiego innego dostępnego dla nich obywatelstwa.

Art. 82.

We wszystkim, co dotyczy zastosowania postanowień niniejszego Działu, mężatki iść będą za stanem męża, zaś dzieci do lat 18 za stanem swych rodziców.

Obywatelstwo polskie, nabyte na zasadzie art. 70 Traktatu Pokoju z Austrią w St. Germain en Laye (zał. do Nr 17 Dz. Ust. z r. 1925) przez męża, rozciąga się na zasadzie art. 82 tegoż Traktatu na żonę także w tym razie, gdy małżeństwo było rozdzielone co do stołu i łoża (wyrok N. T. A. z 24.II 1933 r. I. rej. 6501/31 Z. W. Nr 615 A).

28.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 6 lutego 1925 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych w sprawie nabycia i utraty obywatelstwa polskiego na skutek opcji w myśl Traktatu pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi i Austrią, podpisanego w St. Germain—en Laye 10 września 1919 r. (Dz. U. R. P. 1925, Nr 17, poz. 114).

(Dz. U. R. P. z dnia 19 lutego 1925 r. Nr 17, poz. 118).

Na zasadzie art. 2 p. 3 i art. 15 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) zarządza się co następuje:

§ 1. Byli obywatele b. Cesarstwa Austriackiego, którzy na podstawie prawa swojszczyzny uzyskali obywatelstwo jednego z państw, jakie powstały na terytorium dawnego Cesarstwa Austriackiego z wyłączeniem obywatelstwa polskiego mogą w ciągu roku po wejściu w życie Traktatu tj. do dnia 22 sierpnia 1925 r. optować na rzecz obywatelstwa polskiego, jeśli przed nabyciem prawa swojszczyzny na terytorium jednego z pomienionych Państw posiadali to prawo w jednej z gmin, leżącej na obszarze wchodzącym obecnie w skład Państwa Polskiego (Art. 78 Traktatu).

§ 2. Osoby narodowości polskiej, posiadające prawo swojszczyzny na obszarze stanowiącym część dawnego Cesarstwa Austriackiego, z włączeniem terytorium należącego obecnie do Państwa Polskiego, mogą w ciągu sześciu miesięcy po wejściu w życie Traktatu, tj. do dnia 22 lutego 1925 roku dokonać wyboru na rzecz obywatelstwa polskiego (Art. 80 Traktatu).

§ 3. Prawo wyboru (opcji) służy wszystkim osobom bez różnicy płci, które ukończyły z dniem 22 sierpnia 1924 r. 18 lat życia.

Opcja męża rozciąga się na żonę, opcja rodziców względnie opiekunów na dzieci do 18 roku życia.

§ 4. Do przyjmowania opcji powołane są:

a) w Polsce: właściwe władze administracyjne I instancji;

b) zagranicą: polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne i konsulaty.

O kompetencji miejscowej rozstrzyga miejsce stałego pobytu.

§ 5. Kto pragnie skorzystać z prawa opcji, winien złożyć władzy wskazanej w § 4 odpowiednie oświadczenie ustne (protokółarne) lub na piśmie, do którego dołączyć należy metrykę urodzenia względnie chrztu osoby optującej, dowód dotychczasowej, a w przypadku opcji na podstawie prawa swojszczyzny (§ 1) — tak, że i poprzedniej swojszczyzny.

Jeśli opcja rozciąga się na inne osoby, należy przedstawić także metryki urodzenia względnie chrztu tych osób, a dla żony metrykę ślubu.

Osoby, optujące na podstawie przynależności do narodowości polskiej (§ 2), winny wykazać, że są narodowości polskiej.

§ 6. Władza odbierająca oświadczenie winna potwierdzić odbiór tegoż na piśmie, ustalić tożsamość osoby optującej, sprawdzić podane dane i załączniki. ewentualnie zażądać uzupełnienia tychże i skierować sprawę z własną opinią do władzy wymienionej w następnym paragrafie.

§ 7. Orzeczenie co do prawności opcji należy w każdym przypadku do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które w razie przyjęcia

opcji wydaje osobie optującej odpowiednie poświadczenie, w razie zaś przeciwnym — decyzję odmowną.

§ 8. Opcja prawnie dokonana powoduje z dniem jej dokonania utratę obywatelstwa dotychczasowego i nabycie obywatelstwa polskiego.

§ 9. Tracą obywatelstwo polskie osoby, które nabyły to obywatelstwo na podstawie prawa swojszczyzny na obszarze Państwa Polskiego, stanowiącym poprzednio część składową b. Cesarstwa Austriackiego, jeśli w myśl art. 78 i 80 Traktatu dokonały prawa opcji na rzecz obywatelstwa jednego z Państw, powstałych na terytorium b. Cesarstwa Austriackiego.

§ 10. Przepisy niniejszego rozporządzenia nie naruszają w niczym rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1922 r. (Dz. U. R. P. z 1923 r. Nr 10, poz. 58), którym unormowano sprawę nabycia i utraty obywatelstwa polskiego przez byłych obywateli b. Cesarstwa Austriackiego, mających prawo swojszczyzny lub stałe miejsce zamieszkania na obszarze Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

29.

UMOWA

między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką w sprawach prawnych i finansowych, podpisana w Warszawie dnia 23 kwietnia 1925 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 1 maja 1926 r. Nr 41, poz. 256).
ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 30 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr 89 poz. 629), weszła w życie z dniem 29 kwietnia 1926 r. (Ośw. rządowe z dnia 22 kwietnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 257).

(wyciąg)

Część I.

OBYWATELSTWO.

Art. 1.

Sprawy obywatelstwa na obszarze Śląska Cieszyńskiego, Orawy i Spisza uregulowane zostały uchwałą Delegacji czeskosłowacko-polskiej dla Śląska Cieszyńskiego, Orawy i Spisza w Opawie z dnia 16 czerwca 1922 r. na zasadzie decyzji Konferencji Ambasadorów z dnia 28 lipca 1920 r., w sposób następujący:

1. Nabycie obywatelstwa ipso jure.

Obywatelstwo państwowe ipso jure nabywają osoby, które na b. obszarze plebiscytowym, obecnie wchodzącym w skład Polski lub Czechosłowacji, posiadają prawo swojszczyzny od dnia 1 stycznia 1914 r. lub mają tam zamie-

szkanie od dnia 1 stycznia 1908 r. Prawo obywatelstwa państwowego przysługuje osobom takim w tym Państwie, w którym leży obecnie ich gmina swojszczyzny, względnie domicylu.

Osoby wspomniane, opierające prawo obywatelstwa na domicylu, nie potrzebują starać się o nadanie swojszczyzny.

Osoby, mające prawo swojszczyzny w gminach, których obszar jest przedzielony granicą obu Państw, stają się obywatelami tego Państwa, któremu przypadła część gminy, w której zamieszkiwały w dniu 28 lipca 1920 r. Jeżeli zaś osoby takie w gminie rozdzielonej we wspomnianym dniu nie mieszkaly, nabędą obywatelstwo tego Państwa, któremu przypadła część odnośnej gminy, w której osoby te mieszkaly ostatnio przed wyprowadzeniem się z danej gminy.

Dla wykazania swojszczyzny lub domicylu będą oprócz wyciągu z ksiąg meldunkowych lub przynależności gminnej dopuszczane także inne dowody, np. ze świadków.

W razie zbiegu swojszczyzny i domicylu jako tytułów nabycia obywatelstwa inso jure, należy w pierwszym rzędzie uwzględnić swojszczyznę jako tytuł nabycia obywatelstwa.

2. Nabycie obywatelstwa za zgodą Rządu.

Osoby, które na terytorium b. Śląska Cieszyńskiego, Spisza lub Orawy uzyskały po 1 stycznia 1914 r. prawo swojszczyzny lub po 1 stycznia 1908 r. obrały tam miejsce stałego zamieszkania, nabędą odpowiednio obywatelstwo polskie lub czeskosłowackie pod warunkiem uzrędnienj zgody ze strony Rządu Polskiego lub Czechosłowackiego.

O nadanie obywatelstwa polskiego, względnie czeskosłowackiego mogą się również starać osoby, które, mogąc w zasadzie nabyć inso jure obywatelstwo danego Państwa z tytułu dmicylu w czasie przed 1 stycznia 1908 r., tylko dlatego go nie nabyły, ponieważ w myśl zasady, wyrażonej w punkcie 1. usten 5, nabyły obywatelstwo w drugim Państwie z mocy pierwszeństwa swojszczyzny jako tytułu nabycia.

O ile osoby takie nie zgłosiły dotąd próby o nadanie obywatelstwa, mogą ją jeszcze zgłosić w ciągu trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej uchwały.

W razie niedołączenia do takiej próby przyrzeczenia nadania swojszczyzny, o ile to przyrzeczenie jest potrzebne, winny władze, zarządzając uzupełnienie tych podań zaznaczyć w tym celu wystarczający termin, który w wypadkach zasługujących na uwzględnienie może być nawet jeszcze przedłużony. Podania w tym terminie po uzupełnieniu ponownie wniesione, będą tak traktowane, jakby były wniesione w należytych czasie.

Władze polityczne pierwszej instancji winny pouczenie dla miejscowej ludności o możliwości

wnoszenia takich podań ogłosić w sposób odpowiedni.

Podania o obywatelstwie tak na zasadzie swojszczyzny jak i domicylu, nabytego przed 28 października 1918 r., będą załatwione pomysłnie z wyjątkiem:

a) o ile dotyczą osób, które dopuścili się zbrodni lub czynu karygodnego z chęci zysku,

b) o ile nadanie im obywatelstwa pociągnęłoby za sobą bezpośrednie ciężary dla Skarbu Państwa lub funduszy publicznych, pod czym nie należy jednak rozumieć świadczeń, np. zasiłków z kas chorych, brackich itp.,

c) o ile dotyczą osób, opierających prośbę na domicylu, które nie mieszkały w jednej gminie bez przerwy od 28 października 1918 r. do 28 lipca 1920 r. lub wreszcie,

d) o ile nadanie obywatelstwa przedstawiało się jako niedopuszczalne z innych ważnych powodów państwowych, przy czym jednak okoliczności natury narodowo-politycznej nie mogą nigdy stanowić przyczyny odmówienia obywatelstwa, chyba, że mają charakter przeciwpństwowy. Czyny z okresu od chwili przewrotu aż do ukończenia akcji plebiscytowej nie wchodzi tu w rachubę.

W razie odmowy będzie jednocześnie drogą służbową przedłożone Ministerstwu Spraw Wewnętrznych sprawozdanie o przyczynach odmowy. Na życzenie Poselstwa drugiego Państwa, właściwe Ministerstwo Spraw Zagranicznych zokomunikuje mu przyczyny ostatecznej odmowy.

W razie odmowy obywatelstwa ze strony jednego Rządu osoba ubiegająca się o obywatelstwo będzie miała prawo w ciągu trzech miesięcy od daty otrzymania odmowy na piśmie zwrócić się z taką prośbą do drugiego Rządu. W razie zaś ponownej odmowy przysługiwać będzie jej takie obywatelstwo, jakie na ten wypadek przewidują postanowienia traktatów pokojowych.

Osoba, ubiegająca się o obywatelstwo na zasadzie swojszczyzny, nie będzie aż do załatwienia jej podania w drugim Państwie traktowana za cudzoziemca i nie potrzebuje się starać o ponowne przyznanie swojszczyzny, chyba, że nabywa swojszczyznę po 28 października 1918 r.

Wniesione już podania o nadanie obywatelstwa mają być załatwione w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

3. Opcja.

Załatwienie oświadczeń opcyjnych winno nastąpić w ciągu jednego miesiąca od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

W razie formalnych braków oświadczeń opcyjnych winny władze, zarządzając uzupełnienia tych oświadczeń, wyznaczyć w tym celu wystarczający termin, a oświadczenie w tym terminie po uzupełnieniu ponownie wniesione

tak traktować, jakby były wniesione w należytym czasie.

Oświadczenia opcyjne, złożone w Konsulacie, wolne są od opłaty. W imieniu żony dokonuje opcji mąż, w imieniu dzieci do lat 18—rodzice, względnie opiekunowie.

Art. 2.

Obie strony zgodnie oświadczają, że treść postanowień artykułu 1 o obywatelstwie została ogłoszona w Republice Czeskosłowackiej przez zarządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1922 r. L. 83461, a w Rzeczypospolitej Polskiej przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1922 r., Dz. U. R. P. z 1923 Nr 10, poz. 58.

P. poz. 10 i 11 niniejszego zeszytu.

30.

KONWENCJA

w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie oraz protokołów dotyczących przynadku bezpaństwowości, podpisane w Hadze dnia 12 kwietnia 1930 r.

(Dz. U. R. P. z dnia 26 czerwca 1937 r. Nr 47, poz. 361) ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 5 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 217).

Rozdział I. — Zasady ogólne.

Art. 1.

Każde państwo władne jest określić w swym ustawodawstwie, kto jest jego obywatelem. Ustawodawstwo to winno być przyjęte przez inne Państwa, byleby było zgodne z umowami międzynarodowymi, zwyczajem międzynarodowym i zasadami prawnymi ogólnie uznanymi w przedmiocie obywatelstwa.

Art. 2.

Wszelka kwestia, dotycząca tego, czy ktoś posiada obywatelstwo danego Państwa, winna być rozstrzygnięta zgodnie z ustawodawstwem tego Państwa.

Art. 3.

Z zastrzeżeniem postanowień konwencji niniejszej, osoba mająca dwa obywatelstwa, lub więcej, będzie mogła być uznana za obywatela przez każde z tych Państw, których obywatelstwo posiada.

Art. 4.

Państwo nie może wykonywać opieki dyplomatycznej na rzecz jednego ze swych obywateli

w stosunku do Państwa, którego tenże jest również obywatelem.

Art. 5.

W Państwie trzecim, osoba posiadająca więcej niż jedno obywatelstwo winna być traktowana tak, jak gdyby posiadała tylko jedno. Nie uchybiając przepisom prawnym, stosowanym przez Państwo trzecie w kwestiach statutu personalnego i z zastrzeżeniem obowiązujących umów, Państwo to będzie mogło, na swym terytorium, uznać, wyłącznie spośród obywatelstw, posiadanych przez tę osobę, bądź obywatelstwo kraju, w którym ma ona stałe i główne miejsce pobytu, bądź też obywatelstwo kraju, z którym, stosownie do okoliczności, wyda się ona najbardziej związana.

Art. 6.

Z zastrzeżeniem dla danego Państwa prawa przyznawania szerszych uprawnień w zakresie zrzeczenia się obywatelstwa, każda osoba posiadająca dwa obywatelstwa, uzyskane bez objawienia woli z jej strony, będzie mogła się wyrzec jednego z nich, za upoważnieniem tego Państwa, którego obywatelstwa ma zamiar się wyrzec.

To upoważnienie nie będzie odmówione osobie, która ma zwykle i główne miejsce zamieszkania za granicą, byleby zostały wypełnione warunki wymagane przez prawo tego Państwa, którego obywatelstwa zamierza się ona rzec.

Rozdział II. — O pozwoleniu na opuszczenie kraju rodzinnego.

Art. 7.

Pozwolenie na opuszczenie kraju rodzinnego, o ile jest ono przewidziane przez dane ustawodawstwo, pociąga za sobą utratę obywatelstwa tego Państwa, które go udzieliło, jedynie o ile posiadacz pozwolenia ma już inne obywatelstwo, w przeciwnym zaś razie, tylko od chwili, kiedy uzyskuje nowe.

Pozwolenie na opuszczenie kraju rodzinnego staje się nieważne, jeśli posiadacz tego pozwolenia nie uzyska nowego obywatelstwa w terminie, określonym przez Państwo, które to pozwolenie wydało. Przepis ten nie stosuje się do przypadku, gdy dana osoba w chwili otrzymania pozwolenia na opuszczenie kraju rodzinnego, posiada już obywatelstwo inne niż obywatelstwo Państwa, które wydało pozwolenie.

Państwo, którego obywatelstwo zostało uzyskane przez osobę posiadającą pozwolenie na

opuszczenie kraju rodzinnego, zanotyfikuje o tym nabyciu państwu, które to pozwolenie wydało.

Rozdział III. O obywatelstwie kobiety zamężnej.

Art. 8.

Jeśli według ustawy danego państwa kobieta, będąca jego obywatelką, traci swoje obywatelstwo na skutek małżeństwa z cudzoziemcem, utrata ta będzie uzależniona od uzyskania przez nią obywatelstwa męża.

Art. 9.

Jeśli według ustawy danego Państwa kobieta, będąca jego obywatelką, traci obywatelstwo na skutek zmiany obywatelstwa przez jej męża w ciągu trwania małżeństwa, utrata ta będzie uzależniona do uzyskania przez nią nowego obywatelstwa jej męża.

Art. 10.

Naturalizacja męża w ciągu trwania małżeństwa nie pociąga za sobą naturalizacji żony, chyba za jej zgodą.

Art. 11.

Kobieta, która według ustawy swego kraju utraciła obywatelstwo na skutek małżeństwa, nie odzyskuje tego obywatelstwa po rozwiązaniu małżeństwa, o ile nie zgłosi odpowiedniej prośby zgodnie z ustawami tego kraju. W takim razie traci obywatelstwo, które nabyła przez swe małżeństwo.

Rozdział IV. — O obywatelstwie dzieci.

Art. 12.

Postanowienia ustawowe, dotyczące nadania obywatelstwa danego Państwa z powodu urodzenia na jego terytorium, nie stosują się z samego prawa do dzieci, których rodzice korzystają z immunitetu dyplomatycznego w kraju urodzenia.

Ustawa każdego Państwa winna zezwalać, by, w przypadku, gdy dzieci konsułów zawodowych lub urzędników Państw obcych, mających powierzone przez swoje rządy misje urzędowe, posiadają dwa obywatelstwa przez urodzenie, dzieci te mogły być zwolnione, w drodze zrzeczenia się lub w innej, z obywatelstwa kraju, w którym się urodziły, pod warunkiem jednak, że zachowują obywatelstwo swoich rodziców.

Art. 13.

Naturalizacja rodziców powoduje dla tych ich dzieci, które są niepełnoletnie według prawa Państwa naturalizującego, uzyskanie obywatelstwa tego Państwa. Ustawa tego Państwa może określić warunki, którym w takim razie podlega uzyskanie jego obywatelstwa. W przypadkach, gdy ustawa jakiegoś Państwa nie rozciąga skutków naturalizacji rodziców na ich niepełnoletnie dzieci, te ostatnie zachowują swoje obywatelstwo.

Art. 14.

Dziecko, którego oboje rodzice są nieznani, posiada obywatelstwo Państwa, w którym się urodziło. O ile pochodzenie dziecka zostanie stwierdzone, obywatelstwo jego będzie określone według przepisów stosowanych w przypadkach rozpoznania pochodzenia.

Podrzutek, aż do przedstawienia dowodu przeciwnego, uważany jest za urodzonego na terytorium Państwa, gdzie został znaleziony.

Art. 15.

O ile nie nabywa się obywatelstwa danego Państwa z samego prawa przez urodzenie na terytorium tegoż Państwa, dziecko urodzone z rodziców bez obywatelstwa lub nieznanego obywatelstwa, może nabyć obywatelstwo pomienionego Państwa. Ustawa tegoż Państwa określi warunki, którym podlegać będzie w tych przypadkach nabycie obywatelstwa.

Art. 16.

Jeżeli ustawa Państwa dopuszcza, aby dziecko naturalne, posiadające obywatelstwo tegoż Państwa, mogło je utracić na skutek zmiany stanu cywilnego (uprawnienie, uznanie), utrata taka będzie jednak uzależniona od uzyskania obywatelstwa innego Państwa, według prawa tego ostatniego, dotyczącego skutków zmiany stanu cywilnego w zakresie obywatelstwa.

Rozdział V. — O przysposobieniu.

Art. 17.

Jeżeli ustawa Państwa zezwala na utratę obywatelstwa na skutek przysposobienia, utrata ta będzie jednak uwarunkowana uzyskaniem przez przysposobionego obywatelstwa przyspabiającego, zgodnie z ustawą Państwa, którego jest on obywatelem, a dotycząca skutków przysposobienia w zakresie obywatelstwa.

Rozdział VI. — Rozporządzenia ogólne i końcowe.

Art. 18.

Wysokie Układające się Strony zgadzają się stosować w swych stosunkach wzajemnych, poczynwszy od wejścia w życie konwencji niniejszej, zasady i przepisy zawarte w powyższych artykułach.

Umieszczenie tych zasad i przepisów nie przesądza w niczym kwestii, czy stanowią one lub nie obecnie część prawa międzynarodowego.

Pozatym rozumie się, że zasady i przepisy prawa międzynarodowego pozostają w mocy w zastosowaniu do kwestyj, nie stanowiących przedmiotu powyższych przepisów.

Art. 19.

Konwencja niniejsza nie narusza postanowień traktatów, konwencji lub porozumień obowiązujących między Wysokimi Układającymi się Stronami, dotyczących obywatelstwa lub kwestyj z nim związanych.

Art. 20.

Podpisując lub ratyfikując konwencję niniejszą lub przystępując do niej, każda z Wysokich Układających się Stron będzie mogła, w drodze wyraźnych zastrzeżeń, wyłączyć przyjęcie przez siebie tego lub innego postanowienia artykułów 1 do 17 oraz 21.

Przepisów w ten sposób wyłączonych nie będzie można przeciwstawiać Układającej się Stronie, która te zastrzeżenia sformułowała, ani też nie będzie się mogła Ona na nie powoływać przeciwko innej Układającej się Stronie.

Art. 21.

Jeżeli między Wysokimi Układającymi się Stronami powstaje jakikolwiek spór, dotyczący interpretacji lub zastosowania niniejszej konwencji i jeżeli ten spór nie mógł być rozstrzygnięty w sposób zadawalający na drodze dyplomatycznej, będzie on rozstrzygnięty, zgodnie z przepisami obowiązującymi między Stronami, a dotyczącymi rozstrzygania sporów międzynarodowych.

W przypadku, gdyby między stronami będącymi w sporze przepisy także nie istniały, Strony stosując się do praw konstytucyjnych każdej z nich, poddadzą spór postępowaniu rozjemczemu lub sądowemu. W braku zgody co do wyboru innego trybunału, przedłożą one spór Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej, o ile wszystkie są Stronami protokołu z dnia 16 grudnia 1920 r., dotyczącego tegoż Trybunału; o ile zaś nie wszystkie są Stro-

namí tego protokołu — Trybunałowi Rozjemczemu, ustanowionemu zgodnie z Konwencją Haską z dnia 18 października 1907 r. dotyczącą pokojowego załatwienia zatargów międzynarodowych.

Art. 22.

Konwencja niniejsza będzie mogła być podpisana do 31 grudnia 1930 r. w imieniu każdego Członka Ligi Narodów lub każdego Państwa nie Członka, zaproszonego na pierwszą konferencję kodyfikacyjną, lub któremu Rada Ligi Narodów przesłała w tym celu egzemplarz tej konwencji.

Art. 23.

Konwencja niniejsza będzie ratyfikowana i dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Sekretariacie Ligi Narodów.

Sekretarz Generalny zawiadomi o każdym złożeniu dokumentów Członków Ligi Narodów i Państwa nie będące Członkami, wspomniane w art. 22, wskazując datę, w jakiej złożenie to zostało uskutecznione.

Art. 24.

Poczynając od 1 stycznia 1931 r., każdy członek Ligi Narodów i każde Państwo nie będące Członkiem, wymienione w art. 22, w którego imieniu konwencja nie została podpisana do tej daty, będzie dopuszczony do przystąpienia do niej.

Przystąpienie jego będzie uskutecznione przez złożenie aktu przystąpienia w Sekretariacie Ligi Narodów; Sekretarz Generalny zawiadomi o każdym przystąpieniu wszystkich Członków Ligi Narodów i wszystkie Państwa nie będące Członkami, przewidziane w artykule 22, podając datę, w której wymieniony akt przystąpienia został złożony.

Art. 25.

Protokół zostanie sporządzony przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów skoro tylko dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia złożone zostaną w imieniu dziesięciu członków Ligi Narodów lub Państwa nie Członków.

Uwierzytelnione za zgodność odpisy tego Protokołu zostaną przesłane każdemu z Członków Ligi Narodów i każdemu Państwu nie Członkowi wspomnianemu w artykule 22, staraniem Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

Protokół, wymieniony w art. 25 Konwencji został sporządzony przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów w dniu 2 kwietnia 1937 r. (p. oświadczenie rządowe z dnia 15 czerwca 1937 r. — Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 362).

Art. 26.

Konwencja niniejsza wejdzie w życie 90 dnia po dacie sporządzenia protokołu, przewidzianego w artykule 25, w stosunku do Członków Ligi Narodów i do Państw nie Członków, w imieniu których dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia zostały złożone na skutek tego Protokołu.

W stosunku do każdego z Członków lub Państw nie Członków, w imieniu których dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia zostaną złożone później, konwencja wejdzie w życie 90 dnia po dacie złożenia przezeń dokumentu ratyfikacyjnego lub aktu przystąpienia.

Art. 27.

Począwszy od dnia 1 stycznia 1936 r., każdy Członek Ligi Narodów i każde Państwo nie Członek, w stosunku do którego konwencja niniejsza będzie w tej chwili w mocy, będzie mógł zwrócić się do Sekretarza Generalnego Ligi Narodów z żądaniem, mającym na celu przejrzenie pewnych lub wszystkich postanowień tej konwencji. Jeżeli takie żądanie, zakomunikowane innym Członkom Ligi Narodów lub Państwom nie Członkom, w stosunku do których konwencja jest w tej chwili obowiązująca, zostanie poparte w ciągu roku co najmniej przez dziewięć spośród nich, Rada Ligi Narodów zdecyduje, po zasięgnięciu opinii Członków i Państw nie Członków, wspomnianych w artykule 22, czy należy zwołać konferencję specjalną w tym celu, czy też umieścić to przejrzenie na porządku dziennym przyszłej konferencji kodyfikacyjnej prawa międzynarodowego.

Wysokie Układające się Strony zgadzają się na to, że w razie przejrzenia konwencji niniejszej, nowa konwencja będzie mogła przewidzieć, iż jej wejście w życie pociągnie za sobą zniesienie, w stosunku do wszystkich Stron, biorących udział w konwencji niniejszej, wszelkich postanowień tejże lub pewnych z tych postanowień.

Art. 28.

Konwencja niniejsza może być wypowiedziana.

Wypowiedzenie to będzie notyfikowane Sekretarzowi Generalnemu Ligi Narodów, który podaje do wiadomości wszystkich Członków Ligi Narodów i wszystkich Państw nie Członków, wspomnianych w art. 22.

Wypowiedzenie to będzie skuteczne tylko w stosunku do Członka Ligi lub Państwa nie Członka, który je notyfikował i w rok po dacie otrzymania tej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Art. 29.

1. Każda z Wysokich Układających się Stron może oświadczyć, w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia, że przez przyjęcie niniejszej konwencji nie bierze na siebie żadnego zobowiązania w stosunku do całości lub jakiegokolwiek części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich, lub terytoriów będących pod jej zwierzchnictwem lub mandatem lub dotyczącego również pewnych z ich ludów; w tym wypadku konwencja niniejsza nie będzie miała zastosowania do terytoriów lub ludów, stanowiących przedmiot takiej deklaracji.

2. Każda z Wysokich Układających się Stron może zawiadomić później Sekretarza Generalnego Ligi Narodów, że zamierza stosować konwencję niniejszą do całości lub jakiegokolwiek części swych terytorium lub ich ludów, stanowiących przedmiot deklaracji przewidzianej w paragrafie poprzednim. W tym przypadku konwencja będzie się stosowała do terytoriów i ludów przewidzianych w tej notyfikacji, w sześć miesięcy po otrzymaniu tejże przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

3. Tak samo każda z Wysokich Układających się Stron może w każdej chwili oświadczyć, że zamierza zaprzestać stosowania konwencji niniejszej do całości lub jakiegokolwiek części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich lub terytoriów znajdujących się pod jej zwierzchnictwem lub mandatem, lub też odnośnie do niektórych z ich ludów; w tym przypadku konwencja przestanie być stosowana do terytoriów lub ludów, stanowiących przedmiot takiej deklaracji, w rok po otrzymaniu tej deklaracji przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

4. Każda z Wysokich Układających się Stron może w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia, lub w chwili notyfikacji, przewidzianej w paragrafie 2 niniejszego artykułu, czynić zastrzeżenia zgodnie z artykułem 20 konwencji niniejszej, odnośnie do całości lub jakiegokolwiek części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich lub terytoriów, będących pod jej zwierzchnictwem lub mandatem, lub też odnośnie do niektórych z ich ludów.

5. Sekretarz Generalny Ligi Narodów komunikuje wszystkim Członkom Ligi i Państwom nie Członkom, wspomnianym w art. 22, o deklaracjach i notyfikacjach otrzymanych w myśl niniejszego artykułu.

Art. 30.

Konwencja niniejsza, z chwilą wejścia jej w życie, zostanie zarejestrowana staraniem Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

Art. 31.

Teksty francuski i angielski konwencji niniejszej są jednakowo wiarogodne.

Na dowód czego wyżej wymienieni Pełnomocnicy podpisali niniejszą konwencję.

Sporządzono w Hadze dwunastego kwietnia tysiąc dziewięćset trzydziestego roku w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwum Sekretariatu Ligi Narodów. Uwierzytelnione za zgodność odpisy zostaną przesłane staraniem Sekretarza Generalnego wszystkim Członkom Ligi Narodów i wszystkim Państwom nie Członkom, zaproszonym na pierwszą Konferencję Kodyfikacyjną Prawa Międzynarodowego.

PROTOKÓŁ

dotyczący przypadku bezpaństwowości.

Niżej podpisani pełnomocnicy, w imieniu swych odnośnych Rządów, w celu zapobieżenia bezpaństwowości w pewnym poszczególnym przypadku, zgodzili się na następujące postanowienia:

Art. 1.

Osoba, która się urodziła w Państwie nie nadającym obywatelstwa z tytułu urodzenia na jego terytorium, posiada obywatelstwo tego kraju, jeśli matka posiada obywatelstwo tego państwa, ojciec zaś jest bez obywatelstwa lub obywatelstwo jego jest nieznane.

Art. 2.

Wysokie Układające się Strony zgadzają się stosować w swych stosunkach wzajemnych, poczynwszy od wejścia w życie niniejszego protokołu, zasady i przepisy zawarte w powyższym artykule.

Umieszczenie tych zasad i reguł nie przesądza w niczym kwestii, czy stanowią one lub nie już obecnie części prawa międzynarodowego.

Poza tym rozumie się, że zasady i przepisy prawa międzynarodowego pozostają w mocy w zastosowaniu co do kwestii, nie stanowiących przedmiotu przepisów powyższego artykułu.

Art. 3.

Protokół niniejszy nie uchybia przepisom traktatów umów lub porozumień obowiązujących między Wysokimi Układającymi się Stronami, a dotyczących obywatelstwa lub kwestii, z nim związanych.

Art. 4.

Podpisując lub ratyfikując niniejszy protokół, lub przystępując do niego, każda z Wysokich Układających się Stron będzie mogła, w drodze wyraźnych zastrzeżeń, wyłączyć od przyjęcia przez siebie taki lub inny przepis artykułów 1 i 5.

Przepisów w ten sposób wyłączonych nie będzie można przeciwstawiać Układającej się Stronie, która sformułowała takie zastrzeżenia, ani też powoływać się na nie przeciwko innej Układającej się Stronie.

Art. 5.

Jeśli między Wysokimi Układającymi się Stronami powstanie jakikolwiek spór, dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszego protokołu, i jeżeli ten spór nie mógł być rozstrzygnięty w sposób zadawalający na drodze dyplomatycznej, będzie on rozstrzygnięty zgodnie z obowiązującymi między Stronami przepisami, dotyczącymi rozstrzygania sporów międzynarodowych.

W przypadku, gdyby między Stronami będącymi w sporze, przepisy takie nie istniały, poddadzą one spór postępowaniu rozjemczemu lub sądowemu, stosując się do praw konstytucyjnych każdej z nich. W braku zgody co do wyboru innego trybunału, przedłożą spór Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej, jeżeli wszystkie one są Stronami protokołu z dnia 16 sierpnia 1920 r., dotyczącego tegoż Trybunału; o ile zaś nie wszystkie są Stronami tego protokołu — Trybunałowi Rozjemczemu, ustanowionemu zgodnie z Konwencją Haską z dnia 18 października 1907 r., dotyczącą pokojowego załatwiania zatargów międzynarodowych.

Art. 6.

Protokół niniejszy będzie mógł być podpisany do dnia 31 grudnia 1930 r. w imieniu każdego Członka Ligi Narodów i każdego Państwa nie Członka, zaproszonego na pierwszą konferencję Kodyfikacyjną, lub któremu Rada Ligi Narodów przesłała w tym celu egzemplarz rzezczonego Protokołu.

Art. 7.

Protokół niniejszy będzie ratyfikowany i dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Sekretariacie Ligi Narodów.

Sekretarz Generalny zawiadomi o każdym złożeniu Członków Ligi Narodów i Państwa nie Członków wspomnianych w artykule 6, wskazując datę, w jakiej złożenie to zostało uskutecznione.

Art. 8.

Począwszy od 1 stycznia 1931 r. każdy Członek Ligi Narodów i każde Państwo nie Członek, wymienione w artykule 6, w imieniu którego protokół nie został podpisany do tej daty, będzie dopuszczony do przystąpienia do niego.

Przystąpienie jego uskutecznione będzie przez złożenie aktu przystąpienia w Sekretariacie Ligi Narodów. Sekretarz Generalny zawiadomi o każdym przystąpieniu wszystkich Członków Ligi Narodów i wszystkie Państwa nie będące Członkami, wspomniane w artykule 6, podając datę, w której akt przystąpienia został złożony.

Art. 9.

Protokół zostanie sporządzony przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów, skoro tylko dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia zostaną złożone w imieniu dziesięciu Członków Ligi Narodów lub Państwa nie Członków.

Uwierzytelnione za zgodność odpisy tego Protokołu zostaną przesłane każdemu z Członków Ligi Narodów i każdemu Państwu nie Członkowi, wspomnianemu w art. 6, staraniem Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

Art. 10.

Protokół niniejszy wejdzie w życie 90 dnia po dacie sporządzenia protokołu wymienionego w art. 9, w stosunku do Członków Ligi Narodów i Państw nie Członków, w imieniu których dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia zostały złożone na skutek tego protokołu.

W stosunku do każdego z Członków lub Państw nie Członków, w imieniu których dokumenty ratyfikacyjne lub akty przystąpienia zostaną później złożone, protokół wejdzie w życie 90 dnia po dacie złożenia przezeń dokumentu ratyfikacyjnego lub aktu przystąpienia.

Protokół wymieniony w art. 10 został sporządzony przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów w dniu 2 kwietnia 1937 r. (p. oświadczenie rządowe z dnia 15 czerwca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 361).

Art. 11.

Począwszy od dnia 1 stycznia 1936 r., każdy Członek Ligi Narodów i każde Państwo nie Członek, w stosunku do którego Protokół niniejszy będzie w tej chwili w mocy, będzie mógł zwrócić się do Sekretarza Generalnego Ligi Narodów z żądaniem, mającym na celu przejrzenie pewnych lub wszystkich postanowień tego protokołu. Jeżeli takie żądanie, zakomunikowane innym członkom Ligi Narodów lub Państwom nie Członkom, w stosunku do któ-

rych protokół jest w tej chwili obowiązujący, zostanie poparte, w ciągu roku, co najmniej przez dziewięć spośród nich, Rada Ligi Narodów zadecyduje po zasięgnięciu opinii Członków i Państw nie Członków, wspomnianych w art. 6, czy należy zwołać konferencję specjalną w tym celu, czy też umieścić to przejrzenie na porządku dziennym przyszłej konferencji kodyfikacyjnej prawa międzynarodowego.

Wysokie Układające się Strony zgadzają się na to, że w razie przejrzenia niniejszego protokołu, nowe porozumienie będzie mogło przewidzieć, iż jego wejście w życie pociągnie za sobą zniesienie w stosunku do wszystkich Stron biorących udział w niniejszym protokole, wszelkich postanowień tegoż lub pewnych z tych postanowień.

Art. 12.

Protokół niniejszy może być wypowiedziany.

Wypowiedzenie to będzie notyfikowane na piśmie Sekretarzowi Generalnemu Ligi Narodów, który poda je do wiadomości wszystkich Członków Ligi Narodów i wszystkich Państw nie Członków, wspomnianych w art. 6.

Wypowiedzenie to będzie skuteczne tylko w stosunku do Członka Ligi lub Państwa nie Członka, który je notyfikował i w rok po dacie otrzymania tej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Art. 13.

1. Każda z Wysokich Układających się Stron może oświadczyć w chwili podpisania ratyfikacji lub przystąpienia, że przez przyjęcie niniejszego protokołu nie bierze na siebie żadnego zobowiązania, w stosunku do całości lub części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich lub terytoriów, pozostających pod jej zwierzchnictwem lub mandatem, lub też dotyczącego pewnych z ich ludów; w tym wypadku protokół niniejszy nie będzie miał zastosowania do terytoriów lub ludów, stanowiących przedmiot takiej deklaracji.

2. Każda z Wysokich Układających się Stron może zawiadomić później Sekretarza Generalnego Ligi Narodów, że zamierza stosować niniejszy protokół do całości lub jakiegokolwiek części swych terytoriów lub ich ludów, stanowiących przedmiot deklaracji, przewidzianej w paragrafie poprzednim. W tym przypadku, protokół będzie się stosował do terytoriów i do ludów przewidzianych w tej notyfikacji, w sześć miesięcy po otrzymaniu tejże przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

3. Tak samo każda z Wysokich Układających się Stron może w każdej chwili oświadczyć, że zamierza zaprzestać stosowania niniejszego protokołu do całości lub jakiegokolwiek części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich lub terytoriów, znajdujących się pod jej zwierzchnictwem lub mandatem, lub też odnośnie do niektórych z ich ludów; w tym przy-

padku protokół przestanie być stosowany do terytoriów lub ludów stanowiących przedmiot takiej deklaracji, w rok po otrzymaniu tej deklaracji przez Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

4. Każda z Wysokich Układających się Stron może w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia, lub w chwili notyfikacji, przewidzianej w paragrafie 2 artykułu niniejszego, — czynić zastrzeżenia, zgodnie z artykułem 4 niniejszego protokołu, odnośnie do całości lub jakiegokolwiek części jej kolonii, protektoratów, terytoriów zamorskich i terytoriów, znajdujących się pod jej zwierzchnictwem lub mandatem, lub też odnośnie niektórych z ich ludów.

5. Sekretarz Generalny Ligi Narodów zakomunikuje wszystkim Członkom Ligi i Państwom nie Członkom, wspomnianym w art. 6, o deklaracjach, notyfikacjach, otrzymanych w myśl niniejszego artykułu.

Art. 1.

Protokół niniejszy, z chwilą jego wejścia w życie, zarejestrowany zostanie staraniem Sekretarza Generalnego Ligi Narodów.

Art. 15.

Teksty francuski i angielski niniejszego protokołu są jednakowo wiarogodne.

Na dowód czego pełnomocnicy podpisali niniejszy protokół.

Sporządzono w Hadze, dwunastego kwietnia tysiąc dziewięćset trzydziestego roku, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Sekretariatu Ligi Narodów.

Uwierzytelnione za zgodność odpisy zostaną przesłane staraniem Sekretarza Generalnego Ligi Narodów wszystkim Członkom Ligi Narodów i wszystkim Państwom nie Członkom, zaproszonym na pierwszą Konferencję Kodyfikacji i Prawa Międzynarodowego.

31.

INSTRUKCJA MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 8 sierpnia 1920 r. L. A. P. 2778/5

dla władz administracyjnych I-ej i II-ej instancji w przedmiocie obywatelstwa polskiego.

Uzupełniona okólnikami Nr 26 z dnia 19 marca 1923 r. L. AE4421/23, Nr 60 z dnia 5 czerwca 1923 r., L. AE 8312/23 i in.

(Wyciąg)

Postanowienia ogólne.

1.

Przy załatwianiu spraw dotyczących obywatelstwa polskiego postępować będą władze ad-

ministracyjne według przepisów niniejszej instrukcji.

Gdzie mowa w niej o ustawie lub o rozporządzeniu bez bliższego określenia, rozumie się ustawę z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44, względnie rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy z dnia 7 czerwca 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320, dla obszaru b. Dzielnicy Pruskiej w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem ministerialnym z dnia 5 lutego 1921 r. Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 95; gdzie zaś mowa o punktach, oznaczonych w tekście w skróceniu „p” rozumie się punkty niniejszej instrukcji.

2.

Instrukcja ta przeznaczona jest tylko do wewnętrznego użytku urzędowego; powoływanie się zatem na nią wobec stron jest niedozwolone. Zakaz ten nie wyklucza oczywiście możliwości robienia wobec stron użytku z motywów prawnych, zawartych w przepisach poniżej podanych.

3.

Załatwianie spraw obywatelstwa poruczone być może ze względu na potrzebną do tego ogólną znajomość prawa tylko urzędnikom posiadającym wykształcenie prawnicze. O ile przy poszczególnych władzach I-ej instancji nie ma na razie jeszcze ani jednego urzędnika posiadającego tę kwalifikację, rzeczą *Naczelnika Urzędu* będzie poruczyć *referat* spraw obywatelstwa urzędnikowi, co do którego tak pod względem ścisłości w myśleniu, jak i pod względem łatwości orientowania się nie zachodzą żadne wątpliwości, i wykonywać nad tym *referatem* stale jak najściślejszy nadzór.

Zarządzenia powyższe więc nie nadają oczywiście referentowi prawa samoistnej decyzji — załatwienia jego są tylko projektami podlegającymi aprobachcie *Naczelnika Urzędu*, stosownie do obowiązujących norm organizacyjnych.

4.

Obszar Państwa Polskiego w znaczeniu ustawy stanowi *na razie tylko obszar oznaczony w art 1 rozporządzenia. Terytorialne określenie województw, wymienionych w art. 1 rozporządzenia, zawiera załącznik do ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. Dz. P. P. P. Nr 65, poz. 395, względnie art. 9 ustawy z dn. 1 sierpnia 1919 r. Dz. P. P. P. Nr 64, poz. 385.*

Prócz obszarów w tym ostatnim przepisie wyszczególnionych, wchodzi w skład województwa poznańskiego także uzyskana na mocy traktatu wersalskiego z Niemcami część powiatu Górskiego z gminami Jabłonna, Kaczko-wo, Rojaczyn, Trzebasz i z obszarami dworskimi Jabłonna, Rojaczyn, Trzebasz.

Z chwilą ostatecznego uzyskania dalszych ziem, ziemie te należy bez wyczekiwania uzupełnienia przepisów art. 1 rozporządzenia traktować, jako wchodzące w skład Państwa Polskiego w rozumieniu ustawy.

5.

Jako cudzoziemiec traktowany będzie ten, komu nie służy obywatelstwo polskie, a w szczególności ten, kto nie posiada wogóle żadnego obywatelstwa, lub kto posiada obywatelstwo obce — w ostatnim wypadku, o ile mimo to nie ma być uważany za obywatela polskiego, np. w wypadkach, o których mowa w ustępie ostatnim art. 11 ustawy względnie w art. 6 rozporządzenia.

6.

Przez zasiedzenie lub przez przedawnienie obywatelstwa polskiego nabyć względnie utracić nie można. Faktyczne wykonywanie praw i obowiązków obywatelskich wskazywać może tylko na prawdopodobieństwo, że odośnej osobie obywatelstwo przysługuje, względnie nie przysługuje. Prawdopodobieństwo to samo przez się nie wystarcza jeszcze do formalnego uznania danej osoby przez władzę za obywatela lub za cudzoziemca, t. j. do wydania lub do odmówienia poświadczenia, o którym mowa w art. 11 rozporządzenia.

O nabyciu obywatelstwa polskiego.

7.

Obywatelstwo polskie nabywa się:

- a) na zasadzie art. 2 ustawy, który określa kto z chwilą wejścia ustawy w życie ma być uważany za obywatela polskiego,
- b) przez powrót do kraju osób pochodzenia polskiego,
- c) przez nadanie,
- d) przez objęcie urzędu publicznego,
- e) przez przyjęcie do służby wojskowej,
- f) przez urodzenie, uprawnienie, uznanie, przez przysposobienie lub przez zamążpójście,
- g) o ile chodzi o obywatelkę *Polkę*, która przez zamążpójście utraciła obywatelstwo polskie, przez osiedlenie się w Polsce i złożenie odpowiedniego oświadczenia po ustaniu małżeństwa,
- h) na zasadzie traktatów międzynarodowych.

A. Nabycie obywatelstwa z mocy samego prawa z chwilą wejścia ustawy w życie.

Na zasadzie art. 2 ustawy stał się z mocy samego prawa obywatelem polskim z dniem ogłoszenia ustawy tj. z dniem 31 stycznia 1920 r..

każdy bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości:

- a) kto był w tym dniu na obszarze Państwa Polskiego osiedlony, o ile mu nie służy obywatelstwo innego państwa,
 - b) kto do dnia wejścia w życie tej ustawy urodził się na obszarze Państwa Polskiego, o ile mu nie służy obywatelstwo innego państwa,
 - c) komu na mocy traktatów międzynarodowych obywatelstwo polskie przysługuje.
- Za osiedlonego w Państwie Polskim uważany jest według ustawy, kto:

- a) jest zapisany lub ma prawo być zapisanym do ksiąg stałej ludności b. Królestwa Polskiego,
- b) ma prawo swojszczyzny w jednej z gmin na obszarze Państwa Polskiego, stanowiącym poprzednio część składową Państwa Austriackiego lub Węgierskiego,
- c) miał już przed 1 stycznia 1908 r. z tytułu obywatelstwa niemieckiego stałe miejsce zamieszkania na obszarze Państwa Polskiego,
- d) był zapisany do gminy miejskiej lub wiejskiej albo do jednej z organizacji stanowych na ziemiach b. ces. rosyjskiego, jakie wchodziły w skład Państwa Polskiego.

9.

Zapis do ksiąg stałej ludności na obszarze b. Królestwa Polskiego może stanowić według art. 2 ustawy tytuł obywatelstwa polskiego oczywiście tylko wówczas, jeśli dokonany został prawnie. Dla ocenienia tej ostatniej kwestii miarodajna jest instrukcja o utrzymywaniu i prowadzeniu ksiąg ludności dla miasta st. Warszawy, zatwierdzona decyzją Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z dnia 11/23 lutego 1866 r., tudzież analogiczna instrukcja dla innych miast i gmin wiejskich Królestwa Polskiego, zatwierdzona decyzją tej samej rady z dnia 10/22 listopada 1861 r.....

Ponieważ rozpatrywanie, czy każdy poszczególny zapis do ksiąg wyżej wspomnianych odpowiada wyżej wymienionym instrukcjom, byłoby niezmiernym utrudnieniem postępowania, przeto, o ile nie nasuwają się szczególnie wątpliwości w pojedynczych wypadkach, należy z reguły przyjmować, że zapis dokonany przed upływem roku 1915 jest zgodny z przepisami instrukcji.

Wszelki zapis późniejszy jest ważny tylko wówczas, jeżeli dotyczy:

- a) kobiety, która zawarła związek małżeński z mężczyzną prawnie zapisanym,
- b) dzieci ślubnych, zrodzonych z ojca prawnie zapisanego, i dzieci nieślubnych, zrodzonych z matki prawnie zapisanej, w obu wypadkach z zastrzeżeniem, że dzieci te w chwili zapisu były małoletnie,

- c) osób prawnie zapisanych do ksiąg stałej ludności którejkolwiek gminy b. Królestwa Polskiego, jeśli przesiedliły się do innej gminy tego obszaru i wykazały się świadectwem przesiedlenia,
- d) b. mieszkańców innych części b. cesarstwa ros., jeśli przed końcem roku 1915 uzyskali świadectwo zwalniające z gminy lub z organizacji stanowej, do której byli zapisani na obszarze b. cesarstwa ros.,
- e) wreszcie osób, które nie posiadały obywatelstwa rosyjskiego o ile były ros. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało przed końcem roku 1915 upoważnienie do zapisania ich jako naturalizowanych.

Dokumenty, o których wyżej mowa pod c, d, e, winny być przechowane w aktach zarządu gminy.

Osoby wyżej wymienione, a do ksiąg stałej ludności nie zapisane, mają prawo do tego zapisu, osoby jednak wymienione pod c, d, e, z zastrzeżeniem, że faktycznie w jednej z gmin b. Królestwa Polskiego stale *mieszkają*, osoby zaś o których mowa wyżej pod d, e, ponadto pod tym dalszym warunkiem, że w ciągu 9 miesięcy, licząc od dnia wydania świadectwa zwalniającego, względnie upoważnienia do ich zapisu, faktycznie przesiedliły się do jednej z gmin b. Królestwa Polskiego i w tym czasie zgłosiły się u właściwej władzy celem zapisu do ksiąg ludności stałej.

Wszystkie inne osoby mogą uzyskać prawo do zapisu do ksiąg stałej ludności tylko wówczas, jeśli są uznane na zasadzie ustawy za obywateli polskich i jeśli faktycznie mieszkają w jednej z gmin b. Królestwa Polskiego.

10.

O przepisach zawartych w punkcie poprzednim należy natychmiast zawiadomić władzę prowadzącą księgi stałej ludności. W odpowiednim reskrycie należy także zaznaczyć, że wszelkie nadużycia przy prowadzeniu ksiąg lub wydawaniu wypisów z nich podpadają o ile chodzi o urzędników, pod pojęcie przestępstw służbowych.

Zarazem należy polecić wykreślenie z ksiąg wszystkich zapisów, które nie odpowiadają warunkom wyszczególnionym w p. 9 i zakazać wydawania ich odpisów stronom prywatnym. Dla ułatwienia kontroli należy również zarządzić, by władze wydające wyciągi z ksiąg stałej ludności zaznaczały przy poszczególnych osobach, czy zapis ich dokonany został przed końcem roku 1915, czy też później.

11.

W gminach b. Królestwa Polskiego, w których ksiąg stałej ludności nie ma bądź to z powodu ich zniszczenia, bądź to z powodu ich wy-

wieżeńia przez władze rosyjskie, należy (należy) miast zarządzić założenie ksiąg nowych według przepisów § 16 wspomnianej wyżej instrukcji z dnia 10/22 listopada 1861.

W tym celu będzie rzeczą gmin wezwać publicznym obwieszczeniem, w którym należy zwrócić uwagę na postanowienia zawarte w art. 2 ustęp 1 lit. a ustawy o obywatelstwie polskim, wszystkich interesowanych do zgłoszenia się do zapisu i do wykazania praw swoich w tym względzie. Prawa te uznać należy za wykazane, jeśli strona interesowana przedłoży dokument publiczny, wystawiony przed upływem roku 1915 i stwierdzający, że do tego czasu była zapisana do ksiąg stałej ludności w danej gminie. Dokumentem takim są przedewszystkim książeczki legitymacyjne, wydane na zasadzie instrukcyj wspomnianych w p. 9 dalej, paszporty wydane osobom prywatnym (nie rosyjskim osobom urzędowym) przez władze rosyjskie, o ile zawierają wzmiankę, że osoba, na którą opiewają, jest stałym mieszkańcem danej gminy: jeżeli wzmianka taka zawarta jest w wyciągu ksiąg stanu cywilnego, należy wyciągiem takim również się zadowolnić. Paszportów wydanych przez władze okupacyjne niemieckie i austriackie nie wolno wogóle brać w rachubę dla celów sporządzenia ksiąg nowych. W miastach dawniej gubernialnych służyć będą za podstawę do nowego zapisu księgi prowadzone przez właścicieli, administratorów i zarządców domów, o ile księgi te nie budzą żadnego podejrzenia co do wiarygodności ich treści.

Jak z jednej strony należy wskazać powoływanych przestrzegać z całą ścisłością odnośnie do ludności napływowej, tak z drugiej strony należy z wszelką liberalnością traktować osoby notorycznie znane, jako stali mieszkańcy gminy w znaczeniu § 51 instrukcji z dnia 10/22 listopada 1861 roku, zwłaszcza, gdy chodzi o włościan osiedlonych od szeregu generacji na jednym i tym samym gruncie. Poza tym należy stosować się do wskazówek podanych w punkcie 9, a dotyczących kwestii, kogo należy uznać za tego, kto ma prawo zapisu.

Na podstawie materiałów w sposób powyższy ustalonych sporządzą gminy księgi nowe, posługując się przy tym formularzami przepisanyymi instrukcją o prowadzeniu tychże ksiąg. Koszta założenia tych ksiąg poniosą gminy z własnych funduszy.

12.

Dla oceny kwestii komu przysługuje prawo swojszczyzny (przynależności) w gminach, które stanowiły poprzednio część składową państwa austriackiego (nie węgierskiego), mianowicie są odnośne ustawy austriackie, a w szczególności ustawa z dnia 5 grudnia 1896 r. austr. Dz. Pr. P. Nr 222, z dnia 3 grudnia 1863 r.

austr. Dz. Pr. P. Nr 103 ewentualnie i poprzednie.

W myśl § 2 powyższej ustawy z dnia 5 grudnia 1863 r. mogą nabyć prawo przynależności do pewnej gminy tylko obywatele państwa. Słowa „obywatele państwa” oznaczały do czasu upadku Austrii osoby, posiadające obywatelstwo austriackie, od czasu zaś upadku Austrii, to jest 1 listopada 1918 r. mogą oznaczać tylko osoby, posiadające obywatelstwo polskie. Na ten przepis względnie na jego powyższe znaczenie nie zwracają jednak gminy należytej uwagi i wskutek tego wydały i obecnie wydają poświadczenia przynależności tzn. certyfikaty przynależności osobom, które obywatelstwa polskiego nie posiadają.

Ponieważ osoby te w wielu wypadkach nie zasługujące na zaliczenie ich w poczet obywateli polskich uzyskują w ten sposób nieprawie formalną podstawę do żądania uznania ich za obywateli polskich, przeto konieczne jest zarządzenie, by wyżej wspomniane przeciwne prawu postępowanie gmin na przyszłość wstrzymać i by certyfikaty, o ile je wydano mimo braku obywatelstwa polskiego, unieważnić.

W tym celu starostwa na obszarze b. zaboru austriackiego przypomniały gminom przepis zawarty w § 2 ustawy z dnia 3 grudnia 1863 r. austr. Dz. Pr. P. N. 103, pouczają je o jego znaczeniu w wykładni, o której wyżej mowa i oznajmiają im, że odtąd wolno wydawać certyfikaty przynależności, o ile zachodzą wszystkie inne warunki określone w przepisach o przynależności tylko osobom, które już przed 1 listopada 1918 r. przynależność do jednej z gmin znajdujących się na obszarze Państwa Polskiego a należących poprzednio do Austrii posiadały, o ile później nie utraciły obywatelstwa polskiego, lub osobom, które z innego tytułu prawnego na zasadzie ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R P. Nr 7, poz. 14 mają być uważane za obywateli polskich. W razie przekroczenia tego zarządzenia należy spowodować pociągnięcie winnych do najsurowszej odpowiedzialności dyscyplinarnej, a o ile zachodzi podejrzenie jednego z czynów przewidzianych w ustawie karnej, zrobić bezwzględnie także doniesienie do prokuratora właściwego sądu.

13.

Kto żąda uznania go za obywatela polskiego z tytułu swojszczyzny (przynależności) w pewnej gminie Państwa Polskiego, należącej poprzednio do Państwa Austriackiego, przedłoży wystawiony przez tę gminę (nie inną) certyfikat (świadcstwo, karta) przynależności, zaopatrzonej w urzędową pieczęć gminy i w podpisy członków zwierzchności gminnej (magistratu) w

ilości wymaganej według odnośnej ustawy gminnej do ważności dokumentów, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania wobec osób trzecich, a zatem co najmniej w podpis naczelnika gminy (burmistrza) i jednego asesora (przysiężnego, członka zwierzchności gminnej lub magistratu).

Certyfikat przynależności jest pod względem formalnym dalej tylko wówczas ważny, jeśli wystawiony został według następującego wzoru przepisanego ustawowo:

Kraj:

Powiat polityczny:

Certyfikat (świadcstwo, karta) przynależności,

mocą którego gmina N. N. potwierdza że:

imię...

charakter czy zatrudnienie:

wiek...

stan... (wolny czy pozostaje w związku małżeńskim),

w tej gminie posiada prawo przynależności

..... dnia ...19...

Własnoręczny podpis strony:

pieczęć gminy

Za gminę
(podpisy)

14.

Blizsze przepisy, dotyczące stałego zamieszkania na obszarze Państwa Polskiego, stanowiącym poprzednio część składową Państwa Pruskiego, zawarte są w rozdziale o traktatach międzynarodowych (patrz. p. 41).

15.

Kwestie zapisów, o których mowa w art. 2 p. 1 lit. d ustawy, ocenia się według prawa b. ces. rosyjskiego.

Prawo to nie znało specjalnego zapisu do gmin miejskich lub wiejskich jako jednostek samorządowych: użyte w ustawie słowa: „zapisane do gminy miejskiej lub wiejskiej” oznaczają osoby zapisane do stanu obywateli miejskich lub wiejskich. Prócz tych dwóch stanów, znało ustawodawstwo b. ces. rosyjskiego 2 inne stany, a mianowicie: stan szlachecki i stan duchowny.

Przynależność do stanu duchownego nie może być jednak uważana za podstawę do nabywania obywatelstwa w myśl art. 2 ustęp 1 lit. d ustawy, gdyż przepis ten może mieć na myśli tylko stanowe organizacje miejscowe, a duchowieństwo, jako takie, organizacyj miejscowych podług prawa b. cesarstwa rosyjskiego nie posiadało.

Określając pojęcie osiedlenia, używa ustawa odnośnie do zapisów do ksiąg stałej ludności na obszarze b. Królestwa Polskiego i odnośnie do prawa swojszczyzny na obszarze byłej Austrii czasu teraźniejszego, tj. czasu wejścia

ustawy w życie (kto jest zapisany, do ksiąg stałej ludności, kto ma prawo swojszczyzny), zaś odnośnie do zapisu do organizacji stanowych na ziemiach b. cesarstwa rosyjskiego czasu przeszłego (kto był zapisany do organizacji stanowych). Ten stan rzeczy uprawnia do wniosku, że zapis do organizacji stanowych musiał być dokonany w pewnym okresie, który minął na jakiś czas przed wejściem ustawy w życie, a ponieważ nie można inaczej granicy tego czasu oznaczyć, przyjąć wypada, że zapis ten musiał być skuteczny w okresie, kiedy władze rosyjskie wykonywały władzę państwową na odnośnym obszarze, a więc na obszarze wchodzącym na razie w rachubę, tj. w powiecie białskim, białostockim i sokolskim województwa białostockiego, najpóźniej do końca roku 1915.

W granicach tej zasady ocenić należy przynależność do jednego z wyżej wymienionych 3 stanów (stan duchowny w rachubę nie wchodzi), tudzież sposób legitymowania się z tej przynależności według właściwych ustaw rosyjskich, a w pierwszym rzędzie według ustawy o stanach Zb. P. t. IX, według ustawy przemysłowej dla ces. rosyjskiego Zb. P. t. XI cz. 2 i według ustawy paszportowej Zb. P. t. XIV.

Dla ułatwienia orientowania się w tych ustawach zauważa się, co następuje:

A. O szlachcie.

Szlachta rosyjska *dzieli* się na 6 grup: nobilitowanych, wojskowych, urzędników cywilnych z pewną rangą, utytułowanych i dziedziczne rody szlacheckie oraz rody cudzoziemskie.

Nazewnątrz *występuje* silniej tylko organizacja szlachty dziedzicznej, względnie posiadającej majątek nieruchomy, gdyż tylko ta szlachta posiadała prawo uczestniczenia w przeznaczonych dla załatwiania swoich spraw stanowych zebraniach gubernialnych i powiatowych, a w związku z tym zapisana była do gubernialnej księgi rodowodowej oraz do powiatowych spisów szlachty (art. 90, 92, 93, 111, 120, 137—143 ustawy o stanach).

Gubernialna rodowodowa księga szlachecka prowadzona była przez gubernialnego marszałka szlachty i deputowanych szlachty; ród zapisany do tej księgi otrzymywał w dowód tego zapisu hramotę według wzoru, przepisanego w dodatku do art. 975 wymienionej wyżej ustawy.

B. O obywatelach miejskich.

Do stanu miejskich obywateli pod nazwą ogólną „grażdan” *należą*:

1. obywatele honorowi,
2. kupcy,
3. mieszczenie lub „posadski”,
4. rzemieślnicy lub cechowi (art. 503 ustawy o stanach).

Obywatelstwo honorowe jest dziedziczne lub osobiste i może być wykazane odpowiednim świadectwem, wydanym w formie przepisanej z dodatku do art. 523 ustawy o stanach.

Kupcy, mieszczenie i rzemieślnicy *postadaja* swoje organizacje stanowe w poszczególnych miejscowościach. Organizacja dwóch pierwszych grup *zasadza* się na zgromadzeniach.

Zgromadzenie kupieckie *wybiera* starostów kupieckich i ich towarzyszy. *Należenie* do zgromadzenia kupiectwa powodowało wniesienie do spisu obywateli stanu kupieckiego, prowadzonego przez starostę kupców. Spis ten był prowadzony również w celach zapisu osób w nim wymienionych do miejskiej księgi obywatelskiej tam, gdzie była utrzymywana. Dowodami stwierdzającymi należenie do stanowej organizacji kupiectwa (art. 532, 534, 589, 595 ustawy o stanach) są:

- a) wymienienia imienne we wspomnianym wyżej spisie, względnie wspomnianej wyżej miejskiej księdze obywatelskiej,
- b) dowody osobiste wydane przez starostów kupieckich,
- c) świadectwa kupieckie wydane przez starostów kupieckich.

Świadectwo przemysłowe nie stanowi samo przez się jeszcze dowodu przynależenia do stanu kupieckiego, gdyż mógł je każdy wykupić, nie wchodząc przez to do rzeczowego stanu, a zachowując nadal swój stan dotychczasowy.

Zasady powyższe, o ile dotyczą dowodów, stwierdzających należenie do kupieckiej organizacji stanowej, dają na zasadzie art. 601 ustawy o stanach możność analogicznego stosowania ich do stanu mieszczańskiego z różnicami wynikającymi z odrębności organizacyjnych tego ostatniego. Zgromadzenia mieszczańskie mogły organizować własne urzędy. Tam, gdzie powyższe urzędy nie zostały zorganizowane, prywatne sprawy stanu mieszczańskiego były załatwiane przez starostów mieszczańskich oraz ich pomocników zwanych dziesiętnikami (art. 598), w małych miastach powiatowych, oraz w miastach niepowiatowych — przez zarządy miejskie zgodnie z ustawą o samorządzie miejskim, w miasteczkach zaś, gdzie został wprowadzony uproszczony samorząd, — przez starostę miejskiego (uwaga do art. 598). Według art. 45 ustawy o paszportach (Zbiór Pr. t. XIV) wydawane były paszporty, oraz książeczki paszportowe mieszczanom przez urzędy mieszczańskie, a tam, gdzie urzędy te nie były zorganizowane, przez organy pełniące obowiązki zarządu miejskiego. Należenie do stanu mieszczańskiego może być stwierdzone także świadectwem o zapisie lub o zaliczeniu do tego stanu, wydanym przez izbę skarbową (art. 567 ustawy o stanach).

Rzemieślnicy w miejscowościach, gdzie *formują* stan oddzielny, różny od mieszczańskiego, zorganizowani są na zasadzie ustawy przemy-

słowej dla b. ces. rosyjskiego w cechy art. 288, 289, 293, 294, 299, 300, 306 — 316, 463, 464, 473, 744 ustawy przemysłowej). Należenie do cechu *jest* z reguły identyczne z należeniem do stanu rzemieślników: wyjątkowo tylko *można* wstąpić czasowo do cechu, zachowując stan poprzedni. Dowodem należenia do cechu są:

1. Świadectwa cechowe wydane tym, którzy zapisali się do cechów na czas nieograniczony, przez zarząd rzemieślniczy, w miastach zaś, gdzie została wprowadzona ustawa o samorządzie miejskim, przez zarząd miejski,
2. Świadectwa rzemieślnicze, wydane przez urzędy rzemieślnicze (zebrania rzemieślników oraz ich starostę),
3. oraz dowody osobiste, wydawane przez rzemieślnicze zarządy, a w razie nieufor-mowania przez organy sprawujące obowiązki zarządu rzemieślniczego art. 45 ustawy o paszportach Zb. Pr. t. XIV).

C. O obywatelach wiejskich.

Prawa stanu wiejskiego *nabywa* się przez wstąpienie do zgromadzenia wiejskiego lub przez zapisanie się do włości (art. 672 ustawy o stanach). O dokumentach osobistych, stwierdzających te fakty, przepisy rosyjskie nie wspominają. Należenie do stanu włościńskiego może być stwierdzone uchwałą zgromadzenia wiejskiego o przyjęciu do tegoż zgromadzenia, uchwałą zebrania włościńskiego o zapisaniu do włości (art. 220 — 223 i 225 ust. włość.) oraz dowodami osobistymi wystawionymi przez starostów wiejskich, a gdzie samorząd nie był zaprowadzony, przez policję miejscową (art. 45 ustawy o paszportach).

16.

Ponieważ księgi i akty organizacji stanowych, wymienionych w punkcie poprzednim, zostały w czasie wojny w przebiegającej części zniszczone lub wywiezione przez b. władze rosyjskie, przeto należy z reguły zadawać się dokumentami, rzeczoną przynależność stanową pośrednio stwierdzającymi, jeśli zostały wydane przez władze rosyjskie przed upływem roku 1915, oczywiście o ile nie budzą żadnej wątpliwości co do swej autentyczności; za dowód wystarczający uznawać należy również, uwagi, wskazujące na przynależność stanową, a zawarte w aktach stanu cywilnego, spisanych przed upływem roku 1915.

B. Nabycie obywatelstwa przez powrót do kraju osób pochodzenia polskiego.

18.

Na zasadzie art. 3 ustawy mają obywatele państw innych prawo żądania uznania ich za

obywateli Państwa Polskiego, skoro przybędą z zagranicy na obszar Państwa Polskiego z wynikającym z towarzyszących okoliczności zamiarem pozostania tu na stałe i złożą u władzy administracyjnej (art. 7 p. a rozporządzenia), właściwej ze względu na swoje faktyczne zamieszkanie, dowody swego pochodzenia polskiego wraz z oświadczeniem, że zrzekają się dotychczasowego (obcego) obywatelstwa swego.

Czas przybycia na obszar Państwa Polskiego jest dla skuteczności tego żądania bez znaczenia. Uznania żądać zatem mogą także osoby, które przybyły już przed powstaniem Państwa Polskiego na obszar je obecnie stanowiący.

Pochodzenie polskie uważa się za udowodnione, jeśli interesowany wykaże, że jeden z jego wstępnych w linii ojczystej lub macierzystej mieszkał stale na obszarze, który wchodził w skład dawnego Państwa Polskiego, tudzież że ten sam jego wstępny lub jeden z jego bliższych lub dalszych wstępnych używaniem języka polskiego jako mowy potocznej, przestrzeganiem zwyczajów i obyczajów polskich, wychowywaniem potomstwa w duchu polskim itp. zaznaczył w sposób niedwuznaczny, że należy do narodowości polskiej. Przy pochodzeniu nieślubnym wchodzi w rachubę tylko matka i jej wstępni. Okoliczność, że interesowany sam nie zna języka polskiego, nie jest bezwzględnie przeszkodą do uznania pochodzenia polskiego. Możliwości tego pochodzenia nie wyklucza również nazwisko niepolskie.

Rzeczą władzy będzie zbadać, czy osoba interesowana jest na obszarze Państwa Polskiego zamieszkała, tj. czy osiadła w jednej miejscowości tego obszaru z wynikającym z towarzyszących okoliczności zamiarem uczynienia jej ośrodkiem swoich stosunków życiowych i rozpatrzyć przedłożone przez stronę dowody. Przeprowadzenie pełnego dowodu pochodzenia polskiego będzie dla strony w niejednym wypadku bardzo trudne, gdyż wiele osób nie posiada w ogóle żadnych lub prawie żadnych dokumentów rodzinnych. W tych wypadkach, jeżeli osoba interesowana zna język polski i jeśli jej i jej rodzicom przysługuje prawo do nazwiska o brzmieniu czysto polskim, należy postępować liberalnie przy ocenianiu przedłożonych dowodów, a nawet w prowadzeniu tychże udzielać wszelkiej pomocy np. przez żądanie z urzędu wyjaśnień z dokumentów publicznych pozostających w zarządzie władz innych.

19.

Żądanie uznania za obywatela polskiego na podstawie prawnej, o której mowa w poprzednim punkcie, załatwione będzie po ukończeniu postępowania wydaniem stronie aktu uznania według podanego niżej wzoru Nr 1¹⁾ lub wyda-

niem orzeczenia odmownego, które szczegółowo umotywować należy.

20.

Wydane akty uznania obywatelstwa zapisywać będzie władza wymieniona w art. 7 p. a rozporządzenia do „Rejestru poświadczeń i aktów uznania obywatelstwa”, zaznaczając w rubryce „uwagi”: „Nabył(a) obywatelstwo na zasadzie art. 3 ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego”.

Wspomniany rejestr, który należy natychmiast sporządzić z możliwie trwałego papieru, składać się będzie z dwóch części, a mianowicie z części głównej i ze spisu alfabetycznego.

Część główna zawierać będzie następujące rubryki:

1. liczba bieżąca,
2. nazwisko i imię osoby, uznanej za obywatela polskiego,
3. dzień, miesiąc, rok i miejsce jej urodzenia,
4. miejsce, gdzie przebywa,
5. nazwisko i imiona rodziców,
6. data i liczba poświadczenia względnie aktu uznania,
7. uwagi.

Liczba bieżąca (rubryka 1) oznacza liczbę porządkową wpisu do rejestru, nie zaś liczbę dziennika podawczego.

Spis alfabetyczny zawierać będzie obok każdego nazwiska i imienia odnośną liczbę porządkową części głównej. Obie części rejestru będą oprawione w twardą tekturę, jako jedna księga, której stronicie oznaczone będą liczbami, a wszystkie karty przewleczone sznurkiem. Na stronicie ostatniej wyrażona będzie liczba kart księgi, umieszczony podpis *naczelnika* urzędu, a na końcach sznurka wyciśnięta pieczęć urzędowa. Urzędnikowi prowadzącemu rejestr nie wolno żadnej karty wyimować ani wkładać; rzeczą jego będzie czuwać nad tym, by sznurek przewleczony i pieczęć wyciśnięta nie zostały naruszone. Zapisy do rejestru należy skutecznie pismem wyraźnym; w zapisie raz dokonany nie wolno uczynić żadnych poprawek, ani niczego skreślać bez zezwolenia władzy przełożonej.

22.

Województwa mają prawo zarządzić, by wszystkie lub niektóre podwładne im władze I instancji przed wydaniem aktu uznania w myśl p. 19 niniejszej instrukcji przekładały im we wszystkich wypadkach lub tylko w wypadkach, dotyczących pewnej kategorii osób, odnośne akty dochodzenia do przejrzenia. W wypadkach tych będzie rzeczą województw rozpatrywać przedłożone im akty z możliwym pośpiechem i udzielić władzy I instancji odpo-

¹⁾ Pominięto w wydawnictwie

wiednich wskazówek; władza I instancji obowiązana jest do wskazówek tych zastosować się, wszelako bez powoływania się na nie wobec stron.

C. Nabycie obywatelstwa przez nadanie.

23.

Warunki, pod którymi może być obywatelstwo nadane, wymienione są w art. 8 i 9 ustawy i w art. 4 rozporządzenia. Obywatelstwo polskie może być nadane w myśl powyższych przepisów tylko na prośbę osoby, pragnącej je uzyskać. Nadanie obywatelstwa w poszczególnym wypadku nie jest obowiązkiem, lecz prawem władzy. Władza nie musi zatem nadać obywatelstwa nawet wtenczas, jeśli proszący o nie posiada wszystkie warunki określone w art. 8 ustawy, względnie w art. 4 rozporządzenia. Warunki te mają więc tylko o tyle znaczenie, że brak ich względnie brak chociażby tylko jednego z nich jest bezwzględną przeszkodą do nadania obywatelstwa przez wojewodę, a o ile chodzi o warunki, o których mowa w zdaniu ostatnim art. 9 ustawy, nawet przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

24.

Czyn kwalifikujący pewną osobę jako poszlakowaną (art. 4 p. 1 rozporządzenia), nie musi być czynem podpadającym pod postanowienia przepisów karnych — wystarcza, jeśli dał tylko powód do słusznego zgorszenia lub oburzenia publicznego.

Pobyt (art. 4 p. 2 rozporządzenia) żony w miejscu pobytu męża, tudzież pobyt małoletnich dzieci w miejscu pobytu ich rodziców lub opiekunów jest, jeśli mąż, rodzice lub opiekunowie przebywają w kraju dobrowolnie, również dobrowolnym, dopóki spełnienie obowiązków wspólnego mieszkania nie zostało w drodze prawa zażądane.

Okres dziesięcioletni, wymieniony w art. 8 p. 2 ustawy, liczy się wstecz, począwszy od dnia w którym prośba wpłynęła do władzy administracyjnej I instancji (art. 7 p. a. rozporządzenia).

Brak znajomości języka w piśmie (art. 4 p. 4 rozporządzenia) nie stanowi przeszkody do nadania obywatelstwa).

25.

Postępowanie w sprawach nadania obywatelstwa określają art. 12, 13 i 14 rozporządzenia.

Obywatelstwo polskie nie będzie nadane żadnej osobie ze stanowiska ogólnych interesów państwowych niepożądaney. Podstawę do dochodzeń w tym względzie stanowić będą zeznania, złożone przez petenta (proszącego o obywatelstwo) przy przesłuchaniu, o którym mo-

wa w art. 13 rozporządzenia. Przy przesłuchaniu tym zażąda władza od petenta także szczegółowych wyjaśnień co do stosunków rodzinnych, a mianowicie co do miejsca zamieszkania i co do zatrudnienia jego rodziców, tudzież co do tego, czy jest żonaty i czy posiada dzieci ślubne, nieslubne lub przysposobione. Zużytkowując zeznanie petenta, należy zbadać „przez miejscowe władze policyjno-administracyjne (starostwa grodzkie, wójtowie, komisarze obwodowi i burmistrzowie)”, jakie było dotychczas zachowanie się petenta pod względem moralnym i politycznym; od gminy zamieszkania należy równocześnie żądać opinii w myśl art. 12 ustawy. Zarazem zbada władza, czy petent nie znajduje się w stanie upadłości (*konkursu*), i odnieść się do urzędu prowadzącego ewidencję osób skazanych z prośbą o wyjaśnienie, czy i za jakie przestępstwa petent był karany. O ile petent mieszkał poprzednio w innych powiatach kraju, należy zwrócić się do odnośnych władz administracyjnych I instancji po potrzebne informacje. Co do osób pozostałych w służbie publicznej (tak państwowej, jak i nie państwowej), należy zawsze zasięgnąć opinii ich bezpośrednio przełożonej władzy. Jeśli petent mieszkał czas dłuższy za granicą, należy w wypadkach wątpliwych zwrócić się do właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego, względnie konsulatu, z prośbą o opinię co do zachowania się.

Jeśli petent zmarł przed ostatecznym załatwieniem jego prośby, należy zażądać od pozostałej wdowy, względnie od zastępców prawnych pozostałych dzieci, o ile razem z petentem miały nabyć obywatelstwo, oświadczenia, czy prośbę podtrzymują.

Władze administracyjne I instancji przedkładać będą wnioski, o których mowa w art. 13 rozporządzenia (ustęp ostatni), po dokładnym rozpatrzeniu, czy dochodzenia we wszystkich wyżej wskazanych kierunkach zostały wyczerpująco przeprowadzone. Jeśli dochodzenia w pewnym kierunku przeprowadzić nie można, należy we wniosku wymienić przyczyny tego, o ile same z aktów nie wynikają.

26.

Kompetencję województw w sprawach nadania obywatelstwa określa art. 8 rozporządzenia. Przed nadaniem obywatelstwa zażąda województwo w każdym poszczególnym wypadku od *Ekspozytury Inspektoratu defenzywy politycznej względnie od Komendy Policji Państwowej na Małopolskę* wyjaśnienia, czy petent nie pozostaje w ewidencji osób politycznie podejrzanych.

27.

Celem wykonania przepisu zawartego w ustępie ostatnim art. 14 rozporządzenia, założą wo-

jewództwa „Rejestr aktów nadania obywatelstwa”, stosując się w tym względzie do przepisów zawartych w punkcie 20 niniejszej instrukcji z tą zmianą, że rubryka 2 części głównej rejestru nosić będzie napis: „nazwisko i imię osoby, której obywatelstwo zostało nadane”, a rubryka 6: „data liczba aktu nadania obywatelstwa”.

F. Nabycie obywatelstwa przez urodzenie, uprawnienie, uznanie, przysposobienie lub zamążpójście.

30.

Nabycie obywatelstwa w powyższe sposoby określają art. 5, 6 i 7 ustawy.

Kwestię, czy pochodzenie jest ślubne czy nie ślubne, tudzież prawną ważność uprawnienia, uznania, przysposobienia i małżeństwa ocenia się według właściwego prawa cywilnego.

G. Nabycie obywatelstwa przez ustanie małżeństwa b. obywatelki polskiej.

31.

Obywatelka polska, która przez zamążpójście za cudzoziemca utraciła obywatelstwo polskie, odzyskuje je na zasadzie art. 10 ustawy, jeśli osiadł na obszarze Państwa Polskiego z wynikającym z towarzyszących okoliczności zamiarem pcozostania tu na stałe, złoży u władzy wymienionej w art. 7 p. a. rozporządzenia właściwej ze względu na swoje faktyczne zamieszkanie, oświadczenie, że zrzeka się dotychczasowego (obcego) obywatelstwa swego, że chce pozostać obywatelką polską i jeśli udowodni metryką śmierci męża lub wyrokiem sądowym, że małżeństwo jej ustało.

Za ustanie małżeństwa w powyższym znaczeniu uważa się, prócz rozwiązania go przez śmierć męża lub przez sądowe uznanie męża za zmarłego, nieważnienie małżeństwa, rozwód lub rozdzielenie co do stołu i łoża (zniesienie wspólności małżeństwa) — ostatnie, o ile nie nastąpiło na czas ograniczony.

Przepis powyższy ma zastosowanie także do kobiet zamieszkałych na obszarze Państwa Polskiego już w czasie trwania małżeństwa. Ciężar dowodu co do posiadania obywatelstwa polskiego w czasie przed zawarciem małżeństwa spada na stronę interesowaną.

W uzupełnieniu p. 31 instrukcji z 8.VIII.1920 r. Nr AP. 2778/5 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia, że art. 10 ustawy z dnia 20.I.1920 r. Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44 może mieć zastosowanie tylko do tych kobiet, które już przed zamążpójściem posiadały obywatelstwo polskie na podstawie powołanej wyżej ustawy lub zawartych przez Polskę traktatów międzynarodowych, to jest do kobiet, które wyszły za mąż dopiero po wejściu w życie powołanej ustawy względnie traktatów.

O tym zechcą Panowie Wojewodowie zawiadomić bezzwłocznie podległe sobie władze, wymienione w ustępie a art. 7 rozporządzenia z 7 czerwca 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320, ponieważ doszło do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że art. 10 powołanej ustawy jest przez władze te niewłaściwie stosowany. Treść okólnika należy zanotować przy powoł. wyżej p. 31 instrukcji.

32.

Rzeczą władzy będzie zbadać, czy osoba interesowana jest na obszarze Państwa Polskiego faktycznie zamieszkała, rozpatrzyć dostarczone przez nią dowody (patrz p. 65 niniejszej instrukcji) i stosownie do wyniku wydać stronie poświadczenie według podanego niżej wzoru Nr 2 albo orzeczenie odmowne, które należy szczegółowo umotywować.

Wzór Nr 2.

(Nazwa i siedziba władzy)

Nr dziennika

Poświadczenie odzyskania obywatelstwa.

P. (nazwisko, imię, zawód) w (miejsce, gdzie przebywa), urodzona dnia r. w (kraj, powiat i gmina urodzenia), córka (nazwisko i imiona rodziców), złożyła dnia r. oświadczenie, że zrzeka się dotychczasowego swego obywatelstwa (wymienić jakiego), nabytego przez zawarcie małżeństwa z p. (wymienić nazwisko i imię męża) i że chce być obywatelką polską.

Ponieważ p. (nazwisko i imię) wykazała, że przed zawarciem małżeństwa z p. (nazwisko i imię męża) była obywatelką polską i że małżeństwo to ustało (podać jedną z przyczyn wymienionych w ustępie 2 p. 31 niniejszej instrukcji, wymieniacz dzień śmierci męża lub datę i liczbę wyroku sądowego), stwierdza się, na podstawie art. 8 rozporządzenia ministerialnego z dnia 7 czerwca 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320, że wyżej wymieniona na zasadzie art. 10 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 7, p. 44 odzyskała obywatelstwo polskie.

Zapisano we właściwym rejestrze po l. b

(Siedziba władzy), dnia 19

(Pieczęć władzy) (Nazwa władzy)

(podpis)

Wydane poświadczenia zapisywać będzie władza do „Rejestru poświadczeń i aktów uznania obywatelstwa” (patrz p. 20 niniejszej instrukcji), zaznaczając w rubryce „uwagi”: „odzyskała obywatelstwo na zasadzie art. 10 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R. P. Nr 7, p. 44”. Poza tym należy postępować według postanowień zawartych w p. 21 i 22 niniejszej instrukcji.

O utracie obywatelstwa.

33.

Kwestię utraty obywatelstwa normuje art. 11 ustawy i art. 6 rozporządzenia.

Pobyt obywatela polskiego za granicą, chociażby trwał bez przerwy nawet bardzo długo, nie powoduje sam przez się utraty obywatelstwa (patrz także p. 6 niniejszej instrukcji).

Utrata obywatelstwa, o ile chodzi o osoby nie obowiązane do czynnej służby wojskowej, nie jest zawisła od tego, by odnośna osoba uzyskała poświadczenie, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia; poświadczenia te dla osób nie obowiązanych do czynnej służby wojskowej przewidziane są tylko dlatego, że wymagane są przez prawo niektórych państw obcych.

Kwestię, które osoby mają być uważane za obowiązane do czynnej służby wojskowej, ocenia się według właściwych przepisów.

34.

Prośby o wydanie poświadczeń przewidzianych w art. 15 rozporządzenia lub o wydanie zezwoleń, o których mowa w art. 6 (ustęp ostatni) rozporządzenia, winny osoby interesowane składać u władzy administracyjnej I instancji *właściwej w myśl art. 9 rozporządzenia*.

Do próśb tych mają być przez strony dołączone dokumenty, wymienione w ustępie 2 art. 15 rozporządzenia.

Osoby małoletnie, oraz inne osoby ograniczone w zdolności do działań prawnych, tudzież kobiety zamężne, ostatnie o ile małżeństwo ich nie ustało w znaczeniu p. 31 niniejszej instrukcji, winny wykazać zgodę swego zastępcy prawnego wzgl. męża.

35.

Osobom nie obowiązany do czynnej służby wojskowej, jeśli prośba ich odpowiada warunkom wymienionym w punkcie poprzednim wymienionej instrukcji, wydawać będą władze poświadczenia według wzoru Nr 3 rozporządzenia bez jakichkolwiek przeszkód.

36.

Prośby osób obowiązanych do czynnej służby wojskowej o zezwolenie, przewidziane w ustępie ostatnim art. 6 rozporządzenia, względnie o poświadczenia według wzoru Nr 4 rozporządzenia, przysyłać będą władze administracyjne I instancji po przeprowadzeniu dochodzeń, jakie uznają ewentualnie za potrzebne, wraz z własną opinią właściwym ze względu na swoją siedzibę powiatowym komendom uzupełnień, które prośby te będą *na mocy upoważnienia Ministerstwa Spraw Wojskowych* rozstrzyga-

ły we własnym zakresie działania lub będą je przedkładały władzom wyższym do decyzji (Dowództwo Okręgów *Generalnych* względnie Ministerstwo *Spraw Wojskowych*).

Wymienione władze wojskowe będą komunikowały swoje decyzje *bezpośrednio* władzy administracyjnej I instancji, która w razie udzielenia zezwolenia wyda stronie poświadczenie według wzoru Nr 4 rozporządzenia, zaznaczając w ustępie 2 tego poświadczenia datę i liczbę pisma władzy wojskowej, która zezwolenia udzieliła.

37.

Rejestr przepisany w art. 15 rozporządzenia należy założyć w sposób określony w p. 20 niniejszej instrukcji z tą zmianą, że rubryka 2^a w części głównej będzie nosiła napis: „nazwisko i imię osoby, której poświadczenie wydano”, zaś rubryka 6: „data i liczba poświadczenia”.

Jeśli poświadczenie zostało wydane na zasadzie zezwolenia władzy wojskowej, należy w rubryce „uwagi” rejestru wymienić władzę wojskową, która zezwolenia udzieliła i podać datę i liczbę odnośnego aktu tejże władzy.

Wydając poświadczenie według wzoru Nr 4 rozporządzenia, robi władza administracyjna I instancji odpowiednią adnotację w liście imiennej *popisowych*, jeśli listę tę prowadzi.

38.

Przepisy art. 11 ustawy i art. 6 rozporządzenia nie ruszają postanowień traktatów międzynarodowych; przewidziane w tych traktatach prawo opcji na rzecz obywatelstwa obcego względnie prawo zrzeczenia się obywatelstwa polskiego może być zatem skutecznie wykonane bez jakiegokolwiek ograniczenia wynikającego z ustawy lub z rozporządzenia.

O skutkach nabycia lub utraty obywatelstwa dla osób drugich.

39.

Nabycie (p. 7) i utrata obywatelstwa polskiego (p. 33) rozciąga się i na żonę nabywającego lub tracącego obywatelstwo polskie, jeśli małżeństwo nie ustało w znaczeniu p. 31 niniejszej instrukcji.¹⁾

Przy zmianie obywatelstwa rodziców idą dzieci w wieku do dnia ukończenia 18 roku życia, ślubne za ojcem, nieslubne za matką — w obu wypadkach, o ile chodzi o utratę obywatelstwa, z ograniczeniem wynikającym z art. 6 rozporządzenia (patrz także p. 33) co do osób obowiązanych do czynnej służby wojskowej.

¹⁾ Z zastrzeżeniami, wynikającymi z art 8 Konwencji Wiedeńskiej.

Zamążpójście matki jest wogóle bez znaczenia dla obywatelstwa jej dzieci ślubnych i nieslubnych — co do ostatnich jednak pod warunkiem, że przez zamążpójście matki nie zostają uprawnione i że nie ukończyły jeszcze 18 lat życia.

Zmiana obywatelstwa rodziców nie skutkuje zmiany obywatelstwa córek zamężnych lub córek, które były zamężne, o ile małżeństwo ich nie zostało uznane za nieważne.

Nabycie obywatelstwa przez nadanie go rozciąga się jednak na osoby drugie tylko o tyle, o ile władza nadająca obywatelstwo inaczej nie zastrzegła; dzieci przysposobione nabywają obywatelstwo tylko wtenczas, jeśli są wyraźnie wymienione w akcie nadania.

O traktatach międzynarodowych.

40.

Traktaty międzynarodowe jako przepisy specjalne mają w sprawach nabycia i utraty obywatelstwa pierwszeństwo przed ustawą i przed rozporządzeniem jako przed przepisami ogólnymi. Z uwagi na tę zasadę będzie rzeczą władzy orzekającej o obywatelstwie rozpatrzyć najpierw, czy dany przypadek podpada pod postanowienia traktatów międzynarodowych.

Z traktatów międzynarodowych, dotyczących kwestii obywatelstwa, wchodzi narazie *w rachubę tylko 3*, a mianowicie:

- a) traktat wersalski zawarty dnia 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Niemcami (Dz. U. R. P. Nr 35, p. 200 z roku 1920),
- b) traktat wersalski zawarty dnia 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską (Dz. U. R. P. Nr 110, p. 728 z roku 1920 i
- c) traktat ryski, zawarty dnia 18 marca 1921 r. pomiędzy Polską a Rosją i Ukrainą (Dz. U. R. P. Nr 49, p. 300).

Oba traktaty wersalskie weszły w życie z dniem 10 stycznia 1920 r., traktat zaś ryski z dniem 30 kwietnia 1921 r. Przepisy wykonawcze do traktatu ryskiego zawiera rozporządzenie ministerialne z dnia 11 czerwca 1921 r. (Dz. Ust. R. P. Nr 59, poz. 375), oraz instrukcja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 10 czerwca 1921 r. N. A. E. 1024. 1)

Przy załatwianiu spraw obywatelstwa w myśl traktatów wersalskich postępować będą władze według postanowień *rozporządzenia ministerialnego z dnia 13 lipca 1921 r.* (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 358), *tudzież według wskazówek podanych poniżej w pp. 41 — 56*

Zamążpójście matki jest wogóle bez znaczenia dla obywatelstwa jej dzieci ślubnych i nieslub-

O stwierdzaniu obywatelstwa.

57.

Stwierdzenie obywatelstwa jest formalnym oświadczeniem władzy, że według jej zapatrywania zebrany przez nią lub jej dostarczony materiał faktyczny dotyczący pewnej osoby stanowi według obowiązujących przepisów podstawę do uważania danej osoby za obywatela polskiego. Odnośny akt władzy nie stwarza niczego nowego pod względem materialno-prawnym; w szczególności osoba interesowana nie staje się przez ten akt obywatelem polskim, jeśli obywatelstwa polskiego nie posiadała.

Stwierdzenie obywatelstwa w powyższym znaczeniu różni się istotnie od nadania obywatelstwa w myśl art. 8 i 9 ustawy, od uznania obywatelstwa w myśl art. 3 ustawy i od oświadczenia nabycia obywatelstwa w myśl ust. przedostatniego art. 91 traktatu wersalskiego z Niemcami, gdyż przez te trzy ostatnie akty nabywa obywatelstwo osoba, która go dotychczas nie posiadała.

58.

Rzeczą władzy stwierdzającej obywatelstwo będzie przede wszystkim rozpatrzyć, czy dany przypadek podpada pod postanowienia traktatów międzynarodowych... gdyż przepisy ustawy i rozporządzenia mają zastosowanie tylko o tyle, o ile traktaty międzynarodowe nie zawierają postanowień odmiennych.

59.

Do stwierdzenia obywatelstwa powołane są w myśl art. 8 rozporządzenia władze wymienione w art. 7 ustęp a) rozporządzenia. Wszelako województwa mają prawo zarządzić, aby wszystkie lub niektóre podwładne im władze I instancji przed ostatecznym stwierdzeniem obywatelstwa przedkładały im we wszystkich wypadkach lub tylko w wypadkach dotyczących pewnej kategorii osób odnośne akty dochodzenia do przejrzenia. W wypadkach tych będzie rzeczą województw rozpatrywać przedłożone im akty z możliwym pośpiechem i udzielić władzy I instancji odpowiednich wskazówek; władza I instancji obowiązana jest do wskazówek tych zastosować się, wszelako bez powoływania się na nie wobec stron . . .

61.

Postępowanie w sprawach, dotyczących stwierdzenia obywatelstwa określone jest w art. 10 i 11 rozporządzenia. Według przepisów tych stwierdzenia obywatelstwa żądać może osoba prywatna albo władza.

1) Pominęto w wydawnictwie.

Stwierdzenie obywatelstwa na żądanie władzy.

62.

Każdy urząd publiczny tak państwowy, jak i niepaństwowy, może żądać stwierdzenia obywatelstwa poszczególnych osób, dla celów leżących w jego zakresie działania.

W wypadkach tych jest rzeczą władzy wymienionej w art. 7 ust. a rozporządzenia zbadać z urzędu wszystkie fakty wchodzące w rachubę. W tym celu należy, o ile miarodajny stan faktyczny nie jest rzeczonyj władzy dostatecznie znany lub nie może być jej bez rozwlekłej korespondencji albo wogóle bez uszczerbku dla spieszego załatwienia sprawy z innego źródła dostatecznie znany, zarządzić protokółarne przesłuchanie osoby, o którą chodzi, na wszystkie okoliczności, mające znaczenie istotne dla ocenienia kwestii obywatelstwa. Zeznania te należy następnie sprawdzić ewent. zużytkować je do dalszych dochodzeń prowadzących do celu; jeśli zaistnieje potrzeba stwierdzenia osiedlenia (art. 2 ustawy), należy postąpić w myśl art. 10 (ustęp ostatni) rozporządzenia.

O decyzji należy władzę żądającą stwierdzenia obywatelstwa zawiadomić w formie odezw, o ile na wypadek stwierdzenia obywatelstwa wyraźnie nie żądano poświadczenia w myśl art. 11 rozporządzenia.

Sprawy stwierdzenia obywatelstwa polskiego na żądanie władzy, a zwłaszcza na żądanie przedstawicielstw dyplomatycznych i konsulatów, załatwiane będą z możliwym pośpiechem.

63.

Jeśli korespondencja między władzą żądającą stwierdzenia obywatelstwa a władzą wymienioną w art. 7 ust. a rozporządzenia odbywa się za pośrednictwem województwa, rzeczą tego ostatniego będzie nie ograniczać się tylko do roli pośrednika, lecz z tytułu nadzoru rozpatrywać wyniki dochodzenia, w razie potrzeby zarządzić uzupełnienie dochodzenia i sprostować ewent. mylne wnioski urzędu podwładnego.

Stwierdzenie obywatelstwa na żądanie osoby prywatnej.

64.

Kto twierdzi, że jest obywatelem polskim i żąda poświadczenia tego, winien w myśl art. 10 rozporządzenia wykazać fakty, na których żądanie to opiera.

65.

Z dowodów dostarczonych przez stronę nie wolno władzy robić użytku bezkrytycznie, lecz należy je gruntownie rozpatrywać w myśl przepisów niniejszej instrukcji.

W razie wątpliwości co do autentyczności przedłożonych przez stronę dokumentów lub co do prawdziwości faktów stwierdzonych tymi dokumentami, należy przeprowadzić odpowiednie dochodzenia celem zbadania faktycznego stanu rzeczy, a jeśli wątpliwości te dotyczą kwestii osiedlenia (art. 2 ustawy), żądać opinii władzy powołanej do oceny tej ostatniej kwestii (ustęp ostatni art. 10 rozporządzenia)...

66.

O ile strona powołuje się na fakty będące przedmiotem zapisu do ksiąg stanu cywilnego (ksiąg metrykalnych), winna przedłożyć wyciąg z tych ksiąg.

67.

Ciężar dowodu spada na stronę tylko o tyle, o ile chodzi o fakty pozytywne, nie zaś o fakty negatywne, a w szczególności o fakt nieposiadania obywatelstwa państwa innego (art. 2 p. 1 i 2) ustawy). Zbadanie, czy strona żądająca stwierdzenia swego obywatelstwa polskiego, nie posiada obywatelstwa innego państwa, jest rzeczą władzy.

68.

W granicach powyższych wskazówek postępować będą władze z całą ścisłością, gdy chodzi o ludność napływową, łagodniej zaś, gdy chodzi o osoby, których narodowość polska nie ulega żadnej wątpliwości, a zatem, gdy chodzi o osoby używaniem języka polskiego, pożytecznym udziałem w polskim życiu narodowym, tudzież przestrzeganiem zwyczajów i obyczajów polskich trwale swą polskość ujawniające. W tych ostatnich wypadkach należy nawet udzielać pomocy przy prowadzeniu dowodu, np. żądać z urzędu od właściwych władz wyjaśnień co do miejsca osiedlenia (art. 2 ustawy), lub wyjaśnień z aktów stanu cywilnego (metryk) itd.

69.

W razie stwierdzenia, że dana osoba posiada obywatelstwo polskie na zasadzie jednego z tytułów prawnych przewidzianych bądź w ustawie, bądź w traktatach międzynarodowych, wyda władza poświadczenie obywatelstwa w myśl art. 12 rozporządzenia i zapisze je do rejestru, o którym mowa w p. 20 niniejszej instrukcji.

Poświadczenie to nie uzasadnia nabycia obywatelstwa, lecz jest tylko dowodem na to, że wymieniona w nim osoba uważana jest przez władzę za obywatela polskiego; dowód przeciwny tak ze strony władzy, jak i ze strony osoby interesowanej jest zawsze, bez jakiegokolwiek ograniczenia pod względem czasu, dopuszczalny.

Bliższe przepisy co do unieważnienia tych poświadczeń jako też co do uchylenia wszelkich innych orzeczeń władzy w sprawach obywatelstwa zawarte są w art. 16 rozporządzenia.

Postanowienia końcowe.

74.

W akcie nadania obywatelstwa i we wszystkich poświadczeniach przewidzianych tak w rozporządzeniu, jak i w niniejszej instrukcji będą osoby interesowane oznaczone tym imieniem i nazwiskiem, jakie im prawnie (według metryki urodzenia) przysługuje, nie zaś tym, jakiego tylko faktycznie używają.

76.

Pod względem opłat stemplowych obowiązują właściwe przepisy ogólne.

32.

OKÓLNIK Nr 63.

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
z dnia 22 kwietnia 1922 r. L. P. O. 4045.

w sprawie obywatelstwa urzędników państwowych.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 845).

(Wyciąg)

Prezydium Rady Ministrów pismem z dnia 13 kwietnia 1922 r. Nr 7426 komunikuje:

Według art. 6 ustawy z dn. 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 164) urzędnikiem może być mianowany jedynie obywatel polski. Artykuł ten wyklucza zatem ze sposobów nabycia obywatelstwa wyszczególnionych w art. 4 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) — nabycie obywatelstwa przez przyjęcie urzędu publicznego.

33.

OKÓLNIK Nr 18

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 9 lipca 1925 r. L. BE. 5089/25.

Obywatelstwo osób urodzonych i naturalizowanych w Ameryce.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 858).

Wobec wątpliwości, jak należy traktować pod względem obywatelstwa osoby, urodzone

w Stanach Zjednoczonych Półn. Ameryki, które posiadają tytuły do obywatelstwa polskiego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia, że w tym względzie kolizje są nieuniknione, ponieważ ustawodawstwo, normujące obywatelstwo w obu interesowanych państwach, t. j. w Polsce i w Stanach Zjednoczonych opiera się w kwestii urodzenia na odmiennych teoretycznych zasadach. Pierwsze bowiem ustawodawstwo wychodzi z zasady „jus sanguinis”, t. j., że urodzony z obywatela polskiego, jest obywatelem polskim, drugie natomiast z zasady „jus soli”, t. j. że każdy urodzony na terytorium Stanów Zjednoczonych jest obywatelem amerykańskim, bez względu na obywatelstwo ojca.

Rozważając powyższą kwestię, w szczególności uwzględnić należy przypadki, co do

a) urodzonych przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. R. P. Nr 7, poz. 44) o obywatelstwie Państwa Polskiego t. j., przed 31 stycznia 1920 r. i

b) urodzonych po wyjściu w życie pomienionej ustawy.

Do p. a). Według art. 2 przytoczonej wyżej ustawy obywatelem polskim w chwili ogłoszenia tejże stała się każda osoba bez różnicy płci, wieku, narodowości i wyznania, która jest osiedlona na obszarze Państwa Polskiego w rozumieniu tej ustawy, o ile nie służy jej obywatelstwo innego państwa. W myśl zasad, wynikających z tej ustawy, z ustaw o osiedleniu i z ustaw cywilnych dzieci małoletnie osoby osiedlonej stały się również obywatelami polskimi.

Jeśli zatem osoba, osiedlona na obszarze Państwa Polskiego w powyższym znaczeniu posiadała dnia 31 stycznia 1920 r. na podstawie urodzenia w Stanach Zjednoczonych obywatelstwo amerykańskie, nie stała się obywatelem polskim.

Nie podlega też żadnej wątpliwości, iż dzieci osoby osiedlonej na obszarze Państwa Polskiego, które urodziły się w Stanach Zjednoczonych, a które w dniu 31 stycznia 1920 r. miały ukończonych 21 lat, nie są obywatelami polskimi.

Natomiast wątpliwość może zachodzić co do dzieci, które w pomienionym dniu nie miały jeszcze 21 lat. Opierając się na ogólnej zasadzie, wynikającej z ustawodawstwa polskiego, można twierdzić, iż dzieci, które jednocześnie z ojcem (nieślubną matką) nabyły obywatelstwo polskie, są obywatelami polskimi, mimo że przez urodzenie stały się obywatelami amerykańskimi. Z drugiej jednak strony słuszny jest pogląd, iż zdanie ustawy „o ile nie służy jej obywatelstwo innego państwa” odnosi się nie tylko do pełnoletnich, lecz także do małoletnich, zwłaszcza w związku ze zdaniem pierwszym art. 2-go: „Z chwilą ogłoszenia..... prawo obywatelstwa służy każdej osobie bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości” i że zatem kwestię nabycia obywatelstwa polskiego przez dzieci oce-

nia się w tym względzie niezależnie od obywatelstwa rodziców.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uzgodniło z Min. Spraw Zagranicznych, że ten drugi pogląd uznać należy za właściwy i miarodajny przy stwierdzeniu obywatelstwa.

Do p. b). Według art. 4 p. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie. Każdy zatem, kto urodził się z osoby, która stała się obywatelem polskim wzgl. obywatelstwo polskie nabyła na jednej z podstaw przewidzianych w pomienionej ustawie, jest obywatelem polskim, bez względu na to, czy urodził się w kraju, czy też zagranicą. Urodzeni zatem z obywatela polskiego w Ameryce po wejściu w życie ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. są bez wyjątku obywatelami polskimi i za takich powinni być uważani, mimo że jednocześnie stali się obywatelami amerykańskimi.

Kolizja zatem na tle obywatelstwa tej kategorii osób istnieje i mogłaby być usunięta tylko przez obustronną umowę ze St. Zjedn. Półn. Am., której dotychczas niema.

O ile chodzi o inne tytuły nabycia obywatelstwa polskiego, a więc o art. 3 i 4 pp. 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. kolizja, co do urodzonych w Ameryce istnieje, jakkolwiek kwestia ta ma więcej teoretyczne niż praktyczne znaczenie, gdyż interesowani nie będą z reguły podnosić żadnych roszczeń z tytułu posiadania obywatelstwa amerykańskiego, ponieważ nabycie obywatelstwa polskiego nastąpiło poza nielicznymi wyjątkami zgodnie z ich wolą.

Osoby urodzone w Ameryce, jeśli stały się obywatelami polskimi w sposób wskazany w art. 3 lub nabyły obywatelstwo polskie w jeden ze sposobów wymienionych w pp. 2 — 5 art. 4 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. są obywatelami polskimi, mimo, że z tytułu urodzenia służy im obywatelstwo amerykańskie. Również dzieci małoletnie osób, które uzyskały obywatelstwo polskie na wyżej wymienionych podstawach, są obywatelami polskimi, chociażby z tytułu urodzenia byli obywatelami amerykańskimi bez względu na to, czy urodzili się przed, czy też po wejściu w życie ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. względnie przed, czy też po uzyskaniu obywatelstwa polskiego na podstawie wymienionych wyżej tytułów.

Wyżej przytoczone zasady należy analogicznie stosować także do obywateli polskich naturalizowanych w St. Zj. Półn. Ameryki. Jeżeli mianowicie naturalizacja miała miejsce przed wejściem w życie ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego, dana osoba jest bez zastrzeżeń obywatelem amerykańskim. Jeżeli zaś naturalizacja nastąpiła po wejściu w życie wspomnianej ustawy, to osoby obowiązane do czynnej służby wojskowej tylko w tym wypadku utraciły obywatelstwo polskie, jeżeli uzyskały zezwolenie

Ministra Spraw Wojskowych do nabycia obywatelstwa obcego w myśl ostatniego ustępu art. 11 tej ustawy.

34.

OKÓLNIK Nr 105

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
z dnia 18 listopada 1925 r. L. AO 2854.

w sprawie pism i druków schematycznych
w sprawach obywatelstwa.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 859).

W wyniku akcji, zmierzającej do ujednostawienia druków schematycznych, a zapoczątkowanej pismem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr AO. 59 z dnia 24 stycznia 1925 r., ustalam niniejszym okólnikiem wzory niektórych pism i druków z zakresu administracji stosunków osobistych *).

STAROSTWO

Wzór Nr 1

L. dz.

AKT UZNANIA

P.
zamieszkał . . . w urodzon
dnia roku
syn (córk) i
z małżonków
złożył dnia 19 roku
oświadczenie, że chce być obywatel . . . polsk . . .
i że zrzeka się dotychczasowego swego obywatelstwa

Stwierdzając, że p.
złożył . . . dowody, że jest pochodzenia polskiego, uznaje się
na zasadzie artykułu 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 roku (Dz. U. R. P. Nr 7 poz. 44) i na zasadzie artykułu 8 rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) za obywatel . . . Państwa Polskiego.

Tym samym staj. . . się obywatel . . . Państwa Polskiego: żona jego
córk i
z małżonków
urodzona dnia roku
w oraz ich dzieci:

1. urodzon
dnia 19 roku w
2. urodzon dnia
19 roku w
3. urodzon dnia
19 roku w
4 urodzon dnia
19 roku w

*) W wydawnictwie nin. pominięto wzory nieaktualne i podane w późniejszych przepisach oraz wzory o niewielkim znaczeniu praktycznym.

Zapisano we właściwym rejestrze pod l.
b. dnia . . . 19 . . . r.

Starosta

STAROSTWO

L. dz. Wzór Nr 2
dnia . . . 19 . . .

Przedmiot:

Do

w

Pan urodzony

w z rodziców . . .

. . . ur. dn. . . . w . . .

tudzież dzieci:

1. ur. dn. . . . w . . .

2. ur. dn. . . . w . . .

3. ur. dn. . . . w . . .

4. ur. dn. . . . w . . .

został uznany na podstawie art. 3 ustawy
z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7,
poz. 44) obywatelem Państwa Polskiego.

Poleca się zatem wpisać wymienionego do
ksiąg stałej ludności

W rubryce „uwagi” należy zaznaczyć „według
polecenia Starostwa
z dnia L.

nabył obywatelstwo polskie na zasadzie art. 3
ustawy z dnia 20 stycznia (Dz. U. R. P. Nr 7,
poz. 44)."

Starosta

Wzór Nr 3.

PROTOKÓŁ

przeprowadzonego przesłuchania w dniu . . .
obywatel zamieszka . . .
na skutek złożonego w Starostwie podania wraz z dowodami o uznanie
obywatelstwa w myśl art. 3-go ustawy z dn. 20
stycznia 1920 r.

1. Imię i nazwisko
2. Nazwisko i imiona rodziców
3. Data i miejsce urodzenia
4. Narodowość i jakiego w domu używa języka w mowie potocznej i jakiego używali jego rodzice
5. Wyznanie
6. Zawód
7. Miejsce zamieszkania przed wojną światową
8. Miejsce zamieszkania w czasie wojny światowej (kiedy ewentualnie wyjechał z kraju)
9. Data i sposób przybycia do kraju
10. Miejsce osiedlenia (miejsce zapisu do ksiąg stałej ludności, przynależność gminna, miejsce zapisu do ksiąg organizacji stanowych)

11. Dokumenty znajdujące się w posiadaniu, a stwierdzające datę urodzenia (o ile nie posiada, to z jakich powodów)

12. Czy i kiedy i za jakie przestępstwa i przez którą władzę był karany

13. Stan rodzinny (miejsce i data urodzenia żony i dzieci)

14. Stan majątkowy

15. Czy posiada w kraju krewnych i gdzie

16. Czy posiada znajomość języka polskiego w mowie i piśmie

Protokół niniejszy mnie odczytano i prawdziwość zapodanych danych stwierdziłem własnoręcznym podpisem.

Protokółował:

Podpis:

Wzór Nr 4

ZASWIADCZENIE.

1)

My niżej podpisani:

2)

oświadczamy pod przewidzianymi za zeznanie niezgodne z rzeczywistością skutkami prawa, że osobiście nam dobrze znany

z zawodu zamieszkały

urodz. dn. w r.

z rodziców

z żoną urodz. dn. r.

w tudzież dziećmi poniżej lat 18-u:

1) ur. dn. r. w

2) ur. dn. r. w

3) ur. dn. r. w

jest tą samą osobą, za którą się podaje, że wyżej wymieniony pochodzi z rodziny polskiej, która całą swoją działalnością zarówno przed jakoteż po powstaniu Państwa Polskiego, używaniem języka polskiego jako mowy potocznej i wychowaniem swego potomstwa zaznaczyła w sposób oczywisty przywiązanie do narodowości polskiej, tak w życiu prywatnym jakoteż publicznym.

Jednocześnie stwierdzamy, że P przysługiwało dotychczas obywatelstwo z tytułu zapisu do ks. stanowych (organiz. stanowych b. imperium rosyjskiego) ks. metryk (dusz) b. państwa pruskiego w

Za lojalny jego stosunek do Państwa Polskiego i istniejącego w nim ustroju politycznego — ręczymy i przyjmujemy na siebie całkowitą odpowiedzialność.

Wiarogodność powyższego oświadczenia potwierdzamy własnoręcznymi podpisami.

dnia r.

Podpis 1)

zawód
miejsce zam

Podpis 2)

zawód
miejsce zam

35.

OKÓLNIK Nr 132

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 9 listopada 1926 r. L. AC. 13155/26.

Postępowanie w razie ponownych prób o stwierdzenie, uznanie lub nadanie obywatelstwa.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 891).

Doszło do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że w niektórych władzach administracyjnych II i I instancji powstają wątpliwości, czy mogą być poddawane rozpatrzeniu prośby o stwierdzenie, nadanie lub uznanie obywatelstwa osób, którym raz odmówiono stwierdzenia, uznania lub nadania obywatelstwa polskiego, oraz czy przy wydawaniu ponownej decyzji, władza orzekająca jest związana poprzednią decyzją.

Celem usunięcia tych wątpliwości wyjaśnia się co następuje:

1. Stwierdzenie lub uznanie obywatelstwa.

W odniesieniu do tych spraw mieć należy w pierwszym rzędzie na uwadze, że decyzje władzy administracyjnej mają charakter deklaracyjny, a nie konstytutywny. O ile strona wykazuje, że co do niej istnieją warunki wymagane w obowiązujących przepisach dla obywatelstwa polskiego, władza musi stwierdzić, wzgl. uznać posiadanie tego obywatelstwa, niezależnie od ewentualnych poprzednich orzeczeń odmownych.

Z punktu widzenia formalnego traktowania prób ponownych zajęć tutaj mogą dwa rodzaje wypadków:

a) strona wskazuje w ponownej prośbie nowe istotne okoliczności, które istniały już przed wydaniem pierwotnego (odmownego) orzeczenia, i w oświeceniu których stronie tej przysługwałoby prawo do obywatelstwa polskiego.

W tych razach zachodzą warunki „wznowienia postępowania”, przewidziane *art. 7 ustawy o środkach prawnych (Dz. U. R. P. Nr 91, p. 712 z 1923 r.)*, wobec czego nie ma przeszkód przeciw poddaniu nowej prośby rozpatrzeniu i wznowieniu postępowania.

b) strona wskazuje w swym ponownym podaniu nowe okoliczności faktyczne lub powołuje się na przepisy prawne powstałe po wydaniu pierwszego (odmownego) orzeczenia.

W tych wypadkach podanie ponowne musi być traktowane jako zupełnie nowa prośba, przyczym, niekwestionowane przez stronę szczegóły, będące przedmiotem dochodzenia przy rozpatrywaniu prośby pierwotnej, nie wymagają oczywiście ponownych dochodzeń, o ile

wyniki pierwotnego dochodzenia co do tych szczegółów mogą być uważane za aktualne.

2. Nadawanie obywatelstwa.

Sprawy nadawania obywatelstwa należą do kategorii spraw swobodnego uznania władz administracyjnych. Już z tego samego wynika, że w razie wniesienia prośby przez osobę, której raz nadania obywatelstwa odmówiono, władza orzekająca nie jest w zasadzie krępowana pierwotnym orzeczeniem odmownym.

W konsekwencji uznać należy za rzecz niewątpliwą, że osoby, którym raz nadania obywatelstwa odmówiono, mogą wnosić ponowne prośby, właściwa zaś władza administracyjna winna poddać je zawsze rozpatrzeniu.

Jeżeli strona w ponownym swym podaniu nie wskazuje żadnych nowych, dla sprawy istotnych i za nadaniem obywatelstwa przemawiających okoliczności, odpada potrzeba przeprowadzenia ponownych dochodzeń i nie ma przeszkód przeciw utrzymaniu pierwotnej odmownej decyzji nadal w mocy, z pozostawieniem stronie środka prawnego.

Gdyby natomiast petent w podaniu swym wskazał nowe okoliczności na uzasadnienie swej prośby, a dochodzenie prawdziwości ich ustaliło, wówczas w zależności od ich znaczenia ponownych dochodzeń i nie ma przeszkód gła bądź prośbę uwzględnić i obywatelstwo nadać, bądź odrzucić, utrzymując poprzednie orzeczenie w mocy.

36.

OKÓLNIK Nr 69

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 31 marca 1927 r. Nr BE 8697/26.

w sprawie nabywania obywatelstwa polskiego.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn., str. 883).

Poselstwo Łotewskie zwróciło się do Min. Spraw Zagranicznych z prośbą o spowodowanie, ażeby od obywateli łotewskich, ubiegających się o obywatelstwo polskie żądano zezwolenia odnośnych władz łotewskich na zmianę obywatelstwa.

O ile chodzi o nadanie obywatelstwa polskiego nadmienia się, że art. 12 rozporządzenia z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) przewiduje obowiązek złożenia takiego zaświadczenia obcej władzy państwowej. Postanowienia tego art. należy w stosunku do obywateli łotewskich ściśle przestrzegać. Zaświadczeń tego rodzaju nie można jednak wymagać, gdy chodzi o nabycie obywatelstwa polskiego na zasadzie art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. t. j. przez uznanie. W tych wypadkach należy wpływać na osoby, nabywające

w ten sposób obywatelstwo polskie, ażeby wno-
siły podania do właściwych władz obcych
o zwolnienie z dotychczasowego (obcego) oby-
watelstwa.

37.

OKÓLNİK Nr 135.

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 20 lipca 1928 r. Nr AC. 7385/27.

**w sprawie ustalenia obywatelstwa obcego u osób
ubiegających się o nadanie polskiego.**

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn., str. 888).

(Wyciąg)

W myśl art. 12 rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia
7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320),
osoby ubiegające się o nadanie obywatelstwa
polskiego, obowiązane są przedstawić zaśw-
iadczenie właściwej władzy tego państwa, którego
są obywatelami, iż z chwilą nabycia obywatel-
stwa polskiego tracą swe dotychczasowe oby-
watelstwo.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyja-
śnia, że przepis art. 12 rozp. wyk. w tym ustę-
pie, gdzie mowa o przedkładaniu poświadczeń
o zwolnieniu z obcego obywatelstwa ma na
względzie tylko takie oczywiście osoby, które
w chwili ubiegania się o nadanie obywatelstwa
polskiego posiadają obywatelstwo konkretnego
obcego państwa; od osób, które nie posiada-
ją takiego obywatelstwa, domaganie się przed-
łożenia podobnego zaświadczenia byłoby bez-
przedmiotowe i bezskuteczne i jako takie od-
paść powinno.

38.

OKÓLNİK Nr 241

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 26 listopada 1928 r. L. A. C. 4327/1.

**Nabycie obywatelstwa polskiego na zasadzie
art. 4 pkt. 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r.
przez przyjęcia urzędu publicznego¹⁾.**

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn., str. 891)

Wobec powstałych wątpliwości co do termi-
nu nabycia obywatelstwa polskiego na zasadzie
art. 4 pkt. 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r.
(Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) przez cudzoziem-
ców, zamianowanych na stałe na urząd pań-
stwowy względnie tych, którzy urząd ten objęli
przed wejściem w życie tej ustawy, oraz zama-
nowanych wprowadzić po jej wejściu w życie,
lecz przed upływem czasokresu, ustalonego
w art. 5 rozp. z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U.
R. P. Nr 52, poz. 320) dla skorzystania przez

władzę z przysługującego jej prawa „zastrze-
żenia”, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oz-
najmia, co następuje:

Nabycie obywatelstwa polskiego, z tytułu
wyżej wskazanego, zasadniczo nastąpić mogło
dopiero z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia
20 stycznia 1920 r., przez którą ten tytuł naby-
cia obywatelstwa został ustanowiony.

Na tej zasadzie mógł cudzoziemiec stać się
obywatelem polskim najwcześniej z dniem 31
stycznia 1920 r., t. j. z dniem ogłoszenia ustawy
w Dzienniku Ustaw.

Art. 5 rozporządzenia z dnia 7 czerwca 1920 r.
(Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) postanawia, że
„zastrzeżenie” władzy, co do skutków przyje-
cia do urzędu państwowego ze względu na spra-
wę obywatelstwa winno być uwidocznione
w piśmie nominacyjnym i wprowadza dalsze
ograniczenie w tym kierunku, iż co do osób za-
mianowanych przed wejściem w życie rozpo-
rządzenia, lub w ciągu następnych trzech mie-
sięcy, władza może skorzystać z przysługują-
cego jej prawa zastrzeżenia w okresie 6 miesię-
cy, licząc od dnia wejścia w życie rozporządze-
nia. Prawo zastrzeżenia ma zatem w tych wy-
padkach moc zawieszającą skutki prawne z art.
§ 1 p. 5 ustawy.

Nie wynika jednak z postanowień wspomnia-
nego wyżej art. 5 rozp., ażeby w wypadkach
niekorzystania przez władzę z prawa zastrze-
żenia nabycie obywatelstwa nastąpiło dopiero
z chwilą upływu terminu, do którego zastrze-
żenie to mogło być zgłoszone.

Tytułem bowiem nabycia obywatelstwa pol-
skiego jest fakt przyjęcia na urząd publiczny
względnie fakt objęcia urzędu publicznego, o ile
jest zastrzeżone w specjalnych ustawach, wo-
bec czego miarodajnym może być tylko termin,
w którym ten fakt miał miejsce.

Ponieważ rozporządzenie traktuje narówni
zgłoszenie zastrzeżenia w piśmie nominacyj-
nym, z zastrzeżeniem zgłoszonym w terminie
wskazanym w art. 5 rozporządzenia, to przyjąć
należy z jednej strony, iż w wypadkach zgło-
szenia w terminie zastrzeżenia, dana osoba wo-
góle nie stała się obywatelem polskim, z dru-
giej strony, iż w razie braku dodatkowego za-
strzeżenia dana osoba przyjęta została na urząd
państwowy bez zastrzeżeń, już w czasie ozna-
czonym w piśmie nominacyjnym.

Reasumując powyższe Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych wyjaśnia, iż osoby przyjęte na
stałe na urząd państwowy przed wejściem w ży-
cie ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r., o ile nie
uczyniono zastrzeżenia w czasie oznaczonym
w art. 5 rozporządzenia z dnia 7 czerwca 1920 r.,
stały się obywatelami polskimi z dniem 31 sty-
cznia 1920 r., osoby zaś zamianowane po wejściu
w życie tej ustawy w razie braku zastrzeżenia,
z dniem oznaczonym w piśmie nominacyjnym
względnie z chwilą objęcia urzędu publicz-
nego.

¹⁾ Przepis art. 4 pkt. 5 ustawy z 20 I. 1920 r. stał się
nieaktualny (p. uw. do cyt. art. i poz. 32 nin. zeszytu).

39.

OKÓLNİK Nr 101

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 26 października 1933 r. (Ac. 52—4/33 r.)

o stwierdzaniu obywatelstwa polskiego na podstawie wyciągów z rejestru mieszkańców.

(Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 16. poz. 241).

Według §§ 35 i 39 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16.X 1930 r. o melunkach i księgach ludności (Dz. U. R. P. Nr 84. poz. 653) *) oraz §§ 40 i 62 instrukcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 27.XI 1930 r. o prowadzeniu rejestru mieszkańców (Mon. Pol. Nr 291/30) w rubryce 11 rejestru wskazuje się przynależność państwową mieszkańców gminy, przyczem zapis powyższy uskutecznia się na podstawie właściwych dokumentów.

W związku z powyższym niektóre władze admin. ogólnej zapytują, czy w zakresie spraw obywatelstwa polskiego rejestry mieszkańców mogą być traktowane narówni z zamkniętymi obecnie księgami stałej ludności wzgl. księgami stanowymi lub księgami przynależności gminnej i czy na ich podstawie mogą być wystawiane poświadczenia obywatelstwa.

W celu usunięcia powyższych wątpliwości Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia, że zapisanie do rejestru mieszkańców jest tylko dowodem zamieszkania i że żaden przepis ustawy nie nadaje rejestrowi mocy dowodu przynależności państwowej, jakkolwiek informacie co do przynależności państwowej są tam zawarte.

Rola rejestru mieszkańców w tym zakresie sprowadza się więc tylko do ewidencji faktów już stwierdzonych przez właściwe władze i w sposób, przewidziany właściwymi przepisami. Jest to zatem tylko źródło informacji, z którego czerpać należy wskazówki, czy względnie jakie dowody obywatelstwa posiada dana osoba i gdzie tych dowodów szukać należy.

Dzięki tym informacjom, rejestr mieszkańców staje się czynnikiem usprawnienia działalności administracji, które polega m. in. na tym, aby fakty raz ustalone w sposób właściwy nie były badane ponownie, przy okazji urzędowej czynności administracyjnej.

Rejestry mieszkańców mogą odgrywać w tej mierze rolę tym większą, że dokumenty, potwierdzające treść zapisów w poszczególnych rubrykach, są przechowywane przez gminy, a jeżeli chodzi o przynależność państwową, są

ponadto szczegółowo wymienione, przez wskazanie numeru, daty wystawienia i władzy wystawiającej dokument.

We wszystkich zatem wypadkach, w których władza adm. ogólnej zmuszona jest stwierdzać obywatelstwo polskie, powinna ona przede wszystkim stwierdzić, czy okoliczność ta nie została już ustalona i w tym właśnie celu powinna wymagać przedłożenia sobie „poświadczenia zamieszkania” (p. okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr 56 z dnia 30.IV 1932 r.).

W sprawach rozstrzyganych na prośbę osób interesowanych „poświadczenie zamieszkania” winien dostarczyć petent, jako załącznik do podania, zaś w sprawach, rozstrzyganych z urzędu — gmina na żądanie władzy adm. ogólnej Analogicznie postępować należy we wszystkich innych wypadkach, o których jest mowa w § 39 wspomnianego rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych. Należy przytem mieć na uwadze przepis § 41 powołanej wyżej instrukcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o prowadzeniu rejestru mieszkańców.

We wszystkich wypadkach, wzbudzających wątpliwości co do należytego uskutecznienia zapisu w rejestrze, powinno się wymagać nadesłania przez gminę odpisu dokumentu, o który w danym wypadku chodzi.

40.

OKÓLNİK Nr 75

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 26 listopada 1935 r. L. AC. 1—92—2.

o utracie obywatelstwa polskiego.

(Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 37. poz. 199).

Niejednokrotnie już stwierdziłem, że powiatowe władze administracji ogólnej, mylnie interpretując przepisy ustawy z dnia 20.I 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), stoją na stanowisku, że sam fakt zawarcia związku małżeńskiego przez obywatelkę polską z cudzoziemcem powoduje dla niej utratę obywatelstwa polskiego. Zapatrywanie to, oparte jest prawdopodobnie na treści art. 10 wspomnianej ustawy, gdzie mowa jest o obywatelkach polskich, które przez zamążpójście utraciły obywatelstwo polskie.

W związku z powyższym zauważam, co następuje:

Wspomniany art. 10 normuje wyłącznie kwestię odzyskania obywatelstwa polskiego na wypadek jego utraty przez zamążpójście za cudzoziemcą, nie zawiera jednak żadnych norm, dotyczących zagadnienia utraty obywatelstwa polskiego.

*) obecnie rozp. z dnia 23 maja 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 54, poz. 489).

Zagadnienie to natomiast uregulowane zostało w art. 11 ustawy, który taksatywnie wylicza wypadki, powodujące utratę obywatelstwa.

Według tego artykułu więc traci obywatelka polska swoje obywatelstwo, jeżeli przez poślubienie cudzoziemca zgodnie z przepisami, obowiązującymi w państwie przynależności poślubionego małżonka, nabywa jego, t. j. obcą przynależność państwową.

Powodem utraty obywatelstwa polskiego jest zatem w tym przypadku nabycie obcego obywatelstwa, nie zaś fakt zawarcia związku małżeńskiego.

Z tego wynika, że utrata polskiego obywatelstwa nie następuje w tych przypadkach, w których obywatelka polska przez zawarcie związku małżeńskiego z cudzoziemcem nie nabywa obcego obywatelstwa.

Ma to miejsce między innymi również w przypadkach poślubienia cudzoziemca, nieposiadającego żadnej przynależności państwowej, lub osoby, pozbawionej obywatelstwa polskiego, która nie nabyła innego obywatelstwa.

Dla orientacji oznajmiam, że ustawodawstwo wszystkich państw europejskich — oprócz Rosji Sowieckiej — przewiduje nabycie obywatelstwa danego państwa przez cudzoziemkę wskutek zawarcia związków małżeńskich z obywatelem tego państwa.

Według ustawodawstwa Rosji Sowieckiej, cudzoziemka może nabyć obywatelstwo sowieckie swego męża przez złożenie odpowiedniej w tej mierze deklaracji.

Z państw pozaeuropejskich interesować może głównie ustawodawstwo Stanów Zjednoczonych Północnej Ameryki w dziedzinie obywatelstwa. Według ustawodawstwa tego cudzoziemka, poślubiająca obywatela tego państwa, nie nabywa obywatelstwa swego męża; może jednak uzyskać to obywatelstwo w sposób uproszczony, jeżeli zamieszkuje na terytorium Stanów Zjednoczonych.

Okólniki Nr 125 z dnia 8.VI 1929 r. (Nr AC. 7929), Nr 37 z dnia 18.III 1931 r. (L. AC. 4934/2) i Nr 7 z dnia 13/I 1932 r. (L. AC. 4934/3) tracą moc obowiązującą.

41.

OKÓLNIK Nr 77

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 27 listopada 1935 r. Ac. 1—93—2.

o wydawaniu poświadczeń obywatelstwa polskiego w sprawach emerytalnych.

(Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 37, poz. 201),

W myśl art. 82 ustawy z dnia 11.XII 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 160 z 1934 r.) emerytowani funkcjonariusze państwowi i emerytowa-

ni wojskowi b. państw zaborczych tudzież emerytowani nauczyciele publicznych szkół powszechnych i wydziałowych otrzymują uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa, o ile stali się obywatelami polskimi z mocy art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), jak również, o ile uznani zostali za obywateli Państwa Polskiego na podstawie art. 3 tejże ustawy.

Analogiczne postanowienie zawiera art. 87 wyżej wspomnianej ustawy z dnia 11.XII 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym wdów i sierot po emerytowanych funkcjonariuszach państwowych względnie po emerytowanych zawodowych wojskowych b. państw zaborczych.

Interesowane osoby winny zatem władzom, przyznającym emeryturę, udowodnić posiadanie obywatelstwa w myśl przytoczonych przepisów.

Ponieważ wzór poświadczenia obywatelstwa przepisany rozp. ministr. z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 320) nie zawiera wzmianki o podstawie prawnej nabycia obywatelstwa polskiego, zarządzam, aby władze wymienione w art. 7 pkt. a), powołanego rozporządzenia wydawały dla celów emerytalnych poświadczenia obywatelstwa według wymienionego wzoru z wyraźnym jednak wskazaniem tego artykułu ustawy, na podstawie którego dana osoba nabyła obywatelstwo polskie.

Poświadczenie obywatelstwa opiewać powinno następujące:

Poświadczenie obywatelstwa.

(Nazwa i siedziba władzy)

Nr dz.

P. (nazwisko, imię, zawód) w
(miejsce, gdzie przebywa) ur. dnia
r. w pow.
syn (córką) (imiona i nazwiska rodziców) posiada obywatelstwo Państwa Polskiego na zasadzie art. 2 ustęp 1 lit. (wymienić dotyczącą literę) ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

Poświadczenie niniejsze, wydane w celu uzyskania zapotrzebowania emerytalnego, zapisane jest we właściwym rejestrze pod l. b.
(Siedziba władzy) dnia 19 r.
(Pieczęć władzy)

Podpis:

Dowodem posiadania obywatelstwa polskiego na podstawie art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) jest akt uznania obywatelstwa, przewidziany w p. 19 instrukcji z dnia 8 sierpnia 1920 r. Nr AP.2778/5.

Na prośbę jednak osoby, która uzyskała akt uznania, można wydać także poświadczenie o bywatelstwa według wzoru wyżej przytoczonego. W takim poświadczeniu należy naturalnie powołać art. 3, a nie art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r.

Wdowom i sierotom na ich prośbę należy, po sprawdzeniu, wydawać ponadto poświadczenie według niżej podanych wzorów.

Wzór Nr 1 odnosi się do przypadków, jeśli zmarły mąż względnie ojciec byłby nabył obywatelstwo polskie na podstawie pkt. a, b, c, lub d ustępu 1 art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

Wzór Nr 2 dotyczy prawa do nabywania obywatelstwa polskiego na podstawie art. 3 powołanej ustawy.

Wzór Nr 1.

(Nazwa i siedziba władzy)

Nr dziennika

Poświadczenie.

P.
urodzon r.
w powiat
syn byłby nabył obywatelstwo polskie na podstawie punktu (a, b, c, lub d) ust. 1 art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), gdyby w dniu 31 stycznia 1920 r. pozostawał przy życiu.

(Siedziba władzy) dnia 19 r.

(pieczęć)

(podpis)

Wzór Nr 2.

Poświadczenie.

Poświadczam się niniejszym, że p.
. urodzony dnia
r. w
powiat syn
był pochodzenia polskiego i gdyby w dniu 31 stycznia 1920 r. pozostawał przy życiu, miałby prawo do skorzystania z postanowień art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44) o ileby dopełnił innych warunków przewidzianych w tym artykule.

(Siedziba władzy) dnia 19 r.

(pieczęć)

(podpis)

Analogiczne zaświadczenia wystawić należy funkcjonariuszom b. państw zaborczych, którzy ubiegają się o przyznanie praw emerytalnych na zasadzie art. 95 ustawy z dnia 11.XII 1923 r.

P. P. Wojewodowie i P. Komisarz Rządu na m. st. Warszawę mogą na podstawie p. 22 instrukcji z dnia 8 sierpnia 1920 r. Nr AP. 2778/5 zarządzić, aby powiatowe władze administracji ogólnej przedkładały P. P. Wojewodom (P. Komisarzowi Rządu) do przejrzenia projekty załatwień, jeśli zamierzają wydać poświadczenie według wzoru Nr 2. Takie same zarządzenie można wydać na podstawie p. 59 powołanej instrukcji dla poświadczeń według wzoru Nr 1 w tych przypadkach, gdy księgi ludności względnie księgi stanowe zaginęły lub zostały zniszczone, a ustalenie miejsca zapisu do ksiąg stałej ludności względnie ksiąg stanowych następuje w drodze dochodzeń.

Okólnik Nr 47 z dnia 18.V 1923 r. Nr AE. 6214/23 i Nr 83 z dnia 31.VII 1923 r. Nr AE. 14333/23 (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 853 i 855, poz. 11 i 16) tracą moc.

42.

OKÓLNİK Nr 79

MINISTRA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

z dnia 21 grudnia 1945 r. L. IV. 18513/45

w sprawie nadawania i utraty obywatelstwa polskiego.

I. Celem wprowadzenia jednolitej polityki na obszarze całego Państwa w przedmiocie nadawania i utraty obywatelstwa polskiego (art. 3, 9 i 11 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz. U. R.P. Nr 7, poz. 44), zarządzam na czas aż do odwołania przedkładać Ministerstwu Administracji Publicznej wszystkich tych spraw do wglądu, przed wydaniem przez Ob. Ob. Wojewodów i Prezydentów m. st. Warszawy i m. Łodzi decyzji.

Przedkładane akta spraw o nadanie lub utratę obywatelstwa polskiego powinny zawierać całkowicie opracowany materiał, dojrzały do powzięcia decyzji wraz z umotywowanym wnioskiem Ob. Ob. Wojewodów i Prezydentów m. st. Warszawy i m. Łodzi.

II. Sprawy o nadanie i utratę obywatelstwa polskiego należą do zakresu działania władz administracji ogólnej II instancji, wszelkie zaś inne sprawy w przedmiocie obywatelstwa (np. stwierdzenie, uznanie, odzyskanie i t. p.) należą do kompetencji władz administracji ogólnej I instancji, względnie Prezydentów miast, pełniących funkcje starostów grodzkich, z wyłączeniem oczywiście tych spraw, co do których specjalne postanowienia ustawowe wskazują wyraźnie inną władzę n. p. ustawa z dnia 31 marca 1938 r. o pozbawieniu obywatelstwa (Dz. U. R. P. Nr 22 poz. 191),

III. Do czasu ustawowego uregulowania spraw z dziedziny obywatelstwa polskiego jednolicie na obszarze całego Państwa, należy stosować dotychczas obowiązujące przepisy, a mianowicie:

1) ustawę o obywatelstwie Państwa Polskiego z 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), znowelizowaną częściowo rozporządzeniami Prezydenta R. P. z 3 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 109, poz. 896) i z dnia 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976, art. 4).

2) rozporządzenie Min. Spr. Wewn. z 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320) w przedmiocie wykonania ustawy z 20.I.1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego, znowelizowane częściowo rozporządzeniami Min. Spr. Wewn. z 20 kwietnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 246), z 29 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr 93, poz. 545) i z 26 lutego 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 114),

3) ustawę o pozbawieniu obywatelstwa z dnia 31 marca 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 191).

IV. Oprócz wyżej wymienionych przepisów ustawowych, normujących sprawy obywatelstwa polskiego, mają zastosowanie również postanowienia innych ustaw oraz rozporządzeń, regulujących pewne zagadnienia, związane ściśle ze sprawami obywatelstwa.

Dla ułatwienia pracy referującym urzędnikom podaje się niżej wykaz ustaw i rozporządzeń, których postanowień należy przestrzegać w toku załatwiania spraw o obywatelstwo polskie, a mianowicie:

Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 358 z 1920 r.
Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 95 z 1921 r. (art. 7)
Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 375 z 1921 r.
Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 565 z 1922 r.
Dz. U. R. P. Nr 88, poz. 791 z 1922 r.
Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 58 z 1923 r.
Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 240 z 1924 r.
Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 118 z 1925 r.
Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 309 z 1928 r. (art. 18 i 19).

Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 390 z 1932 r. (art. 17).
Dz. U. R. P. Nr 64, poz. 404 z 1935 r. (art. 142, 154, 156 i 160).

Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 361 z 1937 r.
Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220 z 1938 r. (art. 8, 10, 11, 114 i 115).

43.

PISMO OKÓLNE MINISTRA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

z dnia 15 czerwca 1946 r. L. IV. AA. 1804/46.

(Wyciąg)

II. Nawiązując do pkt. I okólnika mojego Nr. 79 z dnia 21 grudnia 1945 r. L. dz. IV. 18513/45,

zarządzam na czas do odwołania przekładanie Ministerstwu Administracji Publicznej do wglądu również wszystkich spraw o uznanie obywatelstwa polskiego z art. 3 ustawy z 20.I. 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7 poz. 44) przed powzięciem ostatecznej decyzji.

44.

OKÓLNIK Nr 46

MINISTERSTWA ZIEM ODZYSKANYCH

z dnia 11 maja 1946 r. L. dz. 10030/II/1874/46

w sprawie wprowadzenia w życie ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej, zamieszkających na obszarze Ziem odzyskanych.

(Dz. U. Min. Ziem Odzyskanych Nr 4, poz. 30).

W Dzienniku Ustaw Nr. 15 z dnia 10 maja 1946 r. ogłoszona została ustawa z dnia 23 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej, zamieszkających na obszarze Ziem Odzyskanych.

Ustawę tę należy niezwłocznie wprowadzić w życie i stosować się do następujących wytycznych postępowania.

1) Za obszar Ziem Odzyskanych uważa się terytorium, położone na zachód i północ od granic Państwa Polskiego z 1-go września 1939 r., a podlegających polskiej administracji państwowej.

2) Osoby, które odpowiadają i czynią zadość wszystkim warunkom wymienionym w art. 1 powołanej ustawy, uzyskują obywatelstwo polskie automatycznie, bez potrzeby ubiegania się uprzednio urzędowo o poświadczenie obywatelstwa polskiego.

3) Do czasu wprowadzenia dowodów osobistych obywatelstwo polskie tych osób może być wykazywane:

— bądź przy pomocy poświadczenia, stwierdzającego obywatelstwo polskie, wydane go przez właściwą władzę administracji ogólnej I instancji,

— bądź też następującymi 3 dowodami łącznie: wykazaniem stałego zamieszkania przed 1 stycznia 1945 r. na obszarze Ziem Odzyskanych, stwierdzeniem polskiej przynależności narodowej, wydanym na podstawie opinii komisji weryfikacyjnej przez władzę administracji ogólnej I instancji, oraz złożeniem deklaracji wierności Narodowi i Państwu Polskiemu.

4) Stałe miejsce zamieszkania przed 1 stycznia 1945 r. stanowi jeden z warunków uzyskania obywatelstwa polskiego (art. 1 ustawy). Nie oznacza to jednak, iżby chodziło o zamiesz-

kanie w okresie bezpośrednio przed datą 1 stycznia 1945 r., lecz w jakimkolwiek wstecznym okresie życia ubiegającego się o polskie obywatelstwo.

W szczególności czasowe opuszczenie stałego miejsca zamieszkania na obszarze Ziem Odzyskanych, spowodowane powołaniem do służby wojskowej, zatrudnieniem w głębi Rzezy Niemieckiej, emigracją, nakazem opuszczenia danej miejscowości lub t. p. wypadkami, nie stanowi przeszkody do zastosowania przepisów tej ustawy.

5) Stwierdzenie przez władze administracji ogólnej I instancji polskiej przynależności narowej winno odpowiadać zasadom, przewidzianym w zarządzeniu moim z dnia 6 kwietnia 1946 r. L. dz. 6703/II/1349/46.

Po zakończeniu działalności komisji weryfikacyjnych, stwierdzenie polskiej przynależności narodowej może nastąpić jedynie w tym przypadku, gdy ubiegający się o obywatelstwo wykaże w sposób wiarogodny, iż z przyczyn, zasługujących na uwzględnienie, nie mógł się poddać postępowaniu przed właściwą dla jego miejsca zamieszkania komisją weryfikacyjną.

Jako przyczyny, zasługujące na ich uwzględnienie, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r., należy brać w szczególności pod uwagę nieobecność w kraju, chorobę uniemożliwiającą starania o weryfikację w okresie działalności komisji, obiektywnie uzasadnioną nieświadomość konieczności względnie możliwości weryfikacji, niepowołanie do życia komisji weryfikacyjnej przez władzę administracyjną itp.

Po zakończeniu działalności komisji weryfikacyjnych należy w każdym przypadku stwierdzenia polskiej przynależności narodowej zasięgnąć przed wydaniem decyzji opinii prezydium gminnej (miejskiej) rady narodowej, właściwej dla miejsca zamieszkania osoby zainteresowanej.

6) Przed wydaniem poświadczenia, stwierdzającego obywatelstwo polskie, należy sprawdzić:

- a) czy zainteresowana osoba posiadała przed dniem 1 stycznia 1945 r. stałe miejsce zamieszkania na obszarze Ziem Odzyskanych,
- b) czy istnieje decyzja właściwej władzy administracji ogólnej I instancji w przedmiocie stwierdzenia polskiej przynależności narodowej osoby zainteresowanej,
- c) czy decyzja władzy administracji ogólnej I instancji została wydana na podstawie opinii komisji weryfikacyjnej, a po zakończeniu działalności komisji weryfikacyjnych po zasięgnięciu opinii prezydium gminnej (miejskiej) rady narodowej,

d) czy zainteresowana osoba złożyła deklarację wierności Narodowi i Państwu Polskiemu.

Brak deklaracji wierności należy bezwarunkowo uzupełnić przed wydaniem poświadczenia obywatelstwa.

7) Sprawy uznania, nabycia i nadania obywatelstwa polskiego osób innych, poza polską ludnością autochtoniczną Ziem Odzyskanych, należy stosownie do art. 3 ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. rozpatrywać na zasadzie przepisów ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44).

Dotyczyć to będzie w szczególności zagadnienia uznania za obywateli polskich osób pochodzenia polskiego, urodzonych i mających dotychczas stałe miejsce zamieszkania na terenie państw obcych oraz b. Rzeszy Niemieckiej, poza obszarem Ziem Odzyskanych, które w drodze repatriacji osiedliły się na obszarze Ziem Odzyskanych.

Dotyczyć to będzie również niektórych, zasługujących na uwzględnienie przypadków nadania obywatelstwa polskiego osobom pochodzenia innego niż niemieckie, stale zamieszkającym na obszarze Ziem Odzyskanych, o ile odpowiadają one warunkom ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego i wymogom bezpieczeństwa Państwa Polskiego.

8) W związku z zachowaniem mocy obowiązującej ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego w zakresie nieobjętym ustawą z dnia 28 kwietnia 1946 r. utrzymane zostały również przepisy rozporządzenia Min. Spr. Wewn. z dnia 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320 z 1920 r.) wraz z późniejszymi zmianami.

W szczególności zwrócić należy uwagę na art. 16 tego rozporządzenia, ustalający przyczyny i tryb unieważnienia wszelkich orzeczeń dotyczących prawa obywatelstwa. Przepis ten stosować należy w wypadku konieczności unieważnienia aktu stwierdzenia obywatelstwa, wydanego na zasadzie ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r.

9) Właściwość miejscową władz rozstrzyga art. 9 rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia 7 czerwca 1920 r. Dla wydania poświadczenia, stwierdzającego polskie obywatelstwo w trybie ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. właściwą jest władza administracji ogólnej I instancji ostatniego miejsca zamieszkania osoby zainteresowanej z tym, że w przypadku zaszłej zmiany miejsca zamieszkania winny być przy wydaniu poświadczenia obywatelstwa brane za podstawę akta stwierdzenia polskiej przynależności narodowej i opinia komisji weryfikacyjnej, znajdujące się na przechowaniu władzy administracyjnej, przed którą zainteresowana osoba swą przynależność narodową wykazała. W wypadku stwierdzenia obywatelstwa polskiego w try-

bie art. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. po ustaniu działalności komisji weryfikacyjnych oraz zmiany miejsca stałego zamieszkania osoby zainteresowanej należy zasięgnąć opinii właściwych dla obecnego i ostatniego z okresu przed 1 stycznia 1945 r. miejsca zamieszkania — przydiów gminnych (miejskich) rad narodowych.

10) Osobom zainteresowanym, w wypadku stwierdzenia obywatelstwa polskiego, wydawać należy poświadczenia według wzoru załączonego do rozp. Min. Spr. Wewn. z 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320).

Stosownie do art. 11 cytowanego wyżej rozporządzenia Min. Spr. Wewn. prowadzić należy rejestr wydanych poświadczeń obywatelstwa według załączonego do tego rozporządzenia wzoru.

11) Ob. Ob. Okręgowi Pełnomocnicy Rządu na podstawie wytycznych niniejszego okólnika wydadzą niezwłocznie stosowne zarządzenia i objaśnienia Obwodowym Pełnomocnikom Rządu.

Odpis ustawy załączam¹⁾.

45.

ZARZĄDZENIE MINISTRA ZIEM ODZYSKANYCH

z dnia 6 kwietnia 1946 r. L. 6703/II/1349/46

w sprawie trybu stwierdzania polskiej przynależności narodowej osób, zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych²⁾.

(Dz. U. Min. Ziem Odzysk. Nr 4, poz. 26).

Celem ujednostajnienia trybu i zasad postępowania przy stwierdzaniu polskiej przynależności narodowej osób, które z tytułu obywatelstwa niemieckiego miały stałe miejsce zamieszkania na ziemiach odzyskanych, zarządzam co następuje:

POSTANOWIENIE OGÓLNE.

§ 1. Terytorialny zakres działania niniejszego zarządzenia obejmuje ziemie odzyskane na północ i zachód od granicy Państwa z 1 września 1939 r. podlegające polskiej administracji państwowej.

§ 2. Zarządzenie niniejsze dotyczy osób, które przed dniem 1 stycznia 1945 r. miały z tytułu obywatelstwa niemieckiego stałe miejsce zamieszkania na obszarze Ziem Odzyskanych.

¹⁾ Ustawę podano pod poz. 12 niniejszego zeszytu.

²⁾ Jakkolwiek zarządzenie to dotyczy trybu stwierdzania polskiej przynależności narodowej, a nie państwowej, podano je ze względu na ścisłą łączność z ustawą o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej, zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych i okólnikiem Nr 46 Min. Ziem Odzyskanych z dnia 11 maja 1946 r. poz. 12 i 44 niniejszego zeszytu.

§ 3. Za posiadające polską przynależność narodową uznane zostaną osoby, które złożą odpowiedni wniosek i udowodnią swoje polskie pochodzenie lub wykażą łączność z Narodem Polskim, a ponadto złożą deklarację wierności Narodowi i Państwu Polskiemu.

§ 4. Osoby zainteresowane udawadniać mogą polską przynależność narodową, wszelkimi środkami dowodowymi, a w szczególności:

a) pochodzenie polskie może być dowodzone bądź przy pomocy dowodów osobistych lub aktów stanu cywilnego, bądź może wynikać z brzmienia nazwiska lub ze związku pokrewieństwa z Polakami,

b) łączność z Narodem Polskim może być dowodzona przynależnością do organizacji polskich lub udziałem w walce o sprawę polską, względnie wynikać bądź z postawy wewnętrznej i języka, bądź z pielęgnowania w rodzinie polskich obyczajów, bądź ze związku z polską kulturą ludową i życiem Polaków, bądź wreszcie z zewnętrznej postawy w okresie panowania niemieckiego, dowodzącej solidaryzowania się z Polakami przy narażaniu się na osobiste niebezpieczeństwo.

§ 5. Nie będą uznane za przynależne do Narodu Polskiego osoby pochodzenia polskiego:

a) które swym zadawnionym i notorycznym zachowaniem wykazały pełne związanie z narodem niemieckim, lub swe wrogie ustosunkowanie do polskości,

b) które dopuściły się jednego z przestępstw, określonych w dekreście z dnia 31 sierpnia 1941 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 16) w brzmieniu ustalonym w dekreście z dnia 16 lutego 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 29),

c) członkowie niemieckich organizacji i broni sztafet ochronnych (SS), służby bezpieczeństwa (SD), Związku Niemieckiego Wschodu (BDO), Związku Wiernego Śląska Górnego (BHO), jednostek paramilitarnych z okresu plebiscytowego Grenzschutz, Selbstschutz i Orgesch, niemieccy działacze polityczni plebiscytowi,

d) nauczyciele niemieckich szkół, oficerowie zawodowi armii niemieckiej, oficerowie, aspiranci i podoficerowie lotnictwa niemieckiego, oficerowie policji i żandarmerii, funkcjonariusze tajnej policji państwowej (Gestapo), funkcjonariusze niemieckich obozów koncentracyjnych i karnych obozów pracy, publicyści niemieckich dzienników partyjnych.

§ 6. Sama przynależność do niemieckiej narodowo-socjalistycznej partii robotników i jej przybudówek nie stanowi w zasadzie podstawy do odmowy stwierdzenia polskiej przynależności.

ści narodowej, a to z uwagi na wielokrotnie stosowany przymus należenia do partii.

Natomiast stanowisko w hierarchii partyjnej, aktywna postawa członka partii lub jego wrogi stosunek do polskości może być wzięte za podstawę do oceny stopnia jego związania się z narodem niemieckim.

Minister Ziem Odzyskanych na wniosek władzy administracji II instancji władny jest w indywidualnych przypadkach udzielić stwierdzenia polskiej przynależności narodowej oficerom, aspirantom i podoficerom lotnictwa niemieckiego, odpowiadającym warunkom, wymienionym w § 4-ym, którzy udowodnią, że do szeregów lotnictwa powołani zostali przymusowo i w okresie wojny nie dopuścili się przestępstw przeciwko Narodowi Polskiemu i prawom humanitarnym.

Dyskryminacja jednego z członków rodziny nie szkodzi pozostałym członkom rodziny, o ile z ich stosunku do zdyskryminowanego członka zarówno w przeszłości, jak i teraźniejszości wynika niebicie odmienna postawa na tle stosunku do polskości. W tym przypadku polska przynależność narodowa pozostałych członków rodziny winna być wykazana na podstawie konkretnych i wiarygodnie udowodnionych faktów czynnego niesolidaryzowania się z osobą dotkniętą dyskryminacją.

§ 7. Wydane na mocy dotychczasowych przepisów lokalnych oraz na zasadzie niniejszego zarządzenia decyzje, stwierdzające polską przynależność narodową, mają charakter tymczasowy i tracą swą ważność automatycznie z chwilą ustawowego uregulowania zagadnień tym zarządzeniem objętych.

II. WŁADZE ORZEKAJĄCE

§ 8. Właściwą dla stwierdzenia polskiej przynależności narodowej jest władza administracji ogólnej I instancji, właściwa według miejsca stałego zamieszkania osób zainteresowanych.

§ 9. Wnioski o stwierdzenie polskiej przynależności narodowej składać należy na piśmie lub ustnie do protokołu z równoczesnym załączeniem dowodów uzasadniających wnioski a w szczególności:

a) dowodów stałego zamieszkania w dniu 1 stycznia 1945 r. i w dniu składania wniosku,

b) metryki (aktu urodzenia) oraz ewentualnie metryk (aktów urodzenia) dzieci poniżej lat 14-tu,

c) aktu ślubu, o ile strona pozostaje w związku małżeńskim,

d) życiorysu, w którym opisać należy między innymi: gdzie i jak długo od czasu swego urodzenia przebywała, czym się trudniła, czy była karana i za jakie przestępstwa, jaki był

jej stosunek do polskości i do spraw publicznych niemieckich ze szczególnym uwzględnieniem okresu wojny.

Ponadto we wniosku w miarę możliwości powinno się należeć na opinię dwóch znanych na terenie okręgu osób.

W imieniu nieletnich do lat 14-tu składają wnioski opiekunowie, nieletni zaś powyżej lat 14-tu działają osobiście.

Przy przyjęciu wniosku władza administracyjna wyda wnioskodawcy zaświadczenie według załączonego wzoru.

§ 10. Przed wydaniem decyzji stwierdzającej polską przynależność narodową właściwa władza administracji ogólnej I instancji zasięgnie opinii powiatowej (miejskiej) Komisji Weryfikacyjnej i Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

W tym celu władza administracyjna po otrzymaniu wniosku o stwierdzenie polskiej przynależności narodowej przekaże go niezwłocznie wraz z załączonymi dokumentami do właściwej Komisji Weryfikacyjnej.

Jednocześnie władza administracji ogólnej winna przelać do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa personalia wnioskodawcy oraz osób, objętych łącznym wnioskiem z zaznaczeniem, że niezgłoszenie zastrzeżenia przez Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa w przeciągu dni 14-tu, licząc od daty otrzymania pisma władzy administracyjnej, poczytane będzie za dowód braku jakichkolwiek zastrzeżeń przeciwko wydaniu decyzji o polskiej przynależności narodowej wnioskodawcy oraz osób, objętych jego wnioskiem.

§ 11. Decyzja władzy administracyjnej jest oparta na swobodnym uznaniu i w wypadku zgodności z opinią Komisji Weryfikacyjnej i Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego jest ostateczna.

O decyzji władza administracyjna zawiadamia wnioskodawcę oraz właściwą Komisję Weryfikacyjną.

§ 12. Prawo odwołania od decyzji władzy administracyjnej przysługuje Komisji Weryfikacyjnej, która w tym przedmiocie winna powziąć stosowną uchwałę.

Prawo odwołania przysługuje również wnioskodawcy w przypadku powołania nowych okoliczności lub dokumentów nieznanymi Komisji Weryfikacyjnej w chwili rozpoznawania wniosku.

Odwołanie winno być wniesione w ciągu 7-dni od daty zawiadomienia.

Odwołanie złożyć należy na piśmie wraz z usadnieniem do władzy administracji ogólnej I instancji, która przesyła je wraz z aktami sprawy i sprawozdaniem do władzy administracji ogólnej II instancji w ciągu następnych 7 dni.

Władza administracyjna II instancji wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego

Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Decyzja ta jest ostateczna.

§ 13. Wręczenie decyzji stwierdzającej polską przynależność narodową odbywa się w sposób uroczysty przy równoczesnym podpisaniu przez stronę zainteresowaną deklaracji wierności wobec Narodu i Państwa Polskiego według załączonego wzoru.

§ 14. Władza administracyjna I instancji prowadzi rejestr wydanych decyzji według załączonego wzoru.

§ 15. Decyzja, stwierdzająca polską przynależność narodową, może być unieważniona na wniosek organów opiniodawczych lub z urzędu, jeżeli okaże się, że okoliczności faktyczne mające istotne znaczenie, a które służyły władzy za podstawę do decyzji, są niezgodne z prawdą. Ponadto unieważnienie z urzędu winno nastąpić, jeżeli przepis niniejszego zarządzenia zostały naruszone lub błędnie zastosowane.

Wniosek o unieważnienie decyzji i skierowanie do ponownego rozpoznania może być również wniesiony przez zainteresowanego wnioskodawcę, jeżeli powołuje nowe okoliczności lub dokumenty, których nie mógł w poprzednim postępowaniu przedstawić.

III. KOMISJA WERYFIKACYJNA.

§ 16. Celem wydawania opinii, przewidzianych w § 10 niniejszego zarządzenia, powołuje się na obszarze, podległym władzy administracji ogólnej I instancji, Powiatowe i Miejskie Komisje Weryfikacyjne.

Władza administracyjna I instancji może w wypadkach, gdy zajdzie potrzeba, powołać 2 lub więcej równorzędnych Komisji Weryfikacyjnych na terenie powiatu, względnie miasta, rozgraniczając równocześnie ich terytorialny zakres działania.

Terenowe Komisje Weryfikacyjne są od siebie instancyjnie niezależne, wszystkie jednak mają prawo i obowiązek udzielać sobie wzajemnie pomocy w zakresie swego działania.

Powiatowe Komisje Weryfikacyjne mogą odbywać sesje wyjazdowe.

§ 17. W skład Powiatowej (Miejskiej) Komisji Weryfikacyjnej wchodzi:

- a) przedstawiciel władzy administracji I instancji jako przewodniczący,
- b) dwaj przedstawiciele miejskiej, względnie powiatowej Rady Narodowej, a w razie jej braku, dwaj przedstawiciele działających na terenie powiatu (miasta) stronnictw politycznych,
- c) przedstawiciel Związku Nauczycielstwa Polskiego,
- d) przedstawiciel Polskiego Związku Zachodniego,
- e) przedstawiciel Związku Samopomocy Chłopskiej (w Komisji Powiatowej),

- f) przedstawiciel Związków Zawodowych,
- g) przedstawiciele miejscowej ludności polskiej w liczbie 3 — 5, aktywni Polacy.

Członków Komisji, wyszczególnionych w p. g) niniejszego paragrafu, powołuje władza administracji ogólnej I instancji, pozostających zaś członków delegują powiatowe (miejskie) zarządy odpowiednich organizacji na wniosek tejże władzy.

Do członków Komisji Weryfikacyjnej nie stosuje się ograniczenie, przewidziane w § 6 p. b) niniejszego zarządzenia.

§ 18. Przed przyjęciem mandatu każdy członek Komisji składa wobec przedstawiciela władzy administracyjnej ślubowanie treści następującej:

„Pomny dobra Rzeczypospolitej Polskiej i Narodu Polskiego ślubuję, że czynności, związane z powierzonym mi mandatem członka Komisji Weryfikacyjnej, wykonywać będę według najlepszej wiedzy i sumienia, kierując się wyłączenie zasadami słuszności i sprawiedliwości”.

§ 19. Zarówno Komisje Weryfikacyjne, jak i poszczególni ich członkowie są w zakresie swojego działania niezależni, a w wydawaniu opinii winni się kierować zasadami sprawiedliwości, słuszności, celowości, a przede wszystkim dobrem Narodu i Państwa Polskiego.

§ 20. Komisja Weryfikacyjna wydaje opinię na piśmie, po ewent. przeprowadzeniu dochodzeń w sposób i rozmiarach, jakie uzna za stosowne, o czym winna nastąpić wzmianka w protokół posiedzenia. Wnoskodawca i świadkowie mogą być w miarę potrzeby przesłuchani przez Komisję.

Władza administracji ogólnej obowiązana jest na wniosek Komisji Weryfikacyjnej lub jej przewodniczącego udzielić jej wszelkiej pomocy, potrzebnej do wykonania zadania, a w szczególności dostarczyć Komisji pomieszczenia dla odbywania jej posiedzeń i zapewnić jej pomoc kancelaryjną w niezbędnym zakresie.

Komisje Weryfikacyjne zbierają się na posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia Komisji zwołuje przewodniczący, na którego ręce władza administracji ogólnej przesyła wnioski w miarę ich napływania.

Opinię podpisaną przez wszystkich członków Komisji, Komisja przesyła wraz z aktami władzy administracji ogólnej najdalej w ciągu jednego miesiąca od daty zażądania opinii i po odnotowaniu jej w prowadzonym dla tego celu przez Komisję uproszczonym rejestrze wydanych opinii.

§ 21. Opinia Komisji Weryfikacyjnej polega na stwierdzeniu, iż wnoskodawca wykazał przed Komisją względnie nie wykazał swej przynależności do Narodu Polskiego.

Ustalenie opinii następuje w głosowaniu jawnym, jednomyślnie bądź większością głosów,

o czym winna być uczyniona wzmianka w tekście opinii.

W przypadku równości głosów, głos przewodniczącego przeważa.

Posiedzenie Komisji jest ważne, jeżeli wszyscy członkowie Komisji zostali o nim powiadomieni i obecna jest co najmniej połowa członków Komisji.

§ 22. Nadzór nad działalnością Komisji Weryfikacyjnych z wyłączeniem kontroli wydawanych opinii sprawiają władze administracji ogólnej.

W przypadkach uzasadnionych władza administracji ogólnej II instancji może na wniosek władzy administracji ogólnej I instancji nakazać odwołanie Komisji Weryfikacyjnej lub też niektórych jej członków i ustanowić nową lub zarządzić powołanie nowych członków na miejsce odwołanych.

§ 23. Koszty postępowania administracyjnego oraz przed Komisjami Weryfikacyjnymi ponosi wnioskodawca według norm ustalonych przez władzę administracyjną II instancji.

Władzy administracyjnej przysługuje prawo zwolnienia stron od opłat w wypadkach uzasadnionych.

§ 24. Członkowie Komisji Weryfikacyjnej pobierają za udział w posiedzeniach diety i zwrot kosztów według norm, ustalonych przez władzę administracyjną II instancji.

§ 25. Wpływy i wydatki, związane z działalnością i utrzymaniem Komisji Weryfikacyjnych wchodzi do budżetu właściwych związków samorządu terytorialnego (powiatowego, względnie miejskiego).

IV. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE.

§ 26. Przepisy niniejszego zarządzenia w zasadzie nie uszczuplają praw, nabytych przez osoby zainteresowane w zakresie stwierdzania polskiej przynależności narodowej na podstawie przepisów dotychczasowych.

§ 27. Powołane na podstawie niniejszego zarządzenia Komisje Weryfikacyjne przejmą niezwłocznie cały bieżący materiał dotyczący weryfikacji osób narodowości polskiej na ziemiach odzyskanych, od organów komisyjnych, działających przed wydaniem niniejszego zarządzenia.

§ 28. W przypadku wniesienia zażalenia nowopowstałe Komisje Weryfikacyjne mają prawo rewizji w stosunku do opinii, względnie orzeczeń wydanych uprzednio w przedmiocie stwierdzenia polskiej przynależności narodowej, jeżeli są one niezgodne z ogólnymi zasadami, zawartymi w niniejszym zarządzeniu.

W tym celu Komisje uprawnione są do żądania przedłożenia im wszelkich dotyczących akt przez władze administracji ogólnej.

§ 29. Nowa opinia stanowi dla władzy administracyjnej podstawę do wznowienia postępowania.

§ 30. Do rejestru, decyzji stwierdzających polską przynależność narodową, wciągnąć należy decyzje, wydane w tym przedmiocie przed ukazaniem się niniejszego zarządzenia.

§ 31. Władze administracji ogólnej I instancji, które wydały tymczasowe zaświadczenia (3-miesięczne) w myśl pisma ókólnego Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia 20 czerwca 1945 r. L. dz. II P. 805/45, bez zasięgnięcia opinii Komisji Weryfikacyjnej, winny z urzędu i bez wezwania przedstawić nowopowstałym Komisjom dotyczące akta do zaopiniowania.

§ 32. W wypadkach wydania decyzji bez złożenia wymaganych wniosków i dokumentów, w szczególności deklaracji wierności, władza administracji ogólnej I instancji wezwie stronę zainteresowaną do uzupełnienia braków w terminie 14-dniowym pod rygorem unieważnienia decyzji.

Nowa decyzja, wydana przez władzę administracji ogólnej I instancji na podstawie powziętej w wyniku wznowienia lub rewizji opinii Komisji Weryfikacyjnej winna odpowiadać przepisom niniejszego zarządzenia.

V. POSTANOWIENIE KOŃCOWE.

§ 33. Termin składania wniosków o stwierdzenie polskiej przynależności narodowej upływa z dniem 1 lipca 1946 r.

Komisje Weryfikacyjne, powołane do życia na mocy niniejszego zarządzenia ukończą swoją działalność w terminie do dnia 1 sierpnia 1946 r. roku, przekazując akty i rejestry właściwej władzy administracji ogólnej I instancji.

§ 34. Zorganizowanie przewidzianych niniejszym zarządzeniem Komisji Weryfikacyjnych winno nastąpić w terminie 2-tygodniowym od dnia wejścia w życie niniejszego zarządzenia.

§ 35. O terminie i miejscu składania wniosków, jak również o powołaniu i rozpoczęciu działalności Komisji Weryfikacyjnej władze administracji ogólnej I instancji winny powiadomić ludność za pomocą obwieszczeń publicznych.

§ 36. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 15 kwietnia 1946 r.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego zarządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe zarządzenia i instrukcje, wydane w przedmiocie uregulowanym w niniejszym zarządzeniu.

Wzór Nr 1.

Nr dz.
zaśw. wyd. dn.
odesł. do Kom. Wer. dn.
odesł. do U. B. dn.

nadesł. z Kom. Weryf. dn.
 nadesł. z U. B. dn.
 Nr rej.
 Wyd. dec. dn.
 dor. dec. dn.
 odw. wpł. dn.

Do

(Władzy Adm. Og. I inst.)

w

Wniosek**o stwierdzenie polskiej przynależności
narodowej.**

Imię i nazwisko
 zamieszkały (a) w

Proszę o stwierdzenie mojej przynależności
 do narodu polskiego i wydanie mi tymczasowe-
 go dowodu polskiej przynależności narodowej.

Jednocześnie proszę o stwierdzenie polskiej
 przynależności narodowej moich małoletnich
 dzieci (poniżej lat 14-tu).

- 1) ur. dn.
 2) ur. dn.
 3) ur. dn.
 i t. d.

Wniosek swój uzasadniam następująco:
 (wymienić wszystkie okoliczności uzasadniają-
 ce wniosek, jak: pochodzenie, związki rodzin-
 ne, przynależność do polskich organizacji, wy-
 chowanie w duchu polskim, związki przyjaźni
 itp.).

Wiarygodność moich oświadczeń stwierdzić
 mogą świadkowie:

- 1) zam.
 2) zam.

Celem poparcia wniosku załączam:

- 1) metrykę urodzenia
 2) akt ślubu
 3) życiorys
 4) zaświadczenie
 5)
 6)

i t. d.

podpis

Nr rej. Kom. Weryf.

Opinia**Komisji Weryfikacyjnej**

. Komisja Weryfikacyjna w
 na posiedzeniu w dniu
 po rozpoznaniu niniejszego wniosku uznała jed-
 nomyslnie — większością głosów, iż
 swoją przynależność do narodu polskiego wy-
 kazał — nie wykazał.

Opinią tą objęte są również małoletnie dzieci,
 wymienione we wniosku.

podpisy

Władza adm. og. I inst. Dnia

Decyzja.

(władzy adm. og. I instancji).

Stwierdza się polską przynależność narodo-
 wą oraz jego małolet-
 nych dzieci
 Wniosek o stwierdzenie polskiej
 przynależności narodowej załatwia się odmow-
 nie.

(Niepotrzebne skreślić)
 podpis upoważnionego urzędnika.

Wzór Nr 2.

Władza adm. og. I inst. dnia
 Nr dz.

Zaświadczenie.

Na podstawie § 9 zarządzenia Ministra Ziem
 Odzyskanych z dnia 6 kwietnia 1946 r. stwier-
 dza się, że
 urodzony dn. w zamieszkały
 w złożył w dniu wniosek
 o stwierdzenie polskiej przynależności narodo-
 wej.

Zaświadczenie niniejsze traci swą ważność
 po upływie jednego miesiąca od daty wysta-
 wienia.

Podpis upoważnionego urzędnika.

Wzór Nr 3.

Władza adm. og. I ist. Dnia
 Nr rej.

**Tymczasowy dowód
stwierdzenia polskiej przynależności narodowej.**

Na podstawie §§ 3, 8 i 13 zarządzenia Mini-
 stra Ziem Odzyskanych z dn. 6 kwietnia 1946 r.
 w sprawie trybu stwierdzania polskiej przyna-
 leżności narodowej osób zamieszkałych na ob-

szarze Ziem Odzyskanych zaświadcza się,
 że (imię ojca) zamiesz-
 kały w
 urodzony d. w
 posiada polską przynależność narodową.

Podpis

Wzór Nr 4.

Rejestr

tymczasowych dowodów stwierdzenia polskiej
 przynależności narodowej.

Nr porz.	Nazwisko	Data	Data dor.	Uwagi
	i imię,	decyzji	decyzji	

Wzór Nr 5.

Deklaracja wierności.

Podpisany (a) (imię i nazwisko,
 u mężatek nazwisko panieńskie),
 syn (córka) (imię ojca i matki
 oraz panieńskie nazwisko matki)
 urodzony (a) dnia roku w
 (miejscowość, gmina, powiat)
 zamieszkały (a) w
 (dokładne miejsce zamieszkania) pomny swej
 polskiej przynależności narodowej przyrzekam
 uroczystość dochować wierności Narodowi i Pań-
 stwu Polskiemu oraz sumiennie wypełnić swo-
 je obowiązki wobec Narodu i Państwa Polskie-
 go.
 dn. roku.

Podpis składającego deklarację.

Podpisano w mojej obecności.

Podpis przyjmującego deklarację.

46.

OKÓLNIK Nr 32

MINISTRA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

z dnia 11 lipca 1946 r. L. IV. AA. 2107/46.

w sprawie obywatelstwa polskiego osób zamie-
 szkałych na obszarze Ziem Odzyskanych.

Ministerstwo Administracji Publicznej zwraca
 uwagę, że w Dz. U. R. P. Nr 15, poz. 106 z 1946
 r. ogłoszona została ustawa z dnia 28 kwietnia
 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego osób
 narodowości polskiej zamieszkałych na obsza-
 rze Ziem Odzyskanych.

Ponieważ na obszarach podległych Ob. Ob.
 Wojewodom i Prezydentom Miast mogą się zna-
 leżeć osoby, które odpowiadają wymogom art. 1
 lub 2 wspomnianej wyżej ustawy, a mianowicie

takie, które przed dniem 1 stycznia 1945 r. mia-
 ły przez pewien okres czasu na obszarze Ziem
 Odzyskanych stałe miejsce zamieszkania a po
 tym dniu przenieśli swe miejsce zamieszkania
 w głąb kraju, przeto zająć mogą przypadki, że
 osoby takie zechcą ubiegać się o uznanie ich
 obywatelstwa polskiego na zasadzie tej właśnie
 ustawy i poczynią w tym kierunku odpowied-
 nie kroki u obecnie właściwych dla siebie miej-
 scowo władz administracji ogólnej I instancji.

O ile osoby te przedstawia przy tym orze-
 czenie Komisji weryfikacyjnej lub też zaświad-
 czenie władzy administracji ogólnej I instancji
 swego poprzedniego miejsca zamieszkania na
 obszarze Ziem Odzyskanych, stwierdzające ich
 polską narodowość, a ponadto złożą deklarację
 wierności (art. 1 ustawy z 28.IV.1946 r.), należy
 wydać im zaświadczenie, że posiadają obywa-
 telstwo polskie na mocy przepisów ustawy
 z 28.IV.1946 r.

Jeżeli natomiast osoby te nie mogą przedsta-
 wić żadnego ze wspomnianych wyżej dokumen-
 tów, ponieważ w czasie ich zamieszkiwania na
 obszarze Ziem Odzyskanych — nie mogły być
 weryfikowane (np. dlatego, że opuściły Ziemie
 Odzyskane przed rozpoczęciem działalności
 Komisji weryfikacyjnych lub też powróciły do
 Kraju po zakończeniu działalności tych komi-
 syj) — powinny one w inny sposób przewidzia-
 ny w sprawie o postępowaniu administracyjnym,
 dowieść, że są narodowości polskiej. Ocena, czy
 dowód taki został przeprowadzony, należy do
 władzy administracji ogólnej I instancji (art. 2
 ustawy z 28.IV.1946 r.). Gdyby według oceny
 tej władzy przedstawione dowody (dokumenty,
 zeznania świadków i t. d.) okazały się niewy-
 starczające dla stwierdzenia narodowości pol-
 skiej, należy danej osobie zalecić, aby przepro-
 wadziła swą weryfikację w miejscu swego po-
 przedniego zamieszkania na obszarze Ziem Od-
 zyskanych i tam uzyskała stwierdzenie swej na-
 rodowości polskiej, bez czego zaświadczenie
 o posiadaniu obywatelstwa polskiego z mocy
 przepisów ustawy z 28.IV.1946 r. nie może być
 wydane. Jeżeli Komisja weryfikacyjna zakoń-
 czyła już swą działalność i dalszych weryfika-
 cji nie przeprowadza, należy z urzędu zasię-
 gnąć opinii o danej osobie w prezdyum gmin-
 nej (miejskiej) rady narodowej ostatniego miej-
 sca zamieszkania tej osoby na obszarze Ziem
 Odzyskanych i zależnie od tego, czy opinia ta
 jest dodatnia czy też ujemna wydać danej oso-
 bie zaświadczenie o posiadaniu przez nią oby-
 watelstwa polskiego z mocy ustawy z 28.IV.
 1946r. po złożeniu przez nią deklaracji wierno-
 ści wzgl. wydania takiego zaświadczenia odmó-
 wić.

Zwraca się uwagę, że do osób zamieszkałych
 przed 1.I.1945 r. na obszarze Ziem Odzyska-
 nych, nie może być stosowany art. 3 ustawy
 o obywatelstwie (poz. 44 Dz. z 1920 r.), ponie-

waż w myśl art. 3 ustawy z 28.IV.1946 r. przepisy ustawy o obywatelstwie z 1920 r. zachowują swą moc obowiązującą na obszarze Ziemi Odzyskanych tylko w zakresie nie objętym ustawą z 28.IV.1946 r. Ustawa ta w stosunku do ogólnopolskiej ustawy z 1920 r. stanowi specjalną normę i jej przepisy mają w tym przypadku pierwszeństwo przed przepisami ustawy z 1920 r.

47.

OKÓLNIK Nr 49

MINISTRA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

z dnia 29 października 1946 r. L. IV, AA. 4835/46

w sprawie uznania i nadania obywatelstwa polskiego.

Doszło do mojej wiadomości, że niektóre podległe mi władze kategorycznie żądały od osób starających się o uznanie za obywateli Państwa Polskiego z tytułu pochodzenia polskiego, a to w trybie art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44 — z późniejszymi zmianami) — uprzedniego przedstawienia zezwoleń odnośnych władz obcych na zmianę obywatelstwa.

Ten tryb postępowania nie jest oparty na prawie, albowiem ani przepisy powołanej ustawy ani rozporządzeń wykonawczych do niej nie przewidują takiego wymogu. Dotychczasowe wyjaśnienia władz centralnych szły również zawsze w tym właśnie kierunku.

Wprawdzie art. 1 cytowanej ustawy zastrzeża, iż obywatel polski nie może być jednocześnie obywatelem państwa innego, jednak wymaganiu temu w świetle ustawy czyni zadość przepis jej art. 3 przez żądanie, aby osoby mające być uznanymi za obywateli polskich, rzekły się obywatelstwa innego państwa drogą odpowiedniego oświadczenia.

Pomieważ dla uniknięcia w przyszłości możliwych sporów z innymi państwami może być użyteczne posiadanie dowodów, iż nie zgłaszają one sprzeciwu co do zachodzącej zmiany, przeto w swoim czasie (okólnikiem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr 69 z dn. 31 marca 1927 r. (Zb. Zarz. str. 883) zalecono osobom zainteresowanym czynienie także starań o zwolnienie z obywatelstwa obcego. Jednakże uznanie obywatelstwa polskiego nie było nigdy uzależnione ani od wyniku tych starań, ani nawet od ich rozpoczęcia.

W obecnym okresie naszego bytu państwowego, kiedy znaczny ubytek ludności polskiej podczas ostatniej wojny zaostriżył zagadnienie należytego zagospodarowania Kraju ludnością polską, w tym większej mierze nasuwa się potrzeba czynienia dla niej możliwych ułatwień

celem trwałego związania z Krajem przez uznanie obywatelstwa.

Jednocześnie przypominam, że wymaganie dowodów zgody na zwolnienie z obywatelstwa obcego jest uzasadnione w wypadkach starań o nadanie obywatelstwa polskiego w trybie art. 8 i 9 cytowanej na wstępie ustawy, a to zgodnie z art. 12 rozporządzenia wykonawczego do niej z dnia 7 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 320). Oczywiście wymaganie to odpada w stosunku do osób bez przynależności państwowej (bezpaństwowców).

B. POBYT CUDZOZIEMCÓW.

48.

ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

z dnia 13 sierpnia 1926 r.

o cudzoziemcach.

(Dz. U. R. P. z dnia 14 sierpnia 1926 r. Nr 83, poz. 465).

Na zasadzie ust. 6 art. 44 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 78, poz. 443) postanawiam, co następuje:

DZIAŁ I.

Zasady ogólne.

Art. 1. Za cudzoziemca uważany jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego.

Cudzoziemiec, posiadający przynależność państwową dwóch lub więcej państw, ma być przy stosowaniu niniejszego rozporządzenia traktowany jako przynależny do jednego z nich, według swobodnego uznania polskich władz państwowych.

Art. 2. Zmiana przynależności państwowej cudzoziemca nie ma wpływu na ważność orzeczeń i zarządzeń, przed tą zmianą wydanych, z wyjątkiem wypadku uzyskania obywatelstwa polskiego.

Art. 3. Cudzoziemiec może wjeżdżać, przebywać lub przejeżdżać przez obszar Rzeczypospolitej tylko za zezwoleniem polskich władz państwowych.

Zezwolenia można cudzoziemcowi odmówić, jeżeli jego obecność na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej zagraża dobru Państwa, a w szczególności, jeżeli:

- a) zagraża bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu,
- b) był karany sądownie w Rzeczypospolitej za zbrodnię lub występki, albo w obcym Państwie, za zbrodnię lub występki popełnione,
- c) był wydany z granic Rzeczypospolitej,

d) jest niepożądany ze względu na zdrowie publiczne,

e) nie może wykazać, że posiada środki na swoje utrzymanie w Rzeczypospolitej.

Ocena powodów odmowy należy do zakresu swobodnego uznania właściwych władz.

DZIAŁ II.

Wjazd, pobyt i przejazd.

Art. 4. Pobyt cudzoziemca może być czasowy lub stały (osiedlenie).

Pojęcie pobytu stałego (osiedlenia) obejmuje stałą siedzibę i ześrodkowanie stosunków osobistych oraz gospodarczych w granicach Rzeczypospolitej.

Art. 5. Zezwoleń na wjazd oraz pobyt czasowy udzielają (art. 3) urzędy konsularne.

Cudzoziemiec obowiązany jest opuścić granice Rzeczypospolitej w terminie, określonym w zezwoleniu na pobyt, jeśli nie uzyskał od właściwej władzy administracyjnej I-ej instancji zezwolenia na przedłużenie tego terminu. Zezwolenia na wyjazd lub na przejazd mogą dawać prawo do jednorazowego lub wielokrotnego przekraczania granic Rzeczypospolitej.

Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi Ministrami może udzielać zezwoleń na wjazdy i pobyty zbiorowe na warunkach ulgowych.

Odmowa zezwolenia jest ostateczna.

Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych w zakresie przewidzianym w rozp. przejął Minister Administracji Publicznej, odnośnie terenów Ziem Odzyskanych zaś — Minister Ziem Odzyskanych.

Art. 7. Zezwoleń na przejazd przez Rzecz-3) władza administracyjna II-ej instancji tego okręgu, w którym cudzoziemiec zamierza stale przebywać (osiedlić się).

Zezwolenie takie cudzoziemiec może uzyskać wyłącznie przed przyjazdem do Rzeczypospolitej za pośrednictwem właściwego polskiego urzędu konsularnego.

Zmiana pobytu czasowego na pobyt stały jest dopuszczalna z decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych w wyjątkowych wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Odmowa zezwolenia jest ostateczna.

Art. 7. Zezwoleń na przejazd przez Rzecz-4) pospolitą udzielają (art. 3) urzędy konsularne.

Zezwolenia na przejazd obejmuje prawo wjazdu i wyjazdu w punktach przejściowych, przeznaczonych do przekraczania granic państwowych, oraz prawo pobytu w Rzeczypospolitej przez czas określony, konieczny do przejazdu między punktami przejściowymi; zezwolenie na przejazd może określić drogę i środki lokomocji oraz, w związku z tym, — czas do przejazdu.

Zezwolenie na przejazd może być udzielone dopiero wtedy, jeżeli cudzoziemiec uzyska uprzednio zezwolenie na wjazd do tego państwa, do którego udaje się. Jeżeli to państwo nie graniczy z Rzeczpospolitą Polską, to cudzoziemiec powinien ponadto uzyskać zezwolenie na przejazd przez te państwa, które odgraniczają Rzeczpospolitą Polską od państwa, do którego cudzoziemiec udaje się.

Odmowa zezwolenia jest ostateczna.

DZIAŁ III.

Ewidencja cudzoziemców.

Art. 8. Cudzoziemcy podlegają obowiązkowi meldunkowemu i rejestracji. Obowiązek meldunkowy winien być dopełniany w ciągu 24 godzin od chwili przybycia, względnie od chwili zmiany miejsca pobytu (adresu). Rejestracja jest jednorazowa i winna być dokonana osobiście w ciągu dni 8-iu po przyjeździe przed właściwą władzą administracyjną I-ej instancji, która wydaje rejestrującym się odpowiednie poświadczenia.

Centralny rejester cudzoziemców prowadzi Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Minister Spraw Wewnętrznych określa w drodze rozporządzeń współdziałanie osób trzecich w dopełnieniu przez cudzoziemców obowiązku meldunkowego i rejestracji.

1. Na mocy art. 23 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (poz. 309 z 1928 r.) w brzmieniu ustawy z dnia 15 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 390) wykonanie przez cudzoziemca obowiązku meldunkowego winno odbywać się w sposób i w terminach, przewidzianych w art. 10 tego rozporządzenia.

2. P. rozp. Ministra Ziem Odzyskanych z dnia 16 maja 1946 r. o współdziałaniu osób trzecich w dopełnianiu przez cudzoziemców obowiązku meldunkowego i rejestracji (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 181 — poz. 56 niniejszego zeszytu).

Art. 9. Każdy cudzoziemiec, który ukończył at 16 i znajduje się w granicach Rzeczypospolitej, obowiązany jest posiadać dowód osobisty, stwierdzający jego przynależność państwową; dowód ten winien być wystawiony przez władze państwowe cudzoziemca.

Władze administracyjne I-ej instancji władne są wydawać cudzoziemcom, którzy nie mogą uzyskać dowodu wymaganego w ust. 1, tymczasowe dowody osobiste.

Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych może uznać za wystarczające dowody osobiste wystawiane przez władze państwa nieojczystego cudzoziemcom, którzy, nie mogąc uzyskać dowodu, wymaganego w ust. 1, zabiegają o wjazd do Rzeczypospolitej lub przejazd przez jej obszar.

Zona oraz liczące mniej niż lat 16 dzieci, rodzeni bracia i siostry mogą być wpisani do dowodu osobistego głowy rodziny.

DZIAŁ IV.

Ograniczenia i wydalenia.

Art. 10. Cudzoziemiec może być wydany z granic Rzeczypospolitej:

- a) jeżeli nie stosuje się do postanowień niniejszego rozporządzenia, albo
- b) jeżeli pobyt jego staje się uciążliwy dla Rzeczypospolitej ze względu na dobro Państwa, a zwłaszcza — bezpieczeństwo lub porządek publiczny.

Art. 11. O wydaleniu decyduje władza administracyjna II-ej instancji. Wyjątek stanowi wydalenie cudzoziemca, nie posiadającego zezwolenia na pobyt stały, w razie przekroczenia granicy nielegalnie, albo niedopełnienia obowiązku meldunkowego lub rejestracji, w których to wypadkach do decyzji o wydaleniu jest również uprawniona władza administracyjna I-ej instancji.

W razie wydania decyzji o wydaleniu może być wydalonemu wyznaczone miejsce przymusowego przebywania do czasu wykonania decyzji.

W celu wykonania decyzji o wydaleniu lub w razie samowolnego przedłużenia pobytu przez cudzoziemca (art. 5, ust. 2), władzy administracyjnej przysługuje prawo przymusowego odstawienia go do granicy.

Ocena powodów wydalenia, jak również warunków i form, w jakich ma się odbywać, należy do zakresu swobodnego uznania właściwych władz.

Koszta przymusowego odstawienia do granicy obciążają cudzoziemca i mogą być ściągnięte z jego majątku. W razie niezamieszkania cudzoziemca koszty te pokrywa Skarb Państwa.

Przeciwko decyzji władzy administracyjnej II-ej instancji o wydaleniu cudzoziemca, który posiada zezwolenie na pobyt stały, służy odwołanie do Ministra Spraw Wewnętrznych. Wnieście odwołania wstrzymuje wykonanie decyzji.

Pozatym decyzje władz, wydawane na podstawie artykułów 10-go i niniejszego, są ostateczne.

Art. 12. Rada Ministrów może ze względu na bezpieczeństwo Państwa, albo ze względów politycznych, gospodarczych lub sanitarnych zarządzić na czas przejściowy, w drodze rozporządzeń, wyjątkowe ograniczenia co do wjazdu, pobytu, wyjazdu lub przejazdu cudzoziemców.

Ograniczenia te mogą polegać na:

- a) całkowitym lub częściowym zamknięciu ruchu granicznego,

b) zakazie pobytu czasowego lub stałego (osiedlania się na pewnych obszarach Rzeczypospolitej,

c) ograniczeniu swobody ruchu na obszarze Rzeczypospolitej,

d) zastosowaniu specjalnych środków kontroli.

Decyzje, wydawane w wykonaniu rozporządzeń opartych na niniejszym artykule, należą do zakresu swobodnego uznania władz i są ostateczne.

DZIAŁ V.

Postępowanie.

Art. 13. Do orzeczeń i zarządzeń władz, wydawanych na podstawie niniejszego rozporządzenia lub na podstawie rozporządzeń na nim opartych, o ile rozporządzenie niniejsze nie wyklucza prawa odwołania, mają zastosowanie obowiązujące przepisy o odwołaniu od zarządzeń i orzeczeń władz administracyjnych z tym, że termin dla odwołania ustala się na dni 7.

Na obszarze województwa śląskiego odwołanie winno być wniesione również w terminie dni 7 i decyzja wydana w II-ej instancji jest ostateczna.

Władza odwoławcza wstrzyma wykonanie decyzji, jeżeli względy publiczne nie stoją na przeszkodzie.

Postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania do orzeczeń karnych władz administracyjnych, wydawanych na podstawie art. 17 i 18 niniejszego rozporządzenia.

P. art. 87 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341).

Art. 14. W sprawach, związanych z wykonywaniem niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń na nim opartych, cudzoziemiec obowiązany jest stawić się na wezwanie władzy administracyjnej, względnie podległych jej organów wykonawczych, pod rygorem przymusowego sprowadzenia.

Art. 15. Za zezwolenia udzielanie cudzoziemcom na podstawie art. 5 i 6 i za czynności rejestracyjne (art. 8) mogą być pobierane opłaty.

Wysokość tych opłat, sposób ich uiszczania oraz ulgi dla niezamożnych cudzoziemców ustala w drodze rozporządzeń Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

P. rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 października 1930 r. o opłatach za karty osiedlenia (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 605 — poz. 50 nin. zeszytu).

DZIAŁ VI.

Przepisy karne.

Art. 16. 1) Kto podrabia lub przerabia (fałszuje) przewidziane na mocy niniejszego rozpo-

rzędzenia lub na mocy rozporządzeń na nim opartych dokumenty, pieczęcie, lub pieczętki urzędowe, albo kto z takich podrobionych lub przerobionych dokumentów. pieczęci lub pieczętek świadomie korzysta lub dostarcza ich innym osobom,

2) kto składa przed władzą świadomie fałszywe zeznania lub dowody, albo zamilcza ważne okoliczności, dotyczące warunków, od których uzależnione jest stwierdzenie przynależności państwowej albo uzyskanie dowodu osobistego, zezwolenia lub poświadczenia, przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu lub w rozporządzeniach na nim opartych albo świadomie korzysta z dowodu osobistego, zezwolenia lub poświadczenia w powyższy sposób uzyskanego,

3) uchylony,

4) cudzoziemiec, który legitymuje się dokumentem autentycznym, lecz należącym do innej osoby, albo każdy, kto swój lub należący do trzeciej osoby dokument autentyczny oddaje innym w tym celu, aby służył cudzoziemcowi do legitymowania się,

5) cudzoziemiec, który ukrywa się przed władzą w celu uchylenia się od zarządzanego wydalenia z granic Rzeczypospolitej albo, będąc wydalonym z Rzeczypospolitej, powraca do niej samowolnie,

6) kto usiłuje popełnić jedną z czynności, wymienionych w punktach pod 1—5 albo do takiej czynności świadomie podlega lub pomaga — ulega karze więzienia do jednego roku lub karze grzywny od 300 do 10.000 złotych albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn według powszechnych ustaw karnych nie ulega karze surowszej.

Na obszarze, na którym obowiązuje austriacka ustawa karna z 1852 r., zamiast więzienia orzeka się ścisły areszt.

Do orzekania są właściwe sądy powiatowe (pokoju).

Bez względu na przepisy ustaw karnych powszechnych, czyny wymienione pod punktami 1, 2 i 4 są karalne także wówczas, gdy je popełniono zagranicą bądź przed władzą polską, bądź w celu korzystania z uprawnień przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu lub w rozporządzeniach na nim opartych.

1. W związku z przepisami pkt. 1 p. art. 187, 188 i 191 K. K., w związku z przepisami pkt. 2 — art. 145, 187 i 193 K. K.

2. Punkt 3 został uchylony art. 29 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr 11/1937 poz. 83).

3. W związku z przepisami pkt. 4 p. art. 196 k. k.

4. W myśl art. 1 dekretu z dnia 16 listopada 1945 r (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 372) górna granica grzywien, przewidzianych w rozp. ulega 10-krotnemu podwyższeniu.

5. W związku z przepisami ust. 2 p. art. 10 lit. a przepisów wprowadzających K. K. i prawo o wykroczeniach (Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 573).

6. W myśl art. 269 prawa o ustroju sądów powszechnych sądy powiatowe i sądy pokoju otrzymały nazwę sądów grodzkich.

7. W związku z art. 16 ust. ost. — p. art. 4 i 5 k. k.

Art. 17. Cudzoziemiec, winny naruszenia innych przepisów niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń na nim opartych, ulega karze grzywny do 3.000 złotych lub karze aresztu do 6 tygodni albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa zagrożonego karą surowszą.

Tej samej karze ulega osoba trzecia za zaniebdanie współdziałania w dopełnieniu przez cudzoziemca obowiązku meldunkowego lub rejestracyjnego.

Władza orzekająca oznacza w orzeczeniu na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny karę zastępczego aresztu, według słusznego uznania, jednak nie ponad 6 tygodni.

1. P. uw. 4 do art. 16,

2. Ustęp 3 utracił moc obowiązującą w związku z art. 10 i 16 prawa o wykroczeniach oraz art. 12 § 1 i art. 13 przepisów wprowadzających K. K. i prawo o wykroczeniach.

Art. 18. Do orzekania o czynach, przewidzianych w artykule poprzednim, powołane są władze administracyjne I-ej instancji.

Od orzeczenia karnego władzy administracyjnej I-ej instancji można w ciągu dni 7, od dnia doręczenia orzeczenia, wnieść na ręce władzy, która orzeczenie wydała, odwołanie do właściwego sądu okręgowego. Sąd ten rozstrzyga prawomocnie przy odpowiednim zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju).

Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracyjną.

Odwołanie się do sądu nie wstrzymuje wykonania kary; kary pozbawienia wolności nie wolno jednak wykonać przed prawomocnością orzeczenia bez zgody oskarżonego.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) cudzoziemiec nie stanie na wezwanie przed władzą administracyjną lub przed sądem albo nie podda się orzeczonej karze, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

Decyzję co do środka zapobiegawczego podejmie na żądanie władzy administracyjnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju); zażalenie na tę decyzję rozstrzyga ostatecznie sąd okręgowy.

Ustęp 7 — uchylony.

1. Ustęp 2 i 3 utraciły moc obowiązującą w związku z art. 640 i następnymi kodeksu postępowania karnego oraz art. 1 przepisów wprowadzających k. p. k.

2. W związku z ust. 4 — p. art. 641 § 1 kod. postępow. karn.

3. Do ustępu 5 — obecnie tymczasowe aresztowanie, p. art. 164 i następne k. p. k.,

4. W związku z ust. 6 patrz art. 47 § 1 k. p. k. i uw. 5 do art. 16 nin. rozp.

5. Ustęp 7 uchylono, art. 1 § 2 pkt. 7 przepisów wprowadzających k. p. k. (poz. 314/1928).

DZIAŁ VII.

Postanowienia specjalne.

Art. 19. Rozporządzenie niniejsze nie stosuje się do osób, którym przysługuje prawo eksterytorialności.

Sześciu przedstawicielstw konsularnych państw obcych z członkami swych rodzin, o ile prowadzą z nimi wspólne gospodarstwo domowe, oraz podległy im personel urzędniczy zwolnieni są również od postanowień niniejszego rozporządzenia. O ileby jednakowoż obywatele polscy, przebywający w obcym państwie w takim samym charakterze, zostali ograniczeni w korzystaniu z podobnych ulg, te same ograniczenia mają być zastosowane wobec cudzoziemców, o których mowa w poprzednim zdaniu.

Przy wjeździe do Rzeczypospolitej, przy wyjeździe z jej granic oraz przy przejeździe przez jej obszar osoby, wymienione w ustępach 1-ym i 2-im niniejszego artykułu, otrzymują od władz polskich na swych paszportach dyplomatycznych względnie służbowych wizy dyplomatyczne względnie służbowe. Osobom tym Ministerstwo Spraw Zagranicznych wydaje bezpłatnie specjalne legitymacje.

Członkowie delegacji i komisji zagranicznych, osoby, przybywające w porozumieniu z rządem Rzeczypospolitej, oraz osoby, posiadające polską wizę dyplomatyczną, mogą być zwolnione od wszystkich lub niektórych postanowień niniejszego rozporządzenia.

Przepisy wykonawcze w zakresie niniejszego artykułu wydaje w drodze rozporządzeń Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Patrz rozp. Min. Sp. Zagranicznych z dnia 31 maja 1932 r. o wykonaniu art. 19 rozporządzenia Prezydenta R. P. o cudzoziemcach (poz. 51 niniejszego zeszytu).

Art. 20. Minister Spraw Wewnętrznych określa w drodze rozporządzeń warunki, od których jest uzależnione lądowanie na brzeg polski oraz pobyt czasowy na obszarze Rzeczypospolitej cudzoziemców, którzy nie posiadają przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu dokumentów, a stanowią załogę lub są pasażerami statków, znajdujących się na polskich wodach terytorialnych.

Prawo to może Minister Spraw Wewnętrznych przekazać właściwym wojewodom.

Warunki lądowania i czasowego pobytu członków załóg i pasażerów statków, zawijających z zagranicy do polskich portów reguluje obecnie rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 lipca 1938 r. w sprawie kontroli ruchu osobowego przez granice Państwa (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 489), wydane na podstawie rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej o granicach Państwa.

DZIAŁ VIII.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 21. Cudzoziemcy, którzy znajdują się w Rzeczypospolitej w chwili wejścia w życie

niniejszego rozporządzenia, mogą w terminach ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych zwracać się o zezwolenia na pobyt stały bezpośrednio do właściwych władz administracyjnych II-ej instancji, które wydają decyzje na zasadach wskazanych w art. 6.

Dla cudzoziemców, którzy znajdują się w Rzeczypospolitej w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, Minister Spraw Wewnętrznych wyda w drodze rozporządzeń specjalne przepisy w zakresie: 1) zaopatrzenia się w dowody przewidziane w art. 9 ust. 1 i ust. 2, 2) meldowania się, 3) dopełnienia obowiązku rejestracji, 4) uzyskana zezwoleń na pobyt czasowy.

P. rozdz. X rozp. Min. Spr. Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców (poz. 49 niniejszego zeszytu).

Art. 22. Przewidziane w niniejszym rozporządzeniu uprawnienia władzy administracyjnej I-ej i II-ej instancji przysługują na obszarze m. st. Warszawy Komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę.

Kompetencje Komisarza Rządu na m. st. Warszawę przejął Prezydent m. st. Warszawy.

Art. 23. Minister Spraw Wewnętrznych określa w drodze rozporządzeń formę i treść dowodów osobistych (art. 9 ust. 2) i zezwoleń (art. 5 i 6) oraz wydaje szczegółowe rozporządzenia do art. 1, o meldunkach i rejestracji (art. 8), o wydalaniu (art. 10 i 11) tudzież o stosowaniu środków przymusowych (art. 11 i 14).

Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych wydaje rozporządzenia wykonawcze do art. 9 ust. 1 i ust. 3, art. 5 ust. 1 i ust. 3 i art. 7.

Minister Spraw Wewnętrznych określi w drodze rozporządzeń warunki odstawiania do kraju ojczystego na pokładach statków, znajdujących się na polskich wodach terytorialnych, cudzoziemców wydalanych z Rzeczypospolitej.

P.: 1) rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców (poz. 49 niniejszego zeszytu) i 2) § 21 rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 kwietnia 1932 r. o dokumentach upoważniających do przekraczania granicy (poz. 54 niniejszego zeszytu), ustalający formę i treść dowodów tożsamości dla cudzoziemców.

Art. 24. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1-szym stycznia 1927 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą przepisy w zakresie spraw z nim unormowanych, z wyjątkiem przepisów ustaw karnych, dających sądom prawo orzekania o wydalaniu cudzoziemców.

Art. 25. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, Ministrowi Spraw Zagranicznych i Ministrowi Sprawiedliwości.

49.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 8 listopada 1929 r.

o ruchu cudzoziemców, wydane co do §§ 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 24, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 52 i 53 w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

Dz. U. R. P. z dnia 15 listopada 1929 r. Nr 76, poz. 575)

w brzmieniu z nowelizowanym rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 207).

Na podstawie art. 20, 21, 23 i 25 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) zarządza się co następuje:

I. Pobyt czasowy indywidualny.

§ 1. Zezwoleń na wjazd i pobyt czasowy, przewidzianych w art. 5 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach, udzielają urzędy konsularne przez wystawienie wizy pobytowej według jednego z załączonych wzorów (załącznik Nr 1 lub Nr 2).

Wiza pobytowa może uprawniać do wieokrotnego przekraczania granic Rzeczypospolitej.

§ 2. Dla otrzymania wizy pobytowej cudzoziemiec powinien przedstawić ważny dowód osobisty oraz podać dane, potrzebne dla jej wypełnienia, a w szczególności określić dokładny cel pobytu i możliwie dokładnie czas, niezbędny, jego zdaniem, dla osiągnięcia tego celu, zaś na żądanie urzędu konsularnego wskazać również miejsce zamierzonego pobytu i dostarczyć potrzebnych informacji co do swej osoby i pobytu, jak również potrzebnych dokumentów, świadectw lub dowodów.

§ 3. W wypadku, gdy czas, niezbędny dla osiągnięcia celu pobytu, da się określić możliwie dokładnie, urząd konsularny wystawia wizę pobytową terminową (załącznik Nr 1) w granicach terminu ważności dowodu osobistego.

Wizy pobytowej do odwołania (załącznik Nr 2) urząd konsularny udziela natomiast wówczas, gdy cel pobytu jest tego rodzaju, że czas, potrzebny do osiągnięcia go, nie da się określić nawet w w przybliżeniu.

§ 4. W przypadku, gdy urząd konsularny ma podstawę do przypuszczenia, że pobyt cudzoziemca w Rzeczypospolitej może zagrażać interesowi publicznemu ze względu na osobę cudzoziemca lub cel jego pobytu, — powinien zwró-

cić się do właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej w celu uzyskania zgody na wydanie wizy pobytowej. Odmowa takiej zgody jest dla urzędu konsularnego wiążąca.

Właściwość powiatowej władzy administracji ogólnej ustala się:

- a) podług miejsca położenia nieruchomości, jeżeli cel pobytu dotyczy nieruchomości,
- b) podług miejsca położenia przedsiębiorstwa lub jego zakładu, jeżeli cel pobytu dotyczy przedsiębiorstwa lub jego zakładu,
- c) podług miejsca, w którym ma być osiągnięty cel pobytu, jeżeli nie dotyczy on ani nieruchomości, ani przedsiębiorstwa lub jego zakładu.

W przypadku, gdy nieruchomość, przedsiębiorstwo, lub jego zakład znajdują się na obszarze kilku powiatów albo gdy cel pobytu ma być osiągnięty w kilku powiatach, urząd konsularny powinien zwrócić się o wyrażenie zgody na wydanie wizy pobytowej do tej powiatowej władzy administracji ogólnej, na której obszarze działania cudzoziemiec zamierza dla osiągnięcia celu pobytu przeważnie przebywać.

W m. st. Warszawie władzą, właściwą dla wyrażania zgody na wydanie wizy pobytowej, jest Komisarz Rządu m. st. Warszawy.

Kompetencje Komisarza Rządu na m. st. Warszawę przejął Prezydent m. st. Warszawy.

§ 5. Udzielenia wizy pobytowej należy odmówić, jeżeli:

- a) obecność cudzoziemca na obszarze Rzeczypospolitej zagrażałaby poważnie interesowi publicznemu, albo
- b) cudzoziemiec był wydany z granic Rzeczypospolitej, a od wydalenia nie upłynęło lat 5, albo
- c) udzieleniu wizy sprzeciwiają się obowiązujące przepisy, albo
- d) z oświadczenia cudzoziemca lub okoliczności wypadku wynika, że cudzoziemiec przybywa w celu osiedlenia się, nie zaś pobytu czasowego.

§ 6. Cudzoziemiec, który przybył na mocy wizy pobytowej terminowej, może przebywać tylko przez czas oznaczony w wizie i obowiązany jest opuścić granice Rzeczypospolitej w takim terminie, aby nie przekroczyć tego czasu.

W wypadku, gdy cudzoziemiec wykaże, że w wyznaczonym mu czasie pobytu nie mógł osiągnąć celu, zadeklarowanego przy otrzymywaniu wizy, powiatowa władza administracji ogólnej może mu udzielić stosownego odroczenia wyjazdu (załącznik Nr 3), jednak nie ponad czas ważności dowodu osobistego.

§ 7. Cudzoziemiec, który przybył na mocy wizy pobytowej do odwołania, obowiązany jest opuścić granice Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni

po osiągnięciu celu pobytu, a w każdym razie w ciągu 48 godzin, poprzedzających wygaśnięcie ważności jego dowodu osobistego.

§ 8. W razie zamierzonej zmiany celu pobytu cudzoziemiec obowiązany jest zwrócić się o udzielenie mu nowego zezwolenia na pobyt do tej powiatowej władzy administracji ogólnej, na której obszarze zamierza osiągnąć nowy cel pobytu, a jeżeli ten cel miałby być osiągnięty na obszarze kilku powiatów, — do tej powiatowej władzy administracji ogólnej, na której obszarze cudzoziemiec zamierza przeważnie przebywać.

Powiatowa władza administracji ogólnej władna jest w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, udzielić mu takiego zezwolenia przez wystawienie wizy uzupełniającej terminowej (załącznik Nr 4) lub wizy uzupełniającej do odwołania (załącznik Nr 5), stosując się do zasad, wyszczególnionych w §§ 2 i 3.

Z chwilą wystawienia wizy uzupełniającej traci moc uprzednia wiza pobytowa.

§ 9. Cudzoziemiec, który, przebywając na obszarze Rzeczypospolitej na podstawie wizy pobytowej lub uzupełniającej, uprawniającej tylko do jednorazowego przekroczenia jej granic, zamierza przerwać pobyt czasowy przez wyjazd chwilowy z Rzeczypospolitej, może powrócić bez uzyskiwania nowej wizy, jeżeli otrzymał przed wyjazdem od powiatowej władzy administracji ogólnej wizę powrotną (załącznik Nr 6), a powrót jego następuje przed upływem wskazanego w niej terminu.

II. Pobyt czasowy zbiorowy.

§ 10. Grupom cudzoziemców, składającym się co najmniej z 10 osób, przynależnych do jednego państwa, a przybywającym do Rzeczypospolitej w celach kulturalno-oświatowych, turystycznych, sportowych lub gospodarczych niezarobkowych, urząd konsularny może, gdy nie stoi temu na przeszkodzie interes publiczny, udzielić wiz zbiorowych (załącznik Nr 7) dla jednorazowego wjazdu i pobytu najdłużej jednomyśięcznego od dnia przekroczenia granicy.

§ 11. Dla uzyskania takiej wizy grupa powinna posiadać kierownika, który w jej imieniu przedstawi w urzędzie konsularnym ważny paszport zbiorowy oraz udzieli, na żądanie urzędu konsularnego, potrzebnych informacji i dokumentów. (§ 2).

Właściwym dla udzielenia wizy jest ten urząd konsularny, w którego okręgu organizuje się grupa.

Członkowie grupy obowiązani są przy przekraczaniu granic Rzeczypospolitej, jako też przez cały czas pobytu posiadać dowody, pozwalające na stwierdzenie ich tożsamości.

§ 12. W wypadku, gdy kierownik grupy wykaże, że grupa w wyznaczonym jej przez urząd

konsularny czasie pobytu nie mogła osiągnąć celu, zadeklarowanego przy otrzymywaniu wizy zbiorowej, powiatowa władza administracji ogólnej może udzielić stosownego przedłużenia, jednak na czas, nie przewyższający dwóch miesięcy od dnia przekroczenia granicy (załącznik Nr 3).

§ 13. Jeżeli uczestnik grupy, znajdującej się w Rzeczypospolitej, ma odłączyć się od grupy w celu somodzielnego podróżowania po obszarze Rzeczypospolitej lub w celu samodzielnego opuszczenia jej granic, a nie posiada ważnego dowodu osobistego, kierownik grupy obowiązany jest uzyskać dla niego taki dowód osobisty od jego konsula, a od powiatowej władzy administracji ogólnej — uwidocznienie w tym dowodzie treści wizy zbiorowej.

III. Przejazd indywidualny.

§ 14. Zezwoleń na przejazd przez obszar Rzeczypospolitej, przewidzianych w art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach, udzielają urzędy konsularne przez wystawienie wizy przejazdowej według załączonego wzoru (załącznik Nr 8).

Wiza przejazdowa może uprawniać w ciągu swej ważności do powrotnego lub do wielokrotnego przejazdu przez obszar Rzeczypospolitej.

§ 15. Dla otrzymania wizy przejazdowej cudzoziemiec powinien przedstawić ważny dowód osobisty, wykazać, iż odpowiada warunkom, przewidzianym w art. 7 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach, oraz podać dane potrzebne dla wypełnienia wizy, zaś na żądanie urzędu konsularnego — dostarczyć potrzebnych informacji co do swej osoby i zamierzzonego przejazdu, jak również potrzebnych dokumentów, świadectw lub dowodów.

§ 16. Udzielenia wizy przejazdowej należy odmówić w wypadkach przewidzianych w § 5 punkty a) — c), jak również wówczas, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że cudzoziemiec podejmuje podróż nie dla przejazdu przez obszar Rzeczypospolitej, lecz dla pozostania w jej granicach lub gdy czas przejazdu wykraczałby poza czas ważności dowodu osobistego.

IV. Przejazd zbiorowy.

§ 17. Urząd konsularny może w wypadkach, gdy o uzyskanie zezwolenia na przejazd stara się grupa cudzoziemców, składająca się co najmniej z 10 osób, przynależnych do jednego państwa, udzielić zbiorowej wizy przejazdowej (załącznik Nr 9).

Przy udzielaniu takiej wizy mają odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 11, 15 i 16.

Zbirowa wiza przejazdowa może uprawniać w ciągu swej ważności do powrotnego przejazdu przez obszar Rzeczypospolitej.

V. Postanowienia specjalne.

§§ 18 i 19 uchylone § 30 rozp. Min. Spraw Wewn. z dnia 14 kwietnia 1932 r. o dokumentach, upoważniających do przekraczania granicy — poz. 548 1932 r.).

VI. Osiedlenie.

§ 20. Cudzoziemiec, który zamierza osiedlić się w Rzeczypospolitej, powinien:

1) złożyć za pośrednictwem polskiego urzędu konsularnego podanie o zezwolenie na osiedlenie się do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, właściwej dla tej miejscowości, gdzie ma nastąpić osiedlenie, oraz

2) dołączyć do podania wypełnioną i własnoręcznie podpisaną deklarację (załącznik Nr 12) z fotografią oraz poświadczenie właściwej władzy państwa ojczystego z uwierzytelnionym tłumaczeniem, że jest jego obywatelem względnie uwierzytelniony odpis ważnego dowodu osobistego wraz z uwierzytelnionym tłumaczeniem.

Wojewódzka władza administracji ogólnej może przed rozstrzygnięciem podania zażądać od petenta nadto takich dodatkowych informacji i wyjaśnień, jakie uzna za potrzebne.

§ 21. W razie uwzględnienia podania, cudzoziemiec otrzymuje od wojewódzkiej władzy administracji ogólnej za pośrednictwem urzędu konsularnego, w którym złożył podanie, kartę osiedlenia (załącznik Nr 13), a od urzędu konsularnego — wizę osiedleńczą (załącznik Nr 14), uprawniającą do przekroczenia granic Rzeczypospolitej.

§ 22. Karta osiedlenia uprawnia w ciągu jednego roku od dnia jej wystawienia do osiedlenia się w tej miejscowości, która jest wymieniona w karcie, i powinna być przedstawiona w urzędzie powiatowej władzy administracji ogólnej w terminie, wymienionym w karcie.

W razie nie osiedlenia się w ciągu jednego roku od dnia wystawienia karty osiedlenia traci ona swą ważność.

§ 23. Zmiana pobytu czasowego na osiedlenie jest dopuszczalna tylko w wyjątkowych wypadkach, a mianowicie:

a) jeżeli interes Rzeczypospolitej za tym przemawia albo

b) jeżeli okoliczności, uzasadniające prośbę o zmianę pobytu czasowego na osiedlenie, nie mogły być przewidziane przed przyjazdem cudzoziemca do Rzeczypospolitej.

Podanie o zmianę należy wnieść do Ministra Spraw Wewnętrznych za pośrednictwem po-

wiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej dla miejsca zamierzonego osiedlenia cudzoziemca. Poza tym stosuje się odpowiednio postanowienia § 20 p. 2).

Złożenie podania nie zwalnia petenta od obowiązku, ustalonego w § 6, względnie w § 7.

§ 24. Cudzoziemiec, który zamierza wyjechać czasowo z Rzeczypospolitej, może powrócić bez uzyskiwania nowej wizy osiedleńczej, jeżeli otrzymał przed wyjazdem od powiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej dla miejsca osiedlenia, wizę powrotną (załącznik Nr 6), a powrót jego następuje w czasie, oznaczonym w takiej wizie.

Wiza powrotna w tym wypadku nie może być wystawiona na okres dłuższy niż 2 lata od dnia jej wystawienia.

VII. Rejestracja.

§ 25. Obowiązek rejestracji, przewidziany w art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach, dotyczy cudzoziemców, którzy są uprawieni:

a) do osiedlenia się w Rzeczypospolitej, albo
b) do pobytu czasowego do odwołania, albo
c) do pobytu czasowego ponad 3 miesiące, albo

d) do pobytu czasowego poniżej 3 miesięcy, jednak następnie uzyskali zgodnie z § 6 ust. 2 odroczenie wyjazdu na czas ponad 3 miesiące od dnia rozpoczęcia pobytu lub otrzymali, zgodnie z § 8 ust. 2, wizę uzupełniającą.

§ 26. Cudzoziemiec, który dopełnił obowiązku rejestracji i wyjeżdża następnie z granic Rzeczypospolitej, nie podlega po powrocie ponownej rejestracji, jeżeli powrót następuje w czasie, określonym w wizie powrotnej lub, jeżeli wiza pobytowa, w okresie ważności której nastąpiła rejestracja, uprawnia do wielokrotnego przekraczania granic Rzeczypospolitej.

§ 27. W wypadkach, przewidzianych w § 25 punkty a), b) i c), obowiązek rejestracji musi być dopełniony najpóźniej w ósmym dniu po przyjeździe do Rzeczypospolitej, zaś w wypadku, przewidzianym w § 25 punkt d), cudzoziemiec obowiązany jest dopełnić obowiązku rejestracji bezpośrednio po uzyskaniu stosownego odroczenia wyjazdu lub wizej uzupełniającej.

§ 28. Wypełnienie obowiązku rejestracji polega na zgłoszeniu się u powiatowej władzy administracji ogólnej w celu:

1) okazania ważnego dowodu osobistego, a jeżeli cudzoziemiec jest uprawniony do osiedlenia się, — okazania również karty osiedlenia,

2) złożenia wypełnionej deklaracji rejestracyjnej (załącznik Nr 15) i jej podpisania,

3) złożenia 2 fotografii,

4) udzielenia urzędnikowi rejestrującemu żądanych przez niego wyjaśnień.

W razie gdy zgłoszenie się cudzoziemca u władzy dla dopełnienia obowiązku rejestracji nie jest możliwe z powodu pozbawienia wolności, obłożnej choroby, podeszłego wieku, kalectwa i tp. usprawiedliwionych przyczyn, osoba lub zakład, w których opiece pozostaje cudzoziemiec, obowiązane są zawiadomić o tym powiatową władzę administracji ogólnej; władza ta władna jest w tym wypadku bądź wydelegować na miejsce urzędnika dla przeprowadzenia czynności rejestracyjnych, bądź zażądać potrzebnych dokumentów, fotografii i wypełnionej deklaracji rejestracyjnej.

Cudzoziemcy, którzy podlegając obowiązkowi rejestracyjnemu, mają prawo przebywać wyłącznie na ściśle określonym obszarze (np. pas graniczny, pas turystyczny), a na obszarze tym nie ma siedziby powiatowej władzy administracji ogólnej, powinni dopełnić obowiązku rejestracji w najbliższym posterunku (w komisariacie) policji państwowej.

Powiatową władzą administracji ogólnej, która dokonywa czynności rejestracyjnych, jest dla osiedlających się cudzoziemców władza, wymieniona w karcie osiedlenia, dla cudzoziemców, którzy posiadają wizy, wyszczególniające wyraźnie miejsce, gdzie ma być osiągnięty cel pobytu—władza, której to miejsce podlega, w innych zaś wypadkach stosuje się postanowienie § 39.

§ 29. Deklaracja rejestracyjna powinna być wypełniona w języku polskim bądź osobiście przez cudzoziemca, bądź na jego prośbę przez osobę inną. Podpisanie deklaracji rejestracyjnej przez cudzoziemca musi nastąpić wobec urzędnika rejestrującego, za wyjątkiem wypadku, przewidzianego w § 28 ust. 2, gdy władza żąda nadesłania deklaracji rejestracyjnej.

Poszczególne rubryki deklaracji rejestracyjnej powinny być wypełnione dokładnie i czytelnie.

§ 30. Po dopełnieniu czynności rejestracyjnych, ustalonych w §§ 28 i 29, powiatowa władza administracji ogólnej wystawia zarejestrowanemu poświadczenie o rejestracji (załącznik Nr 16).

§ 31. Zarejestrowany cudzoziemiec obowiązany jest zawiadamiać w ciągu 14 dni ustnie lub pisemnie urząd, w którym nastąpiła rejestracja, o zmianach zaszłych co do danych, wymienionych w rubrykach 1, 3, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20 i 26 deklaracji rejestracyjnej.

VIII. Usuwanie z granic Rzeczypospolitej.

§ 32. Cudzoziemiec może być usunięty z granic Rzeczypospolitej bądź na skutek orzeczenia o wydaleniu, bądź w trybie wykonawczym.

§ 33. Usunięcie w trybie wykonawczym przez przymusowe odstawienie do granicy powinna zarządzić powiatowa władza administracji o ogólnej wówczas, gdy cudzoziemiec z własnej winy znalazł się w Rzeczypospolitej bez wymaganego zezwolenia, albo gdy samowolnie pozostaje na obszarze Rzeczypospolitej po upływie terminu dozwolonego mu pobytu. Zarządzenie o usunięciu w trybie wykonawczym wydaje ta powiatowa władza administracji ogólnej, na której obszarze ujawniono takiego cudzoziemca.

Za samowolne pozostanie w Rzeczypospolitej nie jest uważane pozostanie, spowodowane wypadkami, nie dającymi się przewidzieć, a uniemożliwiającymi opuszczenie jej granic w terminie, jak np. obłożna choroba cudzoziemca, śmierć rodziców, współmałżonka lub dzieci, przerwanie komunikacji, pozbawienie wolności.

Po wykazaniu przez cudzoziemca, iż zaszedł jeden z takich wypadków, powiatowa władza administracji ogólnej wyznacza mu dodatkowy termin do opuszczenia granic Rzeczypospolitej, uzasadniony okolicznościami wypadku (załącznik Nr 3).

§ 34. We wszystkich innych wypadkach, poza wskazanymi w § 33, usunięcie cudzoziemca z granic Rzeczypospolitej może nastąpić tylko na skutek orzeczenia o wydaleniu.

§ 35. Dla wykonania orzeczenia o wydaleniu władza wydająca może bądź nakazać cudzoziemcowi wyjazd w określonym terminie oraz w kierunku, przez niego wybranym lub przez władzę wyznaczonym, bądź zarządzić przymusowe odstawienie go do granicy.

Jeżeli wydany nie wyjedzie z Rzeczypospolitej w nakazanym mu terminie lub kierunku, powiatowa władza administracji ogólnej, na której obszarze stwierdzono powyższe uchybienie, zarządzi przymusowe odstawienie go do granicy.

§ 36. Jeżeli usunięcie cudzoziemca z granic Rzeczypospolitej nie może nastąpić niezwłocznie, wówczas powiatowa władza administracji ogólnej, która pierwsza stwierdziła niemożność usunięcia cudzoziemca, wyznacza mu po wydaniu orzeczenia o wydaleniu, o ile takowe nie było już poprzednio wydane, — miejsce przymusowego pobytu na obszarze Rzeczypospolitej na czas, potrzebny do wykonania orzeczenia o wydaleniu.

Cudzoziemiec, któremu zostało wyznaczone miejsce przymusowego pobytu, nie może go opuszczać bez zgody powiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej dla tego miejsca.

§ 37. Orzeczenia o wydaleniu cudzoziemców, nie posiadających kart osiedlenia, wydawane w wypadkach nielegalnego przekroczenia granicy albo niedopełnienia obowiązku meldunkowego lub rejestracji, należą do właściwości powiatowej władzy administracji ogólnej. We

wszystkich innych wypadkach do wydawania orzeczeń o wydaleniu właściwa jest wojewódzka władza administracji ogólnej.

Ostateczne orzeczenie o wydaleniu pozbawia wydalonego prawa do pobytu, jakie mu przysługiwało z tytułu posiadanej wizy lub karty osiedlenia.

IX. Postanowienia ogólne.

§ 38. Do załatwiania spraw, wynikających z niniejszego rozporządzenia w tym zakresie, w jakim powołane są do nich urzędy konsularne, właściwy jest, z zastrzeżeniem odmiennych postanowień niniejszego rozporządzenia, ten polski urząd konsularny, w którego okręgu działania cudzoziemiec faktycznie stale zamieszkuje. O ile właściwości urzędu konsularnego nie można w ten sposób ustalić, właściwy jest ten urząd konsularny, w którego okręgu wyłącza się sprawa wjazdu lub przejazdu.

Wizy może wyjątkowo udzielić urząd konsularny niewłaściwy za uprzednią zgodą urzędu właściwego, jeżeli szczególne trudności lub względy stoją na przeszkodzie w uzyskaniu wizy od urzędu właściwego.

W wypadkach godnych specjalnego uwzględnienia, w których osiągnięcie powyższej zgody na czas nie byłoby możliwe, niewłaściwy urząd konsularny może samodzielnie udzielić wizy, zawiadamiając o tym niezwłocznie właściwy urząd konsularny.

Powyższe dwa wyjątki od zasady właściwości terytorialnej nie mogą mieć zastosowania w wypadkach, przewidzianych w § 4 ust. 1 i § 20.

§ 39. Właściwą do załatwiania spraw, wynikających z niniejszego rozporządzenia, jest ta powiatowa, względnie wojewódzka, władza administracji ogólnej, na której obszarze działania cudzoziemiec faktycznie przebywa, o ile rozporządzenie niniejsze inaczej nie stanowi.

§ 40. Za ważny dowód osobisty, w znaczeniu niniejszego rozporządzenia, uważa się dokument z niewygasłym terminem ważności, wystawiony zgodnie z przepisami, obowiązującymi w państwie, do którego okaziciel dowodu przynależy, przeznaczony dla wyjazdu za granicę tego państwa lub dla przebywania na obczyźnie i stwierdzający przynależność państwową oraz tożsamość osoby, na którą opiewa. Nazwa dowodu osobistego nie wpływa na jego ważność.

Za równoważne z dowodami osobistymi, określonymi w poprzednim ustępie, mogą być uznane inne dokumenty, które zgodnie z przepisami specjalnymi uważane są za dowody, wystarczające dla przekraczania granic Rzeczypospolitej.

§ 41. Za ważny paszport zbiorowy, w znaczeniu niniejszego rozporządzenia, uważa się taki

dokument z niewygasłym terminem ważności, który jest wystawiony zgodnie z przepisami, obowiązującymi w państwie, do którego przynależą uczestnicy grupy, jest przeznaczony do wyjazdu za granicę tego państwa i zawiera nazwiska oraz imiona wszystkich uczestników grupy, jako też stwierdza ich przynależność państwową. Nazwa dokumentu nie wpływa na jego ważność.

§ 42. Jeżeli cudzoziemiec zamierza posiadać dowód osobisty wymienić u swoich władz na nowy, zaś w posiadanym dowodzie umieszczone są przez polskie władze państwowe zezwolenia (wizy), przewidziane w niniejszym rozporządzeniu, powinien przed dokonaniem wymiany zwrócić się do powiatowej władzy administracji ogólnej dla dokonania przez nią odpowiednich wyciągów; po przedstawieniu nowego dowodu osobistego władza ta poczyni w nim stosowne adnotacje.

Jeżeli cudzoziemiec nie może udowodnić prawa do pobytu przez okazanie zezwolenia (wizy), przewidzianego w niniejszym rozporządzeniu lub adnotacji, o której mowa w poprzednim ustępie, powstaje domniemanie, że nie posiada on zezwolenia na pobyt w Rzeczypospolitej, co pociąga za sobą skutki, przewidziane w § 33 ust. 1. Domniemanie to upada, jeżeli cudzoziemiec okaże oryginał zezwolenia, uwidocznionego w dawnym dowodzie osobistym względnie poświadczenie polskiego urzędu konsularnego lub władzy administracji ogólnej, że udzielone mu zostało w swoim czasie stosowne zezwolenie (wiza).

§ 43. Wizy pobytowe, uzupełniające, osiedleńcze, przejazdowe i powrotne wystawiane są w dowodach osobistych.

Wizy zbiorowe i zbiorowe wizy przejazdowe wystawiane są w paszportach zbiorowych.

Zezwolenia, których wzór podany jest w załączniku Nr 3, wystawiane są bądź w dowodach osobistych, bądź w paszportach zbiorowych.

Administracyjne wizy pobytowe (§ 46) wystawiane są na osobnej karcie.

§ 44. Wiza uprawnia do przekroczenia granic Rzeczypospolitej tylko w ciągu czasu w niej oznaczonego. Dla przekroczenia tych granic w innym czasie należy uzyskać nową wizę.

§ 45. Cudzoziemiec, który przebywa w Rzeczypospolitej na podstawie zezwolenia uzyskanego od właściwych władz, może wyjechać z jej granic bez specjalnego zezwolenia na wyjazd, o ile nie zamierza powrócić (§§ 9 i 24).

§ 46. Cudzoziemiec, który znalazł się w Rzeczypospolitej bez wymaganego zezwolenia na pobyt skutkiem okoliczności od niego niezależnych, powinien niezwłocznie zgłosić się do powiatowej władzy administracji ogólnej, która to władza wystawia mu, w razie usprawiedli-

wienia obecności, administracyjną wizę pobyto-
wą (załącznik Nr 17), ustalając termin wyjazdu
zależnie od okoliczności wypadku.

§ 47. W stosunku do cudzoziemców poniżej
lat 21 należy przestrzegać następujących za-
sad:

1. Wszelkie zezwolenia potrzebne d'a ulega-
lizowania pobytu czasowego cudzoziemcy
w wieku poniżej lat 16 obowiązani są posiadać
tylko wówczas, jeżeli posiadają samoistne waż-
ne dowody osobiste.

2. Obowiązek rejestracji musi być dopełnio-
ny w ciągu 8 dni od ukończenia lat 16, o ile po-
byt cudzoziemca odpowiada któremukolwiek
z warunków, wyszczególnionych w § 25.

3. Karta osiedlenia nie może być wystawiona
na imię cudzoziemca w wieku poniżej lat 21.
Cudzoziemiec, wpisany do karty osiedlenia
swoich rodziców lub opiekuna, obowiązany
jest, o ile zamierza osiedlić się w Rzeczypospo-
litej, poczynić starania o kartę osiedlenia na
własne imię z chwilą ukończenia lat 21. Jeżeli
cudzoziemiec ukończy 21 lat życia na obszarze
Rzeczypospolitej, powinien o kartę osiedlenia
zwrócić się do wojewódzkiej władzy admini-
stracji ogólnej za pośrednictwem tej powiato-
wej władzy administracji ogólnej, na której ob-
szarze zamierza osiedlić się.

4. Wiza osiedleńcza może być wystawiona
w dowodzie osobistym cudzoziemca w wieku
poniżej lat 21 tylko wówczas, jeżeli nie jest on
wpisany do dowodów(u) osobistych(ego) swo-
ich rodziców lub opiekuna, a jego rodzice lub
opiekun posiadają już karty(ę) osiedlenia.

X. Postanowienia przejściowe i końcowe.

§ 48. Cudzoziemcy, których pobyt czasowy
został uregulowany przez urzędy konsularne
względnie przez władze administracji ogólnej
na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw
Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ru-
chu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5,
poz. 49) podlegają od dnia wejścia w życie ni-
niejszego rozporządzenia postanowieniom §§ 6
i 8.

Cudzoziemcy, którzy nie uregulowali swoje-
go prawa pobytu w granicach Rzeczypospolitej
zgodnie z postanowieniami rozporządzenia,
wskazanego w poprzednim ustępie, obowiązani
są uczynić to u powiatowej władzy admini-
stracji ogólnej w ciągu jednego miesiąca od wej-
ścia w życie niniejszego rozporządzenia.

§ 49. Cudzoziemcy, którzy zgodnie z §§ 21
i 43 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw We-
wnętrzych z dnia 15.XII 1928 r. o ruchu cudzo-
ziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr. 5, poz. 49)
wnieśli podania o zmianę pobytu czasowego na
osiedlenie do wojewódzkich władz admini-
stracji ogólnej, i podania ich nie zostały dotychczas

załatwione, wolni są z uwagi na § 23 od obo-
wiązku składania ponownych podań do Mini-
stra Spraw Wewnętrznych. Wojewódzkie
względnie powiatowe władze administracji o-
gólnej winny podania te przekazać niezwłocz-
nie Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Cudzoziemcy, których podania o zezwolenie
na osiedlenie, wniesione do wojewódzkiej wła-
dzy administracji ogólnej zgodnie z § 43 rozpo-
rządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych
z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu cudzoziem-
ców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5, poz. 49), zo-
stały względnie zostaną odrzucone przez tę wła-
dzę, winni dalszy swój pobyt czasowy w Rze-
czypospolitej uregulować zgodnie z postano-
wieniami §§ 6 lub 8.

§ 50. Cudzoziemcy, zarejestrowani na pod-
stawie rozporządzenia Ministra Spraw We-
wnętrzych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu
cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5, poz.
49), wolni są od obowiązku rejestracji, ustalo-
nego w niniejszym rozporządzeniu, za wyjąt-
kiem obowiązku, wyszczególnionego w § 31;
termin 14-dniowy, przewidziany w § 31, a do-
tyczący zmian zaszytych przed wejściem w ży-
cie niniejszego rozporządzenia, zaczyna biec
dla nich od dnia wejścia w życie niniejszego
rozporządzenia. W razie wyjazdu z Rzeczypo-
spolitej podlegają oni postanowieniom § 26.

Cudzoziemcy, którzy przebywając w Rze-
czypospolitej w dniu 27 marca 1929 r. nie dopeł-
nili obowiązku rejestracji w terminie, ustalo-
nym w § 39 rozporządzenia Ministra Spraw
Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ru-
chu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5,
poz. 49), obowiązani są dopełnić obowiązku re-
jestracji na zasadach ogólnych (§§ 25 — 31
i § 51), z tym wszakże zastrzeżeniem, że mają
wypełnić nie deklaracje rejestracyjne, a karty
rejestracyjne, ustalone w załączniku Nr 13 do
rozporządzenia wyżej wskazanego.

§ 51. Cudzoziemcy, którzy znajdują się w Rze-
czypospolitej w chwili wejścia w życie niniej-
szego rozporządzenia, a nie podlegali obowią-
zkowi rejestracji z mocy rozporządzenia Mi-
nistra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia
1928 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P.
z 1929 r. Nr 5, poz. 49), podlegają ogólnym
przepisom o rejestracji, ustalonym w niniejszym
rozporządzeniu z tą zmianą, że obowiązani są
zarejestrować się w ciągu miesiąca od dnia
wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Postanowienie poprzedniego ustępu nie do-
tyczy cudzoziemców, którzy są uprawieni do
pobytu poniżej 3 miesięcy. W razie uzyskania
przez nich odroczenia wyjazdu na czas ponad
3 miesiące od dnia rozpoczęcia pobytu (§ 6
ust. 2) lub w razie uzyskania wizy uzupełniają-
cej, uprawniającej do pobytu ponad 3 miesiące
lub do pobytu do odwołania (§ 8 ust. 2), obo-
wiązani są zarejestrować się na zasadach ogól-

nych bezpośrednio po uzyskaniu stosownego zezwolenia.

§ 52. Sprawy, nie załatwione ostatecznie na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5, poz. 49), winny być załatwione z zastosowaniem postanowień niniejszego rozporządzenia.

§ 53. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 15 listopada 1929 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Jednocześnie traci moc rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5, poz. 49), co wszakże nie zwalnia cudzoziemców od odpowiedzialności karno-administracyjnej za niezastosowanie się do jego postanowień w czasie, gdy obowiązywało.

Załącznik Nr 1.

(Rozmiar 8×9 cm.)

KONSULAT R. P.

w

WIZA POBYTOWA TERMINOWA Nr

Pobyt czasowy w celu niezarobkowym:

z prawem do wielokrotnego przekraczania granic R. P. został dozwolony za zgodą

na czas licząc od dnia pierwszego wjazdu; wjazd ten może nastąpić przez każdy punkt przejściowy w w ciągu od daty wystawienia wizy.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć konsulatu podpis konsula

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załącznik Nr 2.

(Rozmiar 8×9 cm.)

KONSULAT R. P.

w

WIZA POBYTOWA DO ODWOŁANIA Nr

Pobyt czasowy do odwołania w celu niezarobkowym
z prawem do wielokrotnego przekraczania granic R. P. został dozwolony za zgodą

Wjazd może nastąpić przez każdy punkt przejściowy w
w ciągu
od daty wystawienia wizy.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć konsulatu podpis konsula

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załącznik Nr 3.

(Rozmiar 8×4 cm.)

STAROSTWO

Nr

Termin opuszczenia granic Rzeczypospolitej przedłuża się do dn. 19 r. włącznie.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć starostwa podpis starosty

Załącznik Nr 4.

(Rozmiar 8×9 cm.)

STAROSTWO

Nr

WIZA UZUPEŁNIAJĄCA TERMINOWA.

Zezwala się na pobyt czasowy w celu niezarobkowym:

do dn. 19 r. włącznie z prawem do wielokrotnego przekraczania granic R. P. przez każdy punkt przejściowy w

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć starostwa podpis starosty

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załącznik Nr 5.

(Rozmiar 8×9 cm.)

STAROSTWO

Nr

WIZA UZUPEŁNIAJĄCA DO ODWOŁANIA.

Zezwala się na pobyt czasowy do odwołania w celu niezarobkowym:
z prawem do wielokrotnego prze-

kraczania granic R. P. przez każdy punkt przejściowy w

Załącznik Nr 8.

(Rozmiar 8 × 8 cm.)

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć starostwa podpis starosty

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załącznik Nr 6.

(Rozmiar 8 × 5 cm.)

STAROSTWO

Nr

WIZA POWROTNA Nr

Jednorazowy wjazd powrotny do Rzeczypospolitej Polskiej dozwolony do dn.
19 r. włącznie przez każdy punkt przejściowy w

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć starostwa podpis starosty

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załącznik Nr 7.

(Rozmiar 8 × 7 cm.)

KONSULAT R. P.

w

WIZA ZBIOROWA Nr

Pobyt czasowy obywateli
pod kierownictwem p.

w celu
został dozwolony na czas
licząc od dnia wjazdu; wjazd może nastąpić
przez każdy punkt przejściowy w
w ciągu od daty wystawienia wizeni.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć konsulatu podpis konsula

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

KONSULAT R. P.
w

WIZA PRZEJAZDOWA Nr

Jednorazowy przejazd do
Wielokrotny i z powrotem dozwolony w ciągu
ważności wizeni przez każdy punkt
przejściowy w
i w
Przejazd może być rozpoczęty w ciągu
od daty wystawienia wizeni i może trwać
. dni za
każdym razem.

Wiza ważna do dnia 19 r. włącznie.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć konsulatu podpis konsula

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić

Załącznik Nr 9.

(Rozmiar 8 × 9 cm.)

KONSULAT R. P.

w

ZBIOROWA WIZA PRZEJAZDOWA Nr

Przejazd do
i z powrotem obywatel
pod kierownictwem p.
dozwolony w ciągu ważności wizeni przez każdy
punkt przejściowy w
i w
Przejazd może być rozpoczęty w ciągu
. od daty wystawienia wizeni
i może trwać dni
za każdym razem.

Wiza ważna do dn. 19 r. włącznie.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć konsulatu podpis konsula

Niepotrzebne wyrazy lub litery należy skreślić.

Załączniki 10 i 11 pominięto wobec uchylenia
odnośnych przepisów (§§ 18 i 19) rozporządzenia.

Deklaracja Osiedleńcza Nr

*)

1. Nazwisko: z domu **)
2. Imiona:
3. Obecna przynależność państwowa:
4. Poprzednie przynależności państwowe i daty ich zmian:
 - a)
 - b)
 - c)
5. Inne przynależności państwowe poza zadeklarowaną w p. 3:
 - a)
 - b)
6. Data urodzenia: Rok miesiąc dzień
7. Miejsce urodzenia:
8. Stan rodzinny (kawaler, żonaty i t. p.):
9. Zawód względnie zajęcie i wykształcenie
10. W jakiej służył Armii, w jakiej broni oraz jaki posiada (ł) stopień wojskowy:
11. Obecny stosunek do wojska (czy podlega powołaniu na wypadek mobilizacji):
12. Źródła utrzymania i majątek nieruchomy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej:
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)
13. Czy nie był karany sądownie za zbrodnie lub występki, a jeżeli tak — podać kiedy, gdzie i za co:
14. Czy nie był wydany z Rzeczypospolitej Polskiej, a jeżeli tak — podać kiedy i przez którą władzę:
15. Majątek nieruchomy, posiadany w Rzeczypospolitej Polskiej, jego rodzaj, wartość i do kładne miejsce położenia:
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)
16. Czym się zamierza trudnić i z czego zamierza czerpać środki na swoje utrzymanie w Rzeczypospolitej Polskiej:
17. Miejscowość, powiat i województwo, w których zamierza się osiedlić:
18. Nazwiska, ***) imiona, miejsce i daty urodzenia dzieci poniżej lat 21, zgłaszającego deklarację: ****)

1.	ur. w	dn.	19 ..	r.
2.	ur. w	dn.	19 ..	r.
3.	ur. w	dn.	19 ..	r.
4.	ur. w	dn.	19 ..	r.
19. Czy zamierza osiedlić się z osobami wyszczególnionymi w p. 18:

 Miejsce na fotografię
zgłaszającego
deklarację

*) Numer wypełnia władza administracji ogólnej.

**) Kobiety podają ewentualnie również nazwisko panieńskie (rodowe).

***) Nazwiska należy podać, jeżeli są inne, aniżeli nazwisko zgłaszającego deklarację.

****) Żona oraz dzieci pełnoletnie obowiązane są złożyć odrębne deklaracje osiedleńcze.

20. Imiona i nazwiska *** żony (męża) oraz dzieci w wieku powyżej lat 21:

mąż (żona)

dzieci 1)

2)

3)

21. Czy zamierza osiedlić się z osobami, wyszczególnionymi w p. 20:

22. Dokładny adres:

Świadom skutków prawnych, wpływających z mocy art. 16 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465), prawdziwość zadeklarowanych powyżej przeze mnie danych stwierdzam własnoręcznym podpisem.

(miejscowość) dnia 19 r.

podpis zgłaszającego deklarację

Załącznik Nr 13.

Urząd Wojewódzki

dn. 19 r.

(Miejscowość)

Nr

KARTA OSIEDLENIA Nr

Pan
obywatel otrzymuje
niniejszym na podstawie art. 6 ust. 1, 21 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) i stosownie do § 21 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 575) zezwolenie na osiedlenie się w granicach Rzeczypospolitej Polskiej w miejscowości powiatu

Z zezwolenia tego korzystają również dzieci w wieku poniżej 21 lat:

1.	ur. w	w r.	miesiącu	dn.
2.	ur. w	w r.	miesiącu	dn.
3.	ur. w	w r.	miesiącu	dn.
4.	ur. w	w r.	miesiącu	dn.

Niniejsza karta osiedlenia powinna być przedstawiona osobiście najpóźniej w dniu ósmym po przyjeździe do Rzeczypospolitej Polskiej po wiatowej władzy administracji ogólnej w przy dopełnieniu obowiązku rejestracji.

Miejsce na pieczęć
województwa

podpis wojewody

***) Nazwiska należy podać, jeżeli są, inne, aniżeli nazwisko zgłaszającego deklarację.

Załącznik Nr 14.

(Rozmiar 8 × 7 cm.)

KONSULAT R. P.

w

WIZA OSIEDLENCZA Nr

Pan
 obywatel
 może na mocy zezwolenia Wojewody
 z dnia
 Nr. wjechać do R. P. wraz z
 dziećmi w ciągu ważności wizen przez każdy punkt
 przejściowy dla osiedlenia się w
 powiatu
 Wiza ważna do dn. 19 r.
 włącznie.

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć
konsulatu

podpis konsula

Załącznik Nr 15.

DEKLARACJA REJESTRACYJNA NR . . . *)

1. Nazwisko: z domu **)
2. Imiona:
3. Obecna przynależność państwowa:
4. Poprzednie przynależności państwowe a)
i daty ich zmian: b)
 c)
5. Przynależności państwowe posiadane poza a)
zadeklaro vaną w p. 3: b)
6. Data urodzenia rok miesiąc dzień
7. Miejsce urodzenia:
8. Imiona i nazwisko ojca:
9. Imiona i nazwisko panieńskie matki:
10. Stan rodzinny (kawaler, żonaty i tp.):
11. Zawód wzgl. zajęcie:
12. Wykształcenie:
13. W jakiej służył armii i w jakiej broni oraz
jaki posiada (ł) stopień wojskowy:
14. Obecny stosunek do wojska (czy podlega
powołaniu na wypadek mobilizacji):
15. Źródła utrzymania: a)
 b)
 c)

*) Numer wypełnia władza.

**) Kobiety podają ewentualnie również nazwisko panieńskie (rodowe).

***) Nazwisko podać, jeżeli jest inne, aniżeli nazwisko rejestrującego.

16. Nazwisko i adres pracodawcy wzgl. nazwa i adres zakładu przedsiębiorstwa, fabryki itp., w którym pracuje:
17. Majątek nieruchomy, posiadany w Rzeczypospolitej Polskiej, jego nazwa, rodzaj, przybliżona wartość i dokładne miejsce położenia:
- a)
b)
c)
18. Czy nie był karany sądownie za zbrodnie lub występki, a jeżeli tak, — podać kiedy i gdzie:
19. Czy nie był wydany z Rzeczypospolitej Polskiej a jeżeli tak — podać kiedy i przez którą władzę:
20. Imiona, nazwiska ***) i daty urodzenia dzieci do lat 16 rejestrującego się, które znajdują się w Rzeczypospolitej:
1.	ur. dn.	19 ... r.
2.	ur. dn.	19 ... r.
3.	ur. dn.	19 ... r.
4.	ur. dn.	19 ... r.
21. Imiona, nazwiska ***) żony (męża) oraz dzieci powyżej 16 lat rejestrującego się, jeżeli znajdują się w Rzeczypospolitej:
mąż (żona)
dzieci 1.
2.
3.
4.
22. Nr. dowodu osobistego, przez kogo i gdzie wystawiony oraz czas jego ważności:
23. Adres rejestrującego się:
24. Nr karty osiedlenia, data jej wystawienia, władza, która ją wystawiła:
25. Gdzie się poprzednio rejestrował:
26. Jaki cel i termin pobytu ma uwidoczniiony w wizie:

Świadom skutków prawnych wypływających z mocy art. 16 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465), prawdziwość zadeklarowanych powyżej przeze mnie danych stwierdzam własnoręcznym podpisem.

..... dn. 19 ... r.
(miejscowość)

.....
Podpis rejestrującego się

R y s o p i s:

Wzrost
Włosy
Oczy
Owal twarzy
Szczególne znaki

Miejsce na fotografię rejestrującego się

UWAGA: Cudzoziemiec, który uzyskał kartę osiedlenia, obowiązany jest wypełnić tylko rubryki: 1, 2, 8, 9, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, i 25.

Starostwo
Nr

POŚWIADCZENIE O REJESTRACJI

Zaświadczam, że p.

o nieustalonym obywatel
dopełnił w dn. 19 r.
w starostwie
obowiązku rejestracji, złożony deklarację
(kartę) rejestracyjną Nr

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć
starostwa

podpis starosty

Niepotrzebne wyrazy należy skreślić.

Starostwo

Załącznik Nr 17.

ADMINISTRACYJNA WIZA POBYTOWA

Nr

Poświadczam, że p.

obywatel

znalazł się w granicach Rzeczypospolitej
Polskiej skutkiem okoliczności od nie
niezależnych, wobec czego zewalam
na pobyt do dnia 19 r.,
z upływem którego to terminu powin
opuścić granice Rzeczypospolitej przez każdy
punkt przejściowy w

Ważne do dn. 19 r.
włącznie

Dn. 19 r.

Miejsce na pieczęć
starostwa

podpis starosty

50.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

z dnia 15 października 1930 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu
o opłatach za karty osiedlenia.

(Dz. U. R. P. z dnia 12 listopada 1930 r., Nr 77, poz.
605).

Na podstawie art. 15 rozporządzenia Prezy-
denta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r.

o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465)
zarządza się co następuje:

§ 1. Karta osiedlenia podlega opłacie stem-
plowej w wysokości 50 zł., jeżeli:

a) zostaje przyznana cudzoziemcowi, który
przybył do Rzeczypospolitej po dniu 31
grudnia 1926 r. (art. 6 ust. 3 rozporządze-
nia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13
sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach oraz §§
23 i 49 ust. 1 rozporządzenia M'nistra
Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada
1929 r. o ruchu cudzoziemców — Dz. U.
R. P. Nr 76, poz. 575), lub

b) zostaje przyznana cudzoziemcowi, który,
przybywszy do Rzeczypospolitej przed
dniem 1 stycznia 1927 r. (art. 21 ust.
1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypo-
spolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cud-
ziemcach), wniósł podanie o kartę osiedle-
nia po terminie, ustalonym w § 43 ust. 1
rozporządzenia Ministra Spraw Wewnę-
trzných z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu
cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5,
poz. 49).

Rozporządzenie z dnia 15 grudnia 1928 r. zostało po-
minięte jako uchylone przez § 53 ust. 2 rozporządzenia
Ministra Spraw Wewnętrznych z 8 listopada 1929 r.
o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. poz. 575/1929 r.).
Termin o którym mowa w rozporządzeniu niniejszym,
ustalony w § 43 ust. 1 uchylonego rozporządzenia wy-
nosi 3 miesiące od daty uzyskania zezwolenia na pobyt
czasowy.

§ 2. Karta osiedlenia podlega opłacie stem-
plowej w wysokości 3 zł., jeżeli zostaje przy-
znana cudzoziemcowi, który, przebywając
w Rzeczypospolitej co najmniej od dnia 31 gru-
dnia 1926 r. (art. 21 rozporządzenia Prezydenta
Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cu-
dzoziemcach), wniósł podanie o kartę osiedle-
nia do wojewódzkiej władzy administracji ogól-
nej w terminie, ustalonym w § 43 ust. 1 rozpo-
rządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia
15 grudnia 1928 r. o ruchu cudzoziemców.

1. Patrz uw. do § 1.

2. Ponieważ dekret z dnia 20 marca 1946 r. (Dz. U. R.
P. Nr 14, poz. 100). podwyższający opłaty stemplowe,
nie zmienił rozporządzenia z dnia 15 października 1930
r. o opłatach za karty osiedlenia, wydanego na pod-
stawie przepisów specjalnych (rozp. Prezydenta R. P.
o cudzoziemcach), podano w §§ 1 i 2 wysokość opłat
tak, jak zostały ustalone w tych paragrafach.

§ 3. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (co
do kart osiedlenia, wymienionych w § 1), wzglę-
dnie właściwa wojewódzka władza administra-
cji ogólnej (co do kart osiedlenia, wymienionych
w § 2) może zwolnić petenta od opłaty, prze-
widzianej w § 1 względnie w § 2, całkowicie
lub częściowo, ze względu na jego stan mająt-
kowy.

§ 4. Karty osiedlenia, wystawione na podsta-
wie zezwoleń przewidzianych w art. 6 ust. 1

i ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach oraz w §§ 20 i 21 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców, nie podlegają opłatom, ustalonym w §§ 1 i 2.

§ 5. Opłaty, wymienione w §§ 1 i 3, uiszczą się za pomocą znaczków stemplowych albo gotówką w kasie skarbowej.

Wydanie karty osiedlenia jest uzależnione od uprzedniego uiszczenia opłaty. Uiszczenie opłaty następuje na skutek wezwania (pisemnego lub ustnego) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, względnie wojewódzkiej władzy administracji ogólnej.

Znaczki stemplowe lub kwit kasy skarbowej na sumę zł. (§1) petent obowiązany jest złożyć (przesłać) Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, zaś znaczki stemplowe lub kwit kasy skarbowej na sumę 3 zł. (§ 2)—właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej; znaczki stemplowe powinny być złożone (przesłane) w stanie zdatnym do naklejenia.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (§ 1) względnie wojewódzka władza administracji ogólnej (§ 2) nakleja znaczki stemplowe na deklaracji osiedleńczej i kasuje je za pomocą pieczęci urzędowej. Kwit kasy skarbowej ma być złożony w sposób trwały z deklaracją osiedleńczą.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, względnie właściwa wojewódzka władza administracji ogólnej stwierdza uiszczenie należnej opłaty, względnie uwolnienie od niej, przez umieszczenie na karcie osiedlenia jednej z następujących notatek:

a) „Uiszczono opłatę stemplową w kwocie zł.”;

b) „Uiszczono opłatę stemplową w kwocie zł. gr na skutek zastosowania § 3 rozporządzenia z dnia 15 października 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 605)”;

c) „Wydano bez pobrania opłaty stemplowej na skutek zastosowania § 3 rozporządzenia z dnia 15 października 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 605)”.

Stwierdzenie uiszczenia należnej opłaty, względnie zwolnienia od niej wolne jest od opłaty stemplowej (art. 160 pkt. 1 w związku z art. 142 pkt. 1 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych).

Jednolity tekst ustawy o opłatach stemplowych ogłoszono w Dz. U. R. P. poz. 404/1935 r.
Zmiany do tej ustawy patrz Dz. U. R. P. Nr 14 z 1946 r. poz. 100.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w dniu ogłoszenia.

51.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH z dnia 31 maja 1932 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o wykonaniu art. 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach.

(Dz. U. R. P. z dnia 23 czerwca 1932 r. Nr 51, poz. 490) w brzmieniu zmienionym częściowo rozp. Ministra Spr. Zagr. z dn. 5 sierpnia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 490).

Na podstawie art. 19 ust. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) zarządza się co następuje:

§ 1. Uprawnienia, które w myśl art. 19 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach przysługują osobom eksterytorialnym, stosowane będą po stwierdzeniu tego ich charakteru.

Stwierdzenie to może nastąpić przez legitymacje wydawane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych lub przez inne dokumenty urzędowe.

Legitymacje wyżej wspomniane, wystawiane są przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych według załączonych wzorów Nr. Nr. 1, 2 i 3. Tekst legitymacji według wzoru Nr 3 jest identyczny z tekstem legitymacji Nr 4. Różnią się one między sobą barwą okładek.

§ 2. Uprawnienia, przysługujące osobom wyszczególnionym w art. 19 ust. 2 wymienionego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o cudzoziemcach, stosowane będą do nich po stwierdzeniu, że odpowiadają warunkom w nim ustalonym.

Stwierdzenie to może nastąpić przez legitymacje wydawane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych lub przez inne dokumenty urzędowe.

Legitymacje wyżej wspomniane, wystawiane są przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych według załączonego wzoru Nr 4.

§ 3. Wizy dyplomatyczne względnie służbowe, o których mowa w art. 19 ust. 3 wyżej wymienionego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o cudzoziemcach, wystawiane są przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i przez podległe mu urzędy zagraniczne według załączonych wzorów Nr. Nr. 5 i 6.

§ 4. W wypadku, gdy Ministerstwo Spraw Zagranicznych lub podległe mu urzędy zagraniczne uznają, że mogą być przyznane ulgi przewidziane w art. 19 ust. 4 wyżej wymienionego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o cudzoziemcach, stwierdzają to w paszporcie dyplomatycznym, służbowym lub zwykłym, umieszczając stempel według załączonego wzoru Nr 7.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Załączniki do rozp. Min. Spraw
Zagranicznych z dnia 31 maja
1932 r. (poz. 490).

Wzór Nr 1.

FOTOGRAFJA Podpis: Signature:	LEGITYMACJA DYPLOMATYCZNA Nr..... MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH ZAŚWIADCZA, ŻE P. JEST CZŁONKIEM CIAŁA DYPLOMATYCZNEGO
---	---

(Strona odwrotna
wzoru Nr. 1).

Wzywa się wszystkie władze cywilne i wojskowe, aby okaza- cielowi niniejszej legitymacji udzielały w razie potrzeby opieki i pomocy oraz przepuszczały go bez przeszkód. Legitymacja ważna do dnia Warszawa, dn. 19 r. Minister Spraw Zagranicznych:
--

Wzór Nr 2.

FOTOGRAFJA Podpis: Signature:	LEGITYMACJA DYPLOMATYCZNA Nr..... MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH ZAŚWIADCZA, ŻE P. JEST I ŻE PRZYSŁUGUJĄ MU PRZYWILEJE DYPLOMATYCZNE
---	---

(Strona odwrotna
wzoru Nr 2).

Wzywa się wszystkie władze cywilne i wojskowe, aby okazielowi niniejszej legitymacji udzielały w razie potrzeby opieki i pomocy oraz przepuszczały go bez przeszkód.

Legitymacja ważna do dnia

Warszawa, dn. 19 r.

Minister
Spraw Zagranicznych:

Wzór Nr 3 i 4.

(Strona 1).

(Strona 2).

Miejsce na fotografię
Podpis Signature

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH LEGITYMACJA Nr..... Pieczęć:
--

(Strona 3 i 4).

LEGITYMACJA Nr..... Ministerstwo Spraw Zagranicznych zaświadcza, że P. jest Ważne do dn. Warszawa Za Ministra Naczelnik Wydziału Carte d'identité de M. Valable jusqu'au
--

(Strona 5 wzoru Nr 4).

Ważność niniejszej legitymacji przedłuża się do dnia 31 grudnia roku 19
19
19

Wzór Nr 5.

WIZA DYPLMATYCZNA.

..... W

(nazwa i siedziba urzędu)

WIZA DYPLMATYCZNA Nr

ważna do dnia

na krotnyjazd przez

do i z powrotem

dn. 19 r.

Pieczęć

Podpis

Wzór Nr 6.

WIZA SŁUŻBOWA.

.....

(nazwa i siedziba urzędu)

W

WIZA SŁUŻBOWA Nr

ważna do dn. 19 r.

na krotnyjazd przez

do z powrotem

dn. 19 r.

Pieczęć

Podpis

Wzór Nr 7.

STEMPEL.

Okaziciel niniejszego paszportu zwolnion jest na mocy art. 19 ust. 4 rozp. Prez. R. P. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr 83, poz. 465) od obowiązku rejestracji i uzyskania zezwolenia na pobyt

Ważne do dn. 19 r.

Pieczęć

Podpis

52.

POROZUMIENIE

w sprawie ustanowienia karty tranzytowej dla emigrantów, podpisane w Genewie dnia 14 czerwca 1929 r.

Ratyfikowane zgodnie z ustawą z dn. 28 stycznia 1932 r. — (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 112).

(Dz. U. R. P. z dnia 20 maja 1932 r. Nr 42, poz. 414).

(wyciąg)

W s t ę p.

Układające się Rządy:

Kierując się względami podyktowanymi przez uczucie ludzkości jako też celem uproszczenia formalności przy tranzycie emigrantów, podróżujących przez ich odnośne terytoria;

Uważając, że w tym zakresie konwencje ogólne, w których inne Rządy będą mogły następnie wziąć udział, umożliwią Rządom w sposób najwłaściwszy zadośćuczynić życzeniom, wyrażonym przez Konferencję paszportową, odbytą w Genewie od 12 do 18 maja 1926 r., by emigrantom, udającym się z Europy do krajów zamorskich, udzielono wszelkich możliwych ułatwień przy przejeździe tranzytowym;

Pragnąc zawrzeć w tym celu porozumienie; Zgodziły się na to, co następuje:

Artykuł 1.

Ustanawia się kartę tranzytową dla emigrantów, udających się z Europy do jednego z krajów zamorskich. Ta karta może być wprowadzona przez każdy z układających się Rządów dla emigrantów, wsiadających na okręt w jednym z jego portów. Każdy Rząd, który skorzysta z możliwości wprowadzenia kart tranzytowych, dostarczy je towarzystwom żeglugi, upoważnionym do zabierania na pokład emigrantów w swych portach.

Artykuł 2.

Karty tranzytowe dostarczane będą towarzystwom żeglugi po cenie kosztów, bez pobiera-

nia podatku lub jakichkolwiek innych opłat. Karty te odpowiadać będą co do wymiaru, rodzaju papieru i druku, wzorowi załączonemu do niniejszego porozumienia. Będą one zredagowane w języku kraju załadowania na okręt, a uwaga, zamieszczona na odwrotnej stronie wzoru załączonego do niniejszego porozumienia, winna być dosłownie powtórzona co najmniej w siedmiu językach podług wyboru kraju załadowania, stosownie do jego potrzeb. Na kartach winno być wskazane towarzystwo żeglugi, z nich korzystające. Karty te nie mogą być ani odstąpione, ani pożyczone innym towarzystwom, jak tylko w wypadkach wyjątkowych i za zgodą tego Rządu, który je dostarczył.

Artykuł 3.

Karty tranzytowe dostarczane będą towarzystwom żeglugi z zastrzeżeniem, że zobowiązane one są nie wydawać żadnej karty bez dotrzymania następujących warunków:

Emigrant musi posiadać bilety przejazdowe dla całkowitej podróży z miejsca wyjazdu do kraju imigracji;

Winien on spełnić warunki, ustanowione przez kraje imigracji dla jego przyjęcia;

Obowiązany jest posiadać środki na pokrycie swych potrzeb w czasie przejazdu tranzytowego;

Karta winna być wydana emigrantowi bezpłatnie. Winna ona być w miejscu wyjazdu należycie wypełniona staraniem towarzystwa żeglugi, jako też podpisana przez do tego upoważnionego funkcjonariusza przedsiębiorstwa;

Karta tranzytowa może być również wydana emigrantowi w celu ułatwienia jego powrotu do kraju swej przynależności lub też do miejsca swego wyjazdu, w wypadku jeżeli emigrant zmuszony był odstąpić od dokończenia swej podróży albo został nieprzyjęty w chwili wydawania w kraju imigracji.

Emigrant otrzyma równocześnie duplikat tej karty, który zatrzyma przy sobie aż do chwili przybycia do ostatecznego celu swej podróży powrotnej.

Artykuł 4.

O ile tylko emigrant odpowiada wydanym przez Układające się Rządy przepisom policji, dotyczącym bezpieczeństwa i higieny, wszystkie te Rządy zobowiązują się dopuszczać do przejazdu przez swe odnośne terytoria emigrantów zaopatrzonych w paszport i w kartę tranzytową, wydaną w warunkach wyszczególnionych w artykułach poprzednich przez podpisujący niniejszy układ Rząd kraju załadowania, nie żądając przytym, by karta ta lub paszport były zaopatrzone w wizę konsularną danego Państwa, i nie pobierając przytym żadnych opłat specjalnych z tytułu kontroli lub tranzytu.

Artykuł 5.

Każdy z układających się Rządów, któryby pragnął z ważnych powodów wykluczyć jakiegokolwiek zagraniczne towarzystwo żeglugi od możliwości korzystania z kart tranzytowych na swym terytorium, zobowiązany jest zawiadomić o tym inne Układające się Rządy, podając motywy swej decyzji. Takie wykluczenie nie może jednak w swych skutkach przeszkodzić podróży emigrantów w ciągu sześćdziesięciu dni od daty powyższego zawiadomienia.

Artykuł 10.

Niniejsze porozumienie w żaden sposób nie pociąga za sobą cofnięcia ułatwień dalej idących od tych, które wynikają z jego postanowień, a które zostałyby były ustalone w drodze zarządzeń jednostronnych lub w drodze układów osobnych pomiędzy Układającymi się Rządami. Nie zawiera ono również zakazu udzielania podobnych ułatwień w przyszłości.

Wyszczególnienie kraju załadowania na okręt

Wyjazd

Nr

KARTA TRANZYTOWA.

Nazwisko

 Imię
 Przynależność państwowa
 Bilet Nr Paszport Nr

Pieczęć Towarzystwa Żeglugi:

(Do zatrzymania w porcie załadowania na okręt przez organa kontroli paszportowej).

Niniejsza karta wydawana jest bezpłatnie.

U W A G A :
(*Na odwrocie*).

Niniejsza karta została wydana na mocy porozumienia międzynarodowego zawartego pod auspicjami Ligi Narodów w Genewie, dn. 14 czerwca 1929 r. i daje prawo tranzytu aż do kraju załadowania na okręt.

(Powtórzenie tej samej treści w co najmniej 7 językach innych niż język kraju załadowania na okręt).

Wyszczególnienie towarzystwa żeglugi.

Wyszczególnienie kraju załadowania na okręt)

Wyjazd

Nr

KARTA TRANZYTOWA.**POROZUMIENIE MIĘDZYNARODOWE.**

zawarte pod auspicjami Ligi Narodów, w Genewie, dn. 14 czerwca 1929 r.

Nazwisko
 wielkimi literami

Imię Płeć Wiek

Przynależność państwowa

Kraj rozpoczęcia podróży

Kraj ostatecznego przeznaczenia

Bilet Nr Paszport Nr

w dn. 19

Podpis Przedstawiciela

Towarzystwa Żeglugi:

(Do oderwania na granicy kraju załadowania na okręt przez organa kontroli paszportowej).

Niniejsza karta wydawana jest bezpłatnie.

U W A G A :
(*Na odwrocie*).

Niniejsza karta została wydana na mocy porozumienia międzynarodowego zawartego pod auspicjami Ligi Narodów w Genewie, dn. 14 czerwca 1929 r. i daje prawo tranzytu aż do kraju załadowania na okręt.

(Powtórzenie tej samej treści w co najmniej 7 językach innych niż język kraju załadowania na okręt).

Wyszczególnienie towarzystwa żeglugi.

53.

**ROZPORZĄDZENIE
 MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH**

z dnia 13 kwietnia 1932 r.

o przejeździe cudzoziemskich emigrantów zamorskich, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Przemysłu i Handlu oraz Pracy i Opieki Społecznej.

(Dz. U. R. P. z dnia 20 maja 1932 r., Nr 42, poz. 416).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 28 stycznia 1932 r. w sprawie ratyfikacji porozumienia

w sprawie ustanowienia karty tranzytowej dla emigrantów, podpisanego w Genewie dnia 14 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 112) i art. 4, 5, 7 i 8 wzmiankowanego porozumienia (Dz. U. R. P. Nr 42, poz. 414) zarządza się co następuje:

§ 1. Cudzoziemcy, zamierzający wyemigrować z Europy do krajów zamorskich, wolni są od obowiązku zaopatrzenia się w wizy przejazdowe, przewidziane w §§ 14 i 17 rozporządzenia M'nistra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 575), o ile:

1. pobyt ich w Rzeczypospolitej Polskiej przez czas przejazdu nie będzie uznany przez organa kontrolujące na granicy ruch osobowy, za zagrażający bezpieczeństwu i

2. wykażą się w dozwolonym punkcie przejściowym na granicy posiadaniem:

a) kart tranzytowych, należycie wypełnionych i podpisanych przez upoważnionego funkcjonariusza przedsiębiorstwa okrętowego, które kartę wystawiło;

b) paszportów nie przeterminowych i stwierdzających należycie tożsamość oraz obywatelstwo;

c) wykupionych biletów przejazdowych dla całkowitej podróży z miejsca wyjazdu do kraju imigracji;

d) środków, potrzebnych na pokrycie swych potrzeb w czasie przejazdu przez obszar Rzeczypospolitej Polskiej. W razie obawy zawleczenia chorób zakaźnych z pewnych krajów, Minister Spraw Wewnętrznych może uzależnić przejazd tych emigrantów od okazania świadectwa lekarskiego, stwierdzającego, że w otoczeniu emigranta nie panują choroby zakaźne.

§ 2. Do korzystania z postanowień, zawartych w § 1, uprawnieni są obywatele państw, które przystąpiły do zacytowanego we wstępie międzynarodowego porozumienia, a zatem obywatele: Belgii, Francji, Terytorium Saary, Włoch, Wielkiej Brytanii, Irlandii Północnej i Holandii.

O przystąpieniach dalszych państw do zacytowanego we wstępie międzynarodowego porozumienia ogłasza M'nister Spraw Zagranicznych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie oświadczeń rządowych.

§ 3. Wjazd w granice Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyjazd z jej obszaru posiadaczy kart tranzytowych wolny jest od jakichkolwiek opłat specjalnych z tytułu kontroli lub przejazdu.

§ 4. Karta tranzytowa może być odebrana emigrantowi cudzoziemskiemu w następujących wypadkach:

1. W razie uzasadnionego podejrzenia, że jest sfałszowana,

2. jeżeli została dostarczona przedsiębiorstwu

okrętowemu przez rząd państwa, które nie przystąpiło do wskazanego we wstępie porozumienia,

3. jeżeli jej posiadacz nie jest obywatelem jednego z państw, wyszczególnionych w § 2,

4. jeżeli została wystawiona przez przedsiębiorstwo okrętowe, które w myśl art. 5 porozumienia, zostało przez Rząd Polski wykluczone od możliwości korzystania z kart tranzytowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 5. W wypadku, gdy cudzoziemiec zaopatrzony w kartę tranzytową przerywa z jakiegokolwiek powodu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej swą podróż, obowiązany jest w ciągu 24 godzin zawiadomić o tym najbliższą powiatową władzę administracji ogólnej, podając powodów przerwania podróży, numer i datę karty tranzytowej, nazwę przedsiębiorstwa okrętowego, które ją wystawiło, swoje nazwisko, imiona, obywatelstwo i adres, pod którym zatrzymuje się, oraz termin, w którym zamierza podjąć przerwana podróż, lub powrócić do państwa, z którego wyjechał.

§ 6. W wypadku, gdy powiatowa władza administracji ogólnej nie uzna podanych powodów przerwania podróży za uzasadnione, wyznacza cudzoziemcowi termin do opuszczenia granic Rzeczypospolitej Polskiej. O ile cudzoziemiec nie wyjedzie w tym terminie, władza ta zarządzi przymusowe odstawienie go bądź do granicy państwa, przez które emigrujący miał jechać dalej, bądź do granicy państwa, z którego przyjechał do Rzeczypospolitej Polskiej.

W wypadku, gdy powiatowa władza administracji ogólnej uzna podane powody przerwania podróży za uzasadnione, winna zapewnić emigrantowi potrzebną pomoc.

Nieodstawienie przerywającego podróż emigranta do granicy Rzeczypospolitej Polskiej nie jest równoznaczne z udzieleniem mu zezwolenia na pobyt w granicach Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 7. Wszystkie wydatki, udokumentowane rachunkami, a spowodowane przerwaniem przejazdu przez obszar Rzeczypospolitej Polskiej (§§ 5 i 6), jeżeli wydatków tych nie może pokryć niezwłocznie ani sam emigrant, ani przedsiębiorstwo okrętowe, które wystawiło mu kartę tranzytową, należy z wskazaniem danych, o których mowa w § 5, podać niezwłocznie i bezpośrednio Urzędowi Emigracyjnemu w Warszawie do pokrycia na rachunek właściwego przedsiębiorstwa okrętowego.

P. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o przekazaniu zakresu działania w sprawach emigracyjnych Ministrowi Spraw Zagranicznych i o zniesieniu Urzędu Emigracyjnego (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 492).

§ 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

54.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 14 kwietnia 1932 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych, Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o dokumentach upoważniających do przekroczenia granicy.

(Dz. U. R. P. z dnia 9 lipca 1932 r. Nr 57, poz. 548).

(Wyciąg)

§19. Za dokumenty upoważniające do przekroczenia granicy uznaje się oprócz paszportów:

c) dowody tożsamości dla cudzoziemców, wystawione przez krajowe władze polskie.

Przytoczone powyżej postanowienia § 19 zostały zastąpione przepisem § 2 ust. 1 pkt e) rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 lipca 1938 r. w sprawie kontroli ruchu osobowego przez granice Państwa (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 489). Podano je tu z uwagi na obowiązujący dotychczas przepis § 21 zd. 1 rozp. z dnia 14 kwietnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 548).

§ 21. Cudzoziemcom, którzy nie mogą uzyskać od swoich władz państwowych właściwych dokumentów, mogą być wystawione przez powiatowe władze administracji ogólnej dowody tożsamości, wymienione w § 19 p. c. (wzory Nr 4 i 5). Dowody te uprawniają do przekroczenia granicy Rzeczypospolitej tylko przy wyjeździe, o ile nie zostaną zaopatrzone w zezwolenie (wizę) na wyjazd do Rzeczypospolitej (§ 1 p. b).

Zd. 2 §-u 21 rozp. z dnia 14 kwietnia 1932 r. zostało zastąpione § 2 ust. 1 pkt. e) rozp. cyt. w uw. do § 19 rozp. z dnia 30 lipca 1938 r.

Załączniki (wzory Nr 4 i 5 zamieszczono na str. 129—131.

55.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 30 lipca 1938 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych w sprawie kontroli ruchu osobowego przez granice Państwa.

(Dz. U. R. P. z dnia 2 września 1938 r., Nr 65, poz. 489)

§ 2. (1) Dokumentami, uprawniającymi do przekraczania granicy Państwa, są:

b) paszporty zagraniczne, wystawione przez władze obce, zaopatrzone w ważną wizę wjazdową lub przejazdową urzędu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej — o ile w poszcze-

gólnych przypadkach obowiązek posiadania polskich wiz konsularnych nie został zniesiony,

c) ważne dla danego odcinka granicznego dokumenty graniczne, określające obszar i termin ich ważności, wydawane na podstawie umów międzypaństwowych,

d) karty tranzytowe, wystawiane przez towarzystwa okrętowe dla emigrantów do państw zamorskich,

e) dowody tożsamości dla cudzoziemców oraz świadectwa tożsamości (tzw. nansensowskie), wydawane cudzoziemcom przez władze polskie lub obce, zaopatrzone — przy zamierzonym przyjeździe do Państwa Polskiego — w odpowiednie wizy urzędu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej lub wizy powrotne władz administracji ogólnej,

f) oraz, jeżeli chodzi o granicę morską, dokumenty wymienione w §§ 12 i 14, a także ważne polskie książeczki żeglarskie i morskie karty rybackie, jeżeli cel podróży został potwierdzony przez właściwą władzę zaciągową, wreszcie obce książeczki żeglarskie i morskie karty rybackie, jeżeli są zaopatrzone w ważne wizy urzędu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Oprócz wymienionych wyżej mogą upoważniać do przekroczenia granicy jeszcze i inne dokumenty, jakieby zostały w przyszłości przewidziane w przepisach specjalnych (umowach międzypaństwowych).

§ 6. Jeżeli cudzoziemiec przekracza granice Państwa w celu przelotu (tranzytem) przez obszar Państwa Polskiego, a z usprawiedliwionych powodów nie zdażył uzyskać polskiej wizy przejazdowej, właściwa dla lotniska paszportowo-celnego powiatowa władza administracji ogólnej może wydać zezwolenie na dalszy przelot (wzór Nr 1), jeżeli:

a) przelot może być dopuszczony bez szkody dla dobra Państwa,

b) cudzoziemiec wykaże się ważnym paszportem swego państwa, zaopatrzonym w wizę wjazdową lub przejazdową kraju sąsiadującego z Państwem Polskim, do którego się udaje, lub przez który następuje przelot, o ile kraj ten wiz takich wymaga, oraz biletem lotniczym ważnym na bezpośredni przelot do tego kraju. Zezwolenie takie może być wydane z ważnością na czas najwyżej do dwóch dni.

§ 11. (1) Pasażerowie statków zawijających z zagranicy do portów polskich, jeżeli nie posiadają dokumentów uprawniających do przekraczania granicy (§ 10), mogą wysiadać na ląd na podstawie dowodów pasażerskich (wzór Nr 2), składających się z dwóch części: karty lądo-

Dalszy ciąg tekstu rozp. ze względów technicznych zamieszczono na str. 132.

Załączniki do rozp. Min. Spr. Wewn. z 14 kwietnia 1937 r. (poz. 548 Dz. Ust.).

Wzór Nr 4
do § 21.

(Str. 2).

Rysopis — Signalement.

(Str. 1)

Dowód tożsamości zawiera 32 stronicie
Cette carte d'identité contient 32
pages.

Nr

Rzeczpospolita
PolskaGodło
państwowe.Republique
PolonaiseDowód tożsamości dla cudzoziemca.
Carte d'identité pour un étranger.Nazwisko i imię
Nom et prénomNarodowość
Nationalité ou origineMiejsce zamieszkania lub adres
Lieu du domicile ou adresse

(Str. 3)

Fotografia — Photographie.

Rok urodzenia
Date de naissance
Miejsce urodzenia
Lieu de naissance
Imię ojca matki .
Prénom du père de la mère
Stan
État civil
Zatrudnienie
Profession
Wzrost
Taille
Twarz
Visage
Włosy
Cheveux
Oczy
Yeux
Znaki szczególne
Signes particuliers

Dzieci — Enfants.

Imię
NomWiek
AgePłeć
Sexe

(Str. 4).

Posiadacz niniejszego dowodu tożsamości nie
jest obywatelem polskim.

Przynależność państwowa

Le porteur de la présente carte d'identité ne
possède pas la ressortissance polonaise.

Ressortissance

Termin ważności dowodu osobistego kończy
się z dniem.

Cette carte d'identité expire le:

o ile nie będzie wznowiony.
à moins de renouvellement.Pieczęć
SceauPodpis posiadacza.
Signature du porteur.Data
DatePodpis
Signature

(Str. 5)

(Str. 6 do 8)

Termin ważności dowodu tożsamości przedłuża się.

La validité de la carte d'identité est prolongée.

do dnia
jusqu'au

Pieczęć
Sceau

Data
Date

Podpis
Signature

Termin ważności dowodu tożsamości przedłuża się

La validité de la carte d'identité est prolongée

do dnia
jusqu'au

Pieczęć
Sceau

Data
Date

Podpis
Signature

(Str. 9 do 12)

(Str. od 13 do 32)

Meldunki

Wizy — Visas

Wzór Nr 5. do § 21

Seria Nr

RZECZPOSPOLITA POLSKA — REPUBLIQUE POLONAISE.

Nr

SWIADECTWO TOŻSAMOŚCI
Certificat d'identité

Ważne do

Valable jusqu'au

Niniejsze świadectwo tożsamości nie jest ważne na powrót do Polski, o ile nie jest zaopatrzony w specjalną adnotację. Świadectwo to traci swą ważność w razie wkroczenia jego okaziciela w jakiegobądź chwili do Rosji (ZSRR).

Le présent certificat n'est pas valable pour le retour en Pologne sans une mention spéciale inscrite sur le présent document. Il cessera d'être valable, si le porteur pénètre, à un moment quelconque, en Russie (S. S. S. R.).

Nazwisko

Nom de famille

Imię

Prenom

Data urodzenia

Date de naissance

Miejsce urodzenia

Lieu de naissance

Zawód

Profession

Imię ojca

Prenom du père

Imię matki

Prenom de la mère

Dawne miejsce zamieszkania w Rosji

Ancien domicile en Russie

Obecne miejsce zamieszkania

Résidence actuelle

Pochodzenia rosyjskiego, nie uzyskał żadnego innego obywatelstwa

D'origine russe, n'ayant acquis aucune autre nationalité.

RYSOPIS — SIGNALEMENT.

Żona — Femme.

Wiek

Age

Wzrost

Taille

Włosy

Cheveux

Oczy

Yeux

Twarz

Visage

Nos

Nez

Znaki szczególne

Signes particuliers

Uwagi

Observations

Miejsce

na fotografię

Place

pour la photographie

Podpis posiadacza:

Signature du titulaire:

Dzieci — ENFANTS

Imię

Nom

Wiek

Age

Płeć

Sexe

Pieczęć

Cachet

dn. . . .

193

le. . . .

Niżej podpisany zaświadcza, że wyżej umieszczona fotografia i podpis należą istotnie do posiadacza niniejszego dokumentu.

Le soussigné certifie que la photographie et la signature apposées ci — contre sont bien celles du porteur du présent document.

Podpis urzędu wystawiającego świadectwo.

Signature de l'agent délivrant le certificat:

Niniejsze świadectwo tożsamości wydane jest zgodnie z postanowieniem Konferencji państw, zwołanej przez Dr. Nansena, Wysokiego Komisarza dla Uchodźców Rosjan w Genewie, dn. 3 — 5 lipca 1922 r.

Ce certificat est délivré conformément aux résolutions de la Conférence gouvernementale convoquée par le Dr. Nansen, Haut — Commissaire pour le Réfugiés Russes, Genève, le 3—5 juillet 1922.

wania i karty zaokrętowania. Przy wysiadaniu pasażera na ląd, organ kontroli granicznej zatrzymuje kartę lądowania przy sobie. Przy powrocie na statek organ kontroli granicznej odbiera kartę zaokrętowania.

(2) Organ kontroli granicznej nie dopuści do lądowania osób, których pobyt na obszarze Państwa Polskiego może zagrażać bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu. Nie będą również dopuszczane na ląd osoby, które dostały się na statek bez wykupienia karty okrętowej.

(3) Formularze dowodów pasażerskich wydaje kapitanom statków powiatowa władza administracji ogólnej za pośrednictwem firm malkerskich.

§ 12. Posiadacz dowodu pasażerskiego w czasie postoju jego statku w porcie polskim jest uprawniony do nieprzerwanego pobytu i poruszania się na lądzie na obszarze powiatów morskiego i kartuskiego oraz do przekraczania granic Państwa w obrębie tych powiatów w kierunku W. M. Gdańska.

W związku z odzyskaniem przez Państwo szeregu powiatów nad morzem wchodzi obecnie pod uwagę również inne powiaty nadmorskie.

Karta lądowania
Carte d'embarquement

Nr

Statek
Navire

Armator
Armateur

Nazwisko
Nom

Imię
Prénom

Obywatelstwo
Ressortissant

Oddać organowi kontroli granicznej przy lądowaniu.

Rendre à l'organe de contrôle des frontières en débarquant

Wzór Nr 1.
(do § 6)

8 × 10 cm

Nr.....

Zezwala się niniejszym

Panu

obywatelowi

na przelot (tranzystem) przez obszar
Państwa Polskiego.

Ważne do dnia..... włącznie

dnia..... 19.....

Pieczęć Starostwa

Podpis Starosty

Wzór Nr 2
do § 11.

Karta zaokrętowania
Carte d'embarquement

Ważna w czasie postoju statku w porcie
Vasable pendant la relâche du navire dans
le port.

Nr

Statek
Navire

Armator
Armateur

Nazwisko
Nom

Imię
Prénom

Obywatelstwo
Ressortissant

Oddać organowi kontroli granicznej przy powrocie na statek.

Rendre à l'organe de contrôle des frontières à l'embarquement.

56.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZIEM ODZYSKANYCH

z dnia 16 maja 1946 r.

o współdziałaniu osób trzecich w dopełnianiu przez cudzoziemców obowiązku meldunkowego i rejestracji.

(Dz. U. R. P. z dnia 28 czerwca 1946 r. Nr 28, poz 181)

Na podstawie art. 8 ust. 3 i art. 23 ust.1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) oraz art. 2 ust. 2 lit. e) dekretu z dnia 13 listopada 1945 r. o zarządzie Ziem Odzyskanych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 295) zarządzam co następuje:

§ 1. Za osoby trzecie, odpowiedzialne za dopełnianie przez cudzoziemców obowiązku meldunkowego i rejestracji, uważa się:

- 1) właścicieli, dzierżawców, administratorów i dozorców domów oraz wszelkich innych nieruchomości, a ponadto ruchomych urządzeń mieszkalnych (wozów, taborów, statków, barek itp.),
- 2) właścicieli, dzierżawców, administratorów lub innych odpowiedzialnych kierowników hoteli, pensjonatów, domów noclegowych i wszelkich innych zakładów, przeznaczonych do przyjmowania osób na mieszkanie lub nocleg za opłatą lub bezpłatnie,
- 3) lokatorów głównych, o ile chodzi o zawiadomienia (§ 2) w odniesieniu do sublokatorów lub innych osób, mieszkających u sublokatorów,
- 4) głowy rodziny, o ile chodzi o zawiadomienia (§ 2) w odniesieniu do członków rodziny i domowników, pozostających we wspólnym gospodarstwie z głową rodziny i wspólnie z głową rodziny zamieszkałych,
- 5) pracodawców, o ile chodzi o zawiadomienia (§ 2) w odniesieniu do pracowników u nich zatrudnionych.

§ 2. 1. Obowiązek współdziałania polega:

1) na zawiadamianiu właściwej gminy wiejskiej lub miejskiej bądź innych organów lub władz, którym zostało powierzone prowadzenie ewidencji i kontroli ruchu ludności stosownie do przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 309 w brzmieniu ustawy z dnia 15 marca 1932 r. (Dz. U.R.P. Nr 38, poz. 390—o przybyciu do danej miejscowości i domu z zamiarem czasowego lub stałego tam pobytu (osiedlenia), o opuszczeniu miejsca czasowego lub stałego

pobytu i przeniesienia się do innej miejscowości o przeprowadzeniu się do innego domu w obrębie tej samej miejscowości oraz o zatrudnieniu lub zwolnieniu z pracy (samowolnym jej opuszczeniu) każdego cudzoziemca,

2) na zawiadamianiu właściwej władzy administracji ogólnej pierwszej instancji, jako prowadzącej rejestrację cudzoziemców, o przybyciu do danej miejscowości każdego cudzoziemca, który nie przebywał przedtem na terenie tej miejscowości.

2. Zawiadomienie winno być dokonane w drodze pisemnej lub ustnej w ciągu 24-ch godzin od chwili przybycia bądź zmianv miejsca pobytu (adresu) lub miejsca pracy cudzoziemca.

§ 3. Do czasu zakończenia akcji repatriacyjnej b. obywateli Rzeszy Niemieckiej narodowości niemieckiej obowiązek współdziałania istnieje również przy dopełnianiu obowiązku meldunkowego i rejestracji przez wymienioną kategorię osób.

§ 4. Osoba trzecia, winna przekroczenia przepisów niniejszego rozporządzenia, podlega na podstawie art. 17 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) w związku z przepisami dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o podwyższeniu grzywnien, kar pieniężnych, kar porządkowych oraz nawiązek (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 312) karze grzywny do 30.000 zł. lub karze aresztu do 6 tygodni albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa zagrożonego karą surowszą.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na obszarze Ziem Odzyskanych.

57.

O K O L N I K Nr 144.

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 7 sierpnia 1928 r. Nr SF 2728/I/28

w sprawie pobierania przez gminy opłat za meldunki cudzoziemców.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn. str. 138).

Doszło do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że niektóre gminy, szczególnie gminy miejskie, pobierają od cudzoziemców opłaty z okazji dopełniania przez nich obowiązku meldunkowego.

Praktyka ta jest niezgodna z obowiązującymi w tym względzie przepisami ustawowymi, a jest szkodliwa z punktu widzenia interesów ogólnopństwowych.

W myśl art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cu-

dzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) opłaty od cudzoziemców mogą być pobierane za zezwolenie na wjazd ich do Polski, przejazd przez Polskę i pobyt w niej, czasowy lub stały, oraz za czynności rejestracyjne; wszystkie te czynności są jednakże dokonywane przez państwowe władze administracji ogólnej i opłaty pobierane z powyższych tytułów od cudzoziemców, wpływają na rzecz Skarbu Państwa. Ponieważ przytoczone rozporządzenie wspomina również w art. 8 o obowiązku meldunkowym cudzoziemców, zaś w art. 15, wyliczając taksony czynności, za które mogą być pobierane opłaty, nie wymienia meldunków, przeto wynika z tego, iż w zamiarze ustawodawcy wcale nie leżało obarczenie cudzoziemców opłatami za dopełnianie przez nich obowiązku meldunkowego.

Ta wola ustawodawcy znalazła jeszcze silniejszy wyraz w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 309), które w art. 13 stanowi, iż zameldowanie i wymeldowanie oraz potwierdzenie zameldowania, względnie wymeldowania nie podlegają żadnym opłatom. Wprawdzie rozporządzenie to wchodzi w życie dopiero dnia 19 września 1928 roku, niemniej jednak — wobec tego, iż znosi ono wogóle pobierane ewentualnie obecnie opłaty meldunkowe, oraz w związku z przytoczonymi wyżej postanowieniami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o cudzoziemcach — stanowi to rozporządzenie dowód, iż opłaty meldunkowe od cudzoziemców nie mogą być obecnie pobierane.

Sprawa ta ma poza tym, jak to wyżej zaznaczyłem, dużą wagę z punktu widzenia interesów ogólnopństwowych, a to z uwagi na zasadę wzajemności, w myśl której opłaty meldunkowe pobierane w Polsce od obywateli państw obcych mogą być zastosowane przez te państwa do przebywających w nich obywateli polskich...

Z powyższych względów proszę Panów Wojewodów o wyjaśnienie związkom komunalnym położonym na podległych Panom terytoriach, iż pobieranie opłat meldunkowych od cudzoziemców jest niedopuszczalne.

58.

OKÓLNIA Nr 97

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 12 czerwca 1930 r. Nr AC 4895/3

w sprawie należytego przestrzegania przepisów o pobycie cudzoziemców.

(Zb. Zarz. Min. Spr. Wewn., str. 141).

Przy rozpatrywaniu poszczególnych spraw wchodzących w zakres działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych stwierdzono, że władze administracji ogólnej, załatwiając sprawy cu-

doziemców, w niedostatecznej mierze zwracają uwagę na to, czy cudzoziemcy, których sprawy są załatwiane, uczynili zadość wszystkim wymaganiom przepisów prawnych, regulujących ich pobyt na obszarze Rzeczypospolitej.

Stwierdzono mianowicie, że władze administracji ogólnej sprawą legalności pobytu cudzoziemca, zajmują się tylko wówczas, gdy cudzoziemiec, przebywający w Rzeczypospolitej, prosi o zezwolenie na pobyt, natomiast nie zwracają na nią należytej uwagi, ilekroć załatwiają sprawy, które nie łączą się bezpośrednio z pobytem, a więc w wypadkach, gdy chodzi o udzielenie przez Radę Ministrów zezwolenia na nabycie nieruchomości (ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców — Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 178 *) — lub rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa — Dz. U. R. P. Nr 117, poz. 996 i Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 32, poz. 306), następnie w wypadkach, gdy chodzi o dopuszczenie cudzoziemca do nabycia uprawnienia przemysłowego i prowadzenia przemysłu w myśl art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468), w wypadkach rozpatrywania podań cudzoziemców o nadanie obywatelstwa polskiego i wielu innych.

Postępowanie takie nie może być uznane za właściwe, ponieważ w ten sposób władze administracji ogólnej same pozbawiają się możliwości należytego kontrolowania cudzoziemców z punktu widzenia przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) oraz przepisów wykonawczych, zawartych w Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr 107, poz. 917, Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 88, poz. 779, Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 76, poz. 575 i Nr 82, poz. 612, a nadto przechodzą do porządku nad powszechnie w stosunkach międzynarodowych przyjętą zasadą, że cudzoziemiec, przebywający w pewnym obcym kraju, o tyle tylko może korzystać z dostępnych dla cudzoziemców praw tego kraju, o ile jest „admis”, to znaczy, o ile posiada wymagane zezwolenie na pobyt, czyli o ile przebywa legalnie.

Ponieważ nie ma żadnej przyczyny, aby zasada stosowana w stosunkach międzynarodowych, a zwłaszcza w państwach zachodnich, nie miała być stosowana w Rzeczypospolitej, władze administracji ogólnej winny zawsze, przystępując do załatwiania konkretnej sprawy cudzoziemca, zbadać przedewszystkiem, czy uczynił on zadość przepisom rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia

*) jednolity tekst ustawy ogłoszono w Dz. U. R. P. z r. 1933, pod Nr 24, poz. 202.

**) jednolity tekst rozp. Prez. R. P. o granicach Państwa ogłoszono w Dz. U. R. P. z r. 1937 pod Nr 11, poz. 83.

1926 r. o cudzoziemcach i przepisom rozporządzeń wykonawczych do wymienionego rozporządzenia i tak długo danej sorawy nie załatwiać, jak długo cudzoziemiec nie wykaże, że uregulował swój pobyt stosownie do wspomnianych wyżej przepisów. Odmowne zatem ustosunkowanie się władz do sprawy konkretnej cudzoziemca winno następować wówczas, gdy petent nie może uzyskać zezwolenia na pobyt albo gdy w przekonaniu władzy prośba nie zasługuje na uwzględnienie, chociażby pobyt petenta był legalny.

W związku z powyższym władze administracji ogólnej przy załatwianiu wszystkich spraw cudzoziemców winny stwierdzić:

1) jakie obywatelstwo posiada cudzoziemiec, a w wypadku, gdy nie posiada żadnego, wyjaśnić jaką przynależność państwową posiadał ostatnio;

2) w którym dniu upływa ważność dowodu osobistego (paszportu), który posiada cudzoziemiec;

3) gdzie i kiedy został dokonany obowiązek rejestracji, przewidziany w dawniej obowiązującym rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1928 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5 poz. 49) oraz w obecnie obowiązującym rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 575);

4) jakiego rodzaju zezwolenie na pobyt cudzoziemiec posiada (karta pobytu czasowego, wyszczególniona na samym końcu w punkcie 4 załącznika; dotyczy dokumentu, którego wzór został podany w załączniku Nr 15 do Rozporządzenia o ruchu cudzoziemców, ogłoszonego w Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 5, poz. 49);

5) w jakim terminie (w którym dniu) wygasa prawo cudzoziemca do pobytu czasowego; jeżeli cudzoziemiec posiada zezwolenie na pobyt czasowy do odwołania, dniem tym będzie, stosownie do § 7 rozporządzenia o ruchu cudzoziemców (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr 76, poz. 575); dzień, w którym wygasa ważność dowodu osobistego (paszportu), chyba, że cudzoziemiec zdołał wcześniej osiągnąć cel pobytu;

6) czy cel pobytu jest zarobkowy lub niezarobkowy oraz jaki to jest mianowicie cel (należy przepisać stosowną informację z tekstu zezwolenia na pobyt posiadanego przez cudzoziemca, a jeżeli cel pobytu nie jest uwidoczniiony w takim zezwoleniu, należy zaznaczyć to wyrazami: „cel pobytu nieoznaczony”);

7) w wypadku gdy cudzoziemiec posiada kartę osiedlenia, należy wskazać, w której miejscowości cudzoziemiec jest uprawniony osiedlić się (punkt ten stanie się aktualnym dopiero wówczas, gdy władze przystąpią do wystawiania kart osiedlenia, narazie zatem jest on nieaktualny).

Celem ułatwienia i ujednostajnienia pracy oraz dla uniknięcia zbędnej korespondencji Ministerstwo Spraw Wewnętrznych załącza wzór, według którego powinny być przygotowane formularze dla wypełniania ich stosownie do wskazówek podanych w punktach 1 — 7, przez władze powołane do przestrzegania lub wykonywania przepisów o pobycie cudzoziemców. Formularze te odpowiednio wypełnione winny być dołączone do każdej sprawy cudzoziemca tak, aby władza, która daną sprawę będzie załatwiała, mogła bez uzupełniającej korespondencji nabrać przekonania, że petent znajduje się w Rzeczypospolitej legalnie i zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Ponieważ okólnik niniejszy zastanie szereg spraw w toku załatwiania, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwraca uwagę, że zasady w nim wyłączone powinny być w całej rozciągłości do nich zastosowane.

Załącznik do okólnika Nr 97 z dn. 12/VI 1930 r.

Nazwa urzędu
(wypełniającego formularz)

DANE DOTYCZĄCE POBYTU

(wypisać nazwisko i imię (imiona) cudzoziemca)

1. a) Obywatelstwo
b) Obywatelstwo nieustalone, ostatnio
2. Ważność dowodu osobistego wygasa w dn.
3. Obowiązek rejestracji został dopełniony w dn.
w
(wymienić urząd w którym została dokonana rejestracja)
4. Wymieniony posiada wizę pobytową terminową, wizę pobytową do odwołania, wizę uzupełniającą terminową, wizę uzupełniającą do odwołania, wizę zbiorową, wizę przejazdową, zbiorową wizę przejazdową, kartę osiedlenia, administracyjną wizę pobytową, kartę pobytu czasowego.
5. Prawo do pobytu czasowego wygasa w dn.
6. Cel pobytu zarobkowy, niezarobkowy, nieoznaczony
(jeżeli jest wyszczególniony w zezwoleniu na pobyt, wskazać ten cel)
7. Karta osiedlenia wystawiona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — Wójcę w

w dn. za Nr
uprawnia do osiedlenia w miejscowości
powiatu

Podpis urzędnika, który ustalił
powyższe dane.

Uwaga: Niepotrzebne wyrazy skreślić.

59.

OKÓLNİK Nr 54 MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 10 września 1935 r.

L. AC. 76 — d — 21 — 12.

w sprawie instrukcji o dowodach osobistych cudzoziemców.

(Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 30, poz. 160).

(Wyciąg).

Postępowanie władz administracji ogólnej z dowodami osobistymi normuje załączona do niniejszego okólnika instrukcja o dowodach osobistych cudzoziemców. Z postanowieniami jej winni zaznajomić się dokładnie wszyscy urzędnicy, prowadzący sprawy paszportowe i cudzoziemców.

Z chwilą ogłoszenia niniejszego okólnika w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, tracą moc obowiązującą następujące zarządzenia i okólniki:

a) Okólnik Nr 27 (Nr AE 176) z dn. 15.II.1922 w sprawie odbierania dokumentów legitymacyjnych od osób, uzyskujących obywatelstwo polskie (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 844, poz. 3),

b) Zarządzenie z dn. 28.VI.1926 Nr BO. 7900/26 o postępowaniu urzędów administracyjnych z paszportami cudzoziemskimi (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 1038, poz. 21),

c) Okólnik Nr 141 (Nr AP. 376/8) z dn. 31.VII 1928 o zatrzymywaniu dowodów osobistych cudzoziemców (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 137, poz. 6),

d) Okólnik Nr 254 (Nr AC. 694/2) z dn. 16.XI 1929 o dowodach osobistych dla cudzoziemców o nieustalonej przynależności państwowej (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 141, poz. 13),

e) Okólnik Nr 83 (Nr AP. 2600/1 z dn. 26.V. 1930 o paszportach nansenowskich dla cudzoziemców (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 1051, poz. 44).

INSTRUKCJA O DOWODACH OSOBISTYCH CUDZOZIEMCÓW.

(Wyciąg)

I.

Wyjaśnienie wstępne.

§ 1. Zadaniem niniejszej instrukcji jest unormowanie postępowania władz administracji

ogólnej z dokumentami, przewidzianymi w art. 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13.VIII 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 465) i w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 23.XII 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr 117, poz. 996).

§ 2. Jak wynika z przepisu, zawartego w art. 9 rozporządzenia o cudzoziemcach, należy odróżnić: a) dowody osobiste, wydawane przez władze obce własnym obywatelom (ust. 1) lub cudzoziemcom (ust. 3), tudzież b) dowody osobiste, wydawane cudzoziemcom przez władze polskie (ust. 2).

§ 3. Dokumenty, wydawane przez władze obce (§ 2 a), mogą być uważane za ważne dowody osobiste, o ile czynią zadość warunkom, określonym w przepisach polskich, to znaczy: stwierdzają tożsamość i przynależność państwową cudzoziemca, uprawniając go jednocześnie, pod warunkami, przewidzianymi w przepisach polskich, do przekraczania granic polskich. Ponieważ dokumenty te znane są powszechnie pod nazwą paszportu, przy pomocy tego terminu są określane w niniejszej instrukcji.

§ 4. Dokumenty, wydawane cudzoziemcom przez władze polskie (§ 2 b), mają charakter tymczasowy, to znaczy mogą służyć cudzoziemcom do czasu uzyskania możliwości zaopatrzenia się w paszport (§ 3). Dokumenty te określane są w niniejszej instrukcji w przeciwieństwie do „paszportu”, terminem „tymczasowy dowód osobisty”.

§ 5. Ilekroć Instrukcja niniejsza ma na myśli lub zawiera przepisy wspólne dla paszportów i tymczasowych dowodów osobistych, wówczas posługuje się ogólnym terminem ustawowym „dowód osobisty”.

II.

Rodzaje tymczasowych dowodów osobistych.

§ 1. Dwa są rodzaje tymczasowych dowodów osobistych, które władze administracji ogólnej mogą w myśl § 21 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 14.IV 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 548) wydawać cudzoziemcom.

a) ŚWIADECTWO TOŻSAMOŚCI, zwane potocznie paszportem nansenowskim i oznaczane dalej skrótem S. T. oraz

b) DOWÓD TOŻSAMOŚCI DLA CUDZOZIEMCA, oznaczany dalej skrótem D. T.

§ 2. S. T. (paszporty nansenowskie), uchwalone 5 lipca 1922 r. na międzynarodowej konferencji w Genewie, mogą być wydawane tylko osobom, przebywającym na obszarze R. P., poczuwającym się, zgodnie z tekstem S. T. (d'origine russe), do narodowości rosyjskiej

które najpóźniej w dniu 5 lipca 1922 r. znalazły się poza granicami Z. S. S. R., posiadały przed wojną światową obywatelstwo cesarstwa rosyjskiego i nie nabyły żadnego innego obywatelstwa lub nabyte przed dniem 5 lipca 1922 r. obywatelstwo sowieckie przed tymże dniem utraciły.

Uwaga 1: S. T. mogą być również wydawane żonom i dzieciom ślubnym osób, wspomnianych w poprzednim ustępie, o ile ukończyły 16 lat życia i o ile nie posiadają określonego obywatelstwa. To samo dotyczy dzieci nieslubnych kobiet, które mają prawo do S. T.

Uwaga 2: Paszport nansenowski, wydany przez obce państwo, nie może być uważany za dowód, iż posiadacz jego czyni zadość wszystkim warunkom, określonym w § 2, a to z tego powodu, że na konferencji z dn. 5.VII 1922 r. nie ustalono dokładnie, kogo należy uważać za t. zw. uchodźcę rosyjskiego (refugié russe) i dlatego każde państwo przy wydawaniu paszportów nansenowskich kieruje się własnymi zasadami.

§ 3. D. T. mogą być wydawane cudzoziemcom, przebywającym na obszarze R. P., którzy, odpowiadając warunkom podanym w § 2, *odmawiają* przyjęcia S. T. lub którzy nie *czynią* zadość warunkom, podanym w § 2. W tym drugim przypadku D. T. może być wydany, o ile cudzoziemiec nie *posiada* paszportu i *udowodni*, że nie może go otrzymać z powodów przez władze polskie honorowanych. W razie nasuwających się wątpliwości co do niemożności otrzymania przez cudzoziemca paszportu, należy z urzędu przeprowadzić korespondencję z właściwym urzędem obcego państwa w celu stwierdzenia, czy istotnie zachodzi przypadek odmowy wydania paszportu oraz na jakich podstawach odmowa ta opiera się. Jeżeli powody odmowy albo inne okoliczności nastroją wątpliwość co do wydania D. T., należy sprawę przesłać do decyzji władzy przełożonej.

III.

Wydawanie tymczasowych dowodów osobistych.

§ 1. Władzą właściwą do wydawania tymczasowych dowodów osobistych jest starosta tego powiatu, w którym przebywa cudzoziemiec, a w powiatach miejskich — starostowie grodzcy oraz w województwie śląskim Dyrektor Policji.

§ 2. Tymczasowy dowód osobisty służy cudzoziemcowi jako dokument podróży na wyjazd zagranicę oraz jako dokument, przeznaczony dla stwierdzenia tożsamości i uwidaczniania w nim zezwoleń na pobyt oraz innych notatek urzędowych. Brak zamiaru wyjazdu zagranicę nie może być przeszkodą dla wydania tymczasowego dowodu osobistego.

§ 3. Ponieważ, zgodnie z art. 9 rozporządzenia z 1926 r. o cudzoziemcach, cudzoziemców obowiązuje przymus posiadania dowodów osobistych, zadaniem władzy administracji ogólnej jest dopilnowanie, aby wszyscy cudzoziemcy czynili zadość temu obowiązкови.

§ 4. S. T. i D. T. nie mogą być wszakże wydane osobom, które:

a) przekroczyły granice polskie na mocy dokumentów, ustalonych w przepisach specjalnych, jak w umowach o małym ruchu granicznym, w umowach turystycznych i t. p.,

b) podlegają postanowieniom §§ 22 i 23 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 14.IV 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 548) i z dn. 26.VI 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 525),

c) przekroczyły granice polskie nielegalnie, skutkiem okoliczności od nich niezależnych i bez zamiaru pozostania w Polsce. Osoby te należy zaopatrywać w celu umożliwienia im swobodnego wyjazdu z Polski w t. zw. administracyjne wizy pobytowe, przewidziane w § 46 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 8.XI 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 575).

§ 5. W przypadkach świadomie nielegalnego przekroczenia granicy państwowej, połączonego z zamiarem pozostania w Polsce, tymczasowy dowód osobisty może być wydany takim tylko osobom, które posiadają wszelkie warunki dla uzyskania prawa azylu lub za pozostawieniem których w Polsce przemawiają specjalne okoliczności.

§ 6. S. T. oraz D. T. są, w myśl art. 52 ust. 2 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym, dokumentami publicznymi i jako takie stanowią, w myśl ust. 1 tegoż artykułu, zupełny dowód tego, co w nich zostało urzędowo stwierdzone. W związku z tym, w celu zdobycia należytej podstawy dla wypełnienia rubryk: „nazwisko i imię”, „rok (data) urodzenia”, „miejsce urodzenia”, „imię ojca”, „imię matki”, „stan”, „imię dzieci”, „wiek dzieci” i „przynależność państwowa” (w D. T.), należy z reguły żądać od stron złożenia dokumentów (oryginałów lub należyście uwierzytelnionych odpisów) z akt stanu cywilnego oraz dowodu obywatelstwa. O ile cudzoziemiec nie może złożyć wymaganych dokumentów, tymczasowy dowód osobisty może mu być wydany, jednak po uprzednim ustaleniu w drodze postępowania administracyjnego jego imienia (imion) i nazwiska tudzież imion rodziców. Co się tyczy rubryk: „rok (data) urodzenia”, „miejsce urodzenia”, „stan”, „imię dzieci”, „wiek dzieci” i „przynależność państwowa”, — mogą być one wypełnione również na podstawie zeznania cudzoziemca, jednak z umieszczeniem przy każdej z nich zastrzeżenia przy pomocy wyrazu „rzekomo”. Zastrzeżenie to ulega skreśleniu po złożeniu brakujących dokumentów. Zezna-

nie cudzoziemca winno być złożone w formie protokołu, po uprzedzeniu go o skutkach za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy, wpływających z art. 16 p. 2 i art. 17 rozporządzenia z 1926 r. o cudzoziemcach, z art. 22 p. 5 rozporządzenia o granicach Państwa i z art. 140 § 1 oraz art. 195 Kodeksu Karnego. O dokonanym uprzedzeniu należy umieścić w protokole wyraźną wzmiankę z uwagi na art. 140 § 2 Kodeksu Karnego.

VI.

Wypełnianie paszportów.

§ 1. W paszportach, wydawanych przez obce państwa własnym obywatelom (cz. 1 § 2), władze administracji ogólnej mogą umieszczać jedynie zezwolenia na pobyt, przewidziane w załącznikach do rozporządzenia o ruchu cudzoziemców, tudzież wzmianki urzędowe . . .

§ 3. Wizy, notatki urzędowe oraz stemple organów granicznych winny być umieszczane w paszportach w miejscu na nie przeznaczonym . . .

VII.

Zatrzymywanie dowodów osobistych.

§ 1. Praktykowane zatrzymywanie na pewien czas dowodów osobistych winno ustać, ponieważ krępuje to cudzoziemców w swobodzie ruchów, utrudnia stwierdzanie tożsamości, a w przypadkach zatrzymania paszportu wywołuje interwencje urzędów państw obcych.

§ 2. Jeżeli dla należytego załatwienia konkretnej sprawy, nie wyłączając spraw, będących przedmiotem postępowania karno-administracyjnego, potrzebne są dane, zawarte w dowodzie osobistym cudzoziemca, urzędnik, załatwiający taką sprawę, winien sam lub w drodze rekwizycji uzyskać potrzebne dane przez sporządzenie z dowodu osobistego stosownego odpisu, wyciągu, notatki czy streszczenia w miarę potrzeby odpowiednio poświadczonego.

§ 3. Jeżeli cudzoziemiec z własnej woli składa lub nadsyła dowód osobisty, należy go zwrócić niezwłocznie właścicielowi po ewentualnym sporządzeniu odpisu potrzebnych danych.

§ 4. Wskazówki, podane w poprzednich trzech paragrafach, nie dotyczą . . . przypadków zatrzymywania dowodów osobistych przez władze i organa wymiaru sprawiedliwości, ponieważ te ostatnie przypadki są unormowane przepisami o postępowaniu karnosądownym.

§ 5. Zakazu zatrzymywania dowodów osobistych nie należy również stosować przy a) usuwaniu cudzoziemca z Rzeczypospolitej, jeżeli dowód osobisty usuwanego jest potrzebny dla

uzyskania w nim wizy obcego konsulatu oraz b) w razie podejrzenia, że cudzoziemiec nie wyjedzie z Polski w terminie. Zatrzymany dowód osobisty winien być zwrócony na granicy, aby umożliwić cudzoziemcowi legalne jej przekroczenie. W razie zatrzymania dowodu osobistego, należy wydać pokwitowanie, które podlega odbiorowi przy zwrocie dowodu osobistego. W pokwitowaniu należy zaznaczyć, że dowód osobisty został zatrzymany w celu dopilnowania terminowego wyjazdu z Polski.

VIII.

Odbieranie dowodów osobistych.

§ 1. Przez „odbieranie” dowodów osobistych rozumie się — w przeciwieństwie do ich „zatrzymywania” — pozbawienie cudzoziemców tych dokumentów na zawsze lub na czas nieokreślony.

§ 2. S. T. i D. T. winny być odbierane:

a) w razie nabycia obywatelstwa polskiego przy jednoczesnej utracie obywatelstwa obcego (równocześnie z wydaniem dokumentu, który stwierdza fakt nabycia obywatelstwa polskiego),

b) w razie zmiany posiadanego S. T. lub D. T. na nowy (jednocześnie z wydaniem nowego).

§ 3. Paszporty ulegają odebraniu:

a) jeżeli właściciel takiego dokumentu nabył obywatelstwo polskie i utracił obywatelstwo obce (równocześnie z wydaniem dokumentu, który stwierdza fakt nabycia obywatelstwa polskiego),

b) w razie zmiany paszportu na S. T. lub D. T. (równocześnie z wydaniem tymczasowego dowodu osobistego).

U w a g a: w przypadku, wskazanym pod b), należy wydać cudzoziemcowi poświadczenie odbioru, jest bowiem możliwe, że cudzoziemiec będzie miał możliwość uzyskać paszport po przedstawieniu dawnego lub uzyskać przedłużenie ważności odebranego. W poświadczeniu odbioru należy zaznaczyć, że wzamian odebranego paszportu wydano S. T. lub D. T. Zwracając odebrany paszport, należy żądać zwrotu wydanego poświadczenia odbioru, a w razie zagubienia go — pokwitowania dokonanego zwrotu.

§ 4. Odebrane tymczasowe dowody osobiste ulegają zniszczeniu przez przedziurawienie, przecięcie lub trwałe skasowanie.

§ 5. Do czasu zawarcia odmiennych porozumień z rządami obcymi, niszczenie paszportów jest niedopuszczalne, nawet gdyby osoba, której taki dokument został odebrany, posiadała obywatelstwo polskie.

§ 6. Odebrane dowody osobiste należy, do

czasu zawarcia odmiennych porozumień z rządami obcymi, starannie przechowywać, o każdym fakcie odebrania zawiadamiając jednocześnie z podaniem powodu odebrania władzę, która zarejestrowała cudzoziemca. Jeżeli powodem odebrania dowodu osobistego było nabycie obywatelstwa polskiego, urząd, w którym była zarejestrowana dana osoba jako cu-

dzoziemiec, winien usunąć ją z ewidencji cudzoziemców.

§ 7. Wskazówki, podane w powyższych paragrafach, nie dotyczą przypadków odbierania dowodów osobistych przez władze i organa wymiaru sprawiedliwości, ponieważ przypadki te są unormowane przepisami o postępowaniu karno-sądowym.

S K O R O W I D Z

(liczby oznaczają stronicę)

- Akt:** nadania obywatelstwa — 15, 17, unieważnienie aktu nadania obywatelstwa — 16, 19, akt opcji, przewidzianej w Konwencji Genew. — 56, 59, unieważnienie opcji — 57—58, a. uznania obywatelstwa — 81.
- Certyfikaty przynależności gminnej** — 5, 7, 78 79.
- Cudzoziemcy:** pojęcie — 13, 76, 103, posiadający dwa lub więcej obywatelstw — traktowanie — 103, niepełnoletni — obowiązki — 113, o uregulowanym poprzednio prawie pobytu — obowiązki i zasady postępow. — 113 — 114, emigranci — przejazd — 125 — 127, karta tranzytowa 125 — 127, zastosowanie przep. o cudz. do członków deleg. i komisji zagr. — 107.
- Deklaracje:** opcyjne przewidziane w Konw. Genew. — 55 — 56, 58, unieważnienie — 56, wierności wobec Narodu i Państwa Pol. — 99, 102, rejestracyjne cudzoziemców — 11, 118 — 119, osiedleńcze cudzoziemców — 110, 116 — 117.
- Dowody osobiste** — 20, zaświadczenia o obywatelstwie w dowodzie — 20, d. cudzoziemców — 104, 112, 136 — 139, zatrzymywanie d. 138, odebranie d. 138 — 139, d. pasażerskie — 128, 132, tożsamości cudz. — 128—131, 136 — 139.
- Eksterytorialność:** zastosowanie przepisów o cudzoż. do osób, którym przysługuje prawo ekst. — 107, 121.
- Karty:** lądowania i zaokrętowania — 128, 132, osiedlenia — 110, 117, opłaty za karty osiedlenia 120 — 121.
- Kary:** za przekroczenie przepisów dotyczących cudzoziemców — 105 — 106
- Konsularne przedstawicielstwa państw obcych:** zastosowanie przepisów o cudzoziemcach do członków przedstawicielstw i ich rodzin — 107, 121.
- Księgi ludności stałej:** zapis do ksiąg jako tytuł do nabycia obywatelstwa — 5, 6, 77—78, prowadzenie ksiąg — 5, 77, prawo do zapisu — 5, 77 — 78, okres trwania prawa do zapisu — 6, wykreślenie z ksiąg — 5.
- Legitymacje:** M. S. Z. dl osób, którym przysługuje prawo eksterytorialności oraz członków przedstawicielstw konsularnych państw obcych — 107, 121, 123 — 124.
- Meldunki cudzoziemców:** — 104, współdziałanie osób trzecich 133, zakaz pobierania opłat — 133 — 134.
- Nabycie obywatelstwa:** sposoby nabycia — 4 — 5, 9 — 10, 76, z tyt. osiedlenia 4 — 5, przez urodzenie z obyw. polskich 4, 9, 10, przez urodzenie na obszarze Państwa 5, 10, 33, przez uprawnienie, uznanie i przysposobienie 9, 11, przez zamążpójście — 9, 11, przez przyjęcie urzędu publicznego — 9, 14, 19, 87, 91, przez przyjęcie do służby wojskowej — 9—10, 14, 19 przez osoby urodzone i naturalizowane w Ameryce — 87, 88, z tyt. zamieszkania lub osiedlenia (swojszczyzny) na obszarze Śląska Cieszyńskiego — 8, 22 — 23, 68, z tyt. posiadania obywatelstwa Litwy Środkowej — 20 — 22, przez osoby zamieszkałe na terenie Ziemi Odzyskanych — 23, 95 — 96, 102 — 103, w myśl Traktatu Wersalskiego z Polską przez zamieszkanie — 31 — 32, 42, w myśl Traktatu Wersalskiego z Niemcami przez zamieszkanie — 34, 35 — 36, 42, w myśl Traktatu Wers. i Konw. Wied. z tyt. urodzenia się na teryt. Polski z rodziców na tym teryt. zamieszkałych — 42 — 44, przez opcję na rzecz Polski w myśl Tr. Wers. z Niemcami — 34, 35, 36 — 37, w myśl Konwencji Genewskiej z tyt. zamieszkania w polskiej części górnośląskiego obszaru plebiscytowego — 47 — 49, w myśl Konw. Genew. z tyt. urodzenia się w polskiej części obszaru plebiscytowego — 49 — 50, 51 — 52, przez opcję na rzecz Pol. w myśl Konw. Genew. — 50 — 51, przez opcję na rzecz Polski w myśl Traktatu Ryskiego — 49 — 62, na zasadzie układu o repatriacji z 1920 r. — 61, 63—64, w myśl Traktatu w St. Germain en Laye z tyt. indygenatu

(przynależności gminnej) — 65 — 66, z tyt. urodzenia na terytorium Państwa według Konwencji Haskiej — 70 — 71, z tyt. urodzenia z rodziców bez obywatelstwa lub nieznanego obywatelstwa w/g Konw. Haskiej — 71, z tyt. urodzenia na terenie Państwa z ojca bez obywatelstwa lub nieznanego obyw. i matki obywatelki tego państwa w/g Konw. Haskiej — 73.

Nadanie obywatelstwa — 4, 9, 11, 13 — 14, 15, 82, osobom, które odbyły służbę wojskową — 24, 26, osobom zamieszkałym lub mającym prawo swojszczyzny na terenie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy — 23, 68.

Narodowa przynależność polska: jako podstawa do nabycia obyw. osób, zamieszkałych na terenie Ziem Odzyskanych — 95 — 96, 102. Nansenowski paszport — 131, 136—139.

Obywatele honorowi: — brak prawa do zapisu do ksiąg ludności stałej — 6.

Obywatelstwo: osób, posiadających przynależność państwową dwóch lub większej ilości państw — 69—70, niedopuszczalność łączenia przymiotu obywatela polskiego z obywatelstwem innego państwa — 4, zakres ustawodawstwa wewnętrznego Państwa — 69, ob. żony i dzieci — nabycie i utrata ob. — 13, 24, 32, 33, 34, 44 — 45, 53 — 55, 67, 84 — 85, kobiety zamężnej i dzieci według Konwencji Haskiej — 70 — 71, ob. obce jako przeszkoda do nabycia obywatelstwa polskiego — 5 — 6.

Obszar mocy obow. ustawy o ob. Państwa Pol. — 13, 76.

Odroczenie: wyjazdu cudzoziemca — 108.

Odzyskanie obywatelstwa: przez kobietę, która utraciła je poprzednio przez zamążpójście za cudzoziemca — 11 — 12, 70, 82.

Opcja: na rzecz Niemiec lub Austrii w myśl Traktatu Wersalskiego zawartego z Polską — 32 — 33, na rzecz Niemiec w myśl Traktatu Wers. z Niemcami i Konw. Wied. — 34 — 35, 36 — 37, 45 — 47, na rzecz Polski w myśl Traktatu Wers. z Niemcami — 34 — 35, 36 — 37, na rzecz Niemiec w myśl Konwencji Genewskiej — 48, na rzecz Polski w myśl Kon. Gen. — 50 — 51, 55, na rzecz Rosji i Ukrainy w myśl Traktatu Ryskiego — 59 — 63, na rzecz Polski w myśl Traktatu Ryskiego — 59 — 62, 64 — 65, na rzecz Polski w myśl Tr. w St. Germain en Laye — 66, na rzecz innych Państw w myśl Tr. w St. Germain en Laye — 66, — 67, w myśl umowy polsko-czechosł. z 1925. — 23, 69.

Osiedlenie: jako tytuł nabycia obywatelstwa — 4 — 5, 6, 75, osiedlenie a zamieszkanie — 8, osiedlenie a zamieszkanie w myśl Tr. Wersal-

skiego z Polską — 32, cudzoziemców — 104, 110.

Pobyt: osób pozbawionych obywatelstwa — 24, czasowy cudzoziemców — 104, 108, stały cudzoziemców — p. osiedlenie; przestrzeganie przepisów o pob. cudz. — 134 — 135.

Pochodzenie polskie: pojęcie pochodzenia pol. — 9, poch. pol. jako podstawa do uznania obywatelstwa 9, 81.

Postępowanie w sprawach: o stwierdzenie obywatelstwa — 15, 85 — 86, 92, o uznanie: obyw. — 15, 81, 95, 103, o nadanie obyw. — 15, 82, 94, 103, o poświadczenie o braku przeszkód do nabycia obcego obyw. — 16, o wydanie zaświadczenia obyw. w dowodzie osobistym — 20, o nadanie obywatelstwa osobom, które odbyły służbę wojskową — 26, o udowodnienie obcego obywatelstwa w związku z powsz. obow. wojsk. — 26, o zwolnienie od powsz. obow. wojsk. osób, ubiegających się o obyw. obce — 26 — 28, o zwolnienie z urzędu od powsz. wojsk. osób, które nabyły obce obyw. — 28, o pozbawienie obywatelstwa z tyt. niedopełnienia lub działania wbrew obow. wojskowemu — 28, opcji w myśl Traktatu Wersalskiego z Niemcami — 37, opcji w myśl Konw. Genew. — 55 — 58, opcji w myśl Traktatu Ryskiego — 60, 65, opcji w myśl Tr. w St. Germain en Laye — 67 — 68, stwierdzenia i nadania obywatelstwa oraz opcji osób zamieszkałych lub mających swojszczyznę na obszarze Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy — 68 — 69, w razie złożenia ponownych próśb o stwierdzenie, uznanie lub nadanie obywatelstwa — 90, w sprawach o utratę obyw. — 94, o stwierdzenie obywat. osób zamieszkałych na terenie Ziem Odzyskanych — 96, 102, o stwierdzenie polskiej przynależności narodowej osób, zamieszkałych na terenie Ziem Odzyskanych — 96, 97 — 100, 102, w spr. dotyczących pobytu i ruchu cudzoziemców — 105, 108 i n., 112 i n.

Poświadczenie: obywatelstwa — 15, 16, 17, 86, o braku przeszkód przeciwko nabyciu obywatelstwa obcego — 15, 17 — 18, 84, o zwolnieniu od powsz. obow. wojsk. w związku z nabyciem obcego obywatelstwa — 26, o zwolnieniu od powsz. obow. wojsk. z tyt. ubiegania się o obce obywatelstwo — 27—28, o złożeniu opcji, przewidzianej Tr. Wers. — 37, obywatelstwa w sprawach emerytalnych — 93 — 94, o rejestracji cudzoziemców — 111, 120, odzyskania obyw. — 83.

Powszechny obowiązek wojskowy: — p. wojskowy obowiązek.

Pozbawienie obywatelstwa: wskutek działania zagran. na szkodę Państwa — 24, wskutek utraty w czasie bytności zagr. łączności z państwowością polską — 24, wskutek niepowró-

cenia do Polski z zagranicy mimo wezwania polskiego urzędu zagr. — 24, wskutek niedopełnienia bądź działania wbrew obow. wojsk. — 25, 28, 29, 30, wskutek wykazania niemieckiej odrębności narodowej — 30—31.

Przekraczanie granicy: przez cudzoziemców — 128.

Przymusowe: miejsce pobytu cudzoziemców — 105, 111, odstawienie cudzoziemca do granicy 105, 111, 127.

Przynależność gminna: — przynależność gminna a zamieszkanie w myśl Trakt. Wers. z Polską — 32, p. też swojszczyzna.

Repatriacja: a obywatelstwo — 61, 63 — 64.

Rejestr: poświadczeń i aktów uznania obywatelstwa — 15, 81, 86, osób, którym nadano obywatelstwo — 15, 82 — 83, poświadczeń o braku przeszkód do nabycia obywatelstwa obcego — 16, 84, opcji, przewidzianych w Tr. Wers. z Niemcami — 37, mieszkańców — rola w zakresie stwierdzania obywatelstwa — 92, tymczasowych dowodów stwierdzenie polskiej przynależności narodowej — 99, 102, centralny cudzoziemców — 104.

Rejestracja: cudzoziemców — 104, 110, współdziałanie osób trzecich — 133.

Spory międzynarodowe dotyczące obyw. — rozstrzyganie w/g Konwencji Haskiej 71, 74.

Stanowe organizacje: zapis do stanowych organ. jako tytuł nabycia obywatelstwa — 5, 7 — 8, 79 — 80, zaliczenie do innego stanu — 7.

Stwierdzenie: obywatelstwa — 85, obyw. na wniosek władz — 15, 86, obyw. na żądanie strony 15, 86, obyw. w dowodzie osobistym — 17, przynależności narod. osób zam. na terenie Ziem Odzyskanych — 96, 97 — 102.

Swobodne uznanie: władzy przy nadawaniu obywatelstwa — 11.

Swojszczyzna: prawo swojszczyzny jako tytuł nabycia obywatelstwa — 5, 6 — 7, 78, nabycie prawa swojszczyzny — 5, 6 — 7, wygaśnięcie prawa swojszczyzny — 7.

Unieważnienie: aktu nadania i orzeczeń oraz poświadczeń w sprawach obywatelstwa 16, 19, opcji, złożonej w myśl Tr. Wersalskiego — 45, 47, deklaracji opcyjnej, przewidzianej w Konw. Gen. — 56, aktu opcji, przewidzianego w Konw. Gen. — 57 — 58.

Utrata obywatelstwa: przez nabycie obcego obywatelstwa — 12, 14, 84, przez obywatelkę polską wychodzącą za mąż za cudzoziemca — 92 — 93, przez przyjęcie urzędu publicznego lub wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym — 12, 14, 25, 29, utrata obyw. osób obowiązanych do służby wojskowej — 12, 14, 25, 29, przez zwolnienie ze służby wojskowej osoby, która nabyła obywatelstwo

przez tę służbę — 10, wskutek opcji i zrzeczenia się obyw. na zasadzie Tr. Wers. zawartego z Polską i Konw. Wied. — 32 — 34, 42—44, wskutek opcji i zrzeczenia się obyw. na zasadzie Konw. Genew. — 49 — 50, na podstawie Traktatu Ryskiego — 59 — 63, wskutek nabycia obyw. obcego w myśl Tr. w St. Germain en Laye — 68, na skutek opcji przez osoby, zamieszkałe lub mające prawo swojszczyzny na terenie Śląska Ciesz., Spisza i Orawy 23, w myśl Konwencji Haskiej — przez osobę, która uzyskała pozwolenie na opuszczenie kraju rodzinnego i uzyskanie innego obyw. — 70, w/g Konw. Haskiej przez przysposobienie — 71, ograniczenia utraty obyw. — a traktaty międzynarodowe — 84.

Uznanie obywatelstwa: 8 — 9, 80 — 82, osób zamieszkałych na terenie Śl. Ciesz., Spisza i Orawy — 22.

Wizy: pobytowe — 108 — 109, 112, pobytowe terminowe — 108, 114, pobytowe do odwołania — 108, 114, uzupełniające terminowe — 109, 114, uzupełniające do odwołania — 109, 114, zbiorowe — 109, 112, 115, zbiorowe przejazdowe 109, 112, 115, przejazdowe — 109 — 110, 112, 115, powrotne — 110, 112, 115, osiedleńcze — 110, 118, administracyjne pobytowe — 112 — 113 i 120, dyplomatyczne i służbowe — 107, 121, 124.

Właściwość władz: ogólna w spr. obywatelstwa 14 — 15, 19, 94, w spr. nadania obywatelstwa — 13, 15, 18, 26, w spr. utraty obyw. — 13, 15, 18, w spr. pozbawienia obywatelstwa — 24, 28, 29, 30, w spr. zwolnienia od powsz. ob. wojsk. osób ubiegających się o obce obyw. 25, 27 — 28, w spr. o uzyskanie zgody na przyjęcie obowiązków w wojsku obcym — 29, w spr. o pozbawienie obywatelstwa i wysiedlenie osób, które wykazały niemiecką odrębność narodową — 30 — 31, w spr. unieważnienia decyzji dot. obyw. — 16, 19, władz powołanych do przyjmowania opcji, przewidzianej m Traktacie Wersalskim z Niemcami — 36, w spr. opcyjnych w myśl Tr. w St. Germain en Laye — 67, władz powołanych do przyjmowania deklaracji opcyjnych w myśl Konw. Genew. — 55 — 56, powołanych do przyjmowania i załatwiania oświadczeń opcyjnych w myśl Traktatu Ryskiego — 60, 64, 65, powołanych do stwierdzania polskiej przynależności narodow. osób zamieszk. na terenie Ziem Odz. — 98, 99, powołanych do załatw. spraw. cudz. (ogólna) — 112, powołanych do udzielania zezwoleń na wjazd i pobyt cudzoziemców — 104, 108 — 109, w spr. wydalenia cudzoz. — 105, 111, w spr. zezwoleń na przejazd cudzoziemców — 109, w spr. zezwoleń na osiedlenie cudz. — 110.

Wojskowy obowiązek: powsz. ob. wojsk. osób nie posiadających obywatelstwa polskiego — 24, 26, powsz. ob. wojsk. osób nie mogących

udowodnić ob. obcego — 24, zwolnienie od powsz. ob. wojsk. osób, ubiegających się o obywatelstwo innego państwa — 25, 26 — 28, nadanie obyw. osobie, która odbyła wojсковą służbę — 24, 26, zwolnienie z urzędu od powszechnego ob. wojsk. osób, które nabyły obce obywatelstwo — 28, pozbawienie obywatelstwa osób, które nie spełniły bądź działały wbrew obow. wojsk. — 26, 28, 29, 30, powsz. obowiązek wojsk. a utrata obywatelstwa — 12, 25, 29, 62.

Wydalenie: cudzoziemców — 105, 111.

Wyjazd cudzoziemców: — 112.

Wzory: pism i druków schematycznych w sprawach obywatelstwa 17 — 18, 88 — 89, 93, 94.

Zamieszkanie: stałe miejsce zamieszkania jako tytuł nabycia obywatelstwa — 5, 31 — 32, 42, 47, zamieszkanie o osiedlenie — 8, zamieszkanie a przynależność gminna w myśl Tr. Wers. z Polską — 32, 35 — 36, zamieszkanie w rozumieniu Konwencji Wiedeńskiej 38 — 42, 47 — 49, 52 — 53.

Zapis: do ksiąg ludności stałej jako tytuł nabycia obyw. — 5, 6, 77, do gminy miejskiej lub wiejskiej i do org. stanowych jako tytuł nabycia obywatelstwa — 5, 7 — 8, 79 — 80, prawidłowość zapisu do ksiąg stanowych — 7.

Zaświadczenie: o obywatelstwie polskim w dowodzie osobistym — 20.

Zezwolenia: władz obcych na zmianę obyw. — 90 — 91, 103, zezw. na wjazd, przejazd, pobyt cudzoziemców — 103, 104, 108 — 9, zezw. na osiedlenie cudz. — 104, na przelot tranz. cudz. — 128, 132.

Zmiana obywatelstwa: zezwolenia władz obcych — 90 — 91, 103.

Zrzeczenie się obywatelstwa: w myśl Traktatu Wers. zawartego z Polską — 33, 34, w myśl Trakt. Wers. zawartego z Polską i Konw. Wied. — 42 — 44, w myśl Konw. Genewskiej 49 — 50, 58, przez osobę posiadającą dwa obywatelstwa — 70.

Cena niniejszego zeszytu zł. 215.

Cena poszczególnych zeszytów wydawnictwa wynosi obecnie zł. 1.50 od każdej stronicy. Przy przesyłaniu zeszytów pod wskazanym przez odbiorcę adresem dolicza się opłatę za przesyłkę pocztową i koszty pobrania (zaliczenia) pocztowego.

CIII 40572

SKARBIEC

BIBLIOTEKA
UNIERSYTECKA
GDAŃSK

CIII 40572

NR 1/1945 NR 3-7/1946

